Archeologische opgraving OOSTROZEBEKE LEEGSTRAAT (prov. West-Vlaanderen)

Archeologische opgraving

Monument
Vandekerckhove

OOSTROZEBEKE LEEGSTRAAT

BASISRAPPORT

In het kader van de geplande aanleg van het industrieterrein De Gouden Appel langsheen de Leegstraat te Oostrozebeke (prov. West-Vlaanderen), voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 19 september tot 15 november 2011 een archeologische opgraving uit op een deelzone van de site. Voorafgaand proefsleuvenonderzoek had het potentieel van de site aangetoond. Opdrachtgever voor het onderzoek en tevens bouwheer voor het industrieterrein was de West-Vlaamse Intercommunale (WVI). Het onderzoek gebeurde volgens de bijzondere voorwaarden geformuleerd door het agentschap Onroerend Erfgoed.

De sporen en vondsten in de vier opgravingsputten tonen aan dat de onderzochte zone in gebruik was vanaf de Romeinse periode. In de vroegste fase kent het gebied een funeraire bestemming, die wijst op de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting in de onmiddellijke omgeving. Het aangesneden grafveldje, dat gedeeltelijk tijdens het proefsleuvenonderzoek werd onderzocht, bevat spectaculaire grafgiften. In het kader van dit rapport werden de grafgiften geconserveerd en vormden zij aanleiding tot een uitgebreidere studie van het grafveld. In volgende fases zijn er bewoningsporen uit de vroege en volle middeleeuwen. Het gaat om gebouwplattegronden, die deel uitmaken van woonerven. Vanaf de late middeleeuwen blijkt de site gebruikt te zijn als landbouwgebied.

D/2014/12.811/ 18

EGGERMONT Nele, VAN HEYMBEECK Eline

ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING

OOSTROZEBEKE LEEGSTRAAT (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument Vandekerckhove

Auteurs: Nele EGGERMONT, Eline VAN HEYMBEECK

Redactie: Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2014/18

Figuur 1 op schutblad: Algemeen zicht op werkput 4, foto vanuit het noordoosten.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☒ Prospectie ☐

Vergunningsnummer: 2011/322
Datum aanvraag: 02/09/2011
Naam aanvrager: EGGERMONT Nele
Naam site: Oostrozebeke, Leegstraat
Naam aanvrager metaaldetectie: WYNS Gwendy
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2011/322 (2)

Opdrachtgever:	WVI Baron Ruzettelaan 35 8310 Brugge
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Sam De Decker (erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	/
Projectleider:	Bert Acke
Leidinggevend archeoloog:	Nele Eggermont
Archeologisch team:	Bart Bot, Maarten Bracke, Natascha Derweduwen, Elke Glabeke, Stefanie Haesebeyt, Annelies Maenhout, Bert Mestdagh, Frederik Roelens, Eline Van Heymbeeck, Christof Vanhoutte, Gwendy Wyns
Plannen:	Bart Bot, Tina Bruyninckx, Nele Eggermont, Raf Trommelmans
Conservatie:	Ansje Cools
Materiaaltekeningen:	Joris Angenon, Bert Mestdagh
Start veldwerk:	19/09/2011
Einde veldwerk:	15/11/2011
Wetenschappelijke begeleiding:	Prof. dr. Wim De Clercq (Vakgroep Archeologie Universiteit Gent)
Projectcode:	ORLS11
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Oostrozebeke
Deelgemeente:	Oostrozebeke
Plaats:	Leegstraat – bedrijventerrein De Gouden Appel
Lambertcoördinaten:	X: 75148,51, Y: 178678,93; X: 75299, Y: 178746,5
Kadastrale gegevens:	Oostrozebeke, Afdeling 1, Sectie D, Percelen 140A, 141A en 240X
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	WVI Baron Ruzettelaan 35 8310 Brugge
Titel:	Archeologische opgraving Oostrozebeke Leegstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2014/18
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS **2**
1. INHOUDSTAFEL **3**
2. INLEIDING **5**
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS **7**
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING 7
3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING 9
3.3. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT VAN DE RUIME OMGEVING 10
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS **13**
4.1. OOSTROZEBEKE 13
4.1.1. Historische informatie *13*
4.1.2. Archeologische informatie *16*
4.2. LEEGSTRAAT/KASTEEL VAN NIEUWENHOVE 18
4.2.1. Historische informatie *18*
4.2.2. Archeologische informatie *20*
5. ONDERZOEKSMETHODE **23**
5.1. ALGEMEEN 23
5.1.1. Vraagstelling *23*
5.1.2. Raadpleging specialisten *24*
5.1.3. Conservatie *24*
5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname *25*
5.2. BESCHRIJVING 27
5.2.1. Veldwerk *27*
5.2.2. Vondstverwerking en rapportage *32*
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN **35**
6.1. STRATIGRAFIE 35
6.2. ANALYSE VAN DE SPOREN EN STRUCTUREN 39
6.2.1. Natuurlijke sporen *39*
6.2.2. Grachten en greppels *39*
6.2.2.1. Grachtzone 39
6.2.2.2. Grachtachtige sporen 44
6.2.2.3. Grachten en greppels 46
6.2.3. Kuilen *55*
6.2.3.1. Type A 55
6.2.3.2. Type B 56
6.2.3.3. Type C 57
6.2.3.4. Type D 60

6.2.3.5. Type E 60
6.2.4. Paalsporen *62*
6.2.4.1. Type A 62
6.2.4.2. Type B 64
6.2.4.3. Type C 64
6.2.4.4. Type D 66
6.2.4.5. Type E 66
6.2.4.6. Type F 66
6.2.4.7. Type G 66
6.2.5. Menselijke begravingen *74*
6.2.5.1. S818 74
6.2.5.2. S904 75
6.2.6. Recente antropogene verstoringen *78*
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN EN STALEN 79
7.1. VONDSTEN 79
7.1.1. Aardewerk *79*
7.1.1.1. Bouwmateriaal 79
7.1.1.2. Gebruiksaardewerk 80
7.1.2. Botmateriaal *86*
7.1.3. Glas *86*
7.1.4. Metaal *86*
7.1.5. Natuursteen *86*
7.1.6. Besluit *87*
7.2. MONSTERS 88
7.2.1. Zeefstalen *88*
7.2.2. Stalen voor ^{14}C-analyse *88*
7.2.3. Stalen voor zaden- en vruchtenonderzoek *88*
7.2.4. Stalen voor pollenonderzoek *89*
7.2.5. Besluit *89*
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS 91
8.1. ROMEINSE PERIODE 92
8.2. VROEGE MIDDELEEUWEN 98
8.3. VOLLE MIDDELEEUWEN 101
8.4. LATE MIDDELEEUWEN, NIEUWE EN NIEUWSTE TIJDEN 103
8.5. SYNTHESE 107
9. SYNTHESE 109
10. LITERATUUR 111
11. BIJLAGEN 113

2. INLEIDING

In het kader van de geplande aanleg van het industrieterrein De Gouden Appel langsheen de Leegstraat te Oostrozebeke (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 19 september tot 15 november 2011 een archeologische opgraving uit op een deelzone van de site. Voorafgaand proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door Soresma nv in 2010, had het potentieel van deze deelzone aangetoond. Opdrachtgever voor het onderzoek en tevens bouwheer voor het industrieterrein was de West-Vlaamse Intercommunale (WVI). Het onderzoek gebeurde volgens de bijzondere voorwaarden geformuleerd door Onroerend Erfgoed, dat een vlakdekkende archeologische opgraving met een totale oppervlakte van maximaal 10000m^2 oplegde. De archeologische werkzaamheden dienden voorafgaand aan de infrastructuurwerken uitgevoerd te worden. Op de site werden resten uit de ijzertijd, Romeinse tijd en de volle of late middeleeuwen verwacht. Prof. dr. Wim De Clercq van de Universiteit Gent stond in voor de wetenschappelijke begeleiding van het project.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichts- en detailplannen opgenomen, alsook de resultaten van enkele gespecialiseerde onderzoeken. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst en de bijlagen.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: de medewerkers van de WVI, met in het bijzonder Xavier Nachtergaele, Sam De Decker, Koen Deforce, Koen De Groote, Anton Ervynck en Sofie Vanhoutte (allen Onroerend Erfgoed), prof. dr. Wim De Clercq en Joris Angenon (Universiteit Gent), het personeel van de gemeente Oostrozebeke, grondwerken Pascal Vermeersch en landmeter Pol Verhelle.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Oostrozebeke ligt in het zuidoosten van West-Vlaanderen, centraal binnen de driehoek Gent-Kortrijk-Brugge, meer bepaald in het arrondissement Tielt (zie figuur 2). In het noorden liggen de waterlopen de Mandel, de Krommendijkbeek en de Hoogleenbeek, die de grens vormen met Tielt en Dentergem. De Sint-Baafs-Vijvebeek in het oosten en zuidoosten is gedeeltelijk de grens met Wielsbeke. Harelbeke ligt ten zuiden van Oostrozebeke en in het zuidwesten volgt de Distelbeek gedeeltelijk de grens met Ingelmunster en Meulebeke.[1]

Figuur 2: Situering van Oostrozebeke (roze) binnen de driehoek Gent-Kortrijk-Brugge.

[1] Van Heymbeeck (2010): p. 11.

Het projectgebied ligt ten zuidwesten van de dorpskern van Oostrozebeke (zie figuur 3). Dit gebied wordt in het noorden begrensd door de Leegstraat en in het oosten door de Hulstestraat. Net ten zuiden van het plangebied situeert zich het gedeeltelijk bewaarde kasteel van Nieuwenhove, ook het Spookkasteel genoemd. Verder naar het zuiden loopt het Kanaal van Roeselare naar de Leie. In het westen wordt het projectgebied afgebakend door een industriezone.[2]

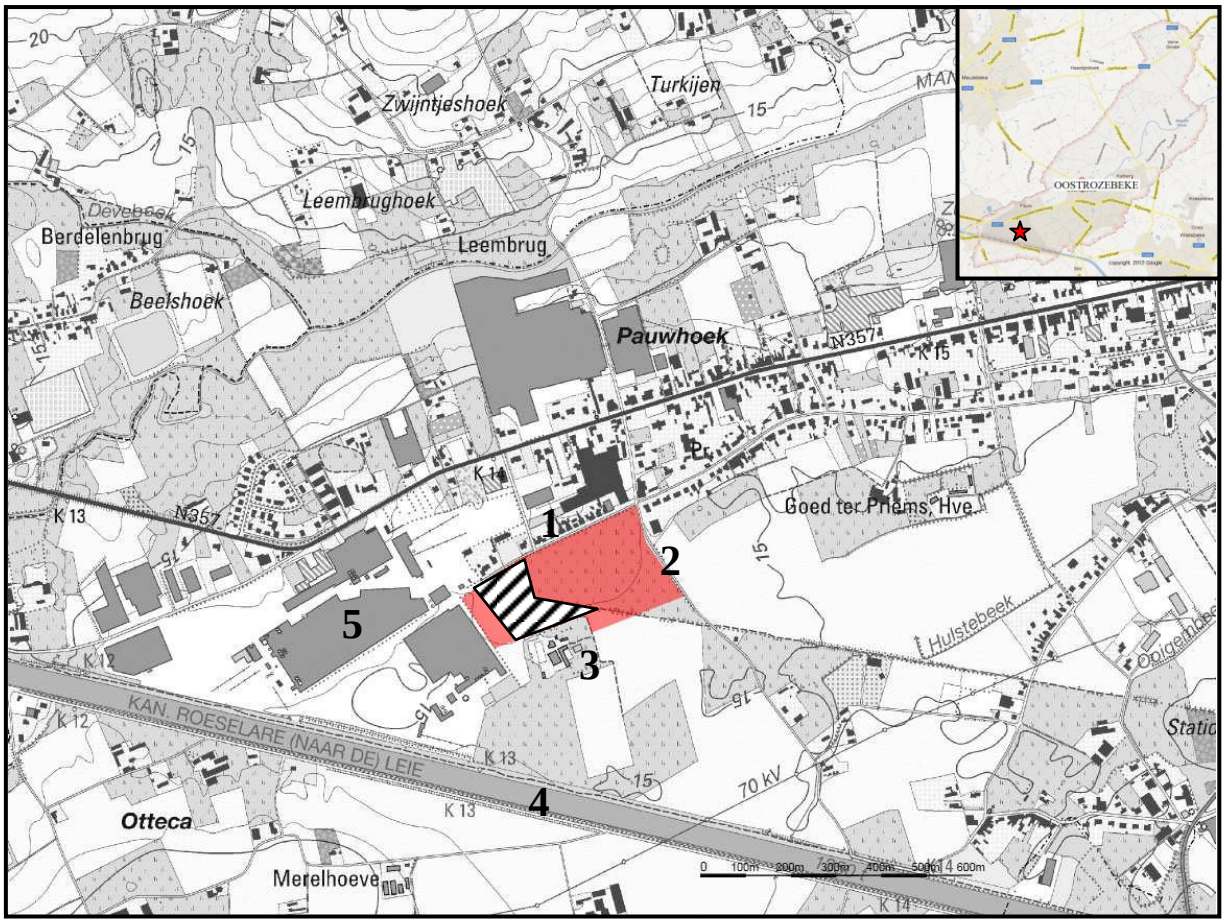

Figuur 3: Situering van het projectgebied (gearceerd) binnen de zone van het proefsleuvenonderzoek (rood) op de topografische kaart. 1) Leegstraat, 2) Hulstestraat, 3) Kasteel van Nieuwenhove, 4) Kanaal van Roeselare naar de Leie, 5) Industriezone (multinational SpanoGroup) (bronfiguur overgenomen uit: Van Heymbeeck (2010): p. 10.)

[2] Van Heymbeeck (2010): p. 9.

3.2. Landschappelijke situering

Oostrozebeke behoort tot het zandlemige plateau van Tielt en het zandlemige land van Roeselare-Kortrijk.[3] In het onderzochte gebied komt volgens de bodemkaart volgend bodemtype voor: een droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont (Zbh, zie figuur 4).[4] Oostrozebeke situeert zich in het westelijk deel van de Vlaamse vallei en heeft een golvend landschap tussen ca. 10m en 31m boven de zeespiegel. Dit gebied wordt gekenmerkt door een microreliëf van zandruggen en valleien, waarbij in de omgeving van Oostrozebeke zich de hoogste zandruggen bevinden. Het hoogste punt van de archeologische site is ongeveer 16,73 meter boven de zeespiegel terwijl het laagste ongeveer 15 meter boven de zeespiegel ligt.[5]

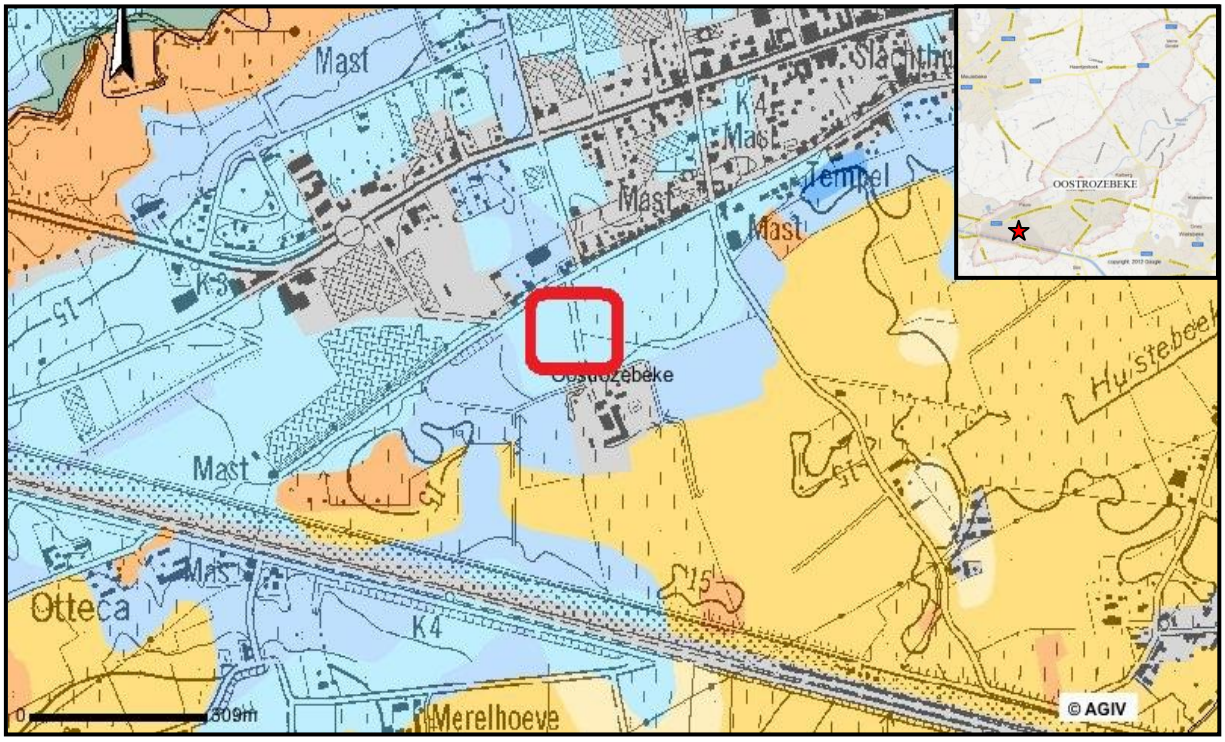

Figuur 4: Situering van het projectgebied op de topografische bodemkaart (© http://geovlaanderen.agiv.be /geovlaanderen/bodemkaart).

[3] http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/22117
[4] http://geovlaanderen.agiv.be/geovlaanderen/bodemkaart
[5] http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/22117

3.3. Archeologische context van de ruime omgeving

Oostrozebeke en haar omliggende gemeenten kennen een rijke bewoningsgeschiedenis. Verscheidene vondsten wijzen er op dat de regio bewoond was vanaf de steentijden (300 000 – 2600 voor Chr.). Veldprospecties, luchtprospecties en archeologische onderzoeken vanaf het einde van de 19de eeuw brachten voornamelijk gebruiksvoorwerpen vervaardigd uit vuursteen aan het licht, maar ook fragmenten van neolithisch aardewerk.[6] Vooral in Harelbeke zijn vindplaatsen gekend, die zich veelal situeren op de hogere oevers van de Gavers.[7] In Dentergem is er sprake van restanten van paaldorpen, opgegraven door J. Claerhout in 1899-1902. Daar werden, naast silexartefacten en aardewerk, ingeheide eiken palen aangetroffen. De bewoning hier liep door in de metaaltijden (2600/2000 – 58/57 voor Chr.). Ook buiten Dentergem werden vondsten en sporen uit de bronstijd (2600/2000 – 800 voor Chr.) en de ijzertijd (800 – 58/57 voor Chr.) aangetroffen.[8]

De Romeinse periode (58/57 voor Chr. – 476) is beter gedocumenteerd in de regio. De in Tielt aangetroffen Romeinse aardewerkfragmenten wijzen op een mogelijke Romeinse oorsprong van de stad, die ontstaan zou zijn op het kruispunt van Romeinse wegen. In Dentergem werden er enkele onderzoeken uitgevoerd waarbij Romeinse vondsten werden gerecupereerd. In 1978 tijdens het rechttrekken van de Peperlabeek werden talrijke Romeinse dakpannen en aardewerk aangetroffen (cf. door P. Deceuninck in opdracht van de Archeologische Stichting voor Zuid-West-Vlaanderen). Bij het proefsleuvenonderzoek en daaropvolgend archeologisch onderzoek in 2005 te Wielsbeke werden een vijftal Romeinse brandrestengraven[9], een hutkom[10], gebouwplattegronden, twee waterputten en een grachtensysteem gevonden. Ze werden in de vroeg-Romeinse tijd (58/57 voor Chr. - 160 na Chr.) gedateerd. Ook in Ingelmunster werd Romeins aardewerk aangetroffen en in Meulebeke is er sprake van een mogelijke Romeinse weg die Kortrijk met Brugge verbond. Verder werd er een Romeins graf gevonden dat wapens en aardewerk bevatte.

---

[6] http://cai.erfgoed.net/

[7] Bruyninckx (2010): p. 8.

[8] http://cai.erfgoed.net/

[9] Dit zijn crematiegraven waarbij de resten van de brandstapel in een min of meer rechthoekige kuil gedeponeerd worden.

[10] Gedeeltelijk ingegraven gebouwtje, waarin vermoedelijk artisanale activiteiten plaatsvonden.

Harelbeke was een aanzienlijke Romeinse nederzetting, die ontstond langsheen belangrijke wegen, een zogenaamde *vicus* of baandorp. De *vicus* ontstond vermoedelijk omstreeks 70 na Chr. en bleef bestaan tot in de tweede helft van de 3de eeuw. Vanaf de jaren '50 van de 20ste eeuw werd hier archeologisch onderzoek verricht door de toenmalige Archeologische Stichting Zuid-West-Vlaanderen. Naast tal van gebouwsporen werden er een groot aantal graven aangetroffen, waterputten en zelfs een offerkuil die in verband wordt gebracht met een heiligdom.[11]

Materiële sporen uit de vroege middeleeuwen (5de – 10de eeuw) zijn eerder schaars. In Meulebeke werd mogelijk de oude Frankische nederzetting aangesneden in het uiterste noorden van de gemeente. Verder werd een graf in Meulebeke gedateerd in de Merovingische periode (5de – 8ste eeuw). Ook in Dentergem is er sprake van een Frankisch dorp dat zich ontwikkelde uit hoger vermelde paaldorpen. De dorpsnaam Wielsbeke is mogelijk van Frankische oorsprong. Van Tielt is geweten dat er zich vanaf de Karolingische periode (8ste – 10de eeuw) een open cultuurlandschap ontwikkelde, gekenmerkt door kouters, open akkerlandcomplexen en losse bewoningskernen. Daarnaast verschenen parochiekerken.[12]

In de volle en late middeleeuwen (respectievelijk 11de – 1ste helft van de 13de eeuw en tweede helft van de 13de – 16de eeuw) kwamen de steden en dorpen in de regio tot volle bloei en vormden zij veelal de basis van de huidige stads- en dorpskernen. Kerken verschenen, wegen werden verhard en op het platteland werden sites met walgracht opgericht. Vanaf de late middeleeuwen werden bakstenen gebouwen opgericht. Vele van deze structuren bleven bestaan of vormden de basis van gebouwen in de daaropvolgende periode. De volle en late middeleeuwen leveren een overvloed aan goed herkenbaar aardewerk op, maar ook andere gebruiksvoorwerpen in verschillende materiaalsoorten worden veelvuldig aangetroffen.[13] De landindeling van de late middeleeuwen bleef lang doorleven. In dit landschap evolueerde de regio verder en nam de industrialisatie van de streek toe. Deze ontwikkelingen kwamen tot stilstand gedurende de wereldoorlogen in de 20ste eeuw, maar gingen nadien gewoon verder tot het landschap zijn huidig uitzicht verkreeg.

[11] Bruyninckx (2010) p. 8 en http://cai.erfgoed.net/.
[12] http://cai.erfgoed.net/
[13] Idem.

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Oostrozebeke

4.1.1. Historische informatie[14]

Over de oudste bewoningsgeschiedenis van Oostrozebeke is weinig geweten. Sanderus duidde in zijn *Fandria Illustrata* (1641) de wijken de *Ginste* en de *Kalberg* in het noorden van de gemeente als de oudste wijken van Oostrozebeke aan. Etymologisch kunnen de toponiemen *Ginste* en *Kalberg* wijzen op een Keltische oorsprong. Een andere, meer waarschijnlijke theorie zoekt de mogelijke oorsprong van deze toponiemen tussen de 7de en 12de eeuw. Het toponiem *Ginste* zou refereren aan een streekbenaming voor brem, een gewas dat gedijde op arme grond, terwijl *Kalberg* verwijst naar een hoger gelegen, zanderige en onbegroeide plaats te midden van een bosrijk gebied (als het ware een kale berg). Het is niet ondenkbaar dat de eerste bewoning zich op de hoge en droge plateaugronden situeerde. In een later stadium verlieten de bewoners deze hoger gelegen sites ten voordele van lager gelegen, vochtigere, meer vruchtbare gronden. Landbouwontginningen van de eerste bewoners zijn wellicht te identificeren met kouterarealen. Op de hoge en droge plateaugronden ontwikkelden zich tussen de 7de en de 12de eeuw de kouters als eerste grote, permanent bewerkte stukken grond. Door gemeenschappelijk gebruik had dit landschap reeds vroeg een open karakter verkregen. Deze kouters hoorden bij het dorp (dorpskouters) of bij een grote hoeve of landbouwuitbating (hofkouters). Op de Atlas der Buurtwegen (1845) is te zien dat de grootste kouters gelegen zijn tussen het *Groot Goed ter Mols* en de Mandel, in de omgeving van het *Goet van Nieuwenhove* en het *Goed ter Priems* en ten zuidoosten van de dorpskern, tot aan de grens met Wielsbeke.

De oudste schriftelijke vermelding van *Rosebecca* dateert van 1066. In 1224 kwam de schrijfwijze *Rosebeke* voor. De meest plausibele theorie stelt dat de naam afkomstig is van een samenstelling van het Germaanse *rausa* (riet) en *baki* (beek), eventueel verwijzend naar de *Roosbeke*, die stroomde van Hulste naar de Mandel, zoals in 1874 vermeld werd in het parochieboek van G.F. Tanghe. Wellicht komt deze beek overeen met de huidige Ooigembeek-Hulstebeek, die nabij de Smallestokbrug in de Mandel vloeit. Het toponiem *Oostroosebeke* kwam pas voor in 1544, dit om onderscheid te maken met Westrozebeke gelegen in het Ieperse. Tot dan duidde men het huidige Oostrozebeke aan met: *Rosebeke super Mandram* (1239), *Roosebeke in curtric ambocht*

[14] http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/22117

(1424) en *Rosebeke prope Rollarium* (1455), hoewel deze laatste eerder op Westrozebeke zou slaan. Het prefix 'Oost-' werd pas consequent toegepast vanaf het einde van het *Ancien Régime*.

Oostrozebeke maakte van bij de oprichting deel uit van de Roede van Tielt, in de Kasselrij Kortrijk. Een exacte datum voor de oprichting van de dorpsheerlijkheid is niet terug te vinden. Vermoedelijk behoorde de heerlijkheid Roosbeke tot de nieuwe heerlijkheden opgericht door de graven van Vlaanderen. Het geslacht van Roosebeke wordt voor het eerst vermeld in de 12de eeuw (Waubertus de Rosbeka, 1194). De juiste ligging van de dorpsheerlijkheid waaruit de huidige gemeente gegroeid is, is niet gekend.

Het staat vast dat de parochie Oostrozebeke al in 946 bestond. In dat jaar wordt ene Gosewinus vermeld als pastoor van *Rosebecca*. Tot 1560 maakte de parochie deel uit van het bisdom van Doornik. Vermeldenswaardig voor de parochie is dat in 1365 een zekere *Heer van Haelwinne* aangeduid werd als dorpsheer van de parochie. Deze familie Halewijn stond tevens in voor het burggraafschap Harelbeke.

Tussen de 10de en de eerste helft van de 16de eeuw was het grondgebied van de parochie opgedeeld in meerdere dorpsheerlijkheden. Elke heerlijkheid[15] had een omwalde motte, een herberg of een vierschaarherberg[16] als centrum. Naast *Rosebecca*, met als vierschaarherberg *Den Hert*, waren er nog andere belangrijke heerlijkheden op het grondgebied van de parochie. De heerlijkheid *Eenaeme* of *Ten Daele* bevond zich tussen de huidige dorpskern en de Mandel. Het omvatte een motte langs de Mandel. Op deze motte zouden ooit een kasteel en een pachthoeve hebben gestaan. De dorpsheerlijkheid *Nieuwenhove* werd voor het eerst vermeld in 1494, hoewel de bijhorende vierschaarherberg *Den Gouden Appel* waarschijnlijk ouder is. Het *Goet van Nieuwenhove* binnen deze heerlijkheid is wellicht jonger (zie hoofdstuk 4.2.1.). Het centrum van de heerlijkheid *Ter Priems* was een omwalde pachthoeve met een opperhof-neerhofstructuur. Archeologische opgravingen in de jaren 1980 toonden aan dat de bewoning op zijn minst terugging tot de 13de eeuw. De oudste vermelding dateert van 1304. In het noorden van de gemeente bevond zich de heerlijkheid *Te Coolscamp* of *Ter Mols*. Deze heerlijkheid dateerde van 1571, maar vermoedelijk werd het gebied reeds vroeger bewoond. Een omwalde motte deed dienst als centrum van deze heerlijkheid. De heerlijkheid *Caelberghe*, voor het eerst vermeld in 1348, lag tussen de Mandel, de

[15] Gebied van een heer met eventueel een goed waaraan een titel en sommige rechten verbonden zijn.
[16] 'Vierschaar' ook wel *Vierschare* is een rechtbank in eerste aanleg, vooral voor strafzaken, ten tijde van de Middeleeuwen en het *Ancien Régime*.

huidige Dentergemstraat en de Grotstraat. Een herberg die mogelijk ook dienst deed als vierschaar, was het middelpunt van dit dorp. Tot slot was er de heerlijkheid *'t Bardoensche*. Een vierschaarherberg was de kern van deze heerlijkheid.

Tussen de tweede helft van de 16e eeuw en de eerste helft van de 18e eeuw werd de regio geteisterd door hogersnoden, ziekte en oorlog. Op dat moment viel de parochie onder het bisdom van Gent als gevolg van de herindeling van de bisdommen in 1560. Een beschrijving van de goederen te Oostrozebeke in het penningkohier van de 20ste penning (1571) vermeldt dat het grondgebied van de parochie was ingedeeld in verschillende wijken: *Kerckgulde*, *Steenbruggulde*, *Puydenbrouckgulde*, *Coppenollegulde*, *Overmandelgulde* en *Leenbruggulde*.

Met de Vrede van Utrecht (11 april 1713) kwamen de Zuidelijke Nederlanden in handen van de Oostenrijkse Habsburgers. Dit bracht een periode van rust met zich mee. De landbouwactiviteiten en de vlasteelt werden terug opgenomen. Door onder meer de bloei van de landbouwactiviteiten konden in de tweede helft van de 18de eeuw de belangrijke hoeves door toegenomen rijkdom in steen opgetrokken worden. In 1794 maakte de Franse Revolutie een einde aan de Oostenrijkse overheersing. Het Franse regime creëerde volledig nieuwe bestuurlijke instellingen. Het graafschap Vlaanderen werd verdeeld over twee arrondissementen. De kasselrij Kortrijk, waartoe Oostrozebeke behoorde, maakte deel uit van het arrondissement Oost-Vlaanderen.

In 1795 werd de gemeente Oostrozebeke opgericht met behoud van de vroegere parochiegrenzen. De relatieve autonomie van de gemeente was echter van korte duur. Op 1 oktober 1796 werd het Belgische gewest aangehecht bij de Franse Republiek en werd Vlaanderen verdeeld in negen departementen. Het *Département de la Lys*, met als hoofdplaats Brugge, bestond aanvankelijk uit achtentwintig kantons (Oostrozebeke hoorde bij kanton Markegem), en vanaf 15 februari 1796 uit veertig kantons (Oostrozebeke hoorde nu bij kanton Wakken) . In deze periode nam de ontwikkeling van de huisweverij een hoge vlucht, wat leidde tot de economische bloei van de streek. In 1800 verving Napoleon de kantons door arrondissementen, die op hun beurt verdeeld werden in gemeenten. Oostrozebeke ressorteerde onder het arrondissement Kortrijk, departement van de Leie, en herwon de bestuurlijke zelfstandigheid. De grenzen van de nieuwe gemeente bleven dezelfde als deze van de vroegere parochie.

Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw tot het begin van de 20ste eeuw heerste een periode van rust. De oprichting in 1815 van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden bracht, wat betreft de bestuurlijke organisatie, weinig veranderingen met zich mee. In

1818 werd het Département de la Lys omgevormd tot de provincie West-Vlaanderen, verdeeld in acht districten. Oostrozebeke viel onder het district Wakken. Na de onafhankelijkheid van België (1830) werd Oostrozebeke een gemeente. In de tweede helft van de 19de eeuw ondernam de gemeente een aantal belangrijke infrastructuurwerken, o.a. het verharden en aanleggen van steenwegen en de aanleg van het *Kanaal van Roeselare naar de Leie* tussen 1863 en 1871. Dit viel stil met de Eerste Wereldoorlog. Op 14, 15 en 16 oktober 1914 doorkruisten Duitse troepen op weg naar het front aan de IJzer het grondgebied van Oostrozebeke. Bij de bevrijding in oktober 1918 bombardeerden de geallieerden de munitiedepots rond het station. Daarna volgden een vijftal dagen van hevige gevechten tussen de bezetter en de Belgische troepen, die oprukten vanuit Ingelmunster. De Wereldoorlog richtte behoorlijk wat vernieling aan, maar de wederopbouw van de gemeente werd snel aangevat.

In de loop van de 20ste eeuw ontwikkelde de dorpskern, mede door toedoen van de toenemende vlasindustrie, zich verder tot een aaneengesloten woon- en nijverheidsgebied langs de Ingelmunstersteenweg-Hoogstraat-Markt-Wielsbekestraat, de huidige N357. Hierlangs en langs het Kanaal van Roeselare naar de Leie ontplooide zich hoofdzakelijk de vaak historisch gegroeide industriële activiteit. Ten gevolge van de teloorgang van de vlasindustrie in de tweede helft van de 20ste eeuw schakelden een aantal vlasbazen over naar andere, eventueel aanverwante, industrietakken gespecialiseerd in textiel, houtspaanderproductie (Spano) en vloerbedekkingen.

4.1.2. Archeologische informatie[17]

Archeologische bronnen voor de gemeente Oostrozebeke zijn beperkt. Vooral in het noorden van de gemeente werd er onderzoek verricht, terwijl in het zuiden, waar het onderzoeksterrein zich bevindt, minder geëxploreerd werd.

In het noorden van de gemeente werd in de vallei van de Mandel een veldkarterend onderzoek uitgevoerd door D. Jehs en G. Noens in 2005. Dit onderzoek toonde aan dat de oudste bewoning te Oostrozebeke teruggaat tot de steentijd. Er werden verscheidene silexartefacten gevonden, waaronder kernfragmenten, afslagen, kloppers, klingen en fragmenten van gepolijste bijlen. Daarnaast maakt De Loë (1984) gewag van onderzoek naar een Romeinse *tumulus* of grafheuvel die in het begin van de 20ste eeuw zou zijn opgegraven.

[17] Van Heymbeeck (2010): p. 12.

In het zuiden van de gemeente duidt de Centraal Archeologische inventaris (CAI) drie archeologische sites aan (zie figuur 5). Het *Goed ter Priems* is een herenhoeve, gekenmerkt door een gracht rondom een woonhuis en het neerhof, die teruggaat tot de 13de eeuw. Het *Goet van Nieuwenhove* (zie hoofdstuk 4.2.1.), eveneens een omwalde herenhoeve, was het centrum van de heerlijkheid Nieuwenhove. Ten noorden van de restanten van deze hoeve werd in 2010 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door Soresma nv. In hoofdstuk 4.2.2. wordt dieper ingegaan op de resultaten van dit onderzoek, die de aanleiding gaven tot de in dit rapport besproken opgraving.

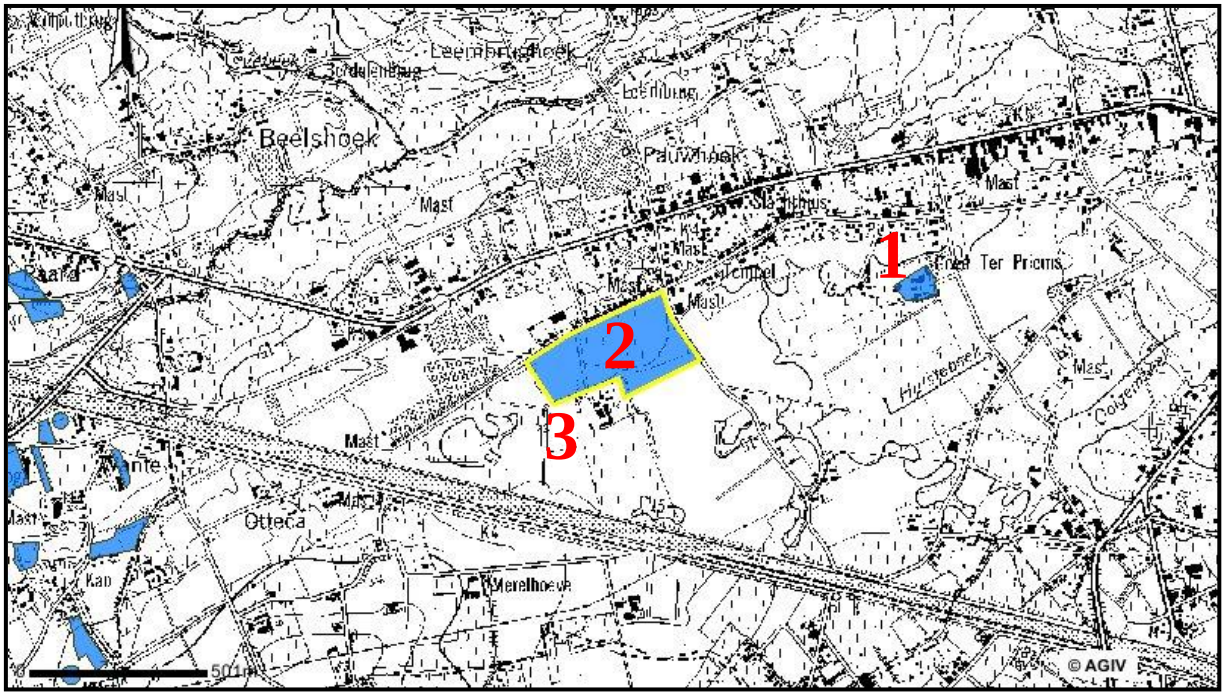

Figuur 5: Archeologische sites, aangeduid op de kaart van de Centraal Archeologische Inventaris: 1. *Goed Ter Priems*; 2. Archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in 2010, waarbinnen het huidige opgravingsterrein gesitueerd is; 3. *Goet Van Nieuwenhove* (© http://cai.erfgoed.net/).

4.2. Leegstraat/Kasteel van Nieuwenhove

4.2.1. Historische informatie[18]

De heerlijkheid *Nieuwenhove* kwam in 1502 in handen van de familie Halewijn. De familie Halewijn had eigendommen op de *Ginste* en in de omgeving van de *Kalberg* en enkele gronden in Meulebeke en Tielt. Ze stonden in dienst van de Bourgondische hertogen. Pas in 1571 werd het kasteel voor het eerst beschreven in het penningkohier van de 20ste penning. Hieruit bleek dat het *Goet van Nieuwenhove* zich bevond in de wijk *Leenbruggulde* en meer dan 30 bunders/ha land omvatte. Het *Goet van Nieuwenhove* werd er ook vermeld als de verblijfplaats van de familie van Halewijn.

In 1643 werd de heerlijkheid beschreven in het leenboek van Kortrijk als *Thof ende heerlichede te Rosebeke op de mandere, nu gheseyt Nieuwenhove*. Op een figuratieve kaart van de heerlijkheid en de tienden van Nieuwenhove te Oostrozebeke van 1698 stonden de bezittingen van de familie getekend. Het 'Goet' werd afgebeeld met opper- en neerhof, toegankelijk via een poortgebouw. De boerderijgebouwen stonden rond het erf opgesteld. Ten westen van het neerhof bevond zich een *bogaert*[19], ten zuiden ervan een *motte* zonder bebouwing.

In het begin van de 18de eeuw werd het goed meermaals verkocht. Jeroom Sebastiaan Limnander, heer van Zulte, werd eigenaar in 1727. In de staten van goed uit 1746 werd het beschreven als bestaande uit een opperhof met een nieuw kasteel en kapel en een neerhof met onder meer nieuwe paardenstallen.

Op de Ferrariskaart (1770-1778) wordt het domein aangeduid als *Chateau Ten Nieuwenhove* (zie figuur 6). Een dreef leidde vanaf de straat naar de noordoostelijke hoek van het hof. Het neerhof en het opperhof waren haaks op elkaar geplaatst, beiden omgeven door een rechthoekige omwalling. Ten zuiden van het kasteel, afgescheiden door een gracht, bevond zich een moestuin. Op deze kaart zijn geen structuren net ten noorden van het kasteel te zien (het projectgebied van de opgraving), enkel de straatzijden zijn beplant met een bomenrij. Het neerhof werd in steen opgetrokken in 1766. De jaarsteen is vandaag nog steeds aanwezig op het gebouw. Op een oude foto was te zien dat het kasteel, eerder een landhuis, van op het neerhof toegankelijk was via een bakstenen boogbrug.

---

[18] http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/87715

[19] Een boomgaard.

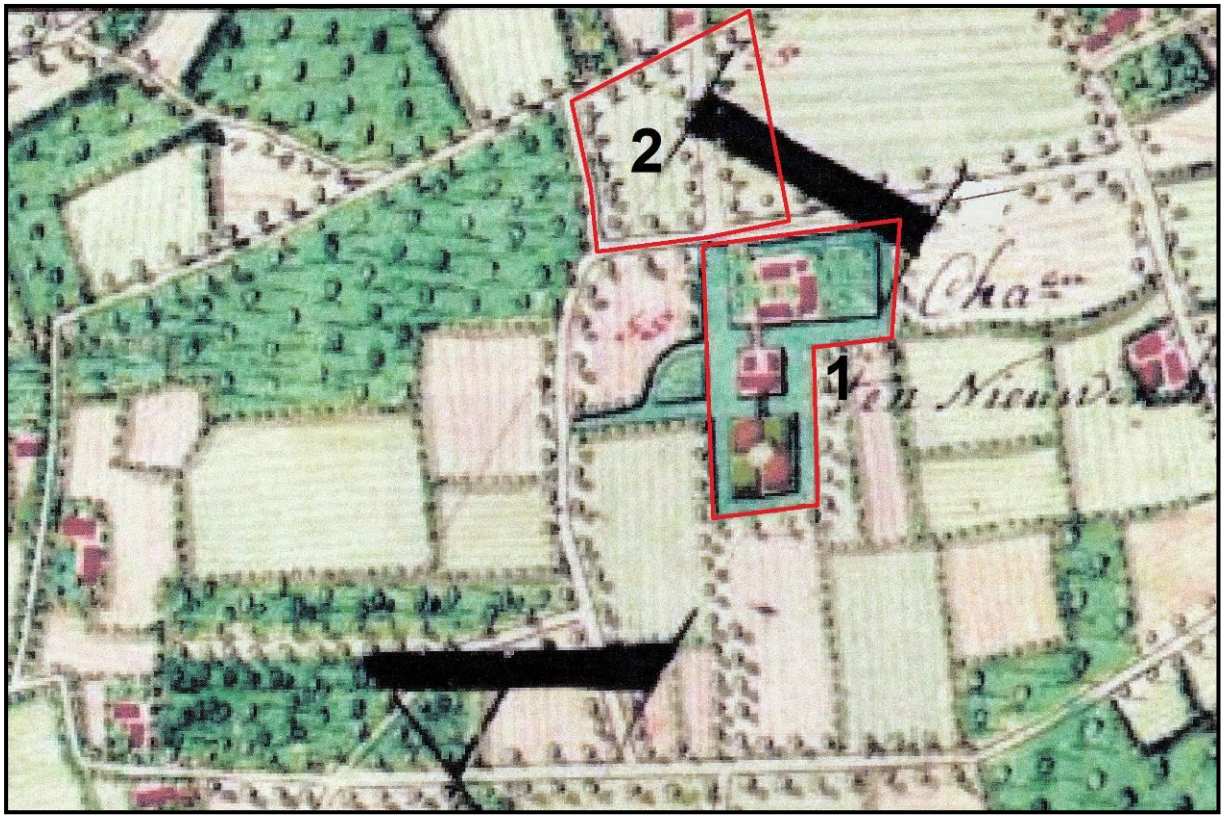

Figuur 6: Uitreksel van de Ferrariskaart met aanduiding van *Chateau Ten Nieuwenhove* (1) en het projectgebied van de opgraving (2) (© Stedelijke Musea Brugge).

Volgens het kadaster werden circa 1893 de landgebouwen op het opperhof afgebroken en het woonhuis in gebruik genomen als schuur. Het boerenhuis op het neerhof werd uitgebreid. In 1974 werden nog een aantal nieuwe landgebouwen toegevoegd en werd de omwalling gedeeltelijk gedempt. Restanten van de structuren op het neerhof zijn vandaag nog te zien. Het toenmalige woonhuis op het opperhof, het zogenaamde 'kasteel', verdween circa 1977 door uitbreidingsplannen van de nabijgelegen multinational SpanoGroup: het kasteel werd afgebroken en de bijhorende gronden werden gedeeltelijk ingenomen door de fabriek.

Het toenmalige, in verval geraakte woonhuis was bij de bevolking gekend als het 'Spookkasteel' en zou het verblijfsoord zijn van figuren uit lokale sagen en legenden, namelijk de witte wasvrouwen en de kabouters. Met het verdwijnen van het kasteel werden zij dakloos en zouden ze hier ronddwalen. Volgens de legende kwamen de witte wasvrouwen lijkwaden wassen op de eerste lentenacht. In het maanlicht waren het spookachtige verschijningen en wie hen zag, zou in de loop van hetzelfde jaar nog sterven. De wasvrouwen waren eigenlijk lentegeesten. Het waren de dochters van

Winter, die de lijkwade van hun vader kwamen wassen aan de waterkant. Hun houten kloppers waren van op een afstand hoorbaar. Wie de moed had om deze wasvrouwen voor de voeten te lopen, werd met de kloppers neergeslagen en in het water gegooid. De wasvrouwen waren immers zo verdrietig door de dood van hun vader dat ze de arme stervelingen die hun pad kruisten hetzelfde lot toebedeelden.[20]

De kabouters van Oostrozebeke waren 'rode mannekes', die 's nachts rondom het Spookkasteel een hele tas (= hoop) graan of hooi dorsten. Eén van die kabouters – Wiemke – woonde op de zolder van het Spookkasteel en telkens iemand iets nodig had van de zolder, gooide Wiemke het dubbele naar beneden. Zo gooide hij zes 'bussels' stro terwijl je er maar drie gevraagd had.[21] De kinderopvang in het centrum van Oostrozebeke is vernoemd naar deze kabouter.

4.2.2. Archeologische informatie

Naar aanleiding van de geplande uitbreiding van het bedrijventerrein palend aan de Leegstraat en Hulstestraat voerde Soresma nv een archeologisch vooronderzoek uit in 2010 in opdracht van de WVI. De geplande uitbreiding impliceerde een vernieling van het aanwezige archeologische erfgoed. Door middel van een desktop-analyse en een proefsleuvenonderzoek werd de archeologische waarde van het terrein ingeschat. Binnen het 6ha grote terrein werden vier zones (zie figuur 7) met archeologische sporen aangetroffen.

De eerste zone was in het noordwestelijk deel van het onderzoeksterrein gesitueerd. Er werd een reeks kuilen of paalsporen aangetroffen, mogelijk daterend uit de ijzertijd of de Romeinse periode. Hier bestond de mogelijkheid dat de restanten van een woonerf waren aangesneden. Een tweede archeologische zone, in het zuidwesten van het plangebied, bevatte sporen van kuilen, paalkuilen, greppels en grachten. Op basis van de vondsten konden deze structuren gesitueerd worden in de volle of late middeleeuwen. De sporen hadden mogelijk te maken met het *Goet van Nieuwenhove*, al kon een oudere datering niet uitgesloten worden. Deze zone loopt door aan de oostelijke zijde van de toegangsdreef tot het kasteel. Hier werden eveneens enkele kuilen en grachten aangetroffen, die aandacht verdienden omwille van de ligging tegen de walgracht van het neerhof van het *Goet van Nieuwenhove.* De derde, grote zone die het oostelijk en het

[20] Schriftelijke communicatie met de cultuurdienst Oostrozebeke op 15 december 2011, waarbij de informatie werd gehaald uit het boek van Lieven Demedts, 'In de ban van de sage: honderd sagen en legenden uit Oostrozebeke', 1986.
[21] Idem.

centrale deel van het onderzoeksterrein omvatte, bracht vooral grachten aan het licht. In een vierde zone met archeologisch waardevolle sporen, ten noorden van zone 3 en ten oosten van zone 1, werden vier Romeinse brandrestengraven gevonden. Gelet op de kwetsbaarheid van deze sporen werd geopteerd om de brandrestengraven onmiddellijk op te graven. De sporen waren uitzonderlijk omwille van hun rijke inhoud en vroege datering (1ste eeuw). Bijkomend werden in deze zone enkele kuilen en greppels aangetroffen, waarvan onduidelijk was of ze aan de brandrestengraven gerelateerd waren.

Op basis van het bureauonderzoek en de resultaten uit het proefsleuvenonderzoek adviseerde Soresma nv een vlakdekkende archeologische opgraving van 14 500m^2 ter hoogte van de eerste twee zones (zie figuur 8) om de mogelijke bewoningssporen uit verschillende tijdsperiodes verder te kunnen onderzoeken. Daarnaast werd aangegeven dat de toegangsdreef tot het kasteel onderzocht zou kunnen worden door middel van dwarscoupes indien mogelijk, dit om te achterhalen of de positie van de weg en de omliggende arealen al dan niet verschoven was. De geadviseerde opgraving diende bijkomend aangevuld te worden met natuurwetenschappelijke analyses. Het veldonderzoek van zone 4 werd afgerond met inbegrip van het uitzeven van bulkstalen

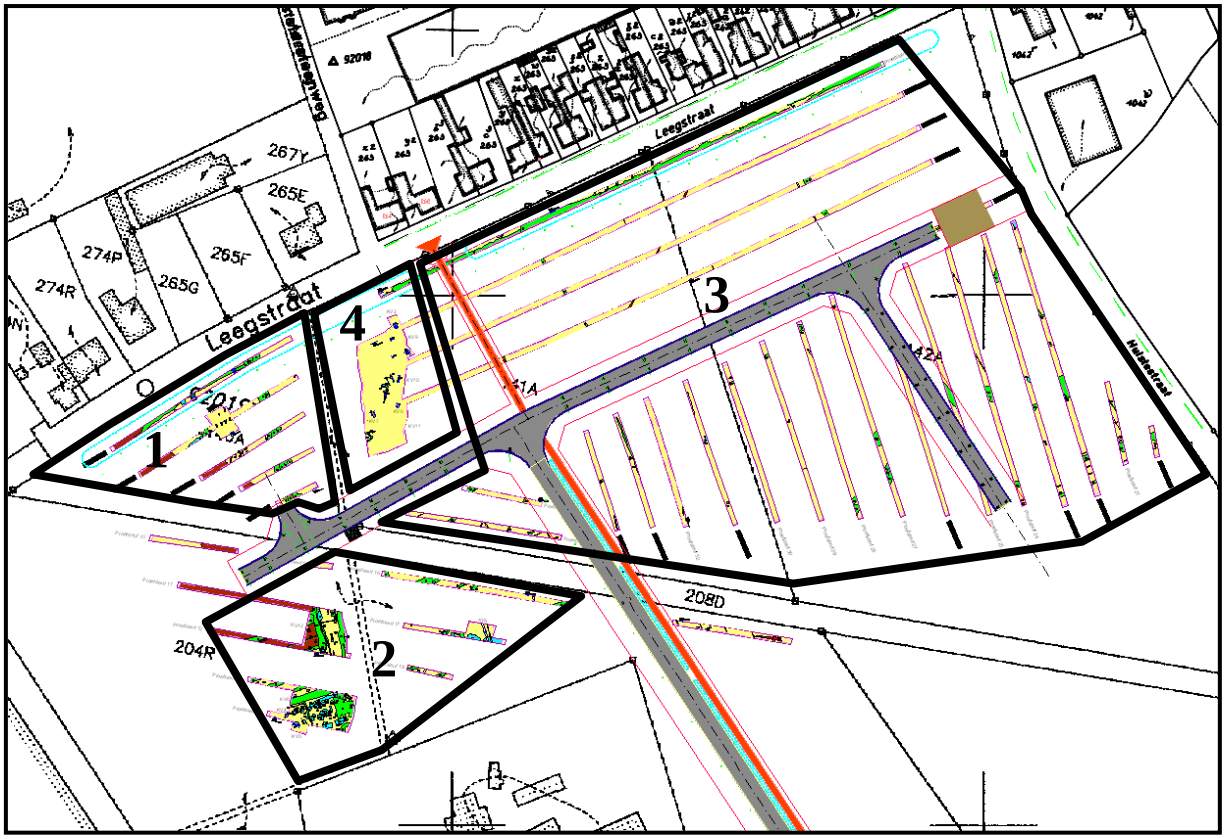

Figuur 7: Toekomstig bedrijventerrein 'De Gouden Appel' met aanduiding van de proefsleuven en de vier zones met archeologische sporen (bronfiguur overgenomen uit: Van Heymbeeck (2010): p. 10).

en de analyse van het aardewerk en diende op het terrein niet verder onderzocht te worden. Wel moesten nog een aantal essentiële stappen ondernomen worden die eventueel in het vervolgonderzoek konden meegenomen worden. Het betrof onder meer de waardering van het zeefresidu voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Bovendien waren het aardewerk, de organische vondsten (een stukje van een kam en een stukje leer) en metalen vondsten (o.a. *fibulae*) in zeer fragiele toestand en dienen deze zo snel mogelijk geconserveerd te worden[22]. Hiertoe werd een overzicht van de vondsten en een aanbevolen stappenplan voor conservatie als bijlage meegegeven.

Figuur 8: Advieskaart van Soresma nv met de advieszone aangeduid in het groen (bronfiguur overgenomen uit: Van Heymbeeck (2010): p. 66).

[22] Van Heymbeeck (2010): pp. 6, 36 en 37.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling[23]

Gebaseerd op de resultaten van het vooronderzoek (zie hoofdstuk 4.2.2.) bakende Onroerend Erfgoed twee vaste zones af binnen de advieszone van Soresma nv, met een totale oppervlakte van samen 6000m². Daarnaast kon tot maximaal 4000m² vrij worden ingezet in de advieszone, de maximale op te graven oppervlakte bedroeg dus 10000m².

Voor de sporen en structuren uit de Romeinse periode was de belangrijkste vraagstelling de relatie tussen de funeraire sporen en de bewoningssporen. Daarnaast diende ook aandacht besteed te worden aan de relatie met de natuurlijke omgeving. Voor de middeleeuwen was de relatie met het nabijgelegen kasteel een uitdrukkelijk aandachtspunt, alsook de relatie met het omliggende landschap.

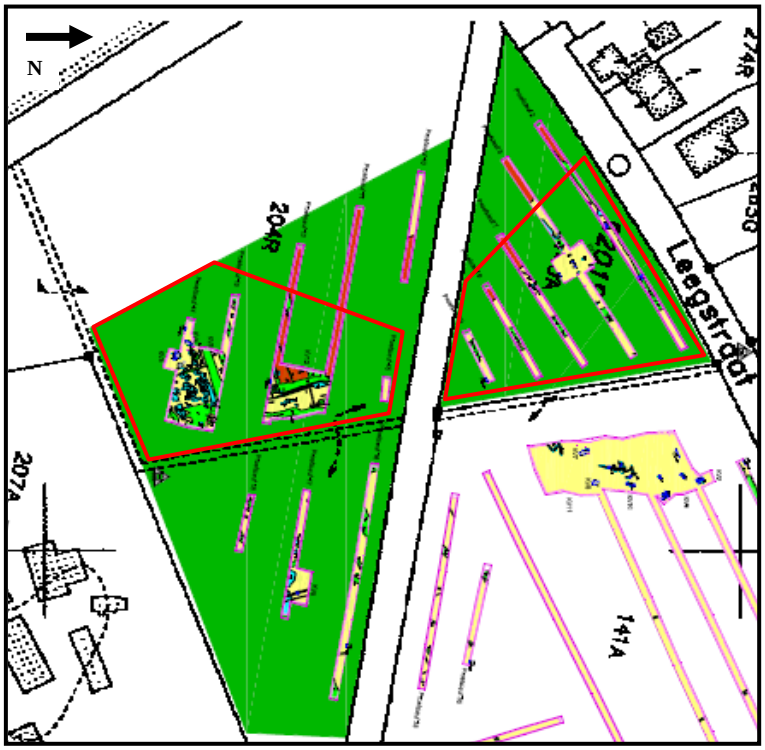

Figuur 9: Advieskaart van de Bijzondere voorschriften met de advieszone van Soresma nv in het groen en de vaste zones met samen een oppervlakte van 6000m² rood omlijnd (bronfiguur overgenomen uit: Van Heymbeeck (2010): p. 66.).

[23] *Bijzondere voorschriften archeologische opgraving Oostrozebeke, Leegstraat (bedrijventerrein Spookkasteel)*, pp. 1-3.

5.1.2. Raadpleging specialisten

Prof. dr. Wim De Clercq van de Universiteit Gent stond in voor de wetenschappelijke begeleiding. Bijkomend verleende Sofie Vanhoutte, erfgoedonderzoeker bij het agentschap Onroerend Erfgoed afdeling West-Vlaanderen, advies. Bij het determineren en dateren van de aardewerkvondsten kon beroep worden gedaan op hun expertise, alsook dr. Koen de Groote, onderzoeker bij het agentschap Onroerend Erfgoed afdeling Oost-Vlaanderen, stond in voor de hulp bij de determinatie van enkele contexten.

Met betrekking tot de verpakking en conservering van de archeologische vondsten kon beroep gedaan worden op interne specialisatie van meester-conservator Ansje Cools. Voor advies over natuurwetenschappelijk onderzoek op de stalen kon beroep gedaan worden op Koen Deforce en Anton Ervynck, erfgoedonderzoekers verbonden aan het agentschap Onroerend Erfgoed, afdeling Onderzoek Archeologie en Natuurwetenschappen.

Na afronding van het veldwerk werden enkele bijkomende specialistische, natuurwetenschappelijke onderzoeken uitgevoerd:

- anthracologisch onderzoek door Koen Deforce, verbonden aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN);
- macroresten- en pollenonderzoek door ADC Archeoprojecten;
- ^{14}C-dateringen door Mark Van Strydonck en Mathieu Boudin, verbonden aan het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK).

5.1.3. Conservatie

Bij de prospectie werden vier vondstenrijke Romeinse grafcontexten aangetroffen, die integraal werden gelicht en onderworpen aan een eerste onderzoek. Verdere conservering van de vondsten was evenwel nog noodzakelijk, deze maakte dan ook deel uit van de opdracht voor de opgraving. In de Bijzondere voorschriften werd hiertoe volgende methode opgelegd:

- 3 *fibulae*
    - mechanisch verwijderen van corrosie
    - stabilisering koperlegering met corrosieremmer
    - aanbrengen beschermlaag

- verpakking in steunvorm van PE-schuimplaat, in droge atmosfeer (luchtdichte doos + silica gel korrels)

- Organisch materiaal: kam + leder
  - stabilisering leder (glycerine methode)
  - stabilisering kam (alcohol-ether)
  - verpakking in steunvorm van PE-schuimplaat, in inerte zuurvrije doos
- Volledig – of bijna volledig aardewerk (3 potten, 1 schaal, 1 *terra nigra* beker)
  - verder reinigen van gewassen vondsten
  - consolideren + aantal scherven opnieuw 'vormen' (rehydrateren en in gecorrigeerde vorm laten drogen)
  - reconstructie: verlijmen talrijke scherven per object
  - verpakking in steunvorm van PE-schuimplaat in stevige, niet-zuurvrije doos, gebufferd met zuurvrije materialen. [24]

Deze voorgeschreven conservering bleek na overdracht van het vondstenmateriaal door Soresma nv aan Monument Vandekerckhove nv echter onmogelijk, door de slechte bewaringstoestand en de onvolledige inventarisatie van de vondsten en omdat enkele van deze geëiste methodes niet geschikt waren voor dergelijke vondsten. Er werd een alternatief behandelingsvoorstel opgemaakt door Ansje Cools dat ter goedkeuring werd voorgelegd op de vergadering van 14 december 2011. Dit document is als bijlage opgenomen in dit rapport (zie bijlage 0a).

5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

Op het terrein werden alle met het blote oog herkenbare vondsten gerecupereerd. Dit betreft voornamelijk aardewerk (zowel potscherven als bouwmateriaal), botmateriaal, en fragmenten of objecten in glas, natuursteen of metaal. Deze vondsten werden per spoor, en bij het couperen per laag, verzameld in vondstenzakjes en voorzien van een inventariskaartje. Bijkomend werd het terrein onderzocht met een metaaldetector conform de in de Bijzondere voorschriften gestelde richtlijnen. Deze metaalvondsten werden als puntvondsten aangegeven op het grondplan en eveneens verzameld. Alle terreinvondsten werden gedurende de verwerking opgenomen in een digitale inventarislijst. Voor een overzicht op de vondsten wordt verwezen naar deze lijst, te vinden op de bijgevoegde DVD.

---

[24] *Bijzondere voorschriften archeologische opgraving Oostrozebeke, Leegstraat (bedrijventerrein Spookkasteel)*, pp. 9-10.

Gedurende het terreinwerk werden verschillende soorten stalen verzameld met het oog op verder natuurwetenschappelijk onderzoek zoals geadviseerd werd door Soresma nv en zoals gesteld in de Bijzondere voorschriften. Voor een overzicht van alle stalen wordt eveneens verwezen naar de digitale inventarislijst, waarin de monsters werden opgelijst.

In eerste instantie werden kleine stalen houtskool en verbrand bot genomen met het oog op ^{14}C-datering. Ze werden voornamelijk gerecupereerd uit de brandrestengraven, maar ook uit paalsporen of kuilen, die houtskool bevatten. Deze monsters werden licht- en luchtdicht verpakt in filmdoosjes en koel bewaard, uiteraard voorzien van de nodige inventarisgegevens.

In enkele vochtige contexten (grachten en/of diepe kuilen) werden pollenstalen genomen door middel van U-vormige profielen in metaal. De stalen voor pollenanalyse werden eveneens licht- en luchtdicht verpakt met aanduiding van inventarisatiegegevens op de pollenbakken zelf en koel bewaard. Bijkomend werd per sequentie een inventariskaartje opgemaakt. Volgens de Bijzondere voorschriften moest gestreefd worden naar minstens één pollenanalyse van een volledige sequentie om een beeld te verkrijgen op het toenmalige omgevende landschap.

Zaden- en vruchtenmonsters en/of bulkstalen werden gerecupereerd per laag in relevante paalsporen of diepe grachten, maar voornamelijk in de brandrestengraven. Dit is in eerste instantie met het oog op zaden- en vruchtenonderzoek, maar bijkomend kan hierop indien nodig een pollenanalyse en/of ^{14}C -datering gebeuren. Bepaalde gewassen zijn tijdsgebonden en het al dan niet voorkomen van de zaden ervan kan een dateringcriterium vormen. Dergelijk onderzoek biedt inzicht op de eetgewoonten doorheen de tijd. Deze stalen werden in polypropyleen emmers van 3 liter verpakt (lucht- en lichtdicht), voorzien van een inventariskaartje.

Als laatste werden zeefstalen verzameld per laag in paalsporen, diepe kuilen en brandrestengraven. Dit diende ter verzameling van bijkomend vondstenmateriaal om te kunnen dateren of om een volledig beeld van de structuur te verkrijgen. Deze stalen werden in polypropyleen emmers van 10 liter verpakt en voorzien van een inventariskaartje.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Veldwerk

Het veldwerk gebeurde conform de Bijzondere voorschriften. Concreet betekende dit dat per werkput gestart werd met het machinaal afgraven van de ploeglaag tot op het eerste archeologische niveau. Dit gebeurde door middel van een graafmachine op rupsbanden met een tandenloze graafbak. Een ervaren archeoloog begeleidde de kraanman en bepaalde het juiste niveau van het opgravingsvlak door middel van regelmatige profielcontroles. Het bekomen archeologisch vlak werd opgeschaafd, zodat overzichtsfoto's gemaakt konden worden. Vervolgens werden de individuele sporen genummerd, beschreven, gefotografeerd en op grondplan met schaal 1:50 ingetekend. Nadien werden hoogtes in TAW-waarde opgemeten. Het aangetroffen vondstmateriaal werd verzameld per spoor in plastiek zakjes, voorzien van een inventariskaartje. Het archeologische vlak werd door middel van een metaaldetector van het type XP Deus bijkomend onderzocht op metaalvondsten. Deze werden als puntvondsten geregistreerd op het grondplan en op dezelfde wijze als de andere vondsten verzameld. Ook de afgevoerde grond werd gescreend met de metaaldetector. Na de registratie in het vlak werden per werkput enkele profielen geregistreerd (opschonen, fotograferen, tekenen op schaal 1:20 en beschrijven). De afzonderlijke sporen werden gecoupeerd met het oog op een verticale registratie volgens dezelfde manier die gebruikt werd voor het documenteren van de profielen. De hierbij aangetroffen vondsten werden per laag verzameld op dezelfde hoger vermelde wijze. Waar nodig werden stalen of monsters genomen voor een verdere natuurwetenschappelijke analyse. De stalen werden eveneens voorzien van een inventariskaartje. Naast de coupes op kleinere sporen werden enkele zeer brede sporen gecoupeerd met de graafmachine. De registratiemethode diende hiervoor niet gewijzigd te worden. De dagelijkse activiteiten werden neergeschreven in het velddagboek. De wekelijkse activiteiten werden samengevat in een weekrapport waarin de belangrijkste resultaten per week werden aangehaald. Deze digitale rapporten werden wekelijks bezorgd aan de betrokken instanties. Er werden vier werkputten (zie figuur 10) aangelegd, die op bovenstaande wijze gedocumenteerd werden.

Werkput 1 (WP1) werd aangelegd ten westen van de toegangsdreef en palend aan het Spookkasteel en had een totale oppervlakte van ca. 2947,45m^2. Er werden 454 sporen geregistreerd (spoornr. S1 tot en met S454). Omwille van een mogelijke gebouwplattegrond aan de rand van WP1 en moeilijke leesbaarheid van de bodem door een restpodzol of recentere verstoringen werd deze werkput op drie plaatsen verdiept.

Dit werd aangeduid als vlak 2 in vakken 1, 2 en 3 (zie figuren 11, 12 en 13). Ze bevonden zich respectievelijk aan de westelijke zijde van de werkput, centraal ter hoogte van de 'hoek'; centraal in WP1 ter hoogte van de gebouwplattegrond uit de volle middeleeuwen (zie verder); en in het noordwesten van de werkput tussen twee proefsleuven.

De totale oppervlakte van de tweede werkput (WP2) bedroeg ca. 3599,17m^2. Deze put bevond zich eveneens ten westen van de toegangsdreef, langsheen de Leegstraat (zie figuur 14). Omwille van de sporendichtheid aan de westelijke zijde van de werkput werd onmiddellijk beslist deze put uit te breiden aan die zijde. Bij de aanleg van de uitbreiding werd een deel van het eerste vlak mee verdiept tot vlak 2 omwille van de moeilijk leesbare bodem. De sporen werden genummerd van S500 tot en met S796.

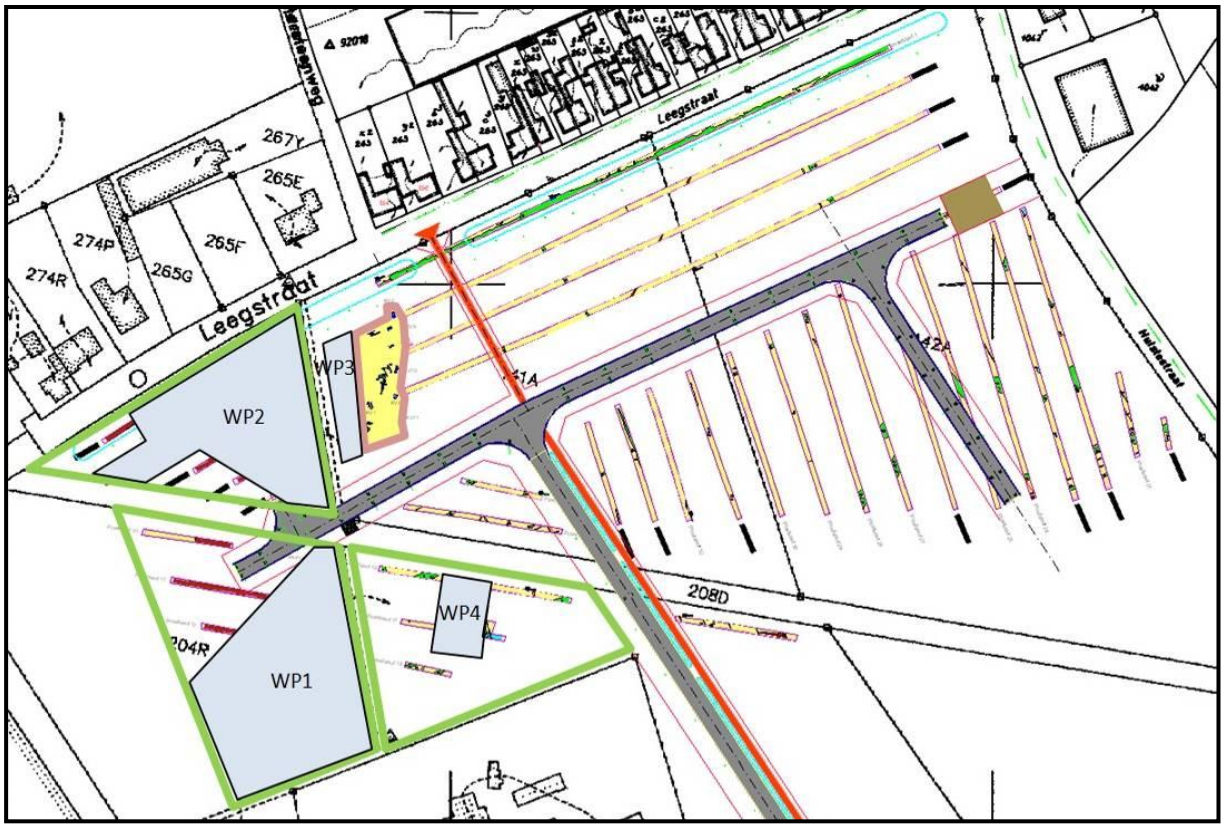

Figuur 10: Toekomstig bedrijventerrein 'De Gouden Appel' met aanduiding van de proefsleuven, de geadviseerde zone (groen omrand) en de vier werkputten van het archeologisch onderzoek (lichtblauw). (bronfiguur overgenomen uit: Van Heymbeeck (2010): p. 10.).

Figuur 11: WP1 in de eindfase met op de voorgrond vak 1, vlak 2. Foto vanuit het westen.

Figuur 12: WP1, vak 2, vlak 2. Foto vanuit het westen.

Figuur 13: WP1, vak 3, vlak 2. Foto vanuit het westen.

Figuur 14: WP2, zonder de uitbreiding aan de westelijke zijde. Foto vanuit het westen.

Werkput 3 (WP3) werd mits goedkeuring van de bouwheer aangelegd in een zone die na het proefsleuvenonderzoek was vrijgegeven (zie figuur 15). Dit gebeurde in samenspraak met Onroerend Erfgoed en de wetenschappelijke begeleiding. De opgelegde afbakening bleek immers beperkend voor het inzicht in de relatie tussen de Romeinse bewoningssporen in de noordwestelijke zone en de funeraire sporen, omdat deze laatste buiten het geadviseerde gebied lagen. Hiertoe werd een bijkomende opgravingsvergunning aangevraagd en bekomen voor perceel 141A, sectie D van het kadaster. Het vermoeden van extra brandrestengraven en de vraag naar de relatie met de sporen in WP2 waren aanleiding voor WP3. De put werd aangelegd pal ten westen van de kijkvensters rondom de brandrestengraven, net ten oosten van de toegangsdreef. De totale oppervlakte bedroeg ca. 478,14m^2 en de sporen waren genummerd van S800 tot en met S824.

De vierde werkput (WP4) situeerde zich rondom een spoor uit het proefsleuvenonderzoek, dat mogelijk als een brandrestengraf geïnterpreteerd kon worden (zie figuur 16). De put lag ten oosten van de toegangsdreef, palend aan het Spookkasteel en had een totale oppervlakte van ca. 645,13m^2. De spoornummering liep van S900 tot en met S945.

Figuur 15: WP3, met op de achtergrond een deel van WP2. Foto vanuit het zuidoosten.

Figuur 16: WP4 in een eerste fase. Foto vanuit het zuidwesten.

5.2.2. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Dit hield verschillende zaken in:

- digitaliseren van de op het terrein gemaakte sporenformulieren (= oplijsten van sporen) en plannen;
- wassen, drogen, wegen, verpakken en oplijsten van de vondsten;
- uitzeven, drogen, triëren, wegen, verpakken en oplijsten van de zeefstalen;
- oplijsten van de overige stalen en de veldtekeningen;
- basisdeterminatie van het aardewerk met consultatie van specialisten[25] voor de datering en het tekenen[26] van relevante stukken;
- basisconservatie van enkele objecten;
- hernoemen en oplijsten van foto's;

[25] Met dank aan prof. dr. Wim De Clercq, Sofie Vanhoutte en dr. Koen de Groote.

[26] Met dank aan Joris Angenon en Bert Mestdagh.

- selecteren van stalen voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek en het laten uitvoeren van dit natuurwetenschappelijk onderzoek;
- desktop-analyse;
- opmaken van een rapport met de nodige bijlagen, foto's en plannen.

In de opdracht was ook de conservatie voorzien van de vondsten uit de brandrestengraven van het proefsleuvenonderzoek (zie hoofdstuk 5.1.3.). Dit werd eveneens uitgevoerd volgens het nieuwe behandelingsvoorstel (zie bijlage 0a).

Bijkomend werden de nat bewaarde, uitgezeefde monsters uit de brandrestengraven van het proefsleuvenonderzoek verwerkt zoals de zeefstalen. Een nieuwe inventaris van de behandelde vondsten uit het proefsleuvenonderzoek werd opgemaakt en toegevoegd aan de inventarislijst van de vondsten van de opgraving. Op deze manier konden ook de brandrestengraven uit het proefsleuvenonderzoek meegenomen worden in de natuurwetenschappelijke analyse.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN

6.1. Stratigrafie

De archeologische vindplaats situeert zich in een gebied dat op de topografische kaart aangeduid werd als akkerland en weiland. Er waren geen zichtbare sporen waar te nemen aan de oppervlakte.

Voor de registratie van de profielen werden de wanden van werkputten 1, 2 en 3 op verschillende plaatsen over een breedte van ca. 1m opgeschoond vanaf het maaiveld tot op het archeologisch vlak (zie bijlage 1). In werkput 4 werden de westelijke en de zuidelijke putwanden nagenoeg in hun volledige lengte geregistreerd. De profielen werden doorlopend genummerd van P1 tot en met P12 en aangeduid op het digitale grondplan. De laagbeschrijving (vb. P5 L2 = profiel 5, laag 2) werd opgenomen in de digitale sporeninventaris. Het documenteren van de profielen liet toe om inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw. Volgens de bodemkaart was het bodemtype van het onderzochte gebied een droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont (Zbh). Enkele van de onderzochte profielen konden als referentiemodel gebruikt worden om de bodemopbouw van het onderzoeksgebied te schetsen.

- Profiel 2 (WP1, westelijke wand) (zie figuur 17)

De hoogte van het maaiveld was ca. +15,92m YAW. Het profiel kon gekarakteriseerd worden als A-B-C.

1. Het bovenste pakket (A-horizont) was de ploeglaag, een door landbouw en bioturbatie gehomogeniseerd pakket, omschreven als een donkere (grijs)bruine laag met baksteen(BS)- en houtskool(HK)spikkels.
2. Het tweede pakket (B-horizont) was een aanrijkingslaag als gevolg van plantenactiviteit en doorsijpelend neerslagwater. Ze werd omschreven als een licht (grijs)bruine laag met weinig BS- en HKspikkels en met vrij veel bioturbatie.
3. Het onderste pakket (C-horizont) was de moederbodem, hier bestaande uit tertiair zand. Ze werd omschreven als een licht gele laag met ijzer(Fe)spikkels en bioturbatie.
4. Een spoor.

Figuur 17: Profiel 2 in WP1.

Figuur 18: Profiel 8 in WP3 met de A-horizont (1) en de C-horizont (2), maar afwezigheid van de B-horizont.

De opbouw van dit profiel was karakteristiek voor het hele onderzoeksgebied, maar op sommige plaatsen werd vastgesteld dat de B-horizont ontbrak. Dit was waarschijnlijk te verklaren door een aanvankelijk licht glooiend reliëf dat door recente landbewerking werd weggewerkt. Dit was duidelijk zichtbaar in profiel 8, dat zich situeerde aan de noordelijke putwand van WP3 (zie figuur 18).

Voornamelijk in het noordwestelijk deel van WP1 en het westelijk deel van WP2 week de bodemopbouw af van hoger beschreven profiel. De bosbegroeiing liet hier zijn invloed gelden in de bodem onder de vorm van podzolisatie[27], waardoor er een tweede type bodemprofiel bestond binnen het onderzoeksterrein.

- Profiel 4 (WP2, zuidwestelijke wand) (zie figuur 19)

De hoogte van het maaiveld was ca. +16,69m TAW. Het profiel kon gekarakteriseerd worden als A-B-E-Bh-C.

1. Het bovenste pakket (A-horizont) was de ploeglaag, een door landbouw en bioturbatie gehomogeniseerd pakket, omschreven als een donkere (grijs)bruine laag met baksteen(BS)- en houtskool(HK)spikkels.[28]
2. Het tweede pakket (B-horizont) was een aanrijkingslaag als gevolg van plantenactiviteit en doorsijpelend neerslagwater. Ze werd omschreven als een licht (grijs)bruine laag met weinig BS- en HKspikkels en met vrij veel bioturbatie.[29]
3. Het derde pakket (E-horizont) was een uitlogingslaag waar o.a. oplosbare zouten, ijzer, humus en kleideeltjes uitgespoeld zijn. Ze werd omschreven als een licht bruine laag zonder veel inclusies.
4. Het vierde pakket (Bh-horizont) was een aanrijkingslaag van de uitgespoelde deeltjes uit de E-horizont. Ze werd omschreven als een donkere (zwart)bruine laag met veel ijzerconcreties.
5. Het onderste pakket (C-horizont) was de moederbodem, hier bestaande uit tertiair zand. Ze werd omschreven als een licht gele laag met ijzer(Fe)spikkels en bioturbatie.

[27] Proces van uitspoeling van bepaalde bodemdeeltjes, die zich in een lager gelegen niveau weer afzetten onder de vorm van een zogenaamde *aanrijkingslaag*.
[28] Op de veldtekening (zie bijlage 1) werden de A-horizont en de onderliggende B-horizont als één pakket beschouwd.
[29] Idem.

Figuur 19: Profiel 4 in WP2.

In het archeologisch vlak bemoeilijkten restanten van dit bodemvormingsproces de lezing van het vlak. Het werd omschreven als restpodzol. Naarmate men dichter kwam bij de bomenrij langs en op de voormalige spoorweg, die de scheiding vormde tussen de twee werkputten, was de bodem dooraderd met boomwortels. Dit was zichtbaar in profiel 4, dat hierboven als tweede referentieprofiel geldt (zie figuur 19).

6.2. Analyse van de sporen en structuren

De aangetroffen sporen op het opgravingsterrein konden onderverdeeld worden in een aantal grote categorieën: grachten en greppels, kuilen, paalsporen en menselijke begravingen. Wegens de moeilijke leesbaarheid van de bodem werden aanvankelijk vrij veel sporen aangeduid, die achteraf niet van menselijke activiteit bleken te zijn. Daarnaast zaten er ook tal van zeer recente verstoringen in het vlak, die wel door de mens veroorzaakt werden, maar niet echt als archeologische sporen te beschouwen zijn. Binnen elke categorie bestonden er verschillende types, die hieronder besproken worden. Een klein aantal sporen in de sporeninventaris werd aangeduid als onbepaald omdat zij niet verder onderzocht werden. Alle sporen werden ingetekend, voor een overzicht wordt verwezen naar het digitale allesporenplan.

6.2.1. Natuurlijke sporen

Zoals hoger vermeld, bleek een zeer groot deel van de aangeduide sporen van een natuurlijke oorsprong. Onder de kolom 'interpretatie' in de sporeninventaris werden zij aangeduid als 'natuurlijke sporen', al dan niet met specificatie (windval, bioturbatie). Wat eveneens tot deze categorie behoorde, waren de sporen aangeduid als 'restpodzol'. Zoals beschreven werd in hoofdstuk 6.1. betrof het restanten van een bodemvormingproces, die de leesbaarheid van het archeologisch vlak sterk beïnvloedden.

6.2.2. Grachten en greppels

Overal door het onderzoeksterrein liepen grachten en greppels van variërende breedte en diepte. Ze werden onderverdeeld op basis van deze variaties en bijkomend op verschil in vulling en vondstmateriaal. Deze onderverdeling is terug te vinden in de sporeninventaris (kolom 'interpretatie') en op het digitale grondplan. Een overzicht van de grachten is te zien in bijlage 2.

6.2.2.1. Grachtzone

De onder deze noemer vervatte sporen ('deel van grachtzone' in sporeninventaris) toonden zich in het vlak als een brede waaier van lineaire sporen met daarbinnen verkleuringen en verstoringen (zie figuren 20 tot en met 25). Vooral het quasi noordzuid tracé domineerde het opgravingsterrein door de brede zone die het innam in zowel WP1 als WP2. Helemaal in het zuiden, in de zuidoostelijke hoek van WP1, leek dit aan de

oppervlakte één brede gracht met interne verkleuringen. In het profiel van kraancoupe 2 (zie bijlage 3) was te zien dat de eigenlijke gracht overeenkwam met S280 en een deel van S278 en S281 op het grondplan. S280 was ca. 2m breed en nog bewaard tot een diepte van ca. 1m. De vulling was heterogeen, licht bruingrijs met grote versmeten brokken en sterk gebioturbeerd. Ten oosten van deze 'kerngracht' liep een aantal ondiepe greppels. Naar het noorden toe, in WP2 werd deze grachtenzone duidelijker als aparte structuur. S519 vormde hier het vervolg van de kerngracht, die ter hoogte van kraancoupe 4 (zie bijlage 3) vrij diep ging om ter hoogte van kraancoupe 6 weer minder diep te worden. S519 was in kraancoupe 4 ca. 3m breed met uitlopers aan beide zijden en de bewaarde diepte was ca. 1,40m, terwijl deze in kraancoupe 6 slechts ca. 0,90m bedroeg. De vulling toonde in beide coupes verschillende licht bruingrijze pakketten die sterk gebioturbeerd waren. Er werd vrij veel keramisch bouwmateriaal en aardewerk in aangetroffen. De ten oosten van de 'kerngracht' gelegen greppels werden zo ondiep dat enkel S729 nog verder af te lijnen was aan de oppervlakte, zij het eerder als een soort van schaduw. Helemaal tegen de oostelijke putwand van WP2 liep dan weer een diepere en bredere gracht S521 parallel met de toegangsdreef tot het kasteel van Nieuwenhove. S521 was ca. 1,40m breed, ca. 0,40m diep en vertoonde een homogeen bruingrijze vulling. Deze laatste werd aangesneden in kraancoupes 4 en 5 (zie bijlage 3). Qua opbouw en vulling sloten de lineaire tracés met quasi oostwest verloop langs de zuidelijke putwand in WP1 en langsheen de noordelijke putwand van WP2 erbij aan. In kraancoupe 1 (zie bijlage 3) was duidelijk te zien dat S17/S19/S72/S100[30] de eigenlijke gracht met brede, afgeplatte bodem was. Deze gracht was ongeveer 3m breed en ca. 0,80m diep. De homogeen bruingrijze vulling bestond uit grote versmeten brokken aarde. Ten zuiden daarvan lag een lineaire, verstoorde zone die tot ca. 0,40m diepte ging. In het noorden in WP2 was geen oversnijding waar te nemen tussen S519 en S500, wat doet vermoeden dat beide grachtstructuren één geheel vormden. De noordelijke oostwest gracht bleek te bestaan uit twee grachten van ca. 1,20m breedte (S500 en S502). De bewaarde diepte was ca. 0,30 à 0,40m en toonde een afgerond profiel. De vulling was homogeen bruingrijs. In de uitbreiding naar het westen toe van WP2 kwam een afbuigende grachtachtige structuur aan het licht (S793), die waarschijnlijk het verdere verloop van S502 vormde. Wegens toenemende bioturbatie door boomwortels van de bomen op de oude spoorweg was het vlak hier zeer moeilijk leesbaar. Hoewel S803 en S804 aan de oostelijke zijde van de toegangsdreef in WP3 quasi parallel liep met S521 en gelijkaardig was van vorm, leken de vulling en de vondsten iets anders. Bijgevolg wordt deze gracht apart besproken (zie verder).

[30] Door de registratie van het grondvlak gespreid over verscheidene dagen, kreeg dit spoor meerdere nummers.

Figuur 20: WP1 met aan de oostelijke putwand, langsheen de toegangsdreef, de brede grachtzone. Foto vanuit het noordwesten.

Figuur 21: WP2 met grachten S519, S521 en greppel S729 parallel met de toegangsdreef. Foto vanuit het zuiden.

Figuur 22: S519 in kraancoupe 4. Foto vanuit het westen.

Figuur 23: S521 in kraancoupe 4. Foto vanuit het westen.

Figuur 24: S17/S19/S72/S100 in kraancoupe 1. Foto vanuit het westen.

Figuur 25: S500 en S502 (en S503). Foto vanuit het westen.

6.2.2.2. Grachtachtige sporen

In WP1 liep een aantal parallelle grachtachtige structuren op vrij korte afstand van elkaar in quasi oostwestelijke richting (S313, S314, S322, S337, S342 en S399), haaks op de brede grachtzone (zie figuur 20). Aan de westelijke zijde bleken ze te eindigen op min of meer dezelfde hoogte. Sommige stopten ook aan de oostelijke zijde (S337 en mogelijk ook S399). In het verlengde van deze structuren waren gelijkaardige sporen zichtbaar in WP4 aan de overzijde van de toegangsdreef (S929/S910/S915[31], S919, S923 en S924) (zie figuur 26). Allen waren ongeveer even breed (ca. 1,60m), vrij ondiep met een afgeplatte of afgeronde bodem en met een vrij homogene licht blauwgrijze vulling (zie figuur 27 en 28). S929/S910/S915 had mogelijk een oudere fase. Deze gracht tekende zich ook duidelijker af wegens de donkerdere kleur van de vulling naar onder toe (zie figuur 29). In het oosten oversneed deze gracht (S915) een diepe kuil (zie hoofdstuk 6.2.3.3) en leek deze door een soort van kleine depressie te lopen. Een aantal grachten en greppels in WP1 en WP4 was met deze structuren in verband te brengen omwille van gelijkaardige oriëntatie (parallel of haaks) en/of vulling: S248, S258, S260/S450[32], S344, S908, S918, S933, S943.

Figuur 26: S923 en S919 in WP4. Foto vanuit het westen.

[31] Dit spoor kreeg aparte spoornummers omwille van doorsnijdingen door andere sporen of fysieke onderbreking van de werkput.

[32] Een tweede spoornummer werd aan dit spoor toegekend na verdieping tot een tweede vlak, waarbij het spoor smaller werd en lichtjes opschoof naar het westen toe.

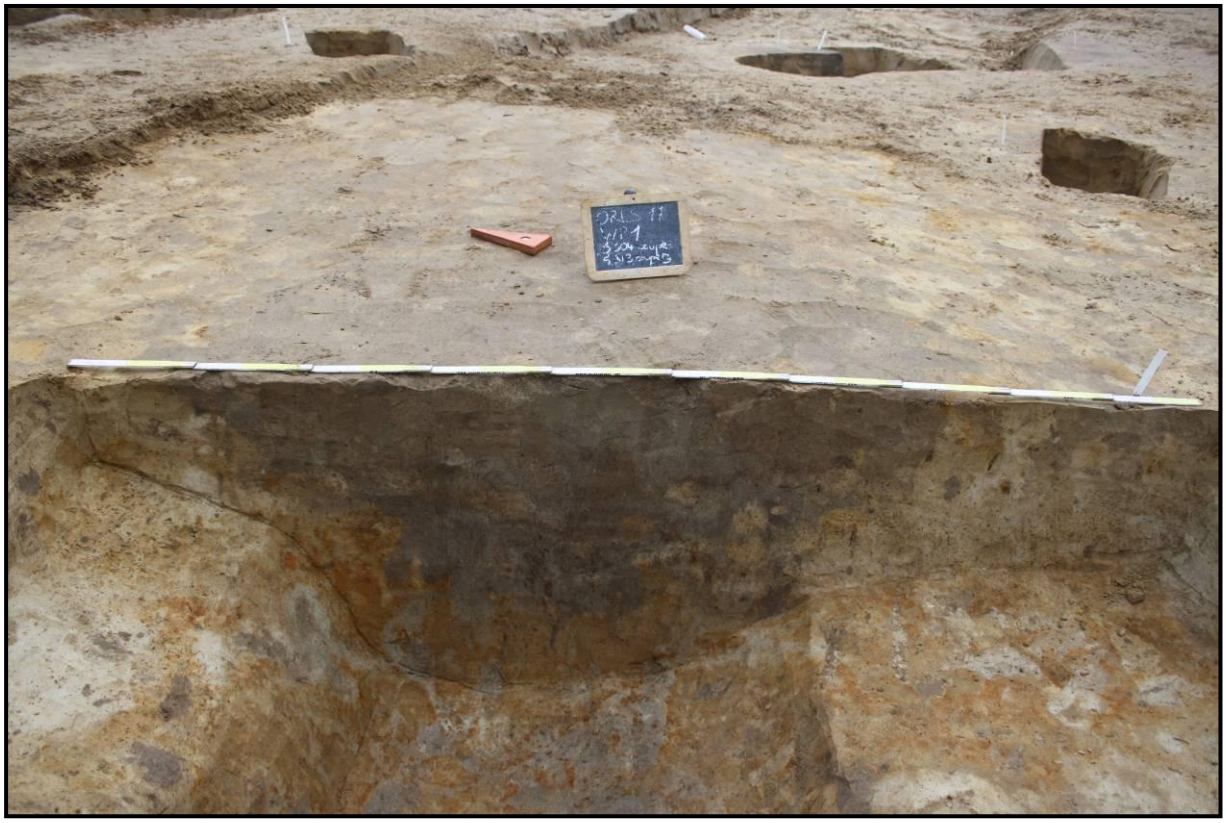

Figuur 27: Coupe op S313.

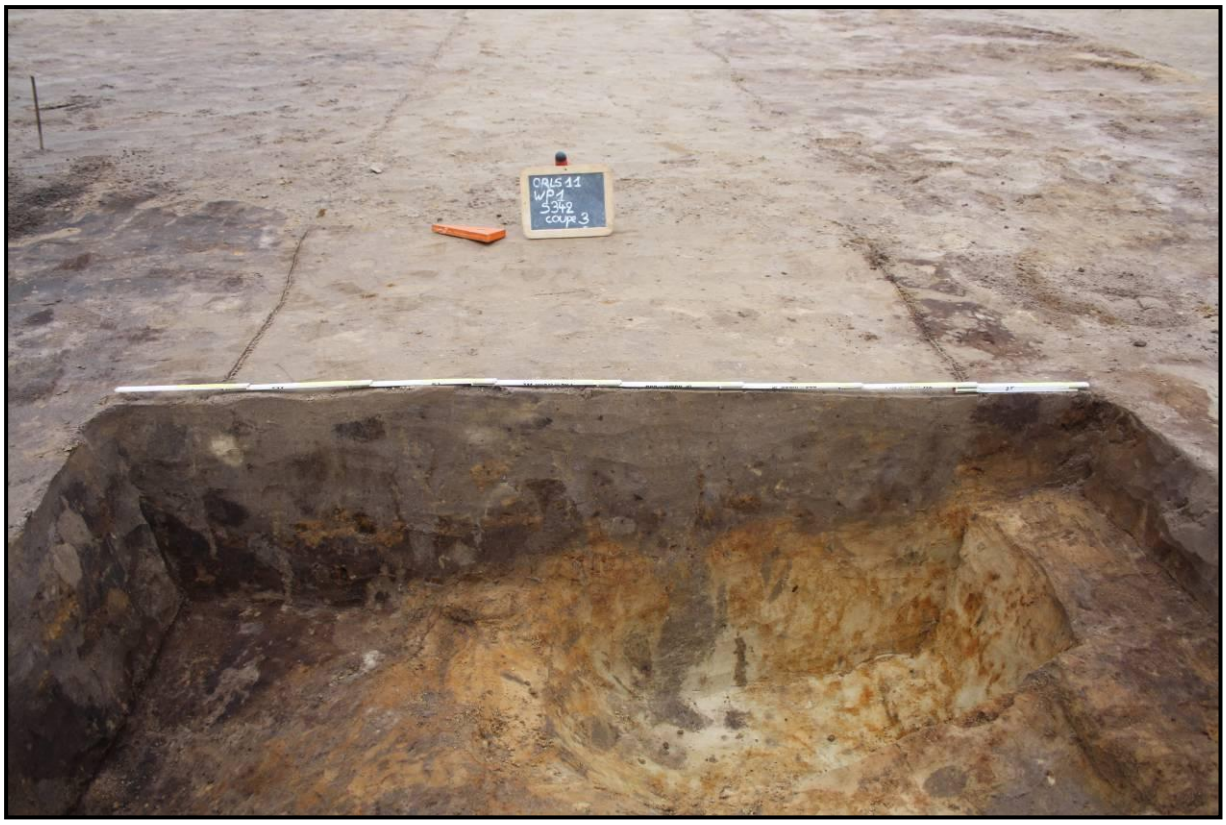

Figuur 28: Coupe op S342.

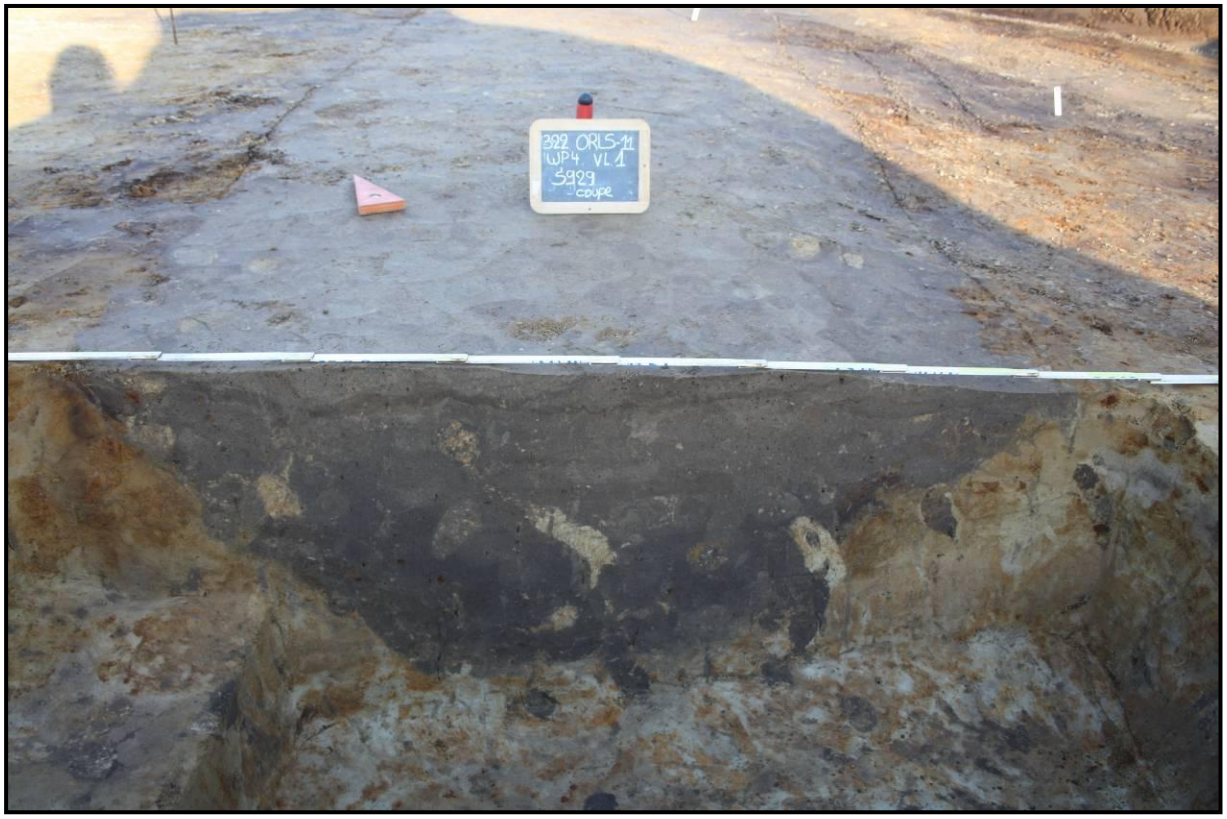

Figuur 29: Coupe op S929.

6.2.2.3. Grachten en greppels

De overige grachten en greppels waren moeilijk in groepen onder te verdelen wegens onderlinge verschillen, geïsoleerde ligging of vrij zware verstoring. *Grosso modo* konden zeven subgroepen gemaakt worden:

- S166, S194 en S207 waren vrij smalle greppels in het zuidelijke deel van WP1. Hoe meer ze naar het noorden liepen, des te ondieper en vager ze bleken. Ze waren maximaal 0,50m breed. S166 was in het meest zuidelijke profiel ca. 0,25m diep. Ze onderscheidden zich omwille van een donkerdere blauwgrijze kleur en leken ouder te zijn dan andere sporen in de omgeving die de greppels oversneden. Vooral S166 tekende zich duidelijk af aan de zuidelijke kant onder de vorm van een trapeziumvormig profiel (zie figuur 30). Er werden geen vondsten in aangetroffen. Hoewel geïsoleerd, was het niet onmogelijk dat S926/S927 in WP4 bij deze groep kon aansluiten omwille van de gelijkaardige oriëntatie en vulling (zie figuur 31).

- S229, S243, S299, S309 en S339 waren licht bruingrijze, zwaar gebioturbeerde, vage greppels met een eerder komvormig profiel (zie figuur 32). Ze situeerden zich voornamelijk in het centrale gedeelte van WP1, waar ze oversneden werden door de parallelle grachtachtige sporen. S309 was het duidelijkst van deze sporen. De greppel was ca. 0,80m breed en de bewaarde diepte bedroeg ca. 0,40m.

- De derde groep was een verzameling van spoornummers die verschillende verkleuringen en uitlopers aanduidden van een gracht (S527) met een aftakking (S522) in het noordwesten van WP2 (S528, S529, S545, S745, S746, S747, S748, S752, S753, S792 en S796). Door afwijkende materiaalvondsten hoorde de structuur thuis in een aparte groep. Ook de vorm en vulling waren afwijkend van eerder genoemde grachten. De heterogene vulling van de gracht was vrij donker en humeus waarin meerdere hergravingen vast te stellen waren. De oorspronkelijke gracht was in profiel waarschijnlijk komvormig tot licht trapeziumvormig. Aan de bovenzijde bedroeg de breedte ca. 1,60m om snel smaller te worden tot ca. 0,40m aan de onderzijde. De bewaarde diepte bedroeg ca. 0,60m, maar nam af naar het westen toe tot ca. 0,10m in de meest westelijke coupes. Waarschijnlijk vormde zijtak S522 het oorspronkelijke tracé (zie figuur 33). Nadien vond een uitbreiding naar het zuiden toe plaats waarbij het noordzuid verloop gedeeltelijk hergraven werd (zie figuur 34 en 35). Deze hergraving leek in profiel meer trapeziumvormig. Deze vorm werd meer uitgesproken naarmate het westelijke verloop van de meest zuidelijke afbuiging van S527 (zie figuur 36). Een aantal structuren konden bij deze gracht gerekend worden omwille van gelijkaardige oriëntatie, nabijheid en gelijkaardig vondstenmateriaal (S577). Dit spoor viel op een lager niveau uiteen in S759, S760 en S761.

- S562 was een apart spoor. Hoewel het in het verlengde lag van S522, was de donkere greppel duidelijk verschillend van de bovenvermelde gracht. De greppel was begrensd aan beide uiteinden (zie figuur 37), maar tijdens het couperen werden geen palen in de greppel vastgesteld. De greppel was ca. 0,40m breed en gemiddeld ca. 0,13m diep. Naar het westen toe werd de greppel iets dieper (zie figuur 38). Er werden geen vondsten in aangetroffen.

- S803 en S804 (zie figuren 39 en 40) vormden eveneens een aparte structuur. Deze gracht situeerde zich in WP3. Hoewel de oriëntatie op het eerste zicht gelijk liep met de brede grachtzone in WP1 en WP2, dook deze gracht ongeveer

halverwege WP3 weg onder de toegangsdreef. S804 leek een uitloper van een eerste uitgraving, terwijl S803 binnen S804 gegraven leek te zijn. In de eerste coupe (S803-S805) bleek de gracht ca. 2,60m breed en ongeveer 0,80m diep. Naar het noorden toe namen zowel de breedte als de diepte lichtjes af. De gracht vertoonde meerdere vullingpakketten die varieerden in kleur van bruingrijs tot grijs.

- S800, S802 en S812 waren onduidelijke, vage, lichtgekleurde sporen waarvan de aanduiding als greppel eerder twijfelachtig was. Zowel in het vlak als in het profiel waren ze vrij onregelmatig van vorm (zie figuren 41 en 42).

- Een laatste groep werd vertegenwoordigd door één enkel spoor. S925 was een cirkelvormige greppel. Het spoor was zeer vaag en ondiep bewaard (maximaal ca. 15cm). De binnendiameter was ca. 9,3m en de buitendiameter ca. 10m. Het spoor situeerde zich rondom een brandrestengraf, dat niet volledig centraal binnen de cirkel lag (zie figuur 43). Het zuidoostelijke segment van de cirkel werd hypothetisch aangeduid op de figuur omdat de greppel daar niet waarneembaar was in het vlak. De zeer licht bruine greppel vertoonde geen houtskoolconcentraties, die konden wijzen op asdepositie. Wel werd er aardewerk en verbrand bot in aangetroffen.

Figuur 30: Coupe op S166.

Figuur 31: Coupe op S927.

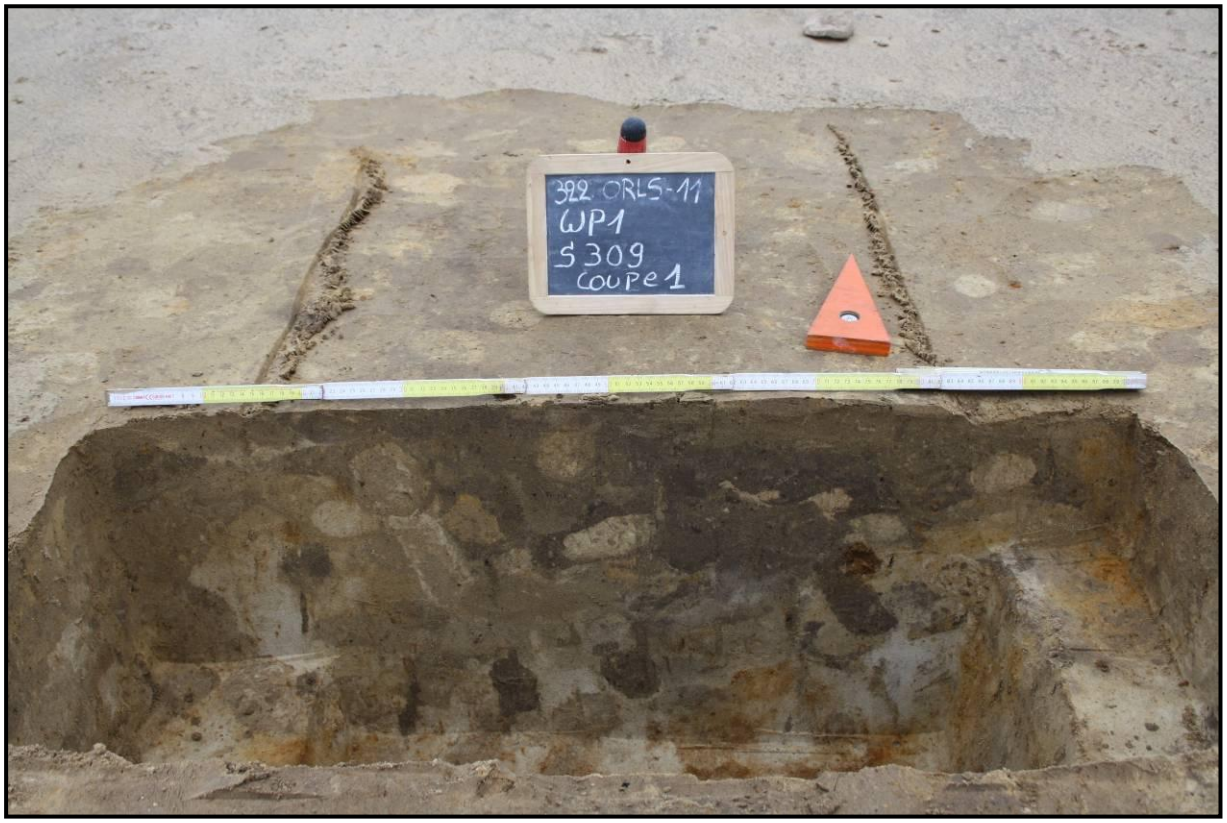

Figuur 32: Coupe op S309.

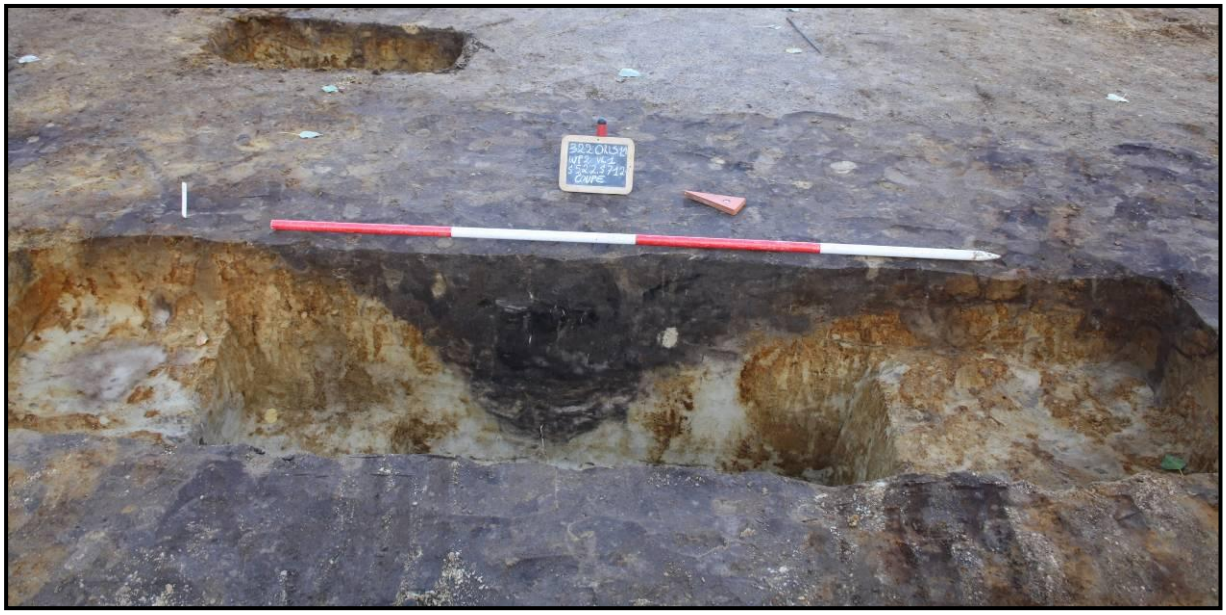

Figuur 33: Coupe op S522 (en S712).

Figuur 34: Coupe op S527 (en S746, S747 en S792).

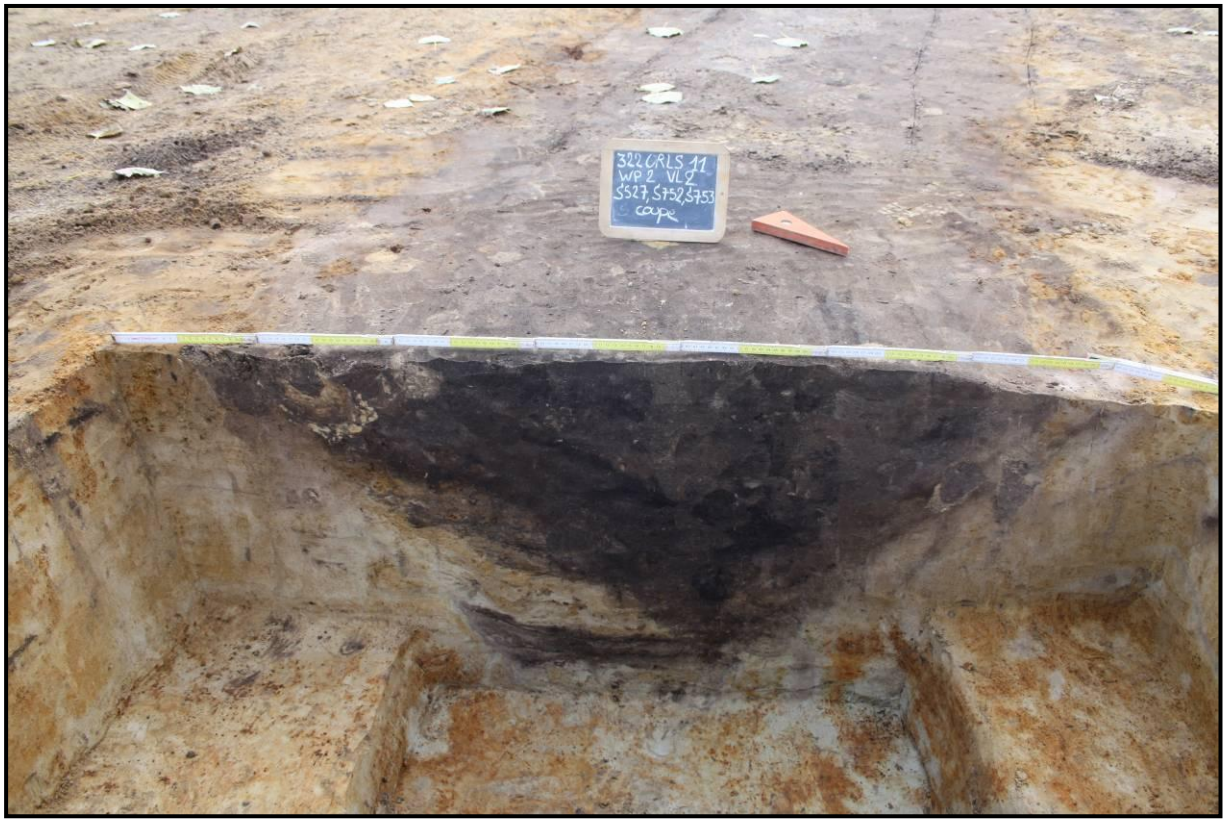

Figuur 35: Coupe op S527 (en S752 en S753).

Figuur 36: Coupe 1 op S527 (en S545).

Figuur 37: Greppel S562. Foto vanuit het noordoosten.

Figuur 38: Coupe op S562.

Figuur 39: Gracht S803 en S804. Foto vanuit het zuidoosten.

Figuur 40: Coupe op S803 en S804.

Figuur 41: Mogelijke greppel S800 en S802. Foto vanuit het oosten.

Figuur 42: Coupe op S812.

Figuur 43: Cirkelvormige greppel S925 rondom brandrestengraf S904 (= donkere vlek, centraal op foto). Foto vanuit het zuidwesten.

6.2.3. Kuilen

Ook de kuilen werden gegroepeerd in verschillende types, waarbij zowel grootte, diepte, vulling en aard een rol speelden. Deze onderverdeling is terug te vinden in de sporeninventaris (kolom 'interpretatie') en op het digitale grondplan. Voor de opsomming van spoornummers per type wordt verwezen naar de sporeninventaris. Een overzicht van de besproken sporen is te zien in bijlage 4.

6.2.3.1. Type A

Kuilen type A waren vrij ondiepe kuilen van verschillende afmetingen met vrij homogene licht tot donker blauwgrijze vulling. Ze hadden in profiel een vrij regelmatige afgeronde bodem. S547 kon als voorbeeld gelden (zie figuur 44).

6.2.3.2. Type B

De kuilen van dit type waren vage, lichtgekleurde, fel gebioturbeerde, onregelmatige kuilen met mogelijk een natuurlijke oorzaak. In profiel was de onderzijde van de kuil veelal niet duidelijk door bioturbatie en/of uitloging. S255 was een voorbeeld van een kuil type B (zie figuur 45).

Figuur 44: Coupe op kuil S547.

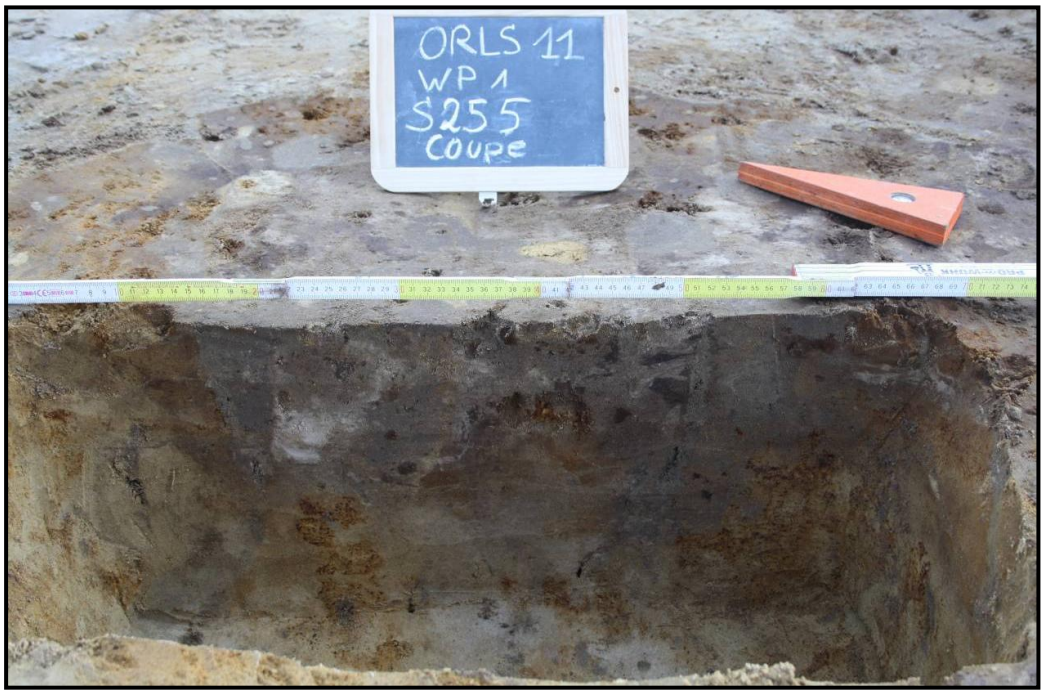

Figuur 45: Coupe op kuil S255.

6.2.3.3. Type C

Type C omvatte een aantal opmerkelijke, geïsoleerde kuilen die moeilijk in één categorie onder te brengen waren.

- S660 was een grote kuil binnen een zone met veel paalsporen. In het vlak was de kuil ca. 1,30m lang en ca. 0,90m breed. De bewaarde diepte was ca. 0,30m. De kuil viel op door een donkere vulling met veel houtskool en verbrande leem (zie figuur 46). De randen vertoonden geen brandsporen. In profiel leken zich meerdere vullingpakketten/kuilen af te tekenen. Ten westen ervan tekende zich een kleiner kuiltje/paalspoor (S659) af met een gelijkaardige, maar meer homogene vulling.

- S736, S737 en S738 vormden een grote, diepe kuil op gracht S522 met verschillende vullingpakketten (zie figuur 47): de bovenste licht bruingrijze laag was waarschijnlijk de laatste vulling na het inklinken van de kuil. Eronder zat een heterogeen pakket met donkere, onregelmatige lagen. Helemaal onderaan zat een donkere, vettige laag. De kuil had licht uitslaande wanden en een eerder onregelmatige convexe bodem. Hij was ca. 1,50m breed en was bewaard tot een diepte van ca.1,30m.

- Onder S695 bleek een diepe kuil te zitten, gevormd door S739, S740 en S741 (zie figuur 48). Het betrof een U-vormige kuil met onregelmatige 'aders' aan de zijkanten. De sporen vertegenwoordigden verschillende vullingpakketten, die van boven naar onder donkerder werden en met een uitgeloogde laag helemaal onderaan. De eerder smalle kuil was ca.0,70m breed, maar wel ca. 1,20m diep.

- Tegen of onder gracht S803 en S804 zaten een aantal vage, sterk gebioturbeerde kuilen van verschillende grote en diepte (zie figuur 39, rechts van de gracht): S805, S806, S815, S823 en S824. Wegens de nabijheid van de gracht en/of de sleufwand waren deze kuilen moeilijk te interpreteren.

- S614, S931 en S932 waren grote donkere kuilen met een mogelijke kern. Ze lagen tegen de putwand en/of geïsoleerd, waardoor een verdere interpretatie onmogelijk was. Onder gracht S915 zat een diepe kuil met quasi rechte wanden en een platte bodem (zie figuur 49). De kuil was ca. 1,20m breed en was vanaf het archeologisch vlak bewaard tot een diepte van 1m. De homogeen grijze vulling bevatte vrij veel aardewerkvondsten.

Figuur 46: Coupe op kuil S660 (en S659).

Figuur 47: Coupe op kuil S736, S737 en S738.

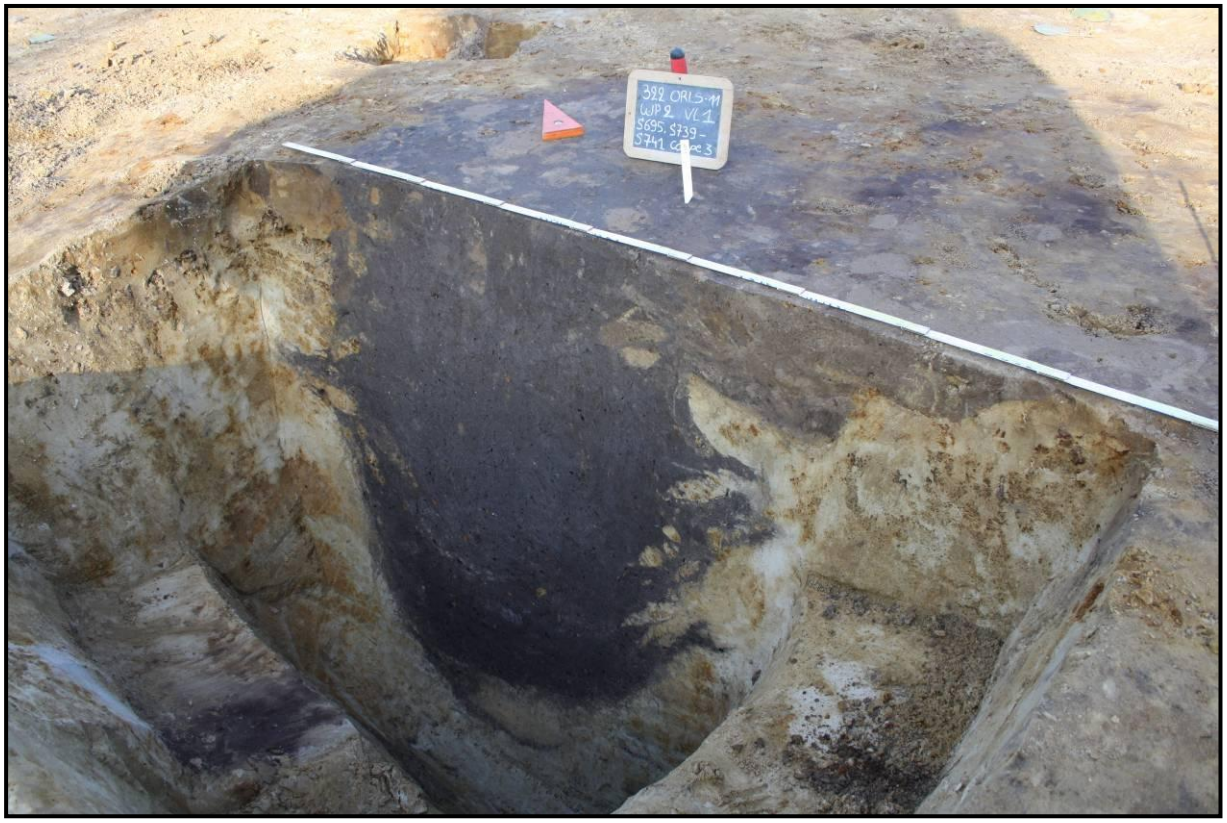

Figuur 48: Coupe op kuil S739, S740 en S741.

Figuur 49: Profiel 11 in WP4 met zicht op diepe kuil onder gracht S915. Foto vanuit het oosten.

6.2.3.4. Type D

De kuilen type D waren zeer vage, moeilijk af te lijnen, zeer licht grijsbruine sporen die zwaar gebioturbeerd waren. Ze situeerden zich allen in WP1 in de nabijheid van middeleeuwse paalsporen. S338 was een voorbeeld (zie figuur 50).

6.2.3.5. Type E

Ook de kuilen van dit type situeerden zich in WP1. Het betrof een groot aantal min of meer cirkelvormige sporen, die elkaar soms oversneden (zie figuur 51). Aan de oppervlakte tekenden ze zich duidelijk af als eerder homogeen grijze 'cirkels' (zie figuur 52) met een diameter van ca. 1,60m. De bewaarde diepte varieerde, maar was gemiddeld ca. 0,30m. De sporen hadden een komvormig profiel, maar de onderlijn was vaak onregelmatig door sterke bioturbatie. Naar onder toe werd de kleur gevlekt met moederbodem en ijzerconcreties (zie figuur 53).

Figuur 50: Coupe op kuil S338.

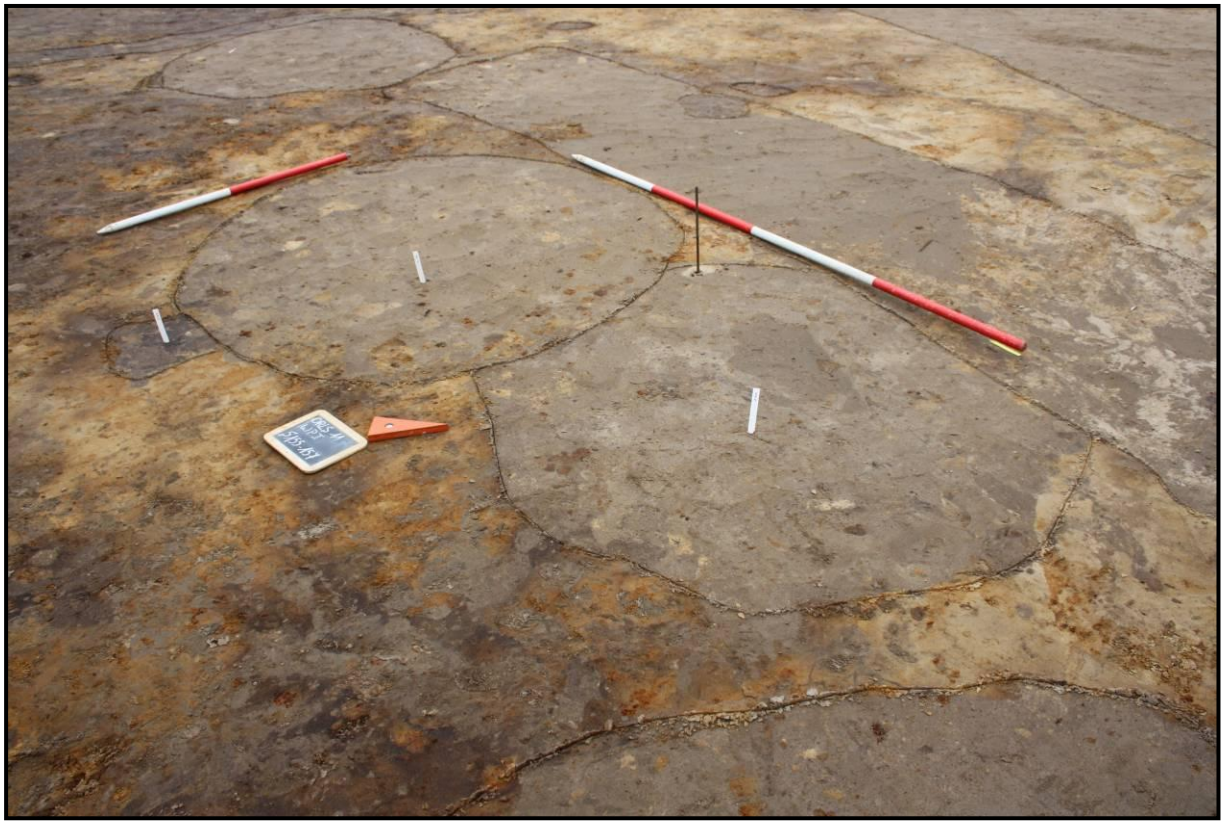

Figuur 51: 'Cirkel' S155 werd oversneden door 'cirkel' S156 (en langwerpig spoor S172). Foto vanuit het zuidoosten.

Figuur 52: 'Cirkel' S219. Foto vanuit het zuiden.

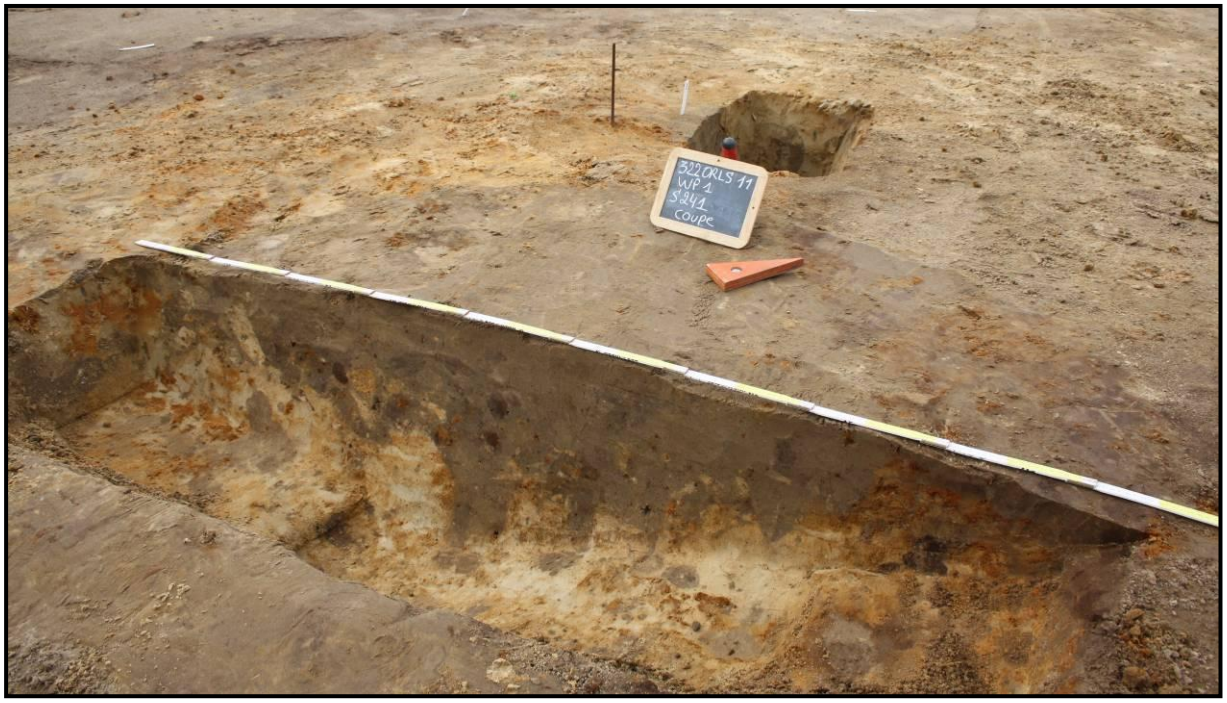

Figuur 53: Coupe op S241.

6.2.4. Paalsporen

De paalsporen werden eveneens gegroepeerd in verschillende types, waarbij zowel grootte, diepte, vulling en aard een rol speelden. Deze onderverdeling is terug te vinden in de sporeninventaris (kolom 'interpretatie') en op het digitale grondplan. Voor de opsomming van spoornummers per type wordt verwezen naar de sporeninventaris. In de sporeninventaris worden ook enkele sporen als mogelijke paalkuilen opgenomen. Deze pasten niet in één van de onderstaande categorieën. Een overzicht van de besproken sporen is te zien op bijlage 5.

6.2.4.1. Type A

De paalsporen van dit type situeerden zich allen in WP2. Het waren eerder kleine, vrij ondiepe, afgeronde paalkuiltjes met een heterogeen blauwgrijze kleur. Ze waren veelal fel gebioturbeerd en vervaagden naar de randen toe. Er was meestal geen duidelijke paalkern waar te nemen (zie figuren 54 en 55). Enkele sporen van dit type waren gesitueerd in de dieper gelegen kijkvensters en proefsleuven, waardoor slechts de onderzijde van het spoor bewaard was, maar in het vlak waren ze duidelijk als paalsporen herkenbaar. S703 was het duidelijkste voorbeeld van dit type.

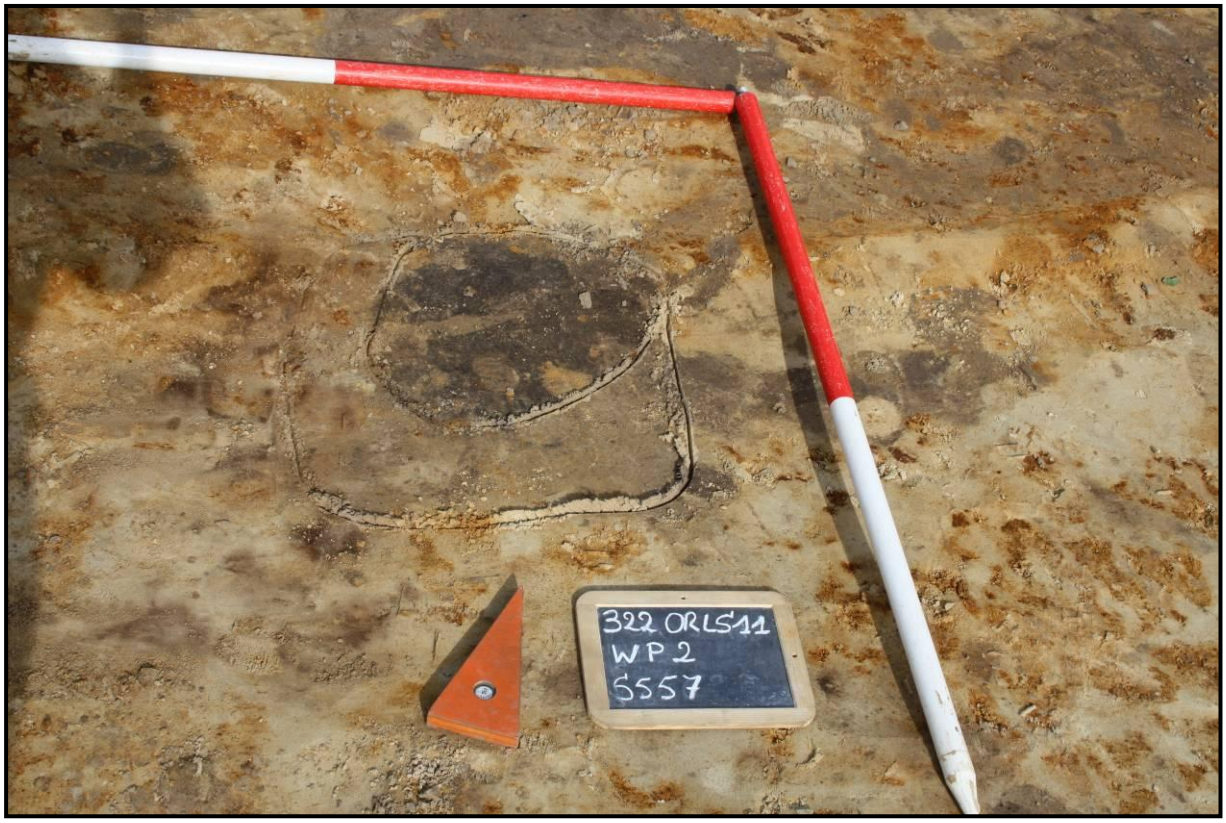

Figuur 54: Paalspoor type A S557. Foto vanuit het zuiden.

Figuur 55: Coupe op S703.

6.2.4.2. Type B

Deze paalsporen leken vooral aan de oppervlakte zeer sterk op type A. Ze verschilden voornamelijk in de bewaarde diepte (zie figuur 56). Deze sporen waren gemiddeld ca. 0,35m diep terwijl de paalsporen type A varieerden tussen 0,10m en 0,20m. Een goed voorbeeld was S616. Ook deze paalsporen situeerden zich in WP2, met uitzondering van S930, dat geïsoleerd lag in WP4.

6.2.4.3. Type C

Paalkuilen type C hadden een grotere diameter dan type A en B, ca. 0,40m à 0,50m. In profiel was vaak een kern zichtbaar binnen een brede trapeziumvormige tot rechthoekige kuil. Qua kleur waren deze sporen vrij heterogeen door bioturbatie (zie figuren 57 en 58). S555 was een voorbeeld van deze categorie.

Figuur 56: Coupe op S616.

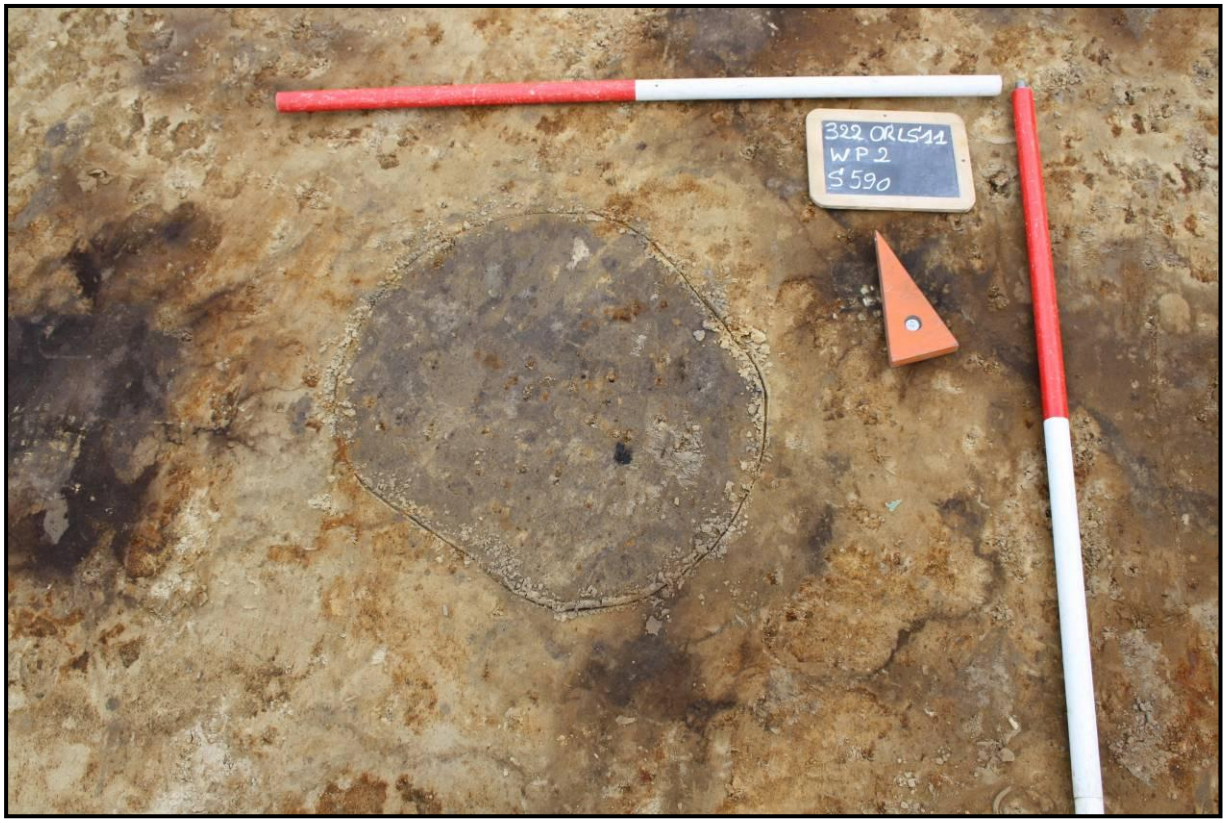

Figuur 57: Paalspoor type C S590. Foto vanuit het zuiden.

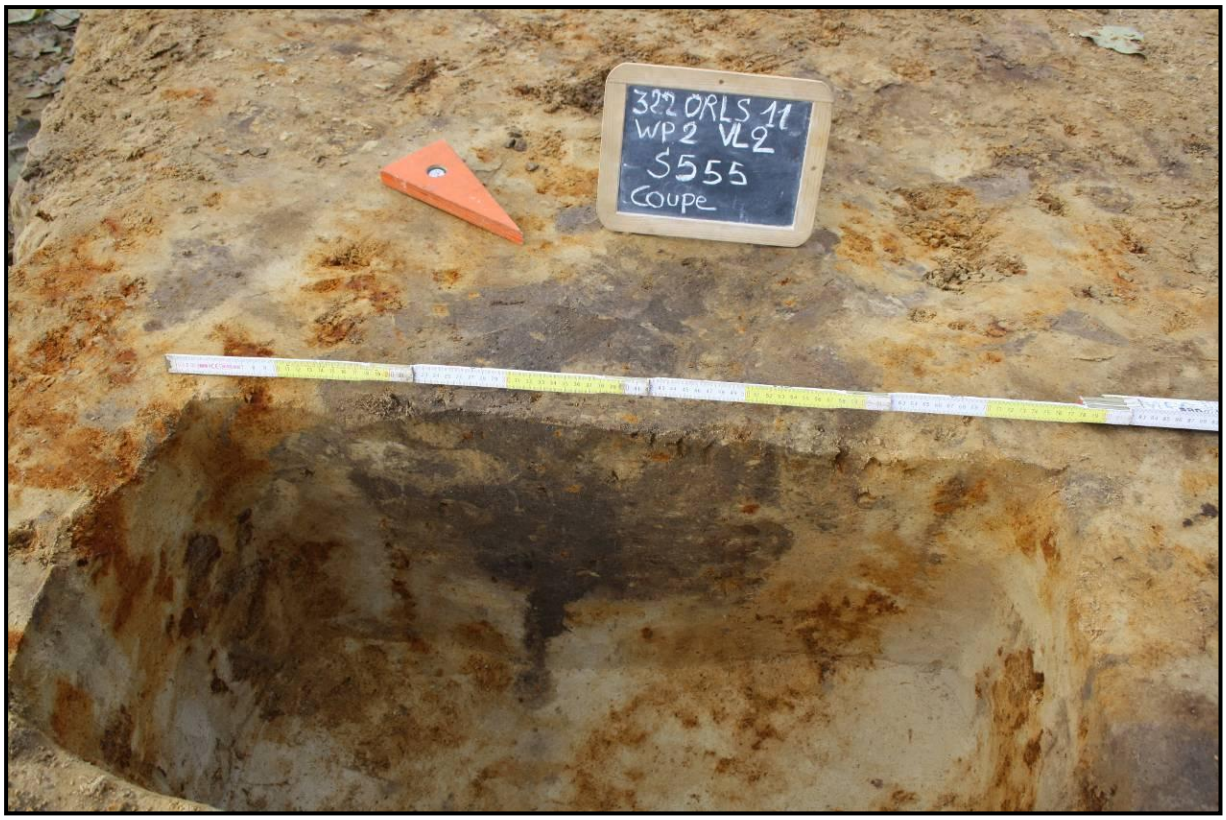

Figuur 58: Coupe op S555.

6.2.4.4. Type D

Paalsporen type D waren verschillende geïsoleerde paalkuilen verspreid over de gehele opgravingszone. Ze verschilden qua kleur en vorm van eerder vermelde types. Het opvallendste spoor was een paalspoor (S316) met een grote scherf uit de volle middeleeuwen in het westen van WP1 (zie figuur 59).

6.2.4.5. Type E

Tot dit type behoorden vier paalsporen, die duidelijk deel uitmaakten van een structuur (S537, S539, S566 en S567) (zie figuur 60). In het vlak waren het enigszins ovaalvormige blauwgrijze sporen met ijzerconcreties. In profiel waren ze komvormig met vervagende randen (zie figuur 61). De zuidelijkste sporen (S537 en S566) waren iets dieper bewaard. Twee van deze paalsporen (S566 en S567) oversneden greppel S562 (zie figuur 62).

6.2.4.6. Type F

In het zuidelijke deel van WP1 zaten enkele zware paalsporen (zie figuren 63 en 64). Ze onderscheidden zich van andere paalsporen door hun donkere zwartgrijze kleur met enkele uitgeloogde vlekken en ijzerconcreties. De best herkenbare sporen hadden een bewaarde diepte van ca. 40cm en vertoonden licht convexe wanden en een ietwat bolle bodem. Uit de paalsporen type F werden geen vondsten gerecupereerd.

6.2.4.7. Type G

De paalsporen van dit type werden onderverdeeld in drie subcategorieën, aangeduid met een nummer van 1 tot 3. De sporen behoorden allemaal tot een gebouwstructuur waarvan de oriëntatie niet bepaald kon worden omdat het gebouw door de parallelle grachtachtige structuren oversneden werd. Bijkomend waren de paalsporen ondiep of slecht bewaard. Bijgevolg werd geopteerd om de sporen type G onder te verdelen in duidelijk herkenbare paalsporen (G1), mogelijke paalsporen (G2) en kuilen/onderkant van een paalspoor (G3) (zie figuren 65 tot en met 73). Categorie G1 kenmerkte zich in profiel door een brede, min of meer rechthoekige, licht bruine kuil met een zware donkerdere kern. Zowel de kern als de insteek waren zwaar gebioturbeerd. Bij de mogelijke paalsporen G2 kwamen dezelfde kenmerken terug, maar minder duidelijk afgelijnd, minder diep en bijgevolg minder herkenbaar. De derde categorie sporen

kenmerkte zich door middel van een concentratie zwaar gebioturbeerde, donkerdere grond aanwezig of door een uitgeloogde kuil.

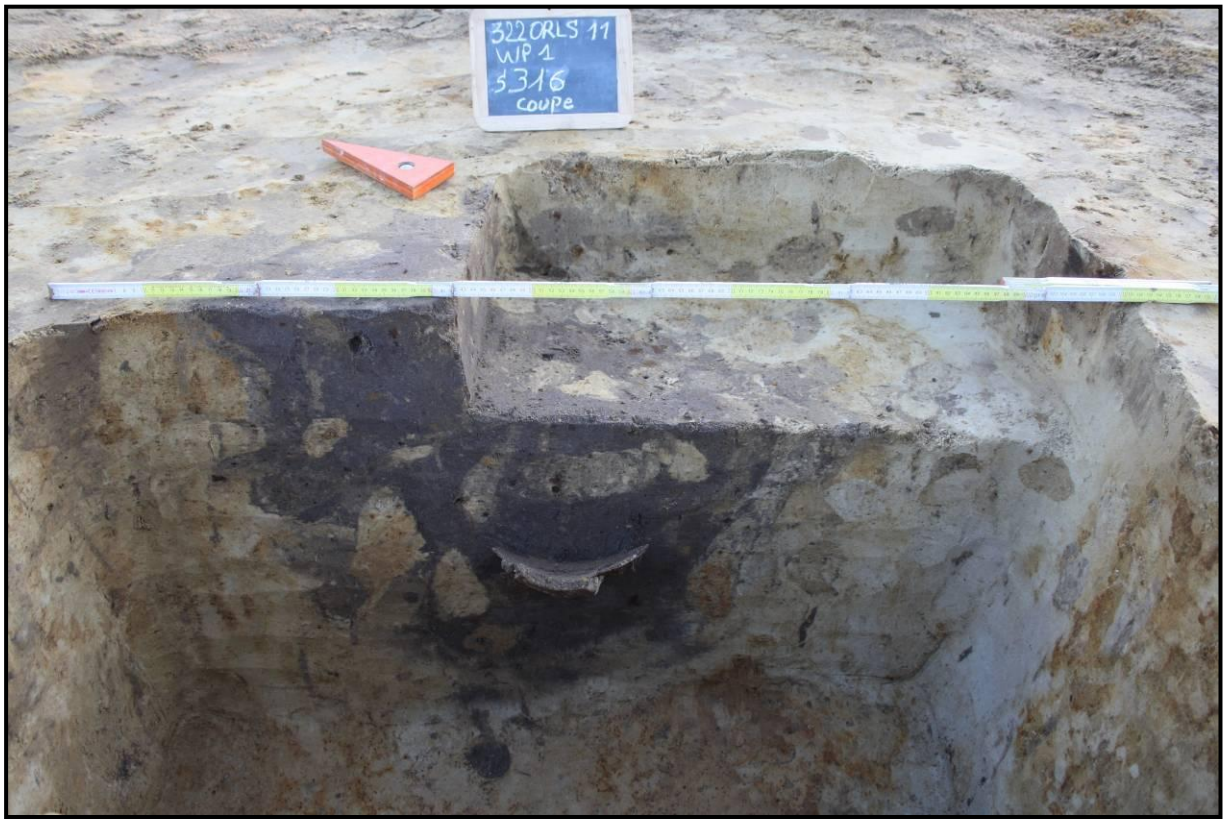

Figuur 59: Coupe op S316.

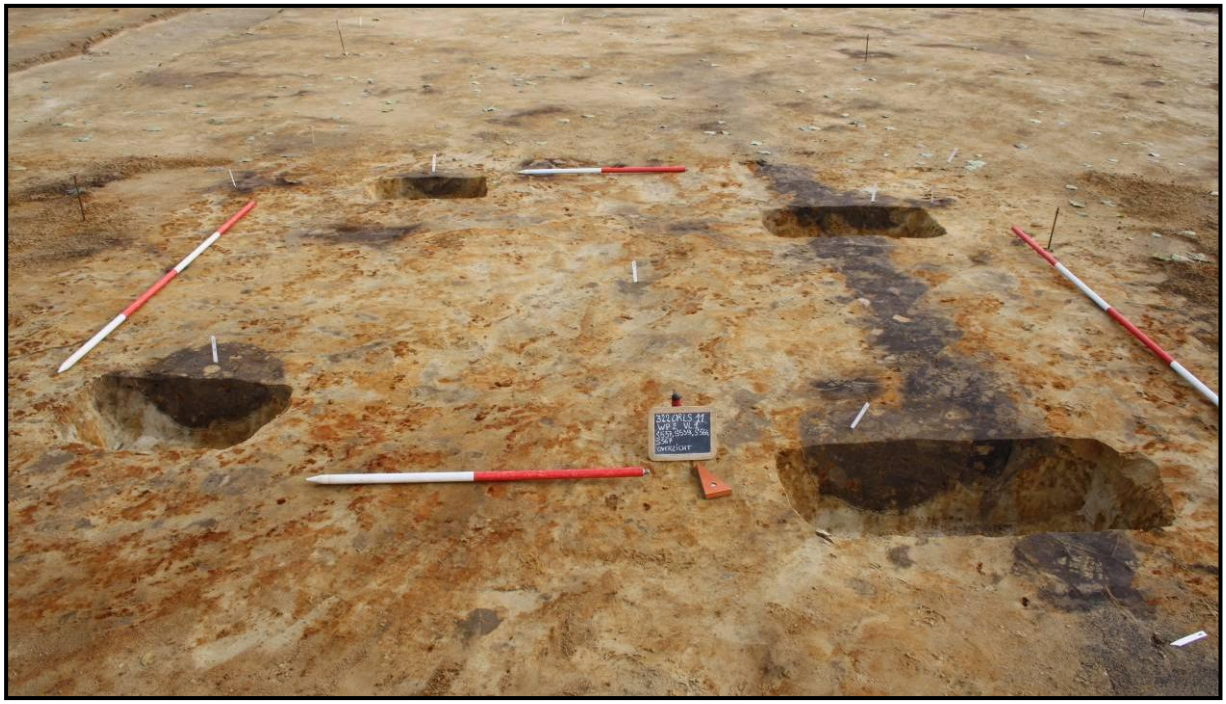

Figuur 60: Coupes op S537, S539, S566 en S567. Foto vanuit het westen.

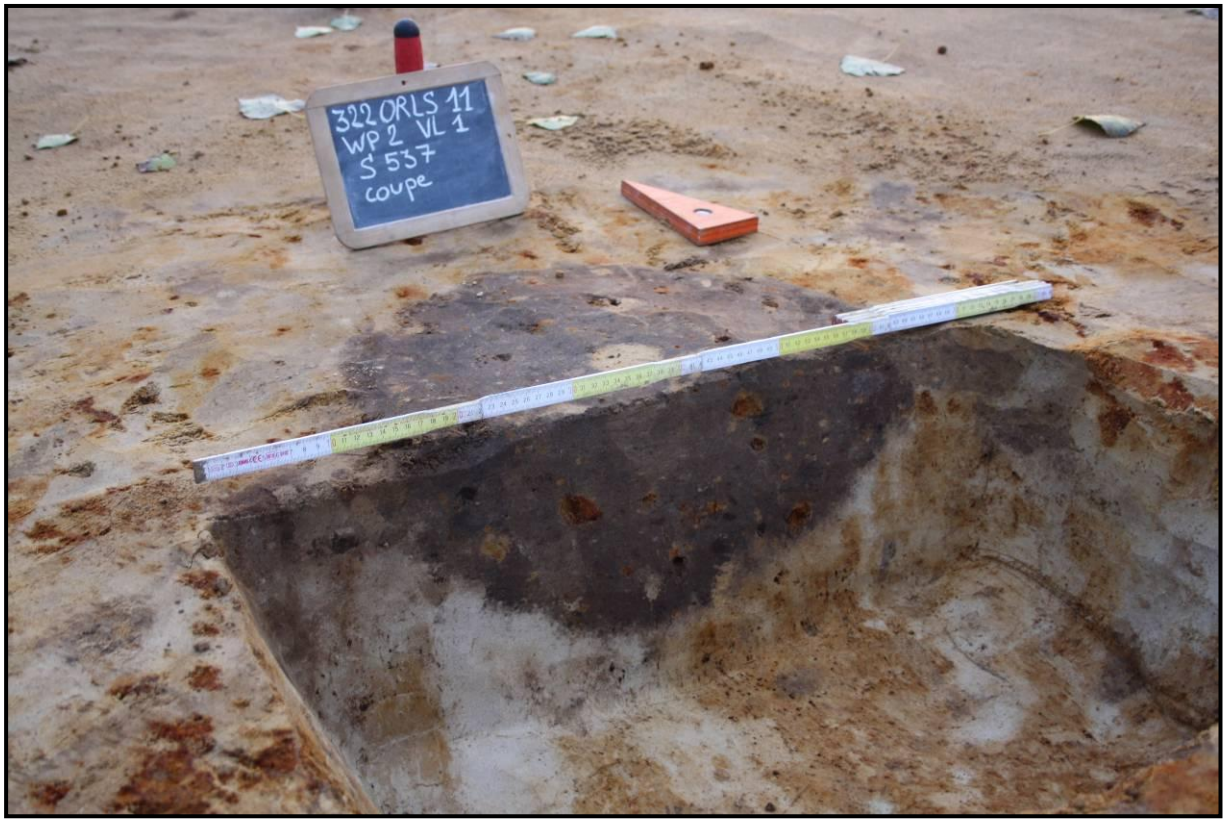

Figuur 61: Coupe op S537.

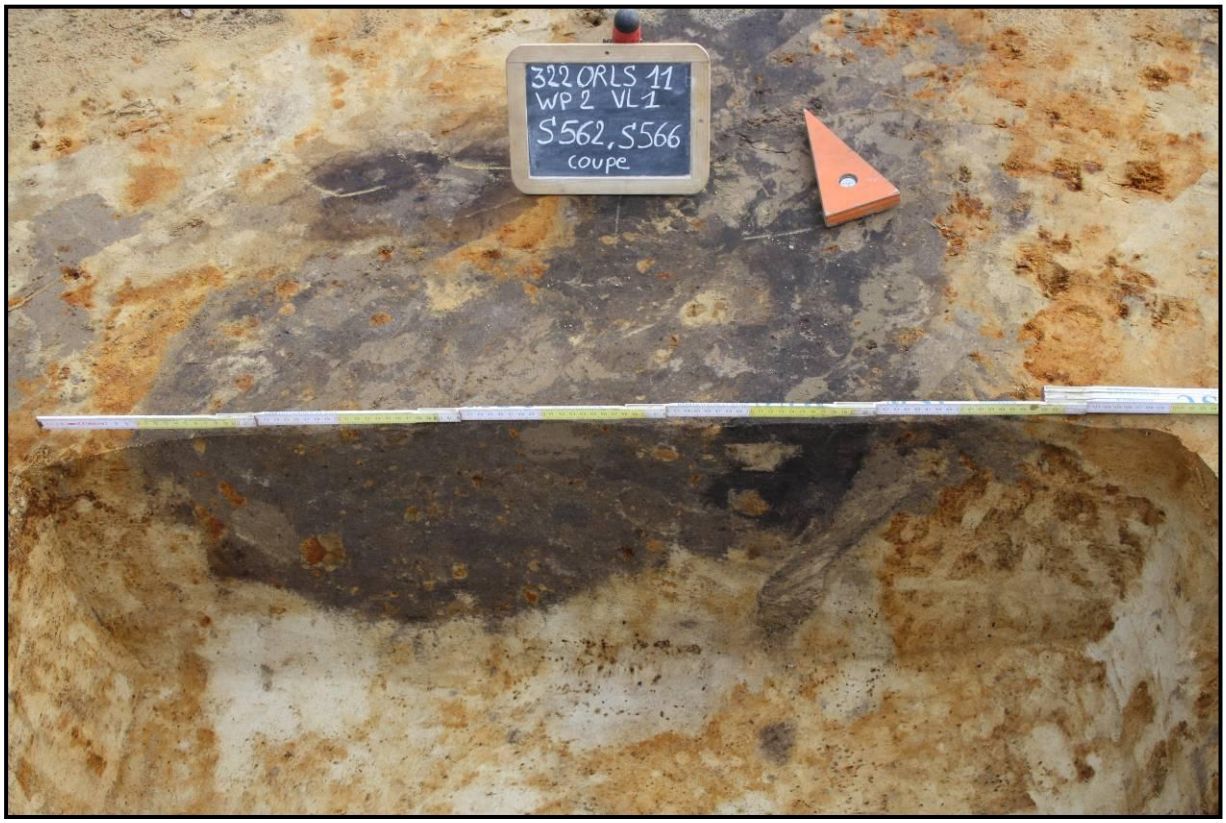

Figuur 62: Coupe op paalspoor S566, dat greppel S562 oversneed.

Figuur 63: Coupe op paalspoor S62, dat zelf oversneden werd door een recente kuil S60, S61 en S64.

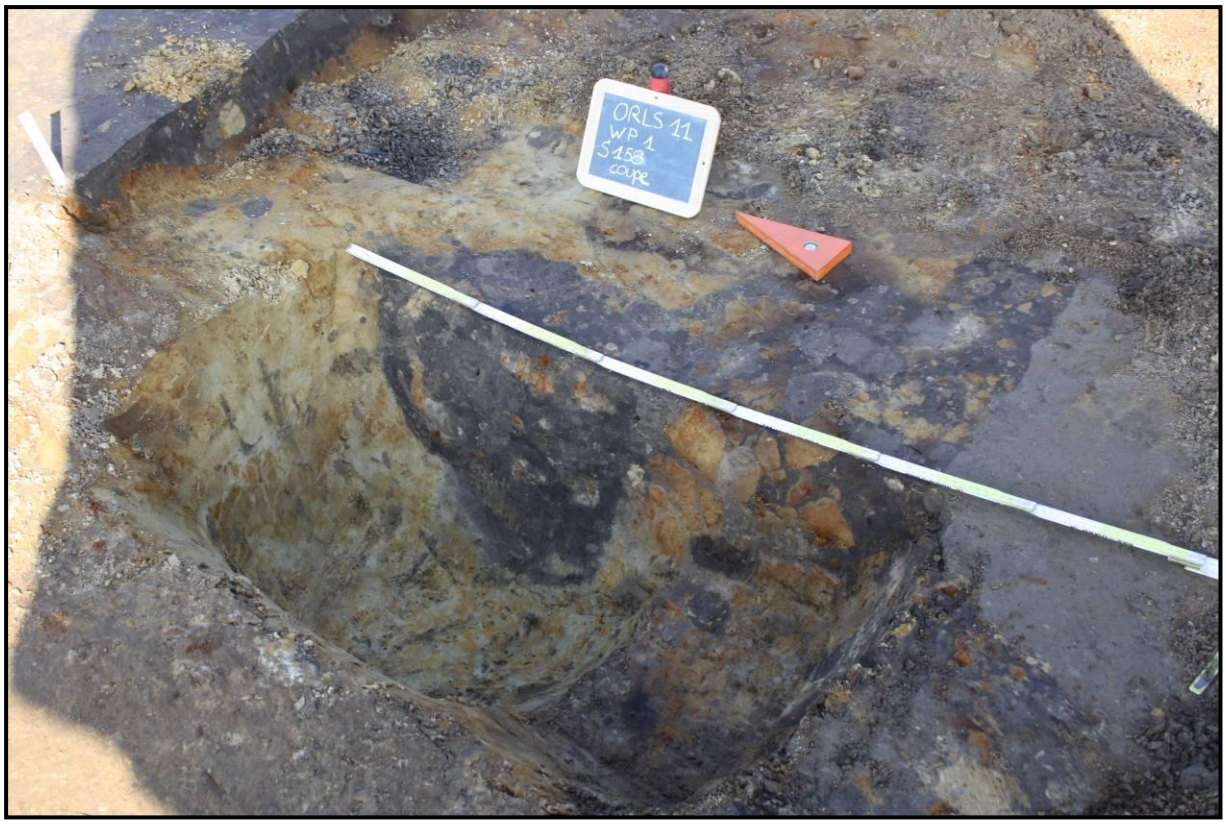

Figuur 64: Coupe op paalspoor S158.

Figuur 65: Paalspoor type G2 S275 en paalspoor type G1 S276 (kern) en S277 (insteek). Foto vanuit het oosten.

Figuur 66: Coupe op paalspoor type G1 300.

Figuur 67: Coupe op paalspoor type G1 302.

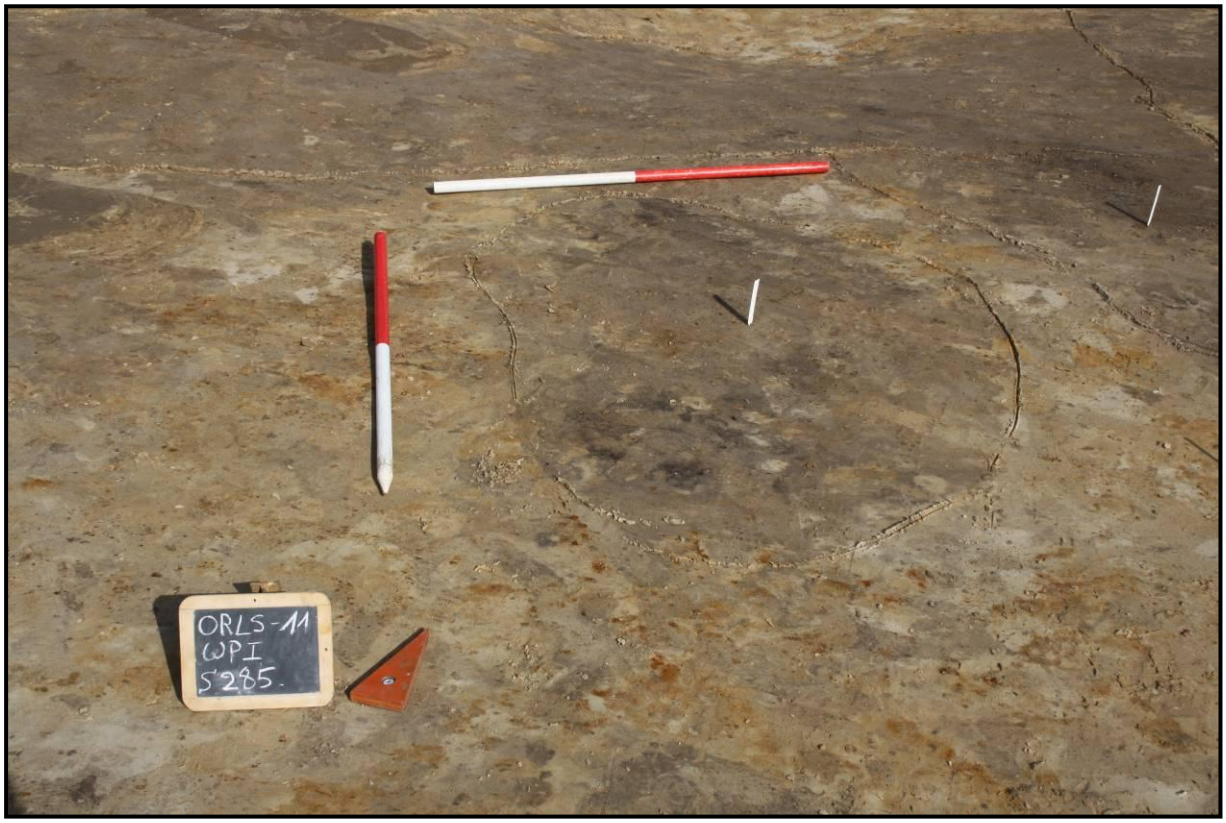

Figuur 68: Paalspoor type G2 S285. Foto vanuit het zuiden.

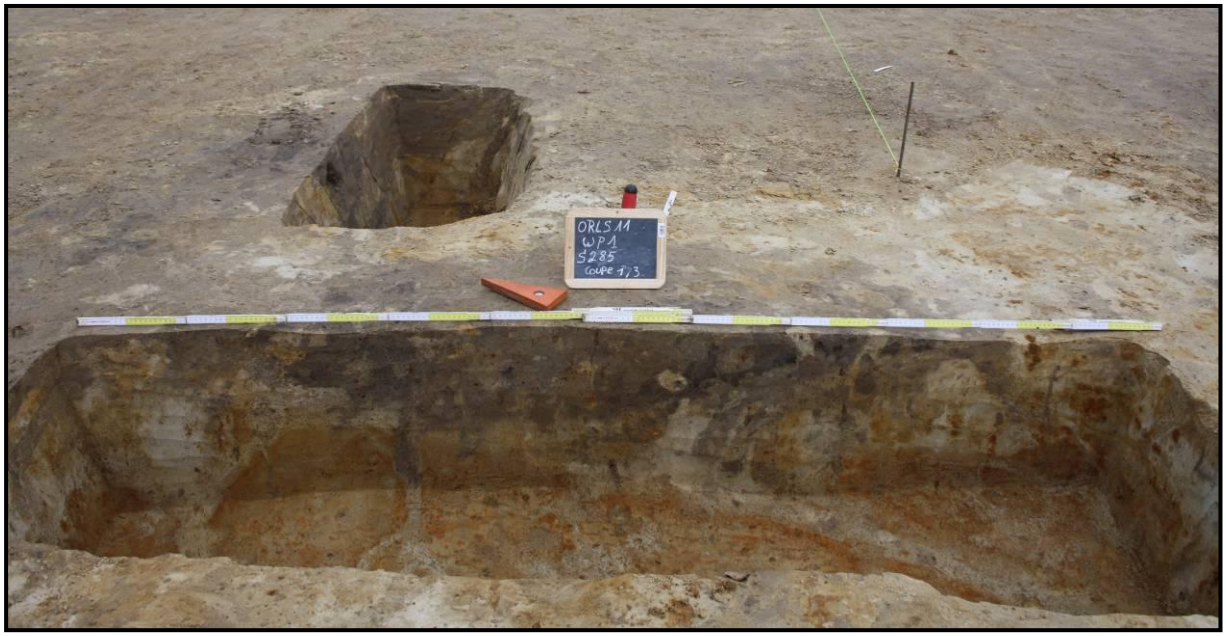

Figuur 69: Coupe op paalspoor type G2 S285.

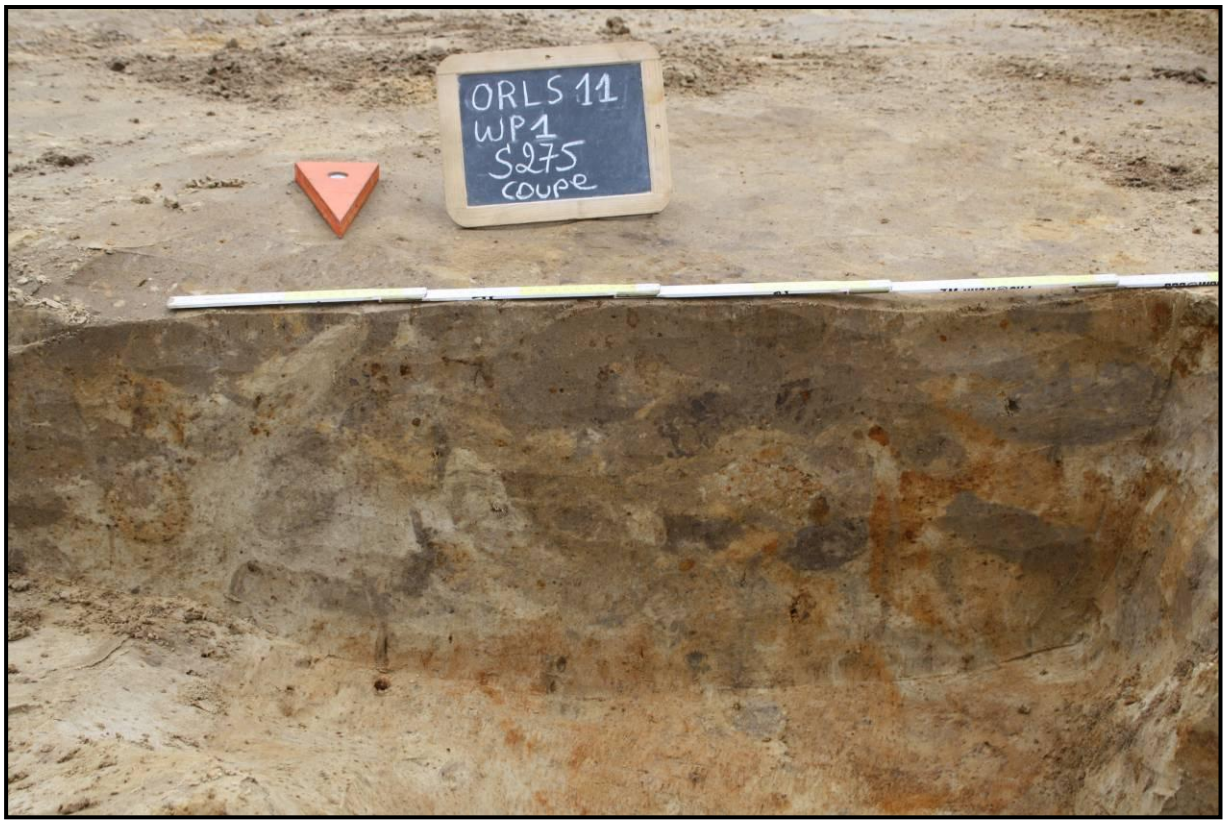

Figuur 70: Coupe op paalspoor type G2 S275.

Figuur 71: Paalspoor type G3 S451. Foto vanuit het westen.

Figuur 72: Coupe op paalspoor type G3 S451.

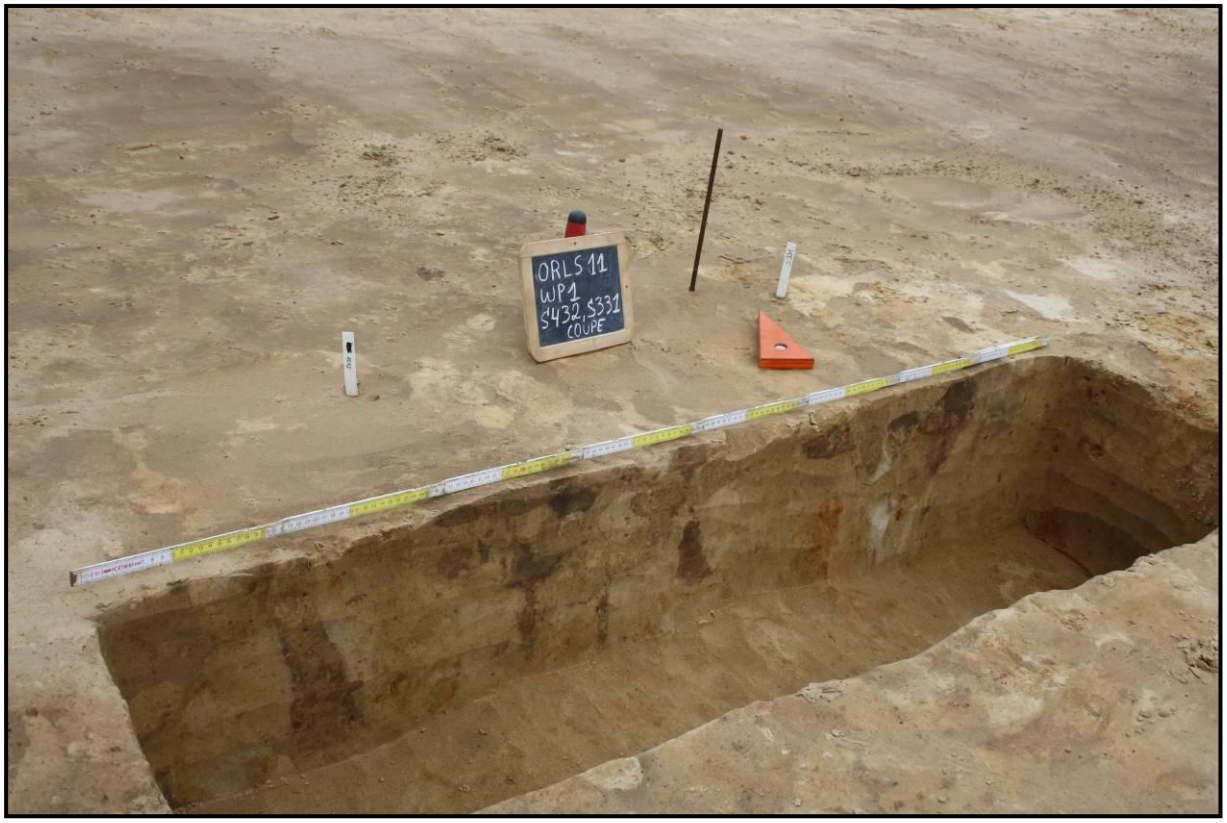

Figuur 73: Coupe op paalsporen type G3 S331 en S432.

6.2.5. Menselijke begravingen

In WP3 en WP4 werd telkens een brandrestengraf aangesneden, respectievelijk S818 en S904 (zie bijlagen 6 en 7). Beide contexten werden uitgebreid beschreven samen met de brandrestengraven van het vooronderzoek door prof. dr. Wim De Clercq (zie bijlage 0b).

6.2.5.1. S818

S818 was een houtskoolrijke concentratie die in de ploeglaag waar te nemen was. S818 werd aangeduid als een onregelmatige, houtskoolrijke vlek (zie figuur 74) met een noordnoordwest-zuidzuidoost oriëntatie. In profiel (zie figuur 75) was de bewaarde lengte 1,68m, de bewaarde breedte 0,68m en bewaarde diepte van de convexe bodem ca. 0,40m. Laag 2 was het houtskoolrijke pakket dat de as van de overledene en de brandstapel bevatte. Deze laag werd integraal bemonsterd. In de bovenste grijsbruine laag (= laag 1) viel op dat de noordelijke kant donkerder was, wat de markering zou kunnen zijn van de interne nis in het noordoostelijke kwadrant van het graf. Hierin

werden drie archeologisch complete, onverbrande aardewerkstukken aangetroffen (zie figuur 76).

6.2.5.2. S904

S904 was een houtskoolrijke rechthoekige kuil, die tijdens het proefsleuvenonderzoek werd vastgesteld (zie figuur 77). WP4 werd aangelegd rondom dit spoor. S904 bleek zich binnen een cirkelvormige greppel (S925) te situeren (zie hoofdstuk 6.2.2.3, figuur 43). Dit brandrestengraf vertoonde een identieke oriëntatie als S818. In profiel (zie figuur 78) was de bewaarde lengte 2,16m, de bewaarde breedte 0,92m en de bewaarde diepte 0,20m. De bodem was vrij vlak. De uitgeloogde lagen onder de houtskoolrijke laag (= laag 1) waren onregelmatig door bioturbatie. Aan de noordelijke, korte zijde bevond zich een nis - schijnbaar net buiten de houtskoolrijke laag - waarin drie archeologisch complete, onverbrande aardewerkstukken zaten (zie figuur 79).

Figuur 74: Brandrestengraf S818. Foto vanuit het oosten.

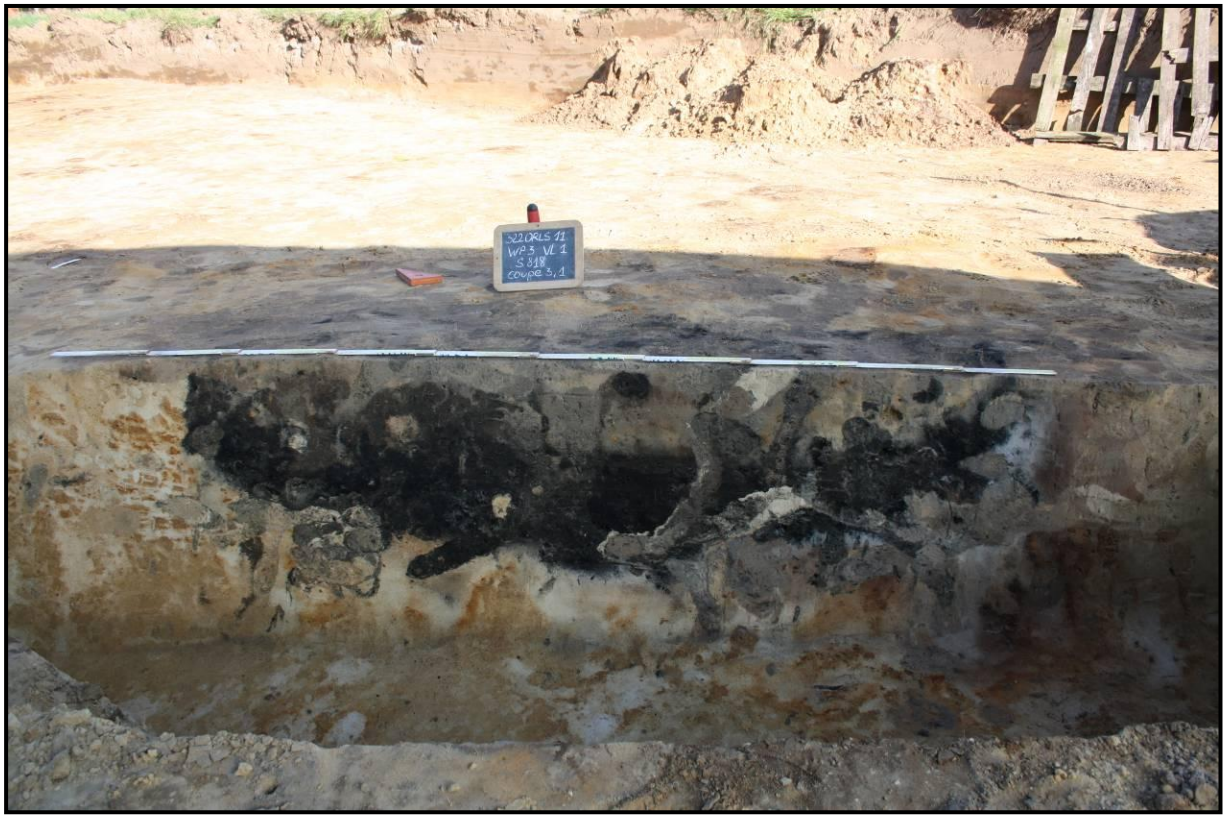

Figuur 75: Coupe op brandrestengraf S818.

Figuur 76: Aardewerkdepositie in het noordoostelijk kwadrant van S818 in een sterk uitgeloogde niskuil.

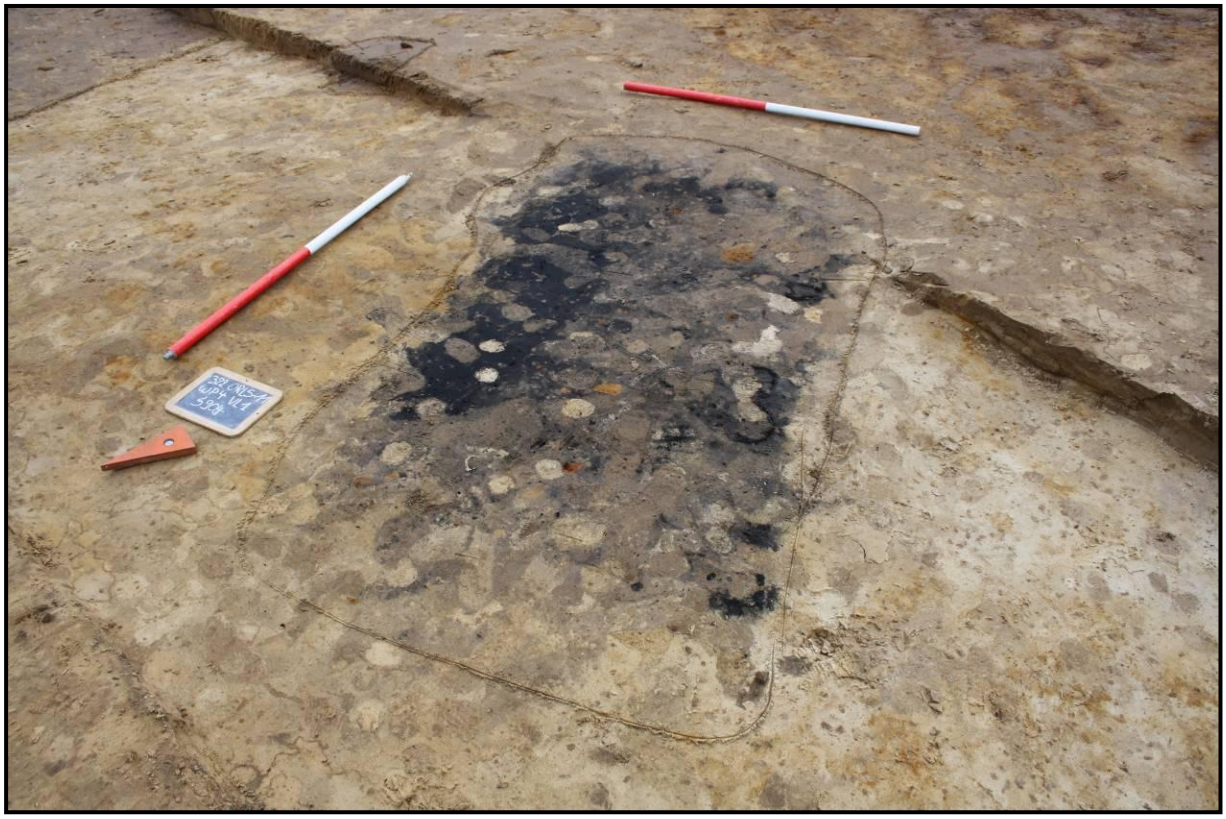

Figuur 77: Brandrestengraf S904. Foto vanuit het noordwesten.

Figuur 78: Coupe op brandrestengraf S904.

Figuur 79: Aardewerkdepositie bij S904.

6.2.6. Recente antropogene verstoringen

Er werden recente sporen aangeduid omwille van hun impact op de leesbaarheid van het archeologisch vlak. Het betreft sporen van landbewerking, o.a. resten van ploegsporen en indrukken door zware machines, alsook verstoringen door het vooronderzoek. Deze sporen worden in de sporeninventaris en op het grondplan aangeduid als 'recente antropogene verstoringen'.

7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN EN STALEN

7.1. Vondsten

Na het wassen, zeven en drogen van de vondsten en zeefstalen, konden deze geanalyseerd worden. De focus lag hierbij voornamelijk op het aardewerk, aangezien dit een eerste ruwe datering voor de sporen gaf. De vondsten werden uitgesplitst volgens materiaalcategorie, dewelke hieronder kort besproken worden. Voor meer details wordt verwezen naar de digitale vondsteninventaris.

Omwille van de rijkdom en de uitzonderlijk goede bewaring van de grafgiften in de Romeinse brandrestengraven, werd besloten de graven uit het vooronderzoek en de opgraving samen te bespreken. Deze analyse werd gedaan door prof. dr. Wim De Clercq. Na reinigen en conserveren van alle vondsten werden zij naar de Universiteit Gent overgebracht om getekend en verder beschreven te worden. Het resultaat werd neergeschreven in een rapport, dat als bijlage bij dit rapport wordt toegevoegd (zie bijlage 0b).

7.1.1. Aardewerk

Aardewerk is de grootste groep van het vondstenmateriaal (zie vondsteninventaris). Het is opgesplitst in twee grote groepen: enerzijds bouwmateriaal en anderzijds scherven, afkomstig van gebruiksaardewerk zoals pannen, potten, kannen en eetgerij. In de tweede groep is kenmerkend materiaal voor verschillende tijdsperiodes gevonden.

7.1.1.1. Bouwmateriaal

De hoofdmoot van het keramisch bouwmateriaal betreft middeleeuwse (of latere) bakstenen en (dak)tegels, die voorkomen vanaf ca. 1200. Dit materiaal zat voornamelijk in de brede grachtzones en de grachten die mogelijk met beddenbouw te maken hadden. Daarnaast werden in mindere mate Romeinse bouwfragmenten, *tegulae,* aangetroffen in de gracht in het noordwesten van zone 2.

Over het algemeen betreft het brokstukken, die niet te specificeren zijn en waar voorzichtigheidshalve geen datering is opgeplakt. In de middeleeuwen werd keramisch bouwmateriaal vervaardigd dat sterk aansloot bij bouwmateriaal uit de Romeinse traditie. Bovendien werd bouwmateriaal frequent hergebruikt, hetgeen een foutieve datering zou kunnen opleveren.

Figuur 80: Keramisch bouwmateriaal aangetroffen bij de opgraving. Bovenaan links een *tegula*-fragment, dan met de klok mee: 2 middeleeuwse tegelfragmenten, een fragment van een Boomse pan en een baksteen.

7.1.1.2. Gebruiksaardewerk

- IJzertijd

De oudste scherven die op de site aangetroffen werden, zijn twee fragmenten aardewerk uit de ijzertijd (inv. nrs. 586 en 630). Het betreft telkens een besmeten wandfragment. De eerste scherf was afkomstig uit een spoor met daarnaast ook middeleeuwse vondsten. Het tweede fragment was de enige vondst uit een vaag spoor, mogelijk veroorzaakt door dierlijke activiteit.

- Romeinse periode

Ook het Romeinse aardewerk is eerder schaars, op de vondsten uit de brandresten graven na. Het gaat om drie aardewerkfragmenten uit drie verschillende contexten (inv. nrs. 609, 610 en 625). De eerste twee fragmenten (een randfragment van een *dolium*, zie

figuur 81) en een niet nader gespecificeerd wandfragment kwamen uit gelijkaardige contexten, namelijk het grachtcomplex in het westelijk deel van WP2, bestaande uit o.a. S522 en S527. Het derde fragment, een stukje amfoor kwam uit een diepe kuil S740 waarin ook nog jonger materiaal werd aangetroffen.

Figuur 81: Tekening (door J. Angenon) van de rand van een *dolium*fragment uit gracht S522 (inv.nr. 609).

- Vroege en volle middeleeuwen

Aardewerk uit deze periode werd frequent aangetroffen tijdens de opgraving in verschillende werkputten (zie vondsteninventaris). Het meeste aardewerk is weinig diagnostisch en sterk gefragmenteerd. Er werd op basis van de productietechniek een ruwe datering gemaakt. Twee grote groepen kunnen onderscheiden worden: grijs kogelpotaardewerk en roodbeschilderd aardewerk of imitaties van deze laatste. Beide kwamen voor in een periode van ruwweg de 9de tot de eerste helft van de 12de eeuw. In een geïsoleerde paalkuil in zone 1 (S316) is een grote randscherf imitatie roodbeschilderd aardewerk aangetroffen (inv. nr. 590 – zie figuur 82). In de grachten die mogelijk met beddenteelt te maken hebben, werd uiteenlopend vondstenmateriaal aangetroffen, waaronder enkele kenmerkende middeleeuwse randfragmenten (inv. nr. 592 – zie figuur 83). In paalspoor S284 van de volmiddeleeuwse gebouwplattegrond in werkput 1 werd een sikkelrandfragment van een kogelpot aangetroffen (inv. nr. 580 – zie figuur 84).

Op basis van de randen en draaitechniek kan de datering van grijze scherven nog bijgesteld worden, maar bij gebrek aan diagnostische fragmenten was dit voor deze opgraving zelden het geval. Wel is bij enkele fragmenten rode ijzerverschraling vastgesteld, het afschrapen van overtollige klei aan de buitenzijde en het gebruik van gladding als wandversiering. Deze kenmerken zijn typisch voor Karolingisch aardewerk. Een datering in de 9de eeuw kan voorop gesteld worden. Vroegmiddeleeuwse aardewerkfragmenten werden voornamelijk gevonden in de paalsporen in het westelijk

deel van werkput 2. Opvallende stukken waren een extern geschraapt randfragment Karolingisch aardewerk (zie figuur 85) en een fragment Noord-Frans aardewerk met bakseltype Hamwih 13 uit S740 (inv.nr. 625).

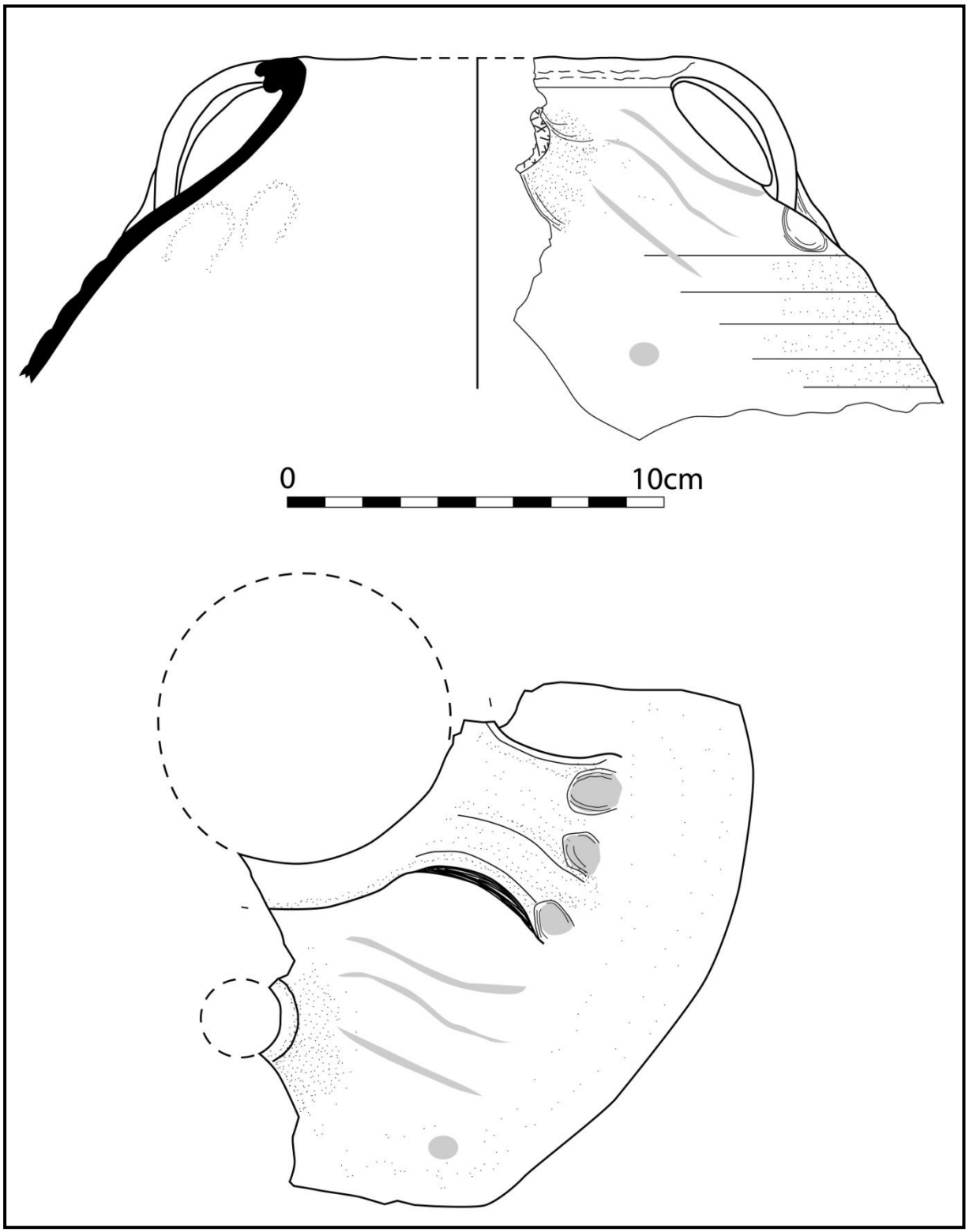

Figuur 82: Tekening (door J. Angenon) van rand van imitatie roodbeschilderd AW uit S316 (inv. nr. 590).

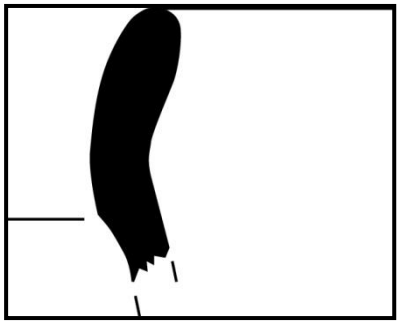

Figuur 83: Tekening (door J. Angenon) van rand van middeleeuws AW uit S322 (inv. nr. 592). Schaal 1/1.

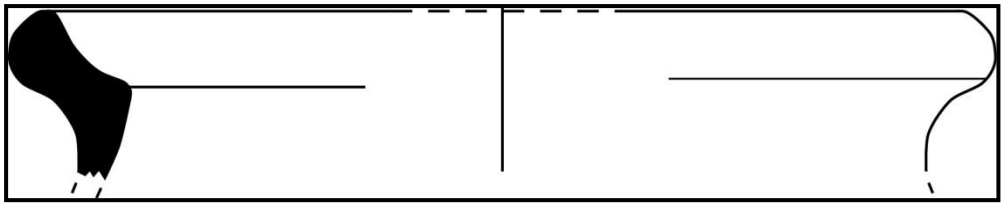

Figuur 84: Tekeningen (door J. Angenon) van sikkelrand van een volmiddeleeuwse kogelpot uit S284 (inv. nr. 580). Schaal 1/1.

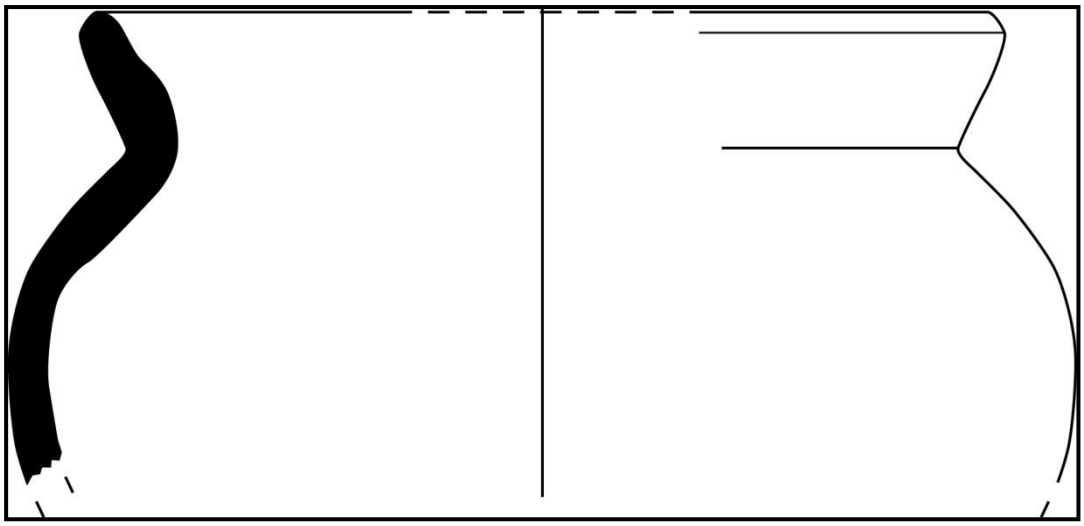

Figuur 85: Tekeningen (door J. Angenon) van profiel van Karolingisch aardewerk uit S740 (inv. nr. 625). Schaal 1/1

- Late middeleeuwen

Het laatmiddeleeuws aardewerk omvat voornamelijk rood aardewerk, veelal geglazuurd, en grijs aardewerk dat op basis van de vorm en techniek goed te onderscheiden is van grijs aardewerk uit de volle middeleeuwen. Vooral het rood aardewerk werd nog tot lang na de middeleeuwen gebruikt tot het van een dominante plaats verdrongen werd door steengoed. Dit laatste werd ook reeds aangetroffen in de

late middeleeuwen. Het is opnieuw moeilijk om een zeer specifieke datering te geven omwille van de sterke fragmentatie en de weinige diagnostische scherven. Bovendien werd dit materiaal vaak samen aangetroffen met ouder en jonger materiaal, want het moeilijk maakt om de sporen te dateren.

Een opvallende context werd aangetroffen in WP4. Onder gracht S915 werd een diepe kuil aangesneden met aardewerk dat in de 13de eeuw te situeren is (inv. nrs. 641, 642 en 643). Uit de vele aangetroffen scherven kan o.a. een archeologisch volledig profiel van een vuurklok gereconstrueerd worden (inv. nr. 642 – zie figuren 86 en 87). Een ander opvallend fragment aardewerk werd aangetroffen in de lichte depressie (S913) in het zuidoosten van WP4, nabij de kuil onder gracht S915. Het betreft roodgeglazuurd aardewerk met een rand versierd met drapperiedecor (inv.nr. 638 – zie figuur 88).

- Postmiddeleeuwen

Dit materiaal betreft, naast het nog voorkomende rode aardewerk, ook steengoed en occasioneel majolica. Op basis van dit aardewerk kan de brede grachtzone in WP2 (S519 en S500) in de 17de eeuw gedateerd worden.

Figuur 86: Aardewerkvondsten uit de 13de-eeuwse kuil (inv.nr. 642).

Figuur 87: Foto en tekening (door B. Mestdagh) van de vuurklok uit de 13de-eeuwse kuil (inv.nr. 642).

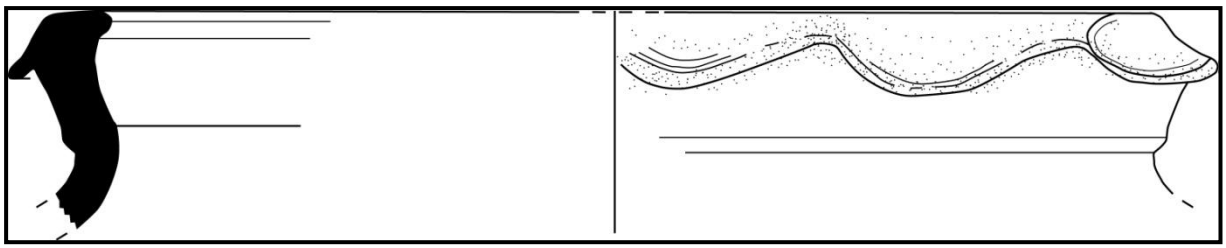

Figuur 88: Tekening (door J. Angenon) van rand met drapperiedecor (inv.nr. 638). Schaal 1/1.

Figuur 89: Aardewerkvondsten uit de 17de-eeuwse kuil (inv.nr. 608).

7.1.2. Botmateriaal

Er werd bijzonder weinig botmateriaal aangetroffen tijdens de opgraving. In WP4 bleek een recente kuil (S907) een dierlijk skelet te bevatten, dat niet nader onderzocht werd. In twee sporen (S149 en S740) werden kleine fragmenten, vermoedelijk dierlijk bot, gevonden. Daar dit materiaal niet uit duidelijke afvalcontexten kwam en bijgevolg geen inzichten kon bieden in vroegere eetgewoontes of op de jacht en veeteelt werd deze materiaalcategorie niet verder onderzocht.

In enkele sporen (S302, S634, S659, S660, S818, S904 en S925) werd verbrand bot aangetroffen. Vooral voor de brandrestengraven S818 en S904 was dit van belang voor eventuele verdere analyse en voor datering van het materiaal. Hoewel het meer dan waarschijnlijk is dat het botmateriaal uit deze twee contexten afkomstig is van de overledene, was de bewaarde hoeveelheid bot te weinig en te fragmentarisch voor verdere analyse over de leeftijd, geslacht en gezondheidstoestand van de overledenen.

7.1.3. Glas

Slechts in twee contexten (S519 en S907) werd een klein fragment glas aangetroffen. Gezien de recente aard van beide sporen en de geringe hoeveelheid materiaal werd ook deze materiaalcategorie niet verder bestudeerd.

7.1.4. Metaal

Er werd een klein aantal metalen voorwerpen of fragmenten aangetroffen, zowel met de metaaldetector als gerecupereerd uit zeefstalen. Allen werden waar mogelijk beperkt gereinigd en gestabiliseerd door middel van silicagel. Over het algemeen zijn de metaalvondsten afkomstig uit postmiddeleeuwse contexten. Intrusie is niet uit te sluiten, zeker niet in het geval van een knoop uit Wereldoorlog I (inv. nr. 552) in de brede grachtzone S544 en in het geval van een 19de-eeuwse munt van Willem I (1815-1830) (inv. nr. 553) in grachtachtige structuur S322.

7.1.5. Natuursteen

In meerdere sporen (zie vondsteninventaris) werd natuursteen aangetroffen. In de meeste gevallen betrof het silexvondsten. Het waren echter voornamelijk brokstukken, op enkele klingen zonder verdere bewerkingssporen na. Bijgevolg kon hier geen sprake zijn van steentijdvondsten.

Daarnaast werden drie fragmenten steen aangetroffen die bewerkt waren tot bouwmateriaal (inv. nrs. 666, 667 en 668). Er waren echter te weinig fragmenten en uit te uiteenlopende contexten om hier verder uitspraken over te doen. Ook dit materiaal werd niet verder bestudeerd.

Ook de weinige vondsten in tefriet, een vulkanisch stollinggesteente, werden niet nader bestudeerd. De enkele vondsten waren te verweerd om te kunnen nagaan wat hun precieze functie was.

7.1.6. Besluit

Algemeen kan gesteld worden dat Oostrozebeke Leegstraat een site met eerder lage vondstdichtheid was. Het was voornamelijk het aardewerk dat een dateringcriterium vormt voor de verschillende sporen en structuren op het terrein. Omwille van de kleine hoeveelheid vondstmateriaal, de fragmentering en het ontbreken van diagnostische scherven blijft de datering vaak vrij algemeen. Bovendien werd vooral WP1 intensief gebruikt vanaf de volle middeleeuwen, waardoor scherven uit verschillende periodes gemengd werden, hetgeen een vertekend beeld van de chronologie kan opleveren.

7.2. Monsters

Er werden verschillende soorten stalen genomen op het terrein (zie inventarislijst).

7.2.1. Zeefstalen

De meerderheid betrof zeefstalen om de inhoud van de sporen na te gaan op vondstmateriaal. Deze stalen werden uitgezeefd, gedroogd, getriëerd, gewogen en verpakt. De zeefmonsters uit de brandrestengraven S818 en S904 werden eveneens gezeefd. Het bekomen houtskoolresidu werd integraal ingeleverd voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek. In eerste instantie werd de houtskool geanalyseerd (zie bijlage 0c), vervolgens werden geschikte fragmenten houtskool geselecteerd voor een ^{14}C-datering (zie bijlage 0d en 0e).

7.2.2. Stalen voor ^{14}C-analyse

Naast de houtskoolresiduen uit de brandrestengraven werden in verschillende sporen nog stalen voor eventueel ^{14}C-onderzoek genomen. Deze werden in het kader van dit rapport niet geanalyseerd. De focus van de ^{14}C -datering lag op de brandrestengraven van het vooronderzoek en de opgraving. In totaal werden 7 dateringen uitgevoerd: telkens één op houtskool uit de vier graven van het vooronderzoek; één datering op houtskool uit graf S818; twee dateringen op graf S904: één op houtskool uit het graf zelf en één op verbrand bot dat aangetroffen werd in één van de grafgiften in dit graf. De resultaten worden weergegeven in bijlage 0d en 0e en besproken in het rapport van prof. dr. Wim De Clercq over het grafveld (zie bijlage 0b).

7.2.3. Stalen voor zaden- en vruchtenonderzoek

Vier contexten van het vooronderzoek (sporen 36, 44, 45 en 183, respectievelijk inventarisnummers 5001, 5003, 5005 en 5007) en twee van de opgraving (S818 en S904, respectievelijk inventarisnummers 206 en 649) werden bemonsterd met het oog op zaden- en vruchtenonderzoek. Na waardering van deze stalen bleken zij echter niet geschikt voor verdere analyse. De resultaten werden beschreven in een rapport dat als bijlage bij dit rapport wordt gevoegd (zie bijlage 0g).

7.2.4. Stalen voor pollenonderzoek

Op vraag van Onroerend Erfgoed diende minstens één volledige pollensequentie geanalyseerd te worden. Enkel gracht S522 in het noordwesten van zone 2 kwam in aanmerking om pollenstalen te nemen. De resultaten werden beschreven in een rapport dat als bijlage bij dit rapport wordt gevoegd (zie bijlage 0f).

7.2.5. Besluit

De verschillende analyses bevestigen het beeld dat bleek uit de opgraving. De focus van het natuurwetenschappelijk onderzoek lag op het Romeinse grafveld. Alle beschikbare gegevens hierover werden gebundeld in een apart rapport (zie bijlage 0b).

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

In hoofdstukken 6 en 7 werd een overzicht gegeven van de aanwezige sporen en vondsten in het opgegraven gebied. De beknopte opsomming dient vervolledigd te worden met de gegevens uit de digitale sporen- en vondsteninventaris en met het grondplan van de opgraving. In dit hoofdstuk worden de sporen chronologisch behandeld, gedateerd op basis van het aanwezige aardewerk en aan elkaar gerelateerd op basis van oversnijdingen, oriëntatie en vulling van de sporen (zie bijlagen 8 tot en met 12). Tevens worden hypotheses voor een interpretatie van de sporen en structuren naar voren gebracht. De sporen en vondsten uit het vooronderzoek worden hierbij geïntegreerd omdat zij het beeld van de opgraving vervolledigen.

De silexvondsten op het terrein bleken geen bewerkte voorwerpen te zijn en betroffen individuele, verspreide vondsten. Dit bevestigde het beeld van het vooronderzoek, waarbij de twee silexvondsten geïnterpreteerd werden als geïsoleerde vondsten, zonder verdere aanwijzingen voor het voorkomen van concentraties.[33] Hoewel in de omgeving meerdere steentijdvondsten en sites bekend zijn (zie hoofdstuk 3.3.), zijn er specifiek voor deze site geen aanwijzingen voor bewoning of aanwezigheid gedurende de steentijden.

Er werden twee aardewerkfragmenten op basis van de versieringtechniek in de ijzertijd gedateerd (besmeten aardewerk, zie hoofdstuk 7.1.1.2.), maar er werden geen duidelijke sporen of structuren uit deze periode herkend binnen de opgegraven zone. De grillige, vage greppel S800 in WP3 bevatte enkel een scherf uit de ijzertijd, maar het spoor was te vaag en te geïsoleerd om verdere uitspraken te doen. Mogelijk was dit spoor een restant van dierlijke activiteit (dassenburcht). Het rapport van het vooronderzoek vermeldde geen vondsten of sporen uit de ijzertijd. Bijgevolg kan men stellen dat de oudste fase van de opgraving de Romeinse periode is.

[33] Van Heymbeeck (2010): p. 35.

8.1. Romeinse periode

De duidelijkste sporen uit deze periode waren de brandrestengraven S818 in WP3 en S904 in WP4, die elk meerdere volledige aardewerkpotten bevatten. Het handgevormde kommetje uit S818 (inv. nr. 254) werd vervaardigd in de periode tussen de 1ste tot en met de 3de eeuw. De twee *terra nigra*-vormen (inv. nrs. 255 en 256) waren te situeren in de 1ste of de 2de eeuw. De ^{14}C-datering plaatst het graf in de 1ste eeuw. In S904 waren het imitatie *terra nigra*-bekertje (inv. nr. 257) en de handgevormde pot (inv. nr. 259) algemeen als Romeins aan te duiden. Het *terra sigillata*-kommetje dateerde het graf in de 2de helft van de 1ste eeuw of het begin van de 2de eeuw. Rondom S904 was een cirkelvormige greppel (S925) waar te nemen, die echter zeer ondiep bewaard was. De positie van beide sporen wees erop dat ze samen hoorden: de greppel was waarschijnlijk een restant van een cirkelvormig monument – vermoedelijk een grafheuveltje – over het brandrestengraf, dat zich naar de oostelijke cirkelrand bevond. Binnen of vlak buiten de greppel werden geen aanwijzingen voor paalkuilen gevonden en ook niet in de greppel zelf. In de greppel werden enkele scherven aangetroffen die eveneens in de Romeinse periode te plaatsen zijn. Beide graven sloten qua datering, ligging en oriëntatie aan bij de vier graven uit het vooronderzoek. Zowel de graven van de opgraving als deze van het vooronderzoek werden natuurwetenschappelijk geanalyseerd. De ^{14}C-dateringen en het anthracologisch onderzoek gaven mooie resultaten die aansluiten bij de aardewerkdatering en het algemene beeld van brandrestengraven. De waardering van de macroresten leverde geen resultaten aangezien de verkoolde botanische resten ongeschikt bleken voor verder analyse.

In de oostelijke zone van het onderzoeksterrein bevond zich dus een klein grafveld, bestaande uit minimaal zes graven met identieke oriëntatie (zie bijlagen 14 en 0b). Doorgaans mag gezegd worden dat in de Romeinse tijd de doden werden bijgezet op specifiek daarvoor voorziene plaatsen, de necropolen. Volgens de wet moesten deze begraafplaatsen gelegen zijn buiten de nederzetting en een duidelijke begrenzing vertonen met muren of grachten. Dit had alles te maken met de angst voor de zielen van de overledenen. Het kon hierbij gaan om vaste plaatsen in het landschap met enkele tot verscheidene duizenden bijzettingen, vooral crematies, maar ook in mindere mate - en vooral in de laat-Romeinse tijd - inhumaties. De jongste jaren is evenwel – door de schaalvergroting van het archeologisch onderzoek - vastgesteld dat sommige doden ook schijnbaar volkomen geïsoleerd in het landschap werden bijgezet.[34]

[34]http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/romeinse_tijd/bronnen/archeologisch/begraving

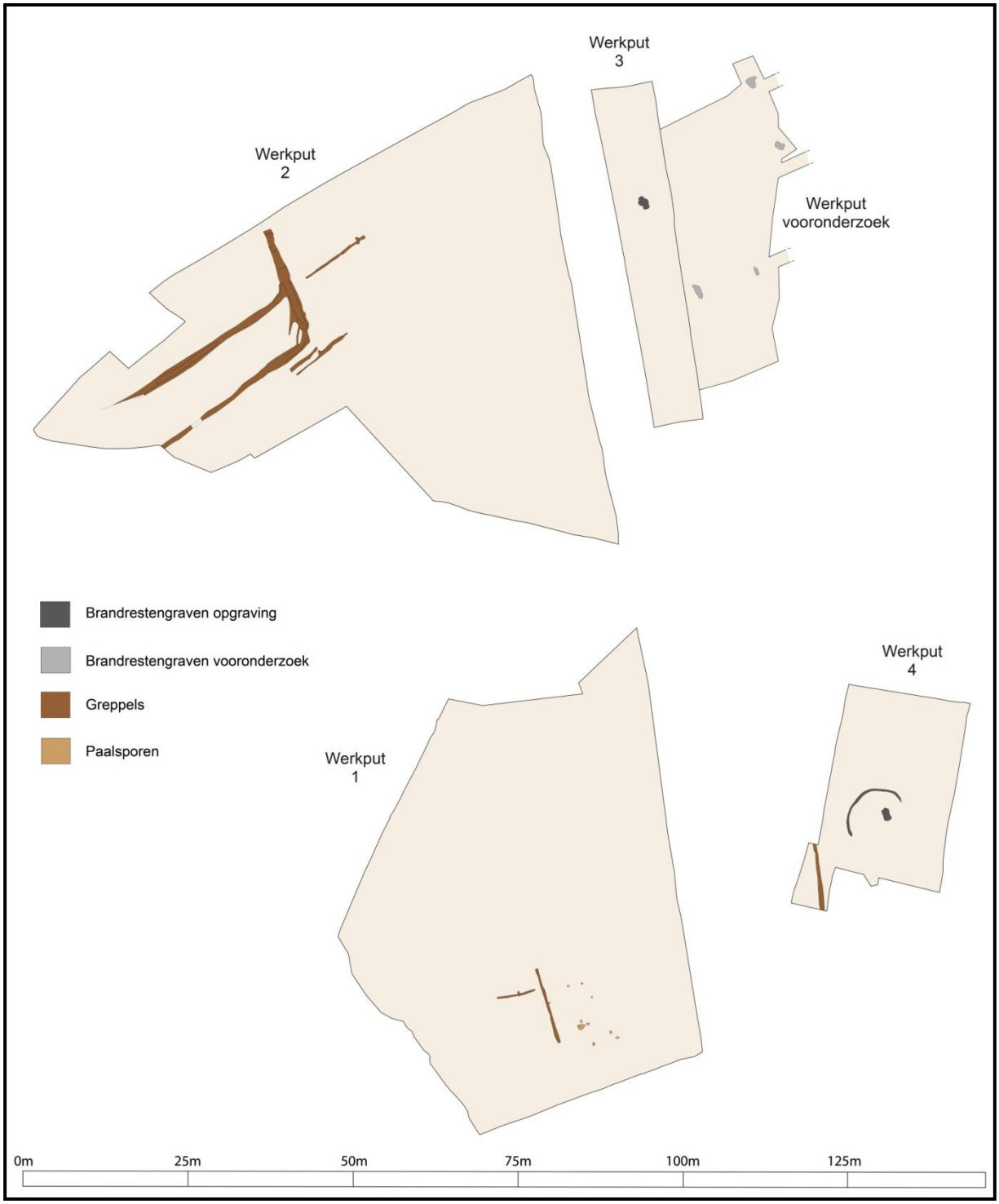

Figuur 90: Overzicht van de Romeinse sporen.

De afstand tussen het meest noordelijke graf (Sp36 Kv2)[35] en het meest zuidelijke graf (S904) bedroeg ca. 118m. In de breedte lagen de graven dichter bij elkaar: *grosso modo* binnen een langgerekte strook van ca. 25m breed, haaks op de Leegstraat. De groepering van de graven wijst op een (afgebakend) grafveld. Het valt niet uit te sluiten dat er buiten de onderzochte zone nog meer brandrestengraven aanwezig zijn, die tussen de proefsleuven in zitten. Er werd immers geen fysieke begrenzing van het grafveld waargenomen binnen het onderzochte gebied. De gracht, gevormd door Sp2 Ps1 en Sp3 Ps1, was misschien een deel van de noordelijke begrenzing, terwijl Sp37 Ps4, Sp38 Sp5, Sp42 Ps6 en Sp211 Ps37 eventueel de oostelijke begrenzing van het grafveld kon zijn. Er werd geen dateerbaar Romeins aardewerk in de grachten aangetroffen.

Het grafveld was uitzonderlijk rijk: alle graven bevatten minimaal één archeologisch volledig aardewerkrecipiënt. Twee graven sprongen extra in het oog: Sp 45 Kv7 Ps 6 was een zeer bijzonder graf waar voor de inhoud geen parallellen bekend zijn in noordelijk Vlaanderen. In het graf bevonden zich drie vrij goed bewaarde exemplaren in aardewerk: een drinkbeker en bord in *terra nigra* en een handgemaakte kookpot. Op het bord bevonden zich persoonlijke kledingsbezittingen van de overledene: het typische paar *fibulae*, een kam en mogelijk zelfs een (paar) schoen(en). Dit graf dateert met zekerheid uit de eerste eeuw, wellicht uit het midden (ca. 25-75AD) ervan.[36] S904 was het enige graf met een *terra sigillata*-kommetje, maar het onderscheidde zich vooral door de aanwezigheid van de cirkelgreppel. Brandrestengraven met een circulair grafmonument zijn eerder zeldzaam in Oost- en West-Vlaanderen, maar wel gekend in de Kempen en Nederland. Er wordt melding gemaakt van een kringgreppel rond een brandrestengraf in een 2de-eeuws grafveld te Oudenburg.[37]

Over het algemeen is er over het uitzicht en de interne organisaties van de begraafplaatsen bijzonder weinig bekend. Dat het merendeel van de individuele graven op een of andere manier wel aan het oppervlak gemarkeerd was, wordt vrij algemeen aanvaard. Het aantal oversnijdingen in de meeste grafvelden is immers gering, hoewel ook hier soms uitzonderingen kunnen vermeld worden. In de zuidelijke begraafplaats van Oudenburg zijn er aanwijzingen dat op een deel van de graven mogelijk een boom

[35] De sporen van het vooronderzoek werden aangeduid met 'Sp'(oor). Bijkomend werd de locatie gespecifieerd d.m.v. 'Kv' (= kijkvenster) en/of Ps (= Proefsleuf). De aanduiding werd behouden om hen te onderscheiden van de sporen van de opgraving.
[36] Van Heymbeeck (2010): p. 30.
[37] Hollevoet (1993): p. 210.

werd geplant. Doorgaans wordt evenwel gedacht aan kleine houten of stenen stèles, hoopjes aarde of stenen en ronde of vierhoekige greppelstructuren.[38]

De bijzondere grafgiften en de markering van een graf door middel van een grafmonument kunnen wijzen op de belangrijke status van de overledenen. Werden hier de *mater familias* (fibulae) en *pater familias* (circulaire greppel) begraven?

Romeinse grafvelden zijn geen onbekend gegeven in de regio. Zo werden te Emelgem en te Harelbeke uitgestrekte grafvelden aangetroffen. In Wielsbeke[39] werden enkele geïsoleerde brandrestengraven gevonden. Deze zijn te interpreteren als individuele veldgraven, eerder dan als deel uitmakend van een grafveld. Qua datering konden deze exemplaren enkel zeer ruim in de Romeinse periode gesitueerd worden, zodat er moeilijk een link kon worden gelegd met de nederzetting uit de vroege Romeinse periode daar. Ten noorden van Oostrozebeke, voorbij Tielt, werd in Ruiselede een vroeg Romeins grafveld aangesneden.[40] De graven waren er georganiseerd rondom een rechthoekig grafmonument. Zowel de grootte van het monument, de organisatie van de graven en de hoeveelheid graven wijzen er op dat het gaat om een grafveld van een andere orde dan dat van Oostrozebeke. De grafgiften dateren de graven wel in min of meer dezelfde periode en bovendien zijn er overeenkomsten qua inhoud. Beide grafvelden bevatten graven met uitzonderlijk rijke grafgiften. In Oostrozebeke werd tijdens het vooronderzoek eveneens een blauw glaskraaltje aangetroffen in een van de graven en ook de uitzonderlijk goed bewaarde *fibulae*. De grafgiften van de opgraving te Ruiselede wachten voorlopig nog op verder onderzoek.

In het vooronderzoek werd melding gemaakt van grachten en paalsporen, die deel uitmaakten van een gebouwplattegrond, die mogelijk in de Romeinse periode gesitueerd konden worden (zie hoofdstuk 4.2.2.). Met de opgraving moest enerzijds beter inzicht verkregen worden in de ruimtelijke structuur en de precieze datering van de mogelijke nederzetting, anderzijds moest de relatie met de funeraire sporen bepaald worden.

Deze bewoningssporen situeerden zich ter hoogte van WP2. Tijdens de vlakdekkende opgraving kon echter geen duidelijke gebouwplattegrond gereconstrueerd worden. De grote hoeveelheid paalsporen bemoeilijkte de lezing van het vlak. Vermoedelijk werden de gebouwen meermaals verbouwd of verplaatst. De weinige vondsten uit de paalkuilen

[38]http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/romeinse_tijd/bronnen/archeologisch/begraving
[39] Hoorne (2006): pp. 17-36.
[40] Deconynck & Beek (2010): pp. 82-111.

situeerden deze sporen echter in een latere periode, namelijk de Karolingische periode. Bijgevolg zullen deze sporen verder besproken worden in hoofdstuk 8.2.

Enkel de donkere gracht met aftakking (S522 en S527) wordt op basis van het vondstenmateriaal in de Romeinse periode gesitueerd (zie hoofdstuk 6.2.2.3). De duidelijke afbuiging, met eventueel een latere uitbreiding, wees op de afbakening van een areaal. Hier werd de zuidoostelijke hoek aangesneden, maar er werden geen bijhorende nederzettingssporen zoals een gebouwplattegrond of waterput aangetroffen. De analyse van de pollen uit deze gracht weerspiegelt een open landschap met hier en daar wat bomen, heidevelden en enkele verspreide akkers. De hoge percentages pollen van hazelaar duiden waarschijnlijk op een regeneratie van de bossen in het gebied na een periode van verhoogde menselijke activiteit. Dit is mogelijk het gevolg van een minder intensieve akkerbouw en beweiding of het deels verlaten raken van de verarmde akkers. Een afname van de akkerbouw en regeneratie van de bossen wordt in het rapport van de pollenanalyse gesitueerd aan het eind van de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen naar analogie met een aantal pollendiagrammen uit Nederland en omgeving. De vondsten in de gracht (een *dolium*fragment en *tegulae*) zijn weinig diagnostisch. Er wordt aangenomen dat de gracht gegraven werd in de Romeinse periode, maar de opvulling zou later gebeurd kunnen zijn.

Opvallend was dat greppel S562 (zie hoofdstuk 6.2.2.3) zich bijna perfect in het verlengde van de eerste afbuiging (S522) van de Romeinse gracht bevond. Het is verleidelijk om wegens deze oriëntatie een gelijktijdigheid te vermoeden. Bovendien werd de greppel oversneden door een latere gebouwplattegrond. Er werd echter geen dateerbaar materiaal in de greppel aangetroffen om dit vermoeden te staven.

In WP1 en WP4 situeerden zich eveneens enkele individuele sporen die mogelijk Romeins kunnen geweest zijn. Het ging om enkele greppels (S166, S194, S207 en S926/S927; zie hoofdstuk 6.2.2.3) en de paalkuilen van het type F (zie hoofdstuk 6.2.4.6). Het was vooral de donkere kleur en de vorm die deze hypothese oproepen, want ook hier werd geen enkel dateerbaar materiaal aangetroffen om dit te staven. Door de latere verstoringen en/of geïsoleerde ligging was geen interpretatie voor deze sporen mogelijk.

De aanwezigheid van een grafveld op de site wijst er op dat er effectief een kleine Romeinse nederzetting in de omgeving was, maar deze werd tijdens de opgraving niet gelokaliseerd. De gracht in WP2 kan misschien de zuidoostelijke hoek zijn van een nederzettingsareaal dat zich meer naar het noorden toe bevond, onder de hoger gelegen

huidige Leegstraat of nog noordelijker. Naar analogie met andere landelijke nederzettingen en gezien de grootte van het grafveld mag men veronderstellen dat die nederzetting bestond uit een woonhuis opgetrokken uit houten palen, nabij de omwallende gracht. Dit gebouw zal omringd geweest zijn met enkele kleinere bijgebouwen en met een waterput in de buurt.

Algemeen is er weinig bekend over de ligging van de grafvelden ten opzichte van de nederzettingen. Voor heel wat grafvondsten is helemaal niet duidelijk waar de nederzetting moet gezocht worden en bij talrijke nederzettingssites beschikt men over onvoldoende gegevens om de locatie van de begraafplaatsen te achterhalen. Het aantal sites waar beide elementen – grafveld en nederzetting – en hun onderlinge samenhang goed gedocumenteerd zijn, is relatief gering. Het enige dat met zekerheid kan gezegd worden, is dat ze zich meestal bevinden buiten de eigenlijke woonkern aan de rand van de nederzetting.[41]

Gezien de weinige sporen en de relatief grote afstand tussen de gracht en de graven, kon geen relatie tussen beide worden vastgesteld. Indien de gracht de zuidoostelijke afbakening van een nederzettingareaal vertegenwoordigde en er wordt aangenomen dat de overledenen van die nederzetting werden begraven in het grafveld, dan moet de Romeinse aanwezigheid in de buurt van de opgraving gesitueerd worden in de vroege Romeinse periode (1ste eeuw). In de directe omgeving werden al eerder sporen uit de vroeg Romeinse periode aangetroffen, meer bepaald in Wielsbeke-Vaartstraat.[42] Het betroffen een hutkom, een mogelijk gebouw, kuilen en een gracht, die op basis van het aardewerk in deze periode gesitueerd konden worden.

[41]http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/romeinse_tijd/bronnen/archeologisch/begraving

[42] Hoorne en De Clercq (2007): pp. 74-77.

8.2. Vroege middeleeuwen

De Karolingische vondsten situeerden zich voornamelijk in het westen van WP2. Occasioneel werd een aardewerkscherf, die mogelijk in dezelfde traditie geplaatst kon worden, aangetroffen in WP1. In deze put waren er echter zo danig veel sporen uit latere periodes dat het onmogelijk was om structuren of verbanden uit de vroege middeleeuwen te herkennen.

In de paalsporen in WP2 werd over het algemeen weinig tot geen aardewerk aangetroffen, wat het moeilijk maakte om ze te dateren. Enkele sporen (S593, S660, S740, S761 en S787) bevatten aardewerk in Karolingische traditie (o.a. geglad, verschraald met rode ijzerkorrels – zie hoofdstuk 7.1.1.2), wat het vermoeden deed rijzen dat de vele paalsporen en kuilen later waren dan de Romeinse periode. In de grote cluster aan de buitenhoek van de Romeinse gracht konden hier en daar wel rijen (o.a. S550, twee gecoupeerde paalsporen van het vooronderzoek en S551) van paalsporen herkend worden, maar geen volledige plattegronden (zie bijlage 15). Wel vielen twee zones met veel paalsporen op, waar naar alle waarschijnlijkheid de gebouwen gesitueerd moeten worden.

In de zuidelijke cluster sporen was mogelijk een gebouw met een noordwest-zuidoost oriëntatie gesitueerd, waarvan vooral de zuidelijke helft herkenbaar was (zie bijlage 15). De korte zuidelijke zijde bedroeg in deze hypothetische plattegrond ca. 6,6m. De noordelijke cluster bevatte minder sporen, maar dit is te wijten aan de diepere afgraving daar. In het vooronderzoek werd hier reeds een duidelijke palenrij vastgesteld (Sp26, Sp27, Sp28 en Sp29 in Kv1 Ps3). Haaks erop en parallel ermee waren eveneens twee minder duidelijke palenrijen te herkennen, waardoor een quasi vierkante gebouwplattegrond herkend kon worden met een zijde van ca. 6m.

Hoe die gebouwen er precies uit zagen, of er meerdere bouwfases waren en om hoeveel gebouwen en bijgebouwen het ging, was moeilijk af te leiden. Een doorgedreven studie van het grondplan levert mogelijk meer inzichten. Vergelijkingen met andere vroegmiddeleeuwse sites o.a. op de Refuge[43] en te Molendorp[44], beide in Sint-Andries, Brugge, toonde aan dat Karolingische gebouwplattegronden vaak moeilijk zichtbaar zijn binnen een zwerm van paalsporen en soms enkel herkend worden in combinatie met standgreppels.

[43] Hollevoet en Hillewaert (1997/1998): pp. 199-200.
[44] Hollevoet (1999/2000): p. 73.

Figuur 91: Overzicht van de Karolingische sporen in WP2.

Centraal ten noorden in de werkput vormden vier paalsporen van het type E (S537, S539, S566 en S567) mogelijk een vierpostenspieker met een zijde van ca. 3m (zie hoofdstuk 6.2.4.5, zie bijlage 16). De twee zuidelijke palen oversnijden greppel S562 en zijn dus jonger, maar net zoals in de greppel werd er geen dateerbaar aardewerk in de paalsporen aangetroffen. De paalsporen verschilden tamelijk veel van deze in de palencluster en het was dus niet ondenkbaar dat de spieker nog jonger was. Binnen de zwerm sporen situeerden zich: een enorm diepe kuil (S739-S741), waarvan de functie niet meteen duidelijk werd; S660, een kuil die vermoedelijk gevuld werd met haardafval; en S736-S738, een mogelijke silo of voorraadkuil, die de Romeinse gracht oversneed. Zowel de palenclusters als de kuilen wezen in de richting van een nederzetting, maar een totaalbeeld ontbrak omdat er geen landindelingsystemen, duidelijk herkenbare gebouwstructuren en waterputten gevonden werden.

Het is niet ondenkbaar dat de donkere gracht S522/S527, die in voorgaande periode gesitueerd werd, toch bij de paalsporen uit de vroeg middeleeuwse periode hoort of dat deze oudere gracht nog open lang gedurende deze periode. De afwezigheid van vroegmiddeleeuws vondstmateriaal in de gracht en het feit dat de paalsporen zich dan aan de buitenzijde van de afbakening door de gracht bevinden spreken een gelijktijdigheid tegen. De pollenanalyse toont aan dat ten minste de opvulling van de gracht in dezelfde periode als de paalsporen gesitueerd zou kunnen worden, maar ook vroeger.

De vroege middeleeuwen zijn slecht gedocumenteerd in de regio. Bovendien is deze periode in het algemeen slecht gekend wegens beperkte vondsten en sites. Het plaatst de vondsten in Oostrozebeke in ieder geval in een bijzonder daglicht. Het toont aan dat de regio ook na de Romeinse periode bewoond bleef en dat de site reeds een woonplaats was vóór de oprichting van het Hof van Nieuwenhove. Het is een bevestiging van het bestaan van de 10de-eeuwse parochie (zie hoofdstuk 4.1.1.), waarbij het landschap waarschijnlijk gevormd werd door kouters, open akkerlandcomplexen en losse bewoningskernen zoals in Tielt (zie hoofdstuk 3.3.). Zoals aangegeven in hoofdstuk 4.1.1 situeerden de grootste kouterarealen te Oostrozebeke zich volgens de Atlas der Buurtwegen o.a. in de nabijheid van het Hof van Nieuwenhove.

8.3. Volle middeleeuwen

De volle middeleeuwen waren iets beter gedocumenteerd. Op het opgravingsterrein verschoof de locatie van de mogelijke nederzetting naar het zuiden, centraal in WP1. Verschillende zware paalsporen van het type G (zie hoofdstuk 6.2.3.7) maakten met zekerheid deel uit van een gebouwplattegrond. Wegens de gebrekkige bewaring van de sporen en de oversnijdingen door latere grachtachtige structuren, was de volledige gebouwplattegrond en de oriëntatie ervan niet te reconstrueren (zie bijlage 17). Een eerste hypothese schetst een mogelijk rechthoekig, 3-schepig gebouw met noordwest-zuidoost oriëntatie en met een bewaarde lengte van ca. 9,5m en een bewaarde breedte van ca. 7,5m (zie bijlage 18) . De tweede hypothese toont een 2-schepig gebouw met een quasi oost-west oriëntatie. Een centrale rij zware palen ondersteunde de nok van het dak, terwijl de centrale zijpalen deze functie ondersteunden, waardoor de bewaarde plattegrond een zeshoekige vorm weerspiegelde. In deze hypothese was de bewaarde lengte ca. 14,5m en de bewaarde breedte ca. 7,5m (zie bijlage 18).

Een snelle vergelijking[45] met gebouwplattegronden uit de volle middeleeuwen op andere archeologische sites in West-Vlaanderen leert dat er uiteenlopende gebouwtypes zijn. De vrij massieve sporen lijken een constante en de quasi oostwest oriëntatie lijkt dominant.

Uit meerdere paalsporen kwam aardewerk dat op basis van de techniek in de volle middeleeuwen te plaatsen is. Het gebouw werd mogelijk afgebakend door een greppel ten westen (S309 en S339). Deze leek enigszins anders dan de andere grachten en greppels in WP1 en werd net zoals de paalsporen oversneden door de grachtachtige structuren. Er werd echter geen vondstmateriaal aangetroffen. Heel misschien behoorden ook S232 en S229 tot de afbakening en vormden zij zo de aanzet van de zuidelijke zijde van een *enclosure*. Dit is echter zeer hypothetisch aangezien er geen relaties en dateerbaar materiaal werd vastgesteld om dit te bevestigen.

Opmerkelijk was een geïsoleerd paalspoor aan de westelijke zijde van WP1, ongeveer op dezelfde hoogte als de gebouwplattegrond uit de volle middeleeuwen. Dit duidelijk paalspoor had geen onmiddellijke tegenhangers. Het bevatte een uitzonderlijk groot fragment imitatie roodbeschilderd (inv. nr. 590) aardewerk dat in de volle middeleeuwen te situeren is.

[45] O.a. met de sites van Refuge Sint-Andries Brugge (Hollevoet en Hillewaert (1997/1998)), Plassendale III Zandvoorde (Vanhoutte en Pieters (1999/2000)) en Wielsbeke Vaartstraat (Hoorne (2005)).

Verder werden in enkele andere, uiteenlopende sporen, zowel in WP1 als in de andere werkputten nog occasioneel volmiddeleeuws aardewerk aangetroffen in combinatie met jonger materiaal. In deze gevallen kon besloten worden dat het gaat om verspit materiaal.

Op basis van de aanwezige sporen en vondsten kan er zeker sprake zijn van een gebouw binnen het opgravingsterrein gedurende de volle middeleeuwen. Wegens onvolledigheid van de plattegrond en het ontbreken van geassocieerde structuren, was het onmogelijk om de functie van het gebouw te bepalen. Het was in ieder geval voorafgaand aan het verschijnen van het Hof van Nieuwenhove.

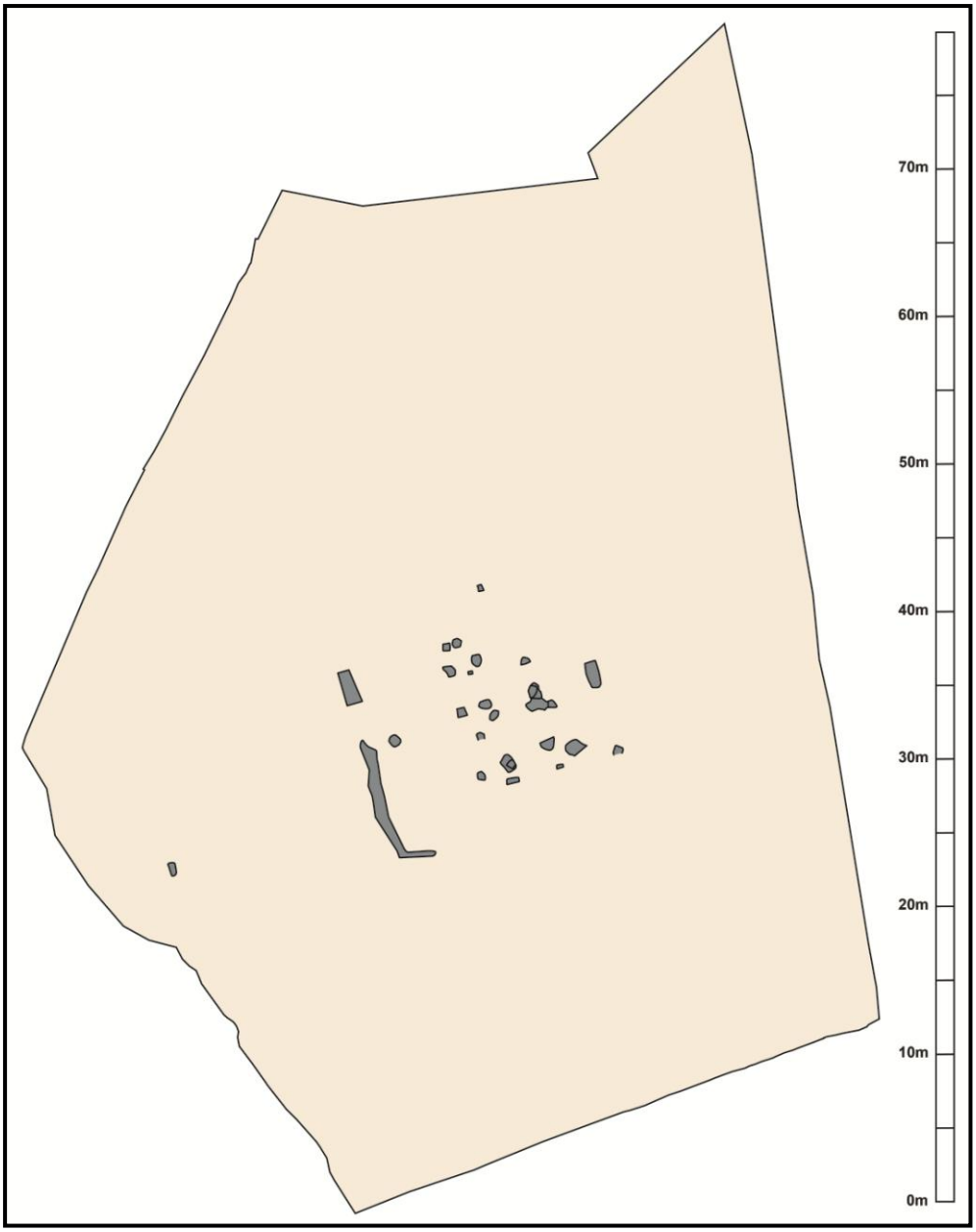

Figuur 92: Overzicht van de volmiddeleeuwse sporen in WP1.

8.4. Late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden

De laatmiddeleeuwse sporen betroffen uiteenlopende structuren die onderling ook chronologische verschillen toonden. De oudste laatmiddeleeuwse vondsten (13de eeuw) kwamen voor in een kuil (S915 L8) onder een gracht (S915) in de zuidoostelijke hoek van WP4. Ten zuiden van de gracht S915 waren nog sporen waar te nemen van een soort depressie (S913), waarin zich eveneens vrij veel laatmiddeleeuws aardewerk bevond. In profiel leek het om een verspitte laag te gaan. Gezien de ligging is het verleidelijk om beide fenomenen te relateren aan het nabij liggende kasteel. De heerlijkheid Niewenhove wordt echter pas in de 15de eeuw voor het eerst vermeld en er wordt verondersteld dat het *Goet* zelf van een latere datum is (zie hoofdstuk 4.2.1). Het is bijgevolg gevaarlijk op basis van deze 13de-eeuwse sporen, waarvan de functie onduidelijk is, een laatmiddeleeuwse voorloper van het Hof te creëren. Hiervoor dienen opgravingen te gebeuren op het domein van het Hof van Nieuwenhove.

De overige sporen die in deze periode geplaatst werden, zijn later te situeren, op het einde van de late middeleeuwen of zelfs nog later. Het betreft cirkelvormige kuilen type E (zie hoofdstuk 6.2.3.5) en de parallelle grachtachtige structuren en aanverwante grachten en greppels (zie hoofdstuk 6.2.2.2) waarin laatmiddeleeuws aardewerk werd aangetroffen. Het ging telkens om kleine hoeveelheden, sterk gefragmenteerd materiaal dat geen specifieke datering toeliet. Beide groepen sporen vertoonden een opvallend gelijkaardige quasi oost-west oriëntatie. Ze situeerden zich voornamelijk ten zuiden in het opgravingsgebied tegen het Hof van Nieuwenhove aan beide kanten van de toegangsdreef.

Er wordt aangenomen dat de akkers en weilanden rondom het Hof van Nieuwenhove, zoals afgebeeld op de 18de-eeuwse Ferrariskaart (zie figuur 6) teruggaan op een oudere landindeling. Het lijkt erop dat de zone net ten noorden van het Goed ergens in de 15de of 16de eeuw gebruikt werd voor agrarische doeleinden. De cirkelvormige kuilen zouden restanten van struikgewas of een (dubbele) bomenrij kunnen geweest zijn, terwijl de parallelle grachtachtige structuren geïnterpreteerd worden als restanten van beddenteelt. Welke gewassen verbouwd werden, is niet geweten. Het is niet ondenkbaar dat het Hof van Nieuwenhove op dit moment al bestond.

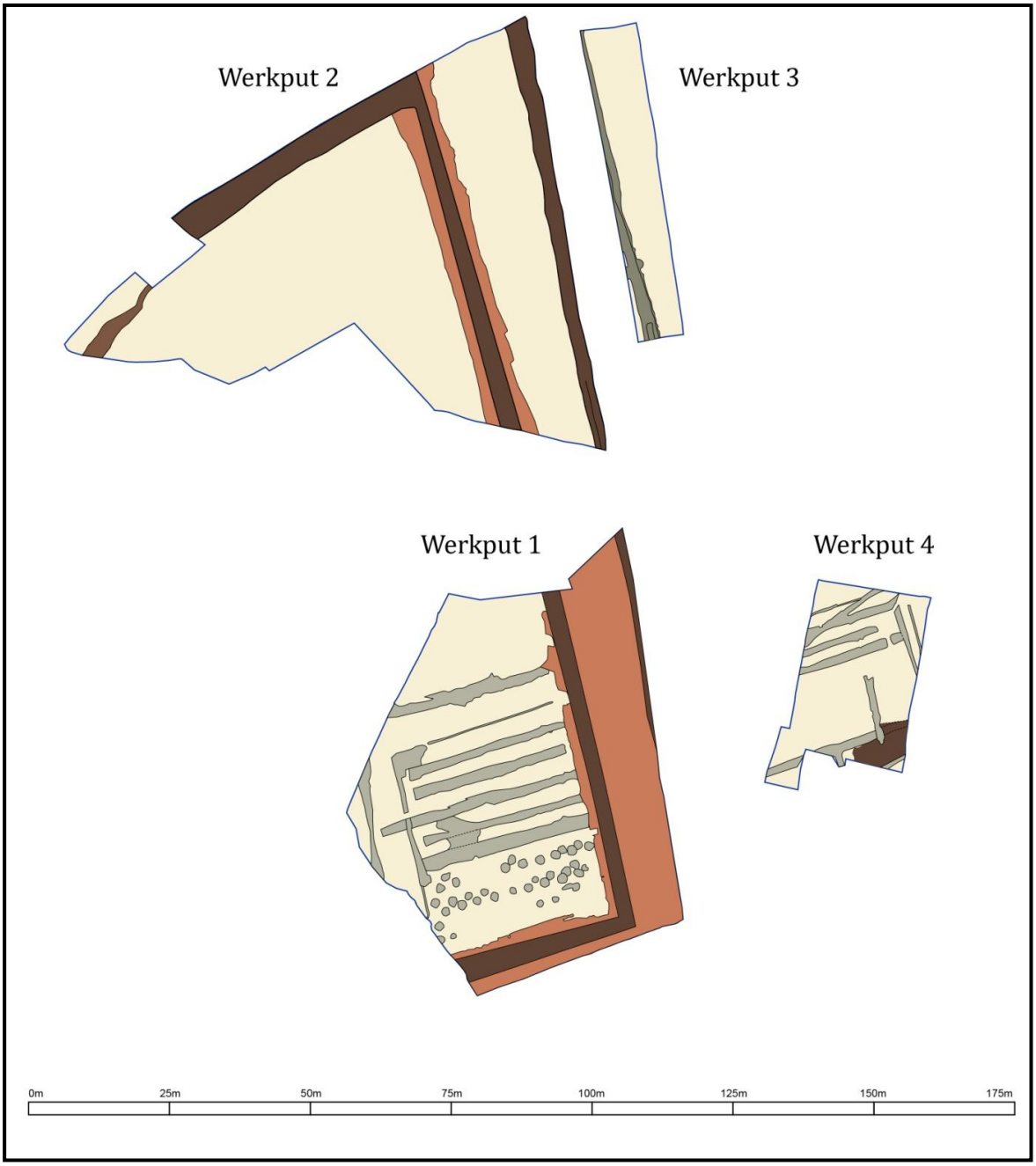

Figuur 93: Overzicht van de laatmiddeleeuwse sporen en sporen uit de nieuwe en nieuwste tijden.

In WP3 bevatte gracht S803 en S804 o.a. een fragment van een grape die te dateren was de 14de eeuw of de eerste helft van de 15de eeuw. Op basis van de vondsten leek deze gracht ouder dan de brede grachtzones. Bovendien liep de gracht ongeveer halverwege WP3 weg in het westprofiel van de put en leek hij onder de toegangsdreef te lopen. Dit roept vragen op over de ligging en datum van de huidige toegangsdreef. Lag de oorspronkelijke toegang tot de hoeve wel op dezelfde plaats als de huidige dreef? Een

Figuur 94: Uitreksel van de Ferrariskaart, ingezoemd op *Chateau Ten Nieuwenhove* (© Stedelijke Musea Brugge) en een satellietbeeld van het huidige domein van Nieuwenhove (© 2012 Google).

nauwkeurige blik op de Ferrariskaart laat zien dat de toegangsdreef niet rechtstreeks op het Neerhof toekwam, maar ten westen van de omwalling, waarbij de westelijke kant van de toegangweg op dezelfde hoogte lag als de westelijke afbakening van het hoevedomein. In de huidige situatie is er een verschuiving naar het oosten toe gebeurd (zie figuur 94).

De sporen uit de late middeleeuwen waren overvloedig, maar het betrof vrij onsamenhangende structuren die moeilijk met elkaar in verband te brengen waren. Ook de relatie tot het nabij gelegen kasteeldomein was vaag omdat de sporen moeilijk te interpreteren waren. Intensief speurwerk in bestaande bronnen kan misschien duidelijkheid brengen.

De laatmiddeleeuwse sporen werden in WP1 aan de oostelijke en zuidelijke putwand oversneden door brede grachtzones (zie hoofdstuk 6.2.2.1), die een mix van vondstenmateriaal bevatten. De jongste en meest voorkomende fragmenten waren steengoed, majolica of rood aardewerk, dat van na de middeleeuwen dateerde. De brede grachtzone, die verder liep in WP2 en vlak voor de Leegstraat afboog naar het westen, leek te bestaan uit een kerngracht en enkele kleinere greppels en oppervlakkige verstoringen. De sporen kwamen overeen met de wegen die aangegeven zijn op de

Ferrariskaart (zie figuur 6). Het betrof lanen, afgezoomd met bomen, waarlangs vermoedelijk afwateringsgrachten liepen. De kerngrachten binnen de grachtenzone waren waarschijnlijk de afwateringsgrachten langsheen het oorspronkelijke stratenpatroon zoals aangegeven op de Ferrariskaart. Aan de zuidzijde van WP1 was ten zuiden van de kerngracht S17 mogelijk nog de weg zelf bewaard onder de vorm van een lineaire verstoring met vlakke bodem. Dit bevestigt de hoger vermelde hypothese dat de huidige toegangsdreef verschoven is ten opzichte van de oorspronkelijke toegangsdreef. S729 had wellicht te maken met de huidige toegangsdreef gezien de ligging vlak ten oosten en volledig parallel ermee. Het is niet ondenkbaar dat onder de toegangsdreef nog oudere sporen worden aangetroffen.

Verspreid op het opgravingsterrein werd hier en daar postmiddeleeuws materiaal aangetroffen, maar geen duidelijke sporen die wezen op gebouwstructuren. Dit komt overeen met wat op de Ferrariskaart is aangegeven: een lege zone, die als akkerland of weiland in gebruik was zonder sporen van gebouwen. Deze situatie bleef gehandhaafd tot op het moment van de opgraving.

8.5. Synthese

De onderzochte zone bleek veel archeologische sporen bevatten. De sporen schetsten een beeld dat begon vanaf de Romeinse periode en doorliep tot in de 18de eeuw. Hoewel het beeld onvolledig is en er in hoofdzaak randstructuren werden aangesneden, werd toch een duidelijk zicht verkregen op het historische landgebruik dat gepaard ging met kleine verschuivingen van het zogenaamde 'kerngebied', zijnde het woonhuis.

In eerste instantie bevond de woonzone zich buiten het opgravingsgebied. In de noordwestelijke hoek van de opgraving werd de vermoedelijke zuidoostelijke hoek van een *enclosure* vrijgelegd. Er werd aangenomen dat de nederzetting zich meer noordwaards, richting de Leegstraat, bevond. Het grafveld, dat misschien bij deze Romeinse bewoningsfase hoorde, werd aangesneden in de oostelijke zone van het opgravingsterrein. De in totaal zes brandrestengraven bleken uitzonderlijk rijk. Op basis van hun inhoud konden ze vrij precies gesitueerd worden. De uitzonderlijke grafgiften, hun goede bewaring en de aanwezigheid van een cirkelvormig grafmonument rondom één van de graven maken dit grafveld bijzonder in zijn soort.

Er werden geen sporen of vondsten aangetroffen die te situeren zijn tussen de 2de eeuw en de 8ste eeuw. De eerstvolgende sporengroep was op basis van enkele vondsten te plaatsen in de 9de eeuw, de zogenaamd Karolingische periode of vroege middeleeuwen. Vlak buiten de Romeinse *enclosure* tekenden zich twee sporenclusters af waarbinnen mogelijk twee gebouwplattegronden te herkennen zijn. Bijkomende nederzettings-structuren, zoals waterputten en omwallingen, ontbraken waardoor het niet zeker was dat hier de vroegmiddeleeuwse bewoningskern werd aangesneden.

Gedurende de volle middeleeuwen bleek de activiteit nog meer naar het zuiden verschoven met de aanwezigheid van een gebouwplattegrond, centraal in WP1. Ook hier was de functie van het gebouw moeilijk te duiden, aangezien de zone zwaar verstoord werd door latere sporen. Het werd in ieder geval duidelijk dat er behoorlijk wat activiteit was op het terrein voorafgaand aan de bouw van het Hof van Nieuwenhove.

Nadien leek het opgravingsterrein niet meer in gebruik geweest te zijn als woon- of funeraire zone. De parallelle grachtachtige structuren en cirkelvormige kuilen, die in de late middeleeuwen gedateerd werden, stonden waarschijnlijk in verband met kleinschalige agrarische activiteiten. Blijkbaar was de zone tussen de Leegstraat en het Hof van Nieuwenhove vanaf de late middeleeuwen in gebruik als akkerland en weiland, zoals te zien is op latere iconografische bronnen.

De enige wijziging die op het opgravingsterrein nog plaats vond, was de verplaatsing van de toegang tot het kasteeldomein in recente tijden. De oorspronkelijke toegang, die terugging tot de 16de eeuw, of misschien iets vroeger, situeerde zich lichtjes ten westen van de huidige toegangsdreef. In de zones langsheen de toegangsdreef werden geen sporen van gebouwen meer aangetroffen, noch van kleinschalige groenten- of fruitteelt.
De situatie als akkerland en weiland bleef gehandhaafd tot op het moment van de opgraving.

9. SYNTHESE

In het kader van de geplande aanleg van het industrieterrein De Gouden Appel langsheen de Leegstraat te Oostrozebeke (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 19 september tot 15 november 2011 een archeologische opgraving uit op een deelzone van de site. Voorafgaand proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door Soresma nv in 2010, had het potentieel van deze deelzone aangetoond. Opdrachtgever voor het onderzoek en tevens bouwheer voor het industrieterrein was de West-Vlaamse Intercommunale (WVI). Het onderzoek gebeurde volgens de bijzondere voorwaarden geformuleerd door Onroerend Erfgoed, dat een vlakdekkende archeologische opgraving met een totale oppervlakte van maximaal 10000m^2 oplegde. Een zone van 6000m^2 diende zeker onderzocht te worden, waarna een uitbreiding tot 4000m^2 nodig kon worden geacht. De archeologische werkzaamheden dienden voorafgaand aan de infrastructuurwerken uitgevoerd te worden. Op de site werden resten uit de ijzertijd, Romeinse tijd en de volle of late middeleeuwen verwacht. Prof. dr. Wim De Clercq van de Universiteit Gent stond in voor de wetenschappelijke begeleiding van het project. Uiteindelijk werd 7669,89m^2 onderzocht, verdeeld over vier werkputten.

Dit rapport en de bijlagen vormen samen met het digitale grondplan en de inventarislijsten de neerslag van de resultaten van de opgraving. Aan de hand van de sporen en vondsten kon worden vastgesteld dat de onderzochte zone in gebruik was vanaf de Romeinse periode. In de vroegste fase kende het gebied een funeraire bestemming, die wees op de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting in de onmiddellijke omgeving. In volgende fases werden er bewoningsporen vastgesteld in de vorm van vroegmiddeleeuwse en volmiddeleeuwse gebouwplattegronden. Vanaf de late middeleeuwen bleek het opgravingsterrein gebruikt te zijn voor agrarische doeleinden, die mogelijk in verband stonden met de aanwezigheid van het Hof van Nieuwenhove.

Enkele sporen en vondsten vragen om verdere aandacht onder de vorm van een doorgedreven studie wegens hun uitzonderlijkheid. Specifiek wordt hierbij gedacht aan de Romeinse brandrestengraven en de Karolingische sporen.

10. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- Hollevoet Y. (1993), Ver(r)assingen in een verkaveling. Romeins grafveld te Oudenburg (Prov. West-Vlaanderen). Interimverslag. In: *Archeologie in Vlaanderen III*, pp. 207-216.

- Hollevoet Y. (1999/2000), Romeinse *off site*-fenomenen en vroegmiddeleeuwse nederzettingssporen in de verkaveling Molendorp te Sint-Andries/Brugge (Prov. West-Vlaanderen). In: *Archeologie in Vlaanderen VII*, pp. 65-82.

- Hollevoet Y. en Hillewaert B. (1997/1998), Het archeologisch onderzoek achter de voormalige vrouwengevangenis Refuge te Sint-Andries/Brugge (Prov. West-Vlaanderen). Nederzettingssporen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. In: *Archeologie in Vlaanderen VI*, pp. 191-207.

- Hoorne J. (2006), Archeologisch onderzoek langs de Vaartstraat te Wielsbeke. Overdruk van een artikel in: *Leiesprokkels Jaarboek 2005-2006*.

- Hoorne J. en De Clercq W. (2007), Vroeg-Romeinse nederzetting te Wielsbeke-Vaartstraat (West-Vlaanderen). In: *Romeinendag – Journée d'archéologie Romaine 2007*, Namur, pp. 73-78.

- Vanhoutte S. en Pieters M. (1999/2000), Archeologisch noodonderzoek op het toekomstige bedrijventerrein Plassendale III (Zandvoorde, stad Oostende, Prov. West-Vlaanderen). Interimverslag 2000-2001. In: *Archeologie in Vlaanderen VII*, pp. 95-110.

- **Onuitgegeven bronnen**

- *Bijzondere voorschriften archeologische opgraving Oostrozebeke, Leegstraat (bedrijventerrein Spookkasteel)*.
- Bruyninckx T. en Acke B. (2010), *Archeologische prospectie Dennenlaan, Harelbeke (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport april 2010*. Rapport Monument Vandekerckhove nv.
- Deconynck J. en Beek W. (2010), *Archeologisch onderzoek Ruislede Ommegangstraat*. Rapport Soresma.

- Van Heymbeeck E. e.a. (2010), *Archeologisch proefsleuvenonderzoek. Bedrijventerrein "Spookkasteel" Leegstraat Hulstestraat te Oostrozebeke*. Rapport Soresma.

- **Internetbronnen**

- http://cai.erfgoed.net/ (laatst geraadpleegd op 2/12/2011)

- http://geovlaanderen.agiv.be/geovlaanderen/bodemkaart (laatst geraad-pleegd op 2/12/2011)

- http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/dhm/# (laatst geraadpleegd op 2/12/2011)

- http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/22117 (laatst geraadpleegd op 16/02/2012)

- http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/87715. (laatst geraadpleegd op 16/02/2012)

- http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/romeinse_tijd /bronnen/archeologisch/begraving (laatst geraadpleegd op 20/02/2012)

11. BIJLAGEN

- Bijlage 0: conservatie en resultaten natuurwetenschappelijk onderzoek
  a) Behandelingsvoorstel conservatie Oostrozebeke Spookkasteel 2010 (Ansje Cools)
  b) Het Gallo-Romeinse grafveld van Oostrozebeke-Spookkasteel / Leegstraat (Wim De Clercq)
  c) Oostrozebeke Leegstraat – ORLS11: Anthracologisch onderzoek van twee Romeinse brandrestengraven (Koen Deforce)
  d) Radiokoolstof dateringsrapport 1 Oostrozebeke Leegstraat (Mathieu Boudin & Marc Van Strydonck)
  e) Radiokoolstof dateringsrapport 2 Oostrozebeke Leegstraat (Mathieu Boudin & Marc Van Strydonck)
  f) Sporen uit de Romeinse tijd: analyse van de pollenstalen van Oostrozebeke, België (N. van Asch en J.A.A. Bos)
  g) Waardering botanische macroresten, vruchten en zaden (C. Moolhuizen)
- Bijlage 1: Profielen
- Bijlage 2: Grachten en greppels
- Bijlage 3: Kraancoupes
- Bijlage 4: Kuilen
- Bijlage 5: Paalsporen
- Bijlage 6: Brandrestengraven
- Bijlage 7: Brandrestengraven in profiel
- Bijlage 8: Chronologisch overzicht opgraving
- Bijlage 9: Chronologisch overzicht werkput 1
- Bijlage 10: Chronologisch overzicht werkput 2
- Bijlage 11: Chronologisch overzicht werkput 3
- Bijlage 12: Chronologisch overzicht werkput 4
- Bijlage 13: Overzicht van opgraving en proefsleuvenonderzoek
- Bijlage 14: Overzicht brandrestengraven vooronderzoek en opgraving
- Bijlage 15: Mogelijke locaties van de vroegmiddeleeuwse gebouwen
- Bijlage 16: Spieker
- Bijlage 17: Volmiddeleeuws gebouw
- Bijlage 18: Hypothetische oriëntatie volmiddeleeuws gebouw
- DVD met daarop alle foto’s, plannen, inventarissen, dit rapport en bijlagen

Volgens het bestek van het vooronderzoek Oostrozebeke Spookkasteel, werden verschillende objecten geselecteerd om een conservatiebehandeling te ondergaan.

Bij het ontvangen van het vondstenensemble bleek echter dat, wegens ongunstige verpakking en bewaringsomstandigheden, een aantal van de vondsten niet meer geschikt zijn voor de voorgestelde behandelingen. Ook werd vastgesteld dat voor een aantal objecten een behandeling werd voorgesteld die niet courant gebruikt wordt, en eigenlijk ongeschikt is voor het materiaal.

Hieronder volgt een overzicht per object(-categorie):

- Organisch materiaal:

Zowel het kammetje als het stukje leder werden ons pas bezorgd nadat het merendeel van de vondsten al was overhandigd. Deze twee objecten werden apart in de koelkast bewaard, en waarschijnlijk daardoor over het hoofd gezien bij het leveren van de vondsten van het vooronderzoek.

Het kammetje bleek bij nader onderzoek niet te bestaan uit botmateriaal, maar uit hout. Houten objecten dienen (net zoals de meeste organische materialen) best nat bewaard te worden, als ze nat werden gevonden[1]. De meest aangewezen behandelingsmethode voor nat hout, is de vriesdroogmethode in combinatie met een impregnatie met polyethyleenglycol (PEG), liefst een combinatie van verschillende ketenlengtes[2].
Deze behandelingsmethode is echter enkel bruikbaar voor nat hout, dat ook nat werd bewaard.
Het houten kamfragment, werd bij wijze van verpakking in huishoudfolie gewikkeld, maar niet lucht- en vochtdicht afgesloten. Als gevolg hiervan is het hout volledig uitgedroogd, en is dergelijke behandeling onmogelijk geworden.

[1] Cools, Ansje, *VIOE handleidingen 01, Inpakken, een kunst. Het verpakken van archeologische vondsten.* Brussel, 2009.
[2] Hon, David N. –S, Shiraishi, Nobuo, *Wood and cellulosic chemistry (2nd Ed., revised and expanded).* S.D. 2001.
Blanchette, Robert A.; Hoffmann, Per, *Degradation processes in waterlogged archaeological wood.* Duitsland, 1993.

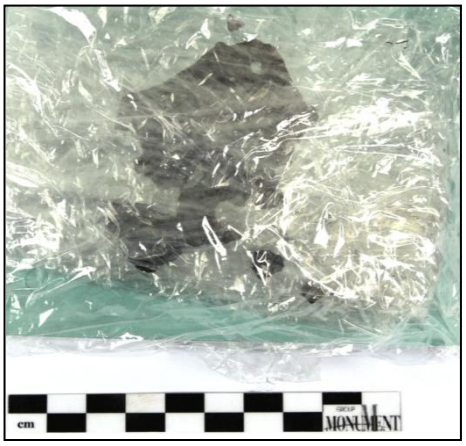

Het leer werd ook in droge toestand in de verpakking aangetroffen. Ook hier geldt dat de meest geschikte behandeling de vriesdroogmethode is, in combinatie met een impregnatie met PEG, eventueel in verschillende ketenlengtes[3]. Deze methode is enkel mogelijk bij leder dat nat werd bewaard na de opgraving.
Aangezien ook dit fragment uitgedroogd is, kan ook hier de eerder voorgestelde behandelings-methode niet worden uitgevoerd.

Als alternatieve behandeling kunnen beide objecten droog gereinigd worden om resten aarde te verwijderen en de leesbaarheid te vergroten. Aangezien bij het kammetje enkele tandjes zijn afgebroken ten gevolge van het uitdrogen, kan geprobeerd worden deze losse fragmenten weer te monteren tot 1 geheel. De mogelijkheid bestaat echter dat het hout te zeer vervormd is door het droogproces, zodat de losse deeltjes niet meer passen aan de kam. Verder zal een aangepaste verpakking volgens de normen worden voorzien.

[3] Raphael, Toby J. *Leather conservation news. Volume 9 Issue 1: The care of leather and skin products: a curatorial guide. P1-15.* S.D. 1993.

- Fibulae:

In het bestek is sprake van 3 fibulae. Bij het overlopen van het vondstmateriaal werden er voorlopig slechts twee aangetroffen. Het is mogelijk dat een derde fibula nog tussen de aarde zit die bij een aantal aardewerken objecten aanwezig is. Deze fibula, indien aanwezig, werd gedurende een jaar na de opgraving in zeer ongunstige omstandigheden bewaard. Vermoedelijk is deze fibula in zeer slechte toestand, en zal verregaande consolidatie moeten gebeuren.

Voor de andere twee fibulae wordt volgende behandeling[4] voorgesteld:
De actieve corrosie zal gestabiliseerd worden met een corrosie inhibitor.
Aangezien de fibulae vermoedelijk nog slechts zeer weinig metallische kern zullen bevatten, zal de corrosie slechts verwijderd worden tot op het originele oppervlak. Meer corrosie verwijderen zou resulteren in het verwijderen van de versieringslaag en met verlies van informatie.
Na de reiniging zal een beschermlaag aangebracht worden, die in combinatie met een aangepaste verpakking, ervoor zal zorgen dat de objecten zo stabiel mogelijk bewaard kunnen worden.
Dit zal ook de werkwijze zijn voor de eventuele derde fibula.

- Aardewerk:

De volledige of bijna volledige objecten werden allen volledig droog aangetroffen in hun verpakking, velen ongereinigd en met uitgedroogde aarde bijgevoegd.
Verder reinigen is dus, zoals eerder voorgesteld, noodzakelijk.
Vermoedelijk zullen ook een aantal scherven plaatselijk of volledig geconsolideerd moeten worden om het hanteren en monteren van de objecten mogelijk te maken.

[4] David A. Scott, *Copper and bronze in art: corrosion, colorants, conservation.* The Getty Conservation Institute, Los Angeles, 2002.
Meyer-Roudet, H. *A la recherche du métal perdu. Les nouvelles technologies dans la restauration des métaux archéologiques.* Muséé Archéologique de Val de 'l Oise Éditions Errance, Paris, 1999.
Cronyn, J.M., *The Elements of Archaeological Conservation.* New York, 2005.

Gezien de aard en constructiemethodes van het aardewerk, is rehydrateren echter geen optie. De scherven zullen enkel bros worden en verder breken in meer scherven[5].
De objecten zullen verder gereconstrueerd worden, en indien nodig voor de fysieke stabiliteit, plaatselijk ondersteund worden.
De voorgestelde verpakkingswijze is echter niet ideaal. Een niet-zuurvrije doos, waarin gebufferd wordt met zuurvrije materialen, heeft geen nut voor een goede lange termijn bewaring van de objecten. Gewone kartonnen dozen geven namelijk een damp af van organische zuren[6]. Een damp dringt door in de gehele inhoud van de doos, en wasemt uit aan de buitenzijde ook. Een buffer van zuurvrije materialen heeft dus enkel zin wanneer deze de inhoud luchtdicht afsluiten van de kartonnen doos. En dit geeft dan weer aanleiding tot het creëren van een microklimaat , wat het behoud van het aardewerk niet ten goede komt. Daarom zal een stevige, inerte, niet-luchtdichte doos met passende ondersteuning voorzien worden voor de verpakking van deze objecten.

- Glas:

Wat in het eerdere behandelingsvoorstel niet aan bod kwam, was het blauwe glazen, ringvormige kraaltje, dat nog steeds in water wordt bewaard. Het bakje waarin het wordt bewaard, is afkomstig van voedingswaren en niet waterdicht. Het water moet dus vaak worden gecontroleerd en indien nodig worden bijgevuld. Ten gevolge hiervan kan extra schade toegebracht zijn aan het glas, wat pas zichtbaar zal zijn na het drogen van het glas.
Om hantering en bewaring op lange termijn te vergemakkelijken, kan het glas gedroogd worden via de substitutiemethode[7], wat het water volledig uit het glas zal verwijderen.
Indien nodig volgt een consolidatie, zodat eventuele irisatie niet zal zorgen voor informatieverlies. Daarna kan een aangepaste verpakking voorzien worden.

[5] Cronyn, J.M., *The Elements of Archaeological Conservation.* New York, 2005.
[6] De Witte, G. *Cahiers de la documentation - Bladen voor documentatie 2005/3* . 2005, Gent.
Ramalho Olivier, Dupont Anne-Laurence , Egasse Celine,
Lattuati-Derieux Agnes, *Emission Rates of VOCs from Paper*, Morana STD, Ivančna Gorica 2009.
[7] Cronyn, J.M., *The Elements of Archaeological Conservation.* New York, 2005.

Het Gallo-Romeins grafveld van Oostrozebeke-Spookkasteel / Leegstraat (Wim De Clercq)

1. Structuur van het grafveld

Tijdens het vooronderzoek maar ook bij het vervolgonderzoek werd een klein grafveldje met enkele bijzettingen van het brandrestentype uit de Romeinse tijd aangetroffen.

Het Gallo-Romeins grafveld van Oostrozebeke-Spookkasteel omvat slechts zes graven. Vijf hiervan clusteren in het N-deel van het terrein, één ligt meer geïsoleerd in het Z en was omringd door een cirkelvormige omgreppeling van ca 9,5m doormeter. Binnen de cluster van vijf graven was er geen duidelijke interne structuur herkenbaar, al lijken de graven wel rondom een lege centrale plek geordend voor te komen. De aanwezigheid van resten van een dierenburcht, zouden er kunnen op wijzen dat dit een oorspronkelijk hogere plaats in het landschap was (infra).

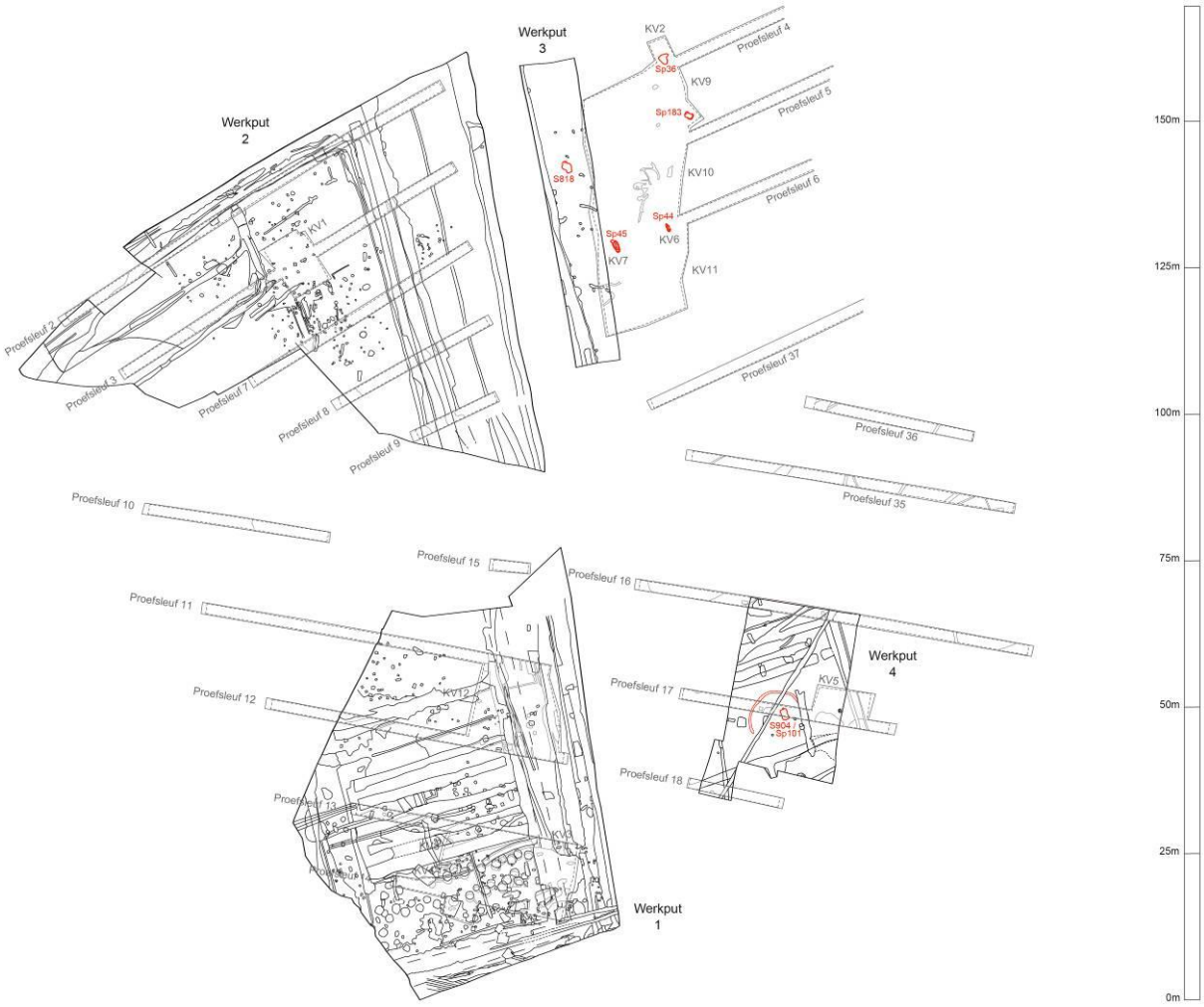

Figuur 1: opgraving en proefsleuven in Oostrozebeke met de zes graven (rood).

De graven uit Oostrozebeke zijn van een type wiens oorsprong in de IJzertijd wortelt (Rogge & Van Doorselaer 1976; De Mulder, Vanstrydonck & De Clercq 2013) en dat in noordelijk Vlaanderen in grote getale wordt aangetroffen op begraafplaatsen uit de eerste eeuwen van de jaartelling. Het betreft zgn. Gallo-Romeinse brandrestengraven: rechthoekige grafkuilen die op de bodem en in de onderste lagen de resten van de brandstapel bevatten: voornamelijk houtskool, (een kleine fractie) verbrand bot, en geheel tot niet verbrande resten van objecten die al of niet intentioneel op de brandstapel aanwezig waren. Onder de laatste categorie vallen bijvoorbeeld potten die de dode vergezelden op de brandstapel, etensresten van de funeraire maaltijd en kledijaccessoires (mantelspelden, schoenen,…), maar soms ook nagels die nog in het brandhout staken of van de lijkbaar stammen of plantenresten die met het brandhout mee op de brandstapel terecht kwamen. Daarnaast konden ook bijgiften die niet op de brandstapel stonden in het graf worden toegevoegd. Dit kon op, in of onder de brandstapelresten, en zelfs in de bodem uitgeholde nissen in de wand van de graven. Eens de brandstapelresten en eventuele bijgaven in de kuil gedeponeerd, werd het geheel afgedekt met de grond die uit de gegraven kuil werd gehaald.

2. De graven

Bij de bespreking van de graven zullen achtereenvolgens morfologie, grafvondsten, datering en paleo-ecologische analyse aan bod komen.

Sp 36

Vorm: In vlak werd dit graf ruim afgelijnd als een afgeronde rechthoek met een uitsprong aan de NO hoek. De lengte is 1,79m, de breedte is 1,30m plus 0,40m (uitsprong). Het graf is NNW-ZZO georiënteerd. Het spoor is bruingrijs van kleur met een zwarte houtskoolrijke ZW hoek. Aan de N zijde komt veel ijzerconcretie voor. Het geheel is zwaar gebioturbeerd.

In profiel blijkt het graf een rechthoekige kuil van 1,49m op 0,88m met een diepte van 0,20m. Er is geen duidelijke gelaagdheid zichtbaar. De vulling is bruingrijs met onregelmatige houtskoolrijke vlekken. De grafgift is centraal langs de N zijde van het graf geplaatst, mogelijk in een interne nis (donkerdere vulling rondom de grafgift).

Figuur 2: Graf Sp36.

Inhoud: Dit graf bevat naast twee fragmentjes verbrand bot, het reconstrueerbaar volledig profiel van een (kook)pot met naar buiten gebogen rand en vingertopindrukken op de schouder (zie figuur 3). Het potje werd gedraaid en reducerend gebakken uit een zandig, vermoedelijk lokaal of regionaal vervaardigd baksel.

Figuur 3: foto en tekening (door J. Angenon) van (kook)pot uit graf Sp36.

Daarnaast werden nog vier wandfragmenten en een bodem van een handgemaakte pot aangetroffen in een baksel verschraald met vegetaal materiaal en chamotte. Ofwel betreft dit materiaal de resten van een vorige crematie-activiteit op de brandstapel die dus accidenteel en secundair in het graf terecht kwam, ofwel zijn dit de restanten van een (kook)pot die wel tot dit crematieproces gerekend dient te worden en wiens fragmenten niet of nauwelijks werden bijgezet in de grafkuil. Het is best mogelijk dat laatste hypothese van kracht is; immers de meeste graven blijken de resten van een vaak sterk verbrande handgevormde kookpot te bevatten (De Groote et al 1999/2000; De Clercq, Pype & Cordemans 2008; Deconynck 2008)

Houtskool: Op dit graf werd geen anthracologisch onderzoek uitgevoerd.

Datering: Het potje is van een zeer courant type dat voornamelijk in vondstcontexten uit de eerste drie eeuwen aangetroffen en kan worden en dit in een wijd geografisch gebied. Deze vondst biedt dus geen chronologische aanknopingspunten.

De ^{14}C-datering (code RICH-20185) daarentegen, uitgevoerd op een brok houtskool, leverde een datering op van 1920+/-30BP, wat na callibratie een datering oplevert tussen 55AD – 125AD (1 sigma= 68.2% kans) of AD en 140AD (2 sigma = 95,4% kans). De nadruk ligt binnen de dateringsvork in de tweede helft van de eerste, vroege tweede eeuw AD. De ^{14}C-datering is overigens identiek aan deze bekomen voor graf 904 (1919+/-30BP)(infra)

Sp. 44

Vorm: In vlak werd dit graf afgelijnd als een afgeronde rechthoek. De lengte is 1,44m, de breedte is 0,51m. Het graf is NNW-ZZO georiënteerd. Vooral de Z helft van het spoor is houtskoolrijk en bruinzwart van kleur. Het N deel bestaat uit verspreide houtskoolrijke vlekken. Het geheel is zwaar gebioturbeerd.

In profiel blijkt het graf een rechthoekige kuil van 1,22m op ca. 0,51m (enkel W helft werd geregistreerd) met een diepte van 0,12m. Het graf is ondiep en zwaar verstoord. Zoals in vlak waarneembaar was, zit de houtskool voornamelijk in de Z helft. Er is geen duidelijke gelaagdheid zichtbaar. De grafgift is centraal langs de N zijde van het graf geplaatst. Door de slechte bewaringstoestand is het niet te bepalen of de gift in een aparte nis gesitueerd was.

Figuur 4: Graf Sp44.

Inhoud: Eén bodemscherf en 18 wandscherven stammen van een drinkbeker in terra nigra, type Holw26/27 of Deru P44-46/48; typische bekervormen voor de eerste en de vroege tweede eeuw (zie figuren 5 en 6). Verder bevatte dit graf ook een bodem van een (kook)potje in handgevormd aardewerk verschraald met vegetaal materiaal en chamotte (zie figuur 5, links onder).

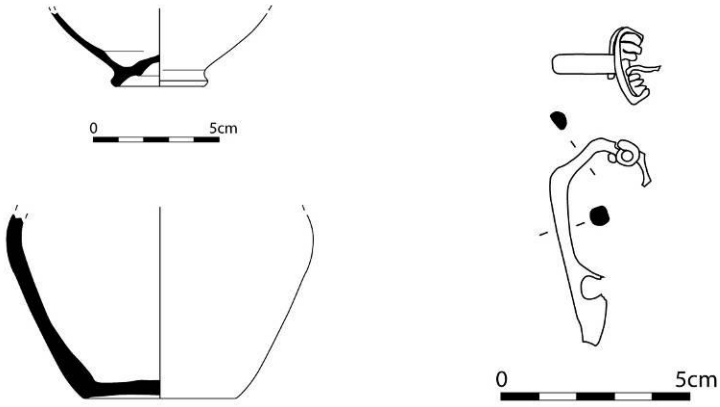

Figuur 5: Tekening van de vondsten uit graf Sp44 (J. Angenon).

Opvallend was de vondst in het handgevormde potje van een sterk gecorrodeerd ijzeren object. Na conservatie bleek het te gaan om een ijzeren draadfibula met onderdraadse spiraalwinding, geknikte beugel met vierkante doorsneden, en opengewerkte voet (zie figuren 5 en 6). Dit type dat sterk aanleunt bij het type Riha 2.2.3. wortelt in de IJzertijd (zgn. Nauheimfibulae). Het voorkomen van ijzeren mantelspelden in de Romeinse tijd is veel minder bekend dan van bronzen exemplaren. Ze blijken voor onze contreien vooralsnog tot contexten uit de late IJzertijd en de vroeg-Romeinse tijd beperkt te zijn. Een zeer sterk gelijkend exemplaar werd ondermeer gevonden in een klein grafveld uit de eerste eeuw te Oostwinkel (cfr De Clercq 2005, p. 147 en de daar geciteerde andere vindplaatsen in Vlaanderen), maar ook uit vroege nederzettingscontexten in Velzeke zijn deze stukken niet onbekend (pers. Mededeling J. Deschieter, PAM). Ook in het buitenland zijn deze spelden geattesteerd en dateren ze eveneens vrijwel steeds uit het einde van de late IJzertijd en het (prille) begin van de vroeg-Romeinse tijd (zie bv. Stead & Rigby 1989, 96-103; Gaspar 2007, types 7, 9).

Figuur 6: Foto van drinkbeker in terra nigra (links) en ijzeren draadfibula (rechts) uit Sp44.

Houtskool: Op dit graf werd geen anthracologisch onderzoek uitgevoerd.

Datering: De terra nigra-beker kan in de eerste of vroege tweede eeuw geplaatst worden . De mantelspeld kan gedateerd worden op het einde van de late IJzertijd en in de vroeg-Romeinse tijd. Wegens de associatie met een beker in terra nigra kan een datering in de pre-augusteïsche tijd echter uitgesloten worden. Een datering in de eerste eeuw en meer bepaald de vroeg-Romeinse tijd lijkt op basis van de vondsten voor de hand te liggen.

De ^{14}C-datering (code RICH-20186) werd uitgevoerd op een brok houtskool. Ze leverde een datering op van 1957+/-30BP wat na callibratie een datering geeft tussen 5 en 75AD (voor 1 sigma = 68.2% kans). Deze datering in de pré-Flavische tijd is volledig in lijn met deze van de terra nigra en de fibula.

Sp 45

Vorm: In vlak werd dit graf afgelijnd als een afgeronde rechthoek. De lengte is 2,20m, de breedte is 0,94m. Het graf is NNW-ZZO georiënteerd. Het spoor is houtskoolrijk en zwartgrijs van kleur. Het geheel is zwaar gebioturbeerd.

In profiel blijkt het graf een rechthoekige kuil van 2,02m op 0,86m met een diepte van 0,20m. Er is geen duidelijke gelaagdheid zichtbaar. De vulling is zeer houtskoolrijk en donker grijszwart van kleur. Onder het houtskoolpakket is de aarde roodbruin gekleurd, waarschijnlijk door de hitte van de nog gloeiende houtskool (ca. 0,10m dik). De grafgift is centraal langs de Z zijde van het graf geplaatst.

Figuur 7: Graf Sp45.

Inhoud: Dit graf bevatte de resten van drie volledige of in profiel reconstrueerbare potten. Daarnaast werd nog een fragment van een verbrande pot aangetroffen. Bijzonder waren evenwel de niet ceramische vondsten.

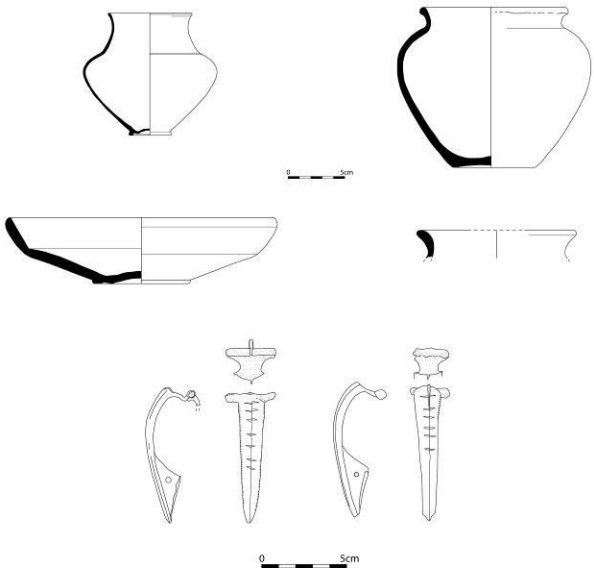

Figuur 8: Tekening van de vondsten uit graf Sp45 (J. Angenon).

Een eerste bijgave bestaat uit een dunwandige bolvormige drinkbeker in terra nigra type Holw 26 / Deru P48 (zie figuren 8 en 9). Ook in terra nigra is een compleet bord type Deru A1 (zie figuren 8 en 9). Het betreft een exemplaar in zandig (Noordgallisch) baksel, geen baksel dus uit de Marne-Vesle-valleien wat meer courant is bij deze borden in die tijd. In handgevormd aardewerk werden verder nog twee kookpotten met naar buiten gebogen rand gevonden (zie figuren 8 en 9). Eén exemplaar is vrij compleet, een tweede is slechts onder een verbrande rand en enkele wandscherven bewaard gebleven. Vermoedelijk stond dit exemplaar op de brandstapel.

Figuur 9: Foto van drinkbeker (links) en een bord (midden) in terra nigra en een kookpot (rechts) uit Sp45.

Op het bord in terra nigra bevonden zich enkele merkwaardige vondsten. Het betreft de resten van een kleine verkoolde houten kam (zie figuur 10), enkele resten leder die mogelijk tot (een) schoen(en) behoorden (zie figuur 10) en twee opvallende bronzen, op het oppervlak vertinde fibulae (zie figuren 8 en 11). De mantelspelden zijn identiek en kunnen als scharnierfibulae type Riha 5.9 (1979) of Gaspar (2007), type 31 omschreven worden. Ze zijn vertind en dragen op de beugel een ingeponste versiering. De naalden zijn gebroken.

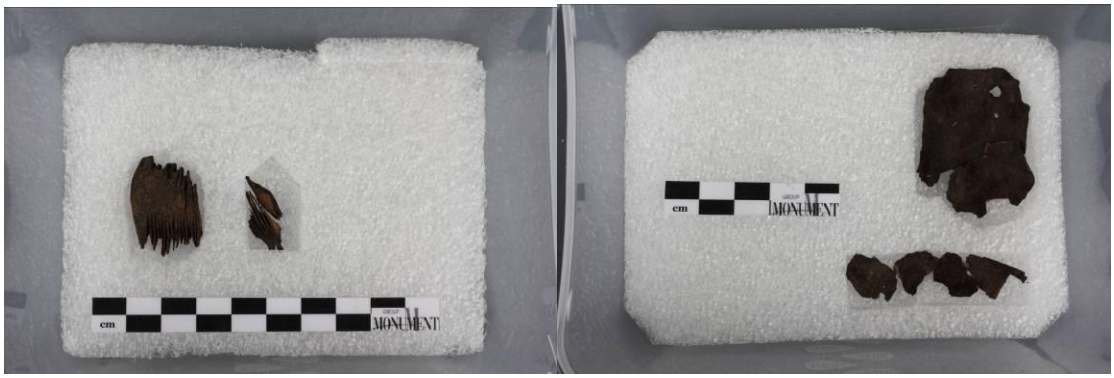

Figuur 10: Foto van kam (links) en leder (rechts) uit Sp45.

Figuur 11: Foto van bronzen fibula uit Sp45 (boven- en zijaanzicht).

Houtskool: Op dit graf werd geen anthracologisch onderzoek uitgevoerd.

Datering: Het bord Deru A1 komt voor van ca. 25 BC tot 70AD (Deru 1996: A1; horizon II-V, p. 198), de drinkbeker is dan weer een meer courante vorm vanaf het midden van de eerste eeuw tot in de vroege tweede eeuw. We vinden deze bekervorm frequent in graven uit de eerste eeuw (cfr. oa. Oostwinkel: De Clercq 2005). De fibulae Riha 5.9 (Riha 1979) dateren eveneens uit de eerste eeuw; ze komen vanaf de laat-Augusteïsche tijd voor (Gaspar 2007, p. 45).

De ^{14}C-datering (code RICH-20188) werd uitgevoerd op een brok houtskool. Het dateringsresultaat van 1985+/-31BP geeft na callibratie een plaatsing tussen 50BC -80AD (2 sigma = 95.4%) en voor 54.5% kans tussen 5BC – 55AD. Deze datering in de pre-Flavische tijd is consistent met deze van de vondsten. Zelfs de klemtoon richting het begin van deze tijdsvork, stemt mooi overeen met de datering van het vondstenmateriaal.

Sp. 183

Vorm: In vlak werd dit graf afgelijnd als een afgeronde rechthoek. De lengte is 1,49m, de breedte is 0,86m. Het graf is WNW-OZO georiënteerd. Het spoor is bruingrijs van kleur met een zwarte houtskoolrijke vlekken voornamelijk langs de randen. Het geheel is zwaar gebioturbeerd.

In profiel blijkt het graf een rechthoekige kuil van 1,54m op 0,92m met een diepte van 0,24m. Er zijn twee lagen zichtbaar: onderaan een zwart houtskoolrijk pakket van ca. 0,12m breedte, daarop een lichte bruingrijze laag. De grafgift zit vrij centraal in het NO kwadrant van het graf, in de houtskoolrijke laag.

Figuur 12: Graf Sp183.

Inhoud: Dit graf is vrij bijzonder omdat op de brandstapel zich een (deel van een) dolium (zie figuren 13 en 14) moet bevonden hebben dat naderhand in het graf werd bijgezet, samen met een klein eivormig potje (zie figuren 13 en 15). Een dolium is een zeer zeldzaam gegeven in funeraire context in Noordelijk en Westelijk Vlaanderen. Het bijgeven van kleine potjes in graven is ondermeer gekend in Maldegem (Crombé et al. 2005: 105-107). Twee wandscherven in handgemaakt aardewerk geven aan dat er wellicht een ander recipiënt (kookpot) op de brandstapel aanwezig was. Naast het vaatwerk werden nog twee fragmenten van ijzeren, gesmede staafjes gevonden (zie figuren 13 en 15). Mogelijk betreft het delen van nagels (die bv in het brandhout staken), anderzijds kan ook niet worden uitgesloten dat het delen van andere objecten zijn. Tot slot dient nog een kleine blauwe glaskraal vermeld te worden (zie figuren 13 en 15).

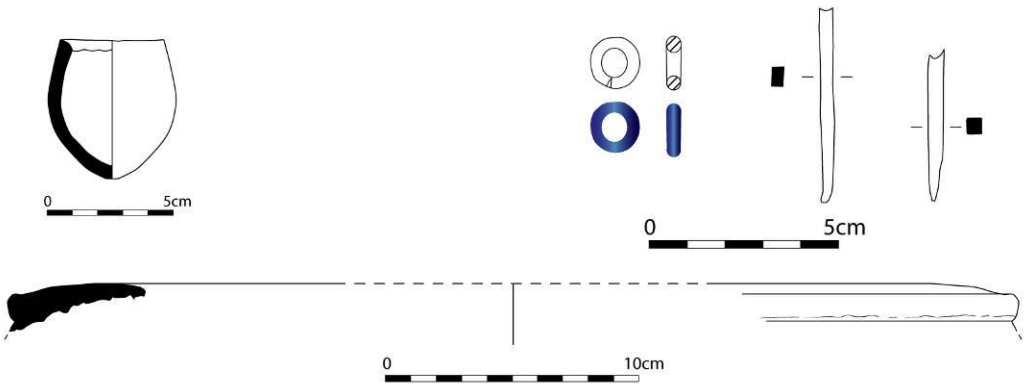

Figuur 13: Tekening van de vondsten uit graf Sp183 (J. Angenon).

Figuur 14: Foto van dolium uit Sp183 (bovenaanzicht van de rand).

Figuur 15: Foto van eivormig potje (links), ijzeren staafjes (midden) en blauwe glaskraal (rechts) uit Sp183.

Houtskool: Op dit graf werd geen anthracologisch onderzoek uitgevoerd.

Datering: Dolium noch handgevormd potje zijn diagnostisch op chronologisch vlak en komen voor vanaf de eerste tot de derde eeuw. Voor de kraal kon eveneens geen nauwkeurige datering gevonden worden.

De ^{14}C-datering (code RICH-20187) werd uitgevoerd op een brok houtskool. Het dateringsresultaat van 1909+/-31BP levert na callibratie een tijdsplaatsing op in de Flavische tijd en de vroege tweede eeuw: 65AD-130AD (voor 1 sigma: 68,2%). Dit resultaat is niet in tegenspraak met de datering van de vondsten uit het graf.

Sp818

Vorm: In vlak werd dit graf ruim afgelijnd als een min of meer afgeronde rechthoek. De lengte is 2,24m, de breedte is 1,46m. Het graf is NNW-ZZO georiënteerd. Het spoor is bruingrijs van kleur met zwarte houtskoolrijke vlekken. Het geheel is zwaar gebioturbeerd.

In profiel blijkt het graf een rechthoekige kuil van 1,58m op 0,68m met een diepte van 0,40m. Er zijn twee lagen zichtbaar: onderaan een zwart houtskoolrijk pakket van ca. 0,20m breedte, daarop een lichte bruingrijze laag. De grafgift zit in het NO kwadrant van het graf langs de N zijde, in de houtskoolrijke laag.

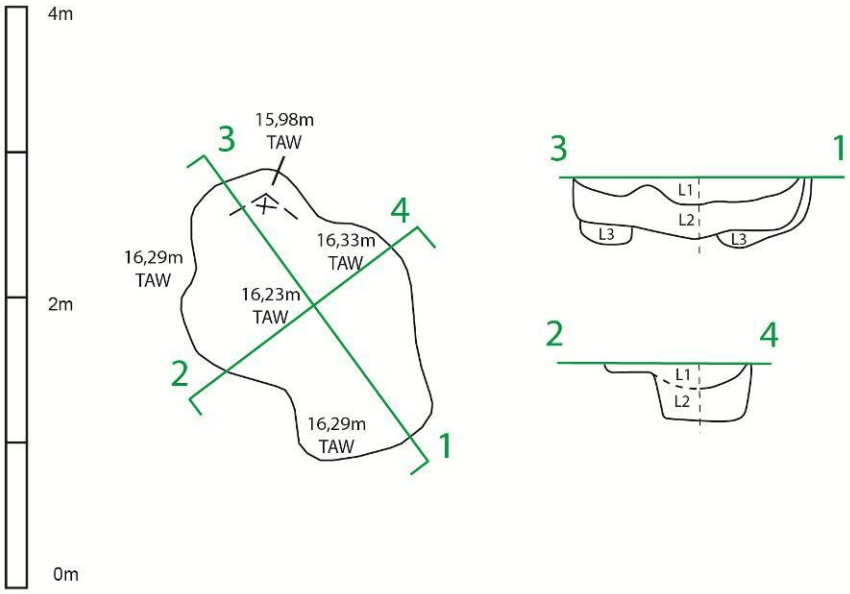

Figuur 16: Tekening in vlak en coupe van graf S818 (R. Trommelmans).

Inhoud: Dit graf bevatte drie ceramische recipiënten. Twee hiervan werden in zandige, Noordgallische terra nigra uitgevoerd. Het betreft een laag bolvormig bekertje met gladdingslijnen op de schouder, die ergens het midden schijnt te houden tussen de vormen Holw 26 en 58a en bijgevolg uit de eerste of tweede eeuw dateert (zie figuren 17 en 18). Daarnaast werd ook nog een bord Holw 81f aangetroffen in het graf (zie figuren 17 en 18). Het stuk heeft een typische niet functionele 'zwevende standring', die ons herinnert aan het feit dat Gallische pottenbakkers hiermee de standringen op importvaatwerk imiteerden, zonder evenwel goed het doel te vatten. Ook dit bord dateert klassiek uit de eerste of tweede eeuw. Het draagt een stempel VE., die helaas niet teruggevonden kon worden in de literatuur. Mogelijk betreft het een afkorting. Een handgevormd kommetje met greepelementen tot slot is evenzeer niet zeer nauw te plaatsen (zie figuren 17 en 18). Deze vorm is courant gedurende de eerste drie eeuw (De Clercq 2009, database).

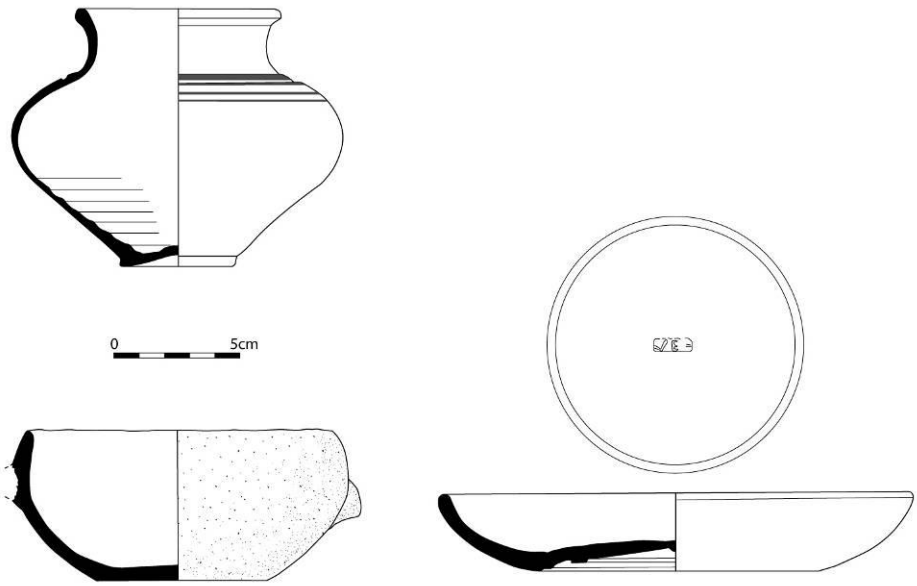

Figuur 17: Tekening van de vondsten uit graf S818 (J. Angenon).

Figuur 18: Foto van beker (links boven) en bord (links onder) in terra nigra en handgevormd kommetje (rechts) uit S818.

Houtskool (Deforce 2013): Eik (*Quercus* sp.) is de dominante houtsoort in dit graf met respectievelijk 92.5%. Naast eik is ook nog een kleine hoeveelheid houtskool aangetroffen van els (*Alnus* sp.) (3.8%) en beuk (*Fagus sylvatica*) (3.8%). De afzonderlijke monsters uit het

graf vertonen geen grote verschillen in samenstelling. Wel is houtskool van els in beide graven steeds maar in 1 van de 2 onderzochte monsters aangetroffen.

Datering: De aangetroffen potten laten geen nauwere datering toe dan eerste – tweede eeuw AD.

De ^{14}C-datering (code RICH-20184) werd uitgevoerd op een brok houtskool. De meting gaf als resultaat 2062+/- 31BP, wat voor 2 sigma (95.4%) na callibratie een dateringsrange geeft tussen 180BC en 10AD. Dit betekent dus een datering in de late IJzertijd tot vroeg-Romeinse tijd. Door de associatie met de potten (vooral de terra nigra), is de kans groot dat de datering eerder vroeg-Romeins is.

Sp904

Vorm: In vlak werd dit graf afgelijnd als een afgeronde rechthoek. De lengte is 1,95m, de breedte is 1,10m. Het graf is NNW-ZZO georiënteerd. Het spoor is bruingrijs van kleur met een donkere, zwarte houtskoolrijke concentratie aan de O zijde. Het geheel is zwaar gebioturbeerd.

In profiel blijkt het graf een rechthoekige kuil van 2,16m op 0,92m met een diepte van 0,20m. Er is geen duidelijke gelaagdheid zichtbaar. De vulling is donker grijszwart met veel houtskoolrijk. In profiel is duidelijk dat het graf aan N zijde iets groter is. Dit werd in vlak niet herkend omwille van de lichtbruine kleur en de afwezigheid van houtskool. Waarschijnlijk gaat het om een aparte nis met de grafgift aan de N zijde van het graf.

Rondom het graf is een vage, onvolledige cirkelvormige greppel (S925) waarneembaar. De greppel is lichtbruin, gemiddeld 0,40m breed en 0,10m diep.

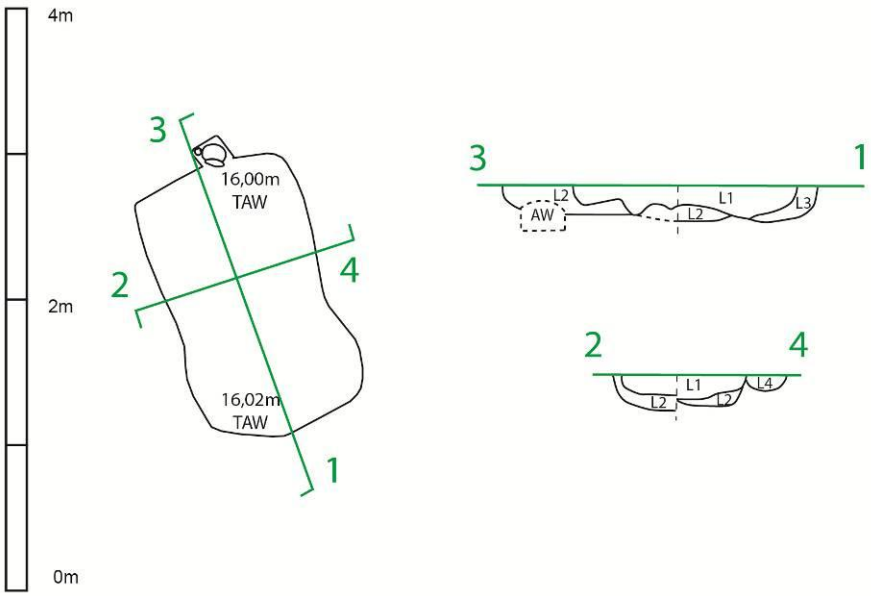

Figuur 19: Tekening in vlak en coupe van graf S904 (R. Trommelmans).

Inhoud: Dit graf bevatte drie complete potten. Een eerste vorm betreft een klein tasje in Zuidgallische (kalkrijke) terra sigillata van het type Drag 35 (zie figuur 20 en 21). Het stuk vertoont sporen van slijtage aan de binnenzijde. Aan twee tegenoverliggende zijden werden stukken van de rand (intentioneel?) afgebroken. De lage kwaliteit van dit stuk in combinatie met het kalkrijk baksel doen vermoeden dat dit een vrij laat product is uit de atelier van La Graufesenque, te dateren in of net na de Flavische tijd (ca 70-120AD). Een tweede bijgave betreft een bekertje in terra nigra (zie figuur 20 en 21). Vormelijk houdt het het midden tussen de vormen Holw 27 en 58a, waardoor het moeilijk scherper te plaatsen valt dan in de eerste of tweede eeuw AD. Tot slot dient een complete (kook)pot met naar buiten gebogen rand in handgevormd vaatwerk te worden vermeld (zie figuur 20 en 21). Het stuk werd doorboord in de bodem, waardoor het onbruikbaar was geworden voor opslag.

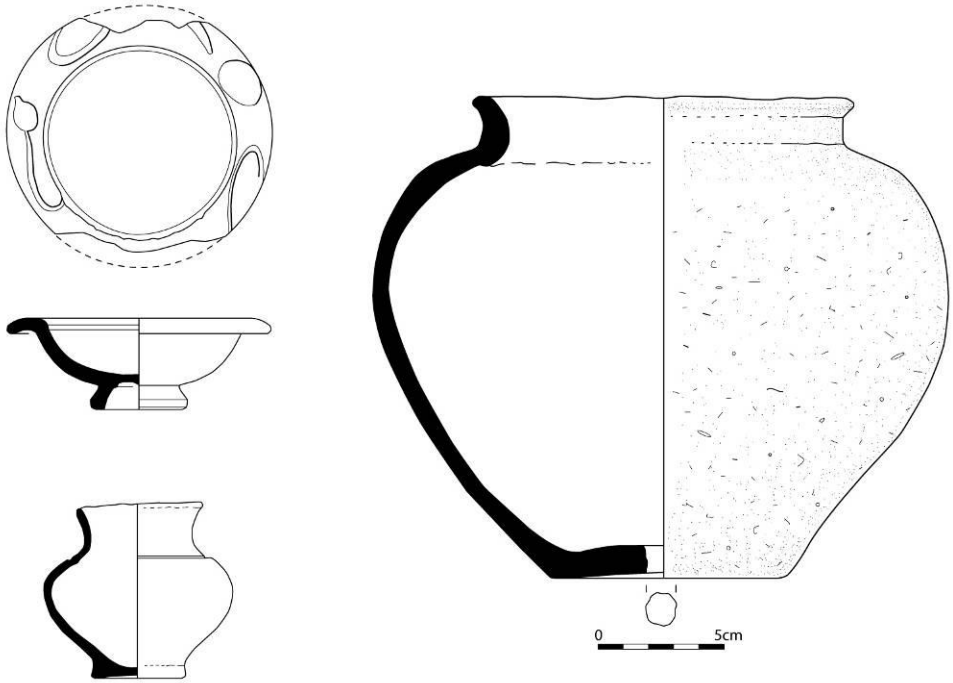

Figuur 20: Tekening van de vondsten uit graf S904 (J. Angenon).

Figuur 21: Foto van tasje in terra sigillata (links), beker) in terra nigra (midden) en (kook)pot (rechts) uit S904.

Houtskool (Deforce 2013): Eik (*Quercus* sp.) is de dominante houtsoort in dit graf met respectievelijk 89%. In het graf is er naast eik eveneens ook nog houtskool van els (0.8%) en beuk aanwezig en ook van wilg of populier (Salix/Populus) (5.9%). De afzonderlijke monsters uit het graf vertonen geen grote verschillen in samenstelling. Wel is houtskool van els in beide graven steeds maar in 1 van de 2 onderzochte monsters aangetroffen.

Datering: Het tasje in terra sigilata dateert uit de periode 70-120AD. Het bekertje en zeker de kookpot zijn moeilijker te plaatsen maar spreken deze datering zeker niet tegen.

Een eerste ^{14}C-datering (code RICH-20189) werd uitgevoerd op een brok houtskool. Het resultaat van de meting bedraagt 1919+/-30BP en geeft na callibratie een datering tussen 55AD – 125AD (voor 1 sigma of 68.2% kans) of AD-140AD (voor 2 sigma of 95.4% kans). De nadruk van de datering ligt in het midden van de eerste tot de vroege tweede eeuw AD. De ^{14}C-datering is overigens identiek aan deze bekomen voor graf 36 (1920+/-30BP)(supra).

Een tweede datering (code RICH-20207) werd uitgevoerd op een fragment gecremeerd bot. Het resultaat hiervan is niet volledig in overeenstemming met die op de houtskool: 1969+/-30 BP. Dit geeft na callibratie een datering tussen AD-70AD (voor 1 sigma of 68.2% kans) of tussen 50BC en 90AD (voor 2 sigma of 95.4% kans): een datering in de pré- tot vroeg-Flavische tijd dus.

Op zich zijn deze twee verschillende dateringen niet problematisch; ze kennen immers een overeenkomst voor wat betreft de Flavische tijd. Dit is volledig in lijn met de datering van de vondsten, in het bijzonder het tasje Drag. 35 in Zuidgallische terra sigillata uitgevoerd in latere techniek. Opmerkelijk is overigens dat in twee in de regio onderzochte graven uit de late eerste eeuw eveneens een Dr. 35 of het verwante bord Drag 36 werden bijgezet (Wuyts & Teetaert, 2011, p. 22 ev.; Hoorne & Messiaen, 2011, pp22 ev.)

3. Analyse

3.1. Organisatie en gebruiksduur van de bijzettingsruimte

Alhoewel het niet kan worden uitgesloten dat onder de bestaande toegangsweg tot de boerderij nog graven lagen of dat er een aantal bijzettingen niet meer bewaard zijn gebleven doordat ze oorspronkelijk ondiep aangelegd waren, blijkt het volgens ons toch te handelen om een kleine begraafplaats die beperkt in de tijd werd aangelegd, mogelijk zelfs door de leden van één boerenfamilie wiens nederzetting zich in de onmiddellijke buurt moet bevonden hebben. Van dit type necropool werden in het laatste decennium immers steeds meer exemplaren gedocumenteerd op de zandgronden in het noordelijke deel van de Menapische civitas; de meer lemige zuidelijke delen bleven vooralsnog onder-gedocumenteerd op dit vlak. Met de vondst in Oostrozebeke lijkt dit patroon zich zuidelijker door te zetten. Meestal betreft het begraafplaatsen bestaande uit slechts enkele graven die soms geschikt rondom een (soms veel ouder) grafmonument of op een markante plaats in het landschap voorkomen. Chronologisch zijn deze bijzettingsplaatsen meestal beperkt in de tijd (één tot drie generaties). Deze kleine, kortstondig gebruikte familie-necropolen onderscheiden zich duidelijk van de grote groepsbegraafplaatsen die werden aangelegd door meerdere families en gedurende lange tijd in gebruik waren (bv Waasmunster-Pontrave: Van Hove 1996). Daarnaast

komen ook geïsoleerde bijzettingen in het landschap voor, of heel losse verspreidingen van enkele graven over een grote oppervlakte, zonder dat er een duidelijke clustering kan herkend worden. Deze zaken wijzen op een sterk gevarieerde perceptie van de ruimte als kader voor rituele handelingen, en begraving in het bijzonder.

Uit de studie van de vondsten en vooral door de ^{14}C-datering, kon een nauwkeurige chronologie worden opgebouwd. Hieruit blijkt dat gedurende de volledige eerste eeuw AD, doden bijgezet werden. Mogelijk kan het funerair gebruik van de ruimte zelfs nog korter in tijd zijn geweest. De beschikbare technieken laten ons echter niet toe om dit met zekerheid te bevestigen. Wel is het zeer aannemelijk dat een eerste generatie doden tijdens de pre-Flavische tijd begraven werd in graven 818, 45 en 44. In of kort na de Flavische tijd kwamen er nog twee bijzettingen bij, ten noordoosten van de eerste drie (graven 36, 183). In dezelfde tijd werd een geïsoleerd graf bijgezet (graf 904) dat door een kringgreppel werd omgeven.

Opvallend in de cluster is dus dat volgens de chronologische studie van de vondsten en de ^{14}C-datering de bijzettingslocatie telkens per graf in tegenwijzerzin opschoof, alsof men rondom een centrale plek heen wou begraven en daarbij telkens het vorige, meest recente graf respecteerde. De aanwezigheid van resten van het gangenstelsel van een graafdier, zou erop kunnen wijzen dat zich op deze centrale plek oorspronkelijk een hoger terreindeel bevond, waarrond men de graven wou schikken. Dit laatste blijft natuurlijk speculatief. In elk geval blijkt deze plaats wel gedurende zeker twee generaties een onmiskenbare aantrekkingskracht voor bijzetting uitgeoefend te hebben op de lokale bevolking.

3.2. Grafgebruik en bijgaven.

De aangetroffen graven zijn van het klassieke 'brandrestentype'. Hun vierkante of rechthoekige vorm signaleert reeds een zeer waarschijnlijke datering in de Romeinse tijd (De Mulder, Van Strydonck & De Clercq 2013). Zoals zo vaak werd slechts een heel kleine hoeveelheid gecremeerd bot aangetroffen. Ofwel bleef dit niet bewaard, ofwel werd het bot slechts intentioneel beperkt toegevoegd, dan wel op een andere locatie gedeponeerd.

De dominante houtsoort in de crematieresten is Eik (*Quercus* sp.) Daarnaast is ook nog een kleine hoeveelheid houtskool aangetroffen van els (*Alnus* sp.), beuk (*Fagus sylvatica*) en wilg of populier (Salix/Populus). Alle aangetroffen taxa kunnen in de Romeinse periode in de buurt van het site hebben gegroeid. Deze taxa zijn ook reeds voordien in andere Romeinse crematiegraven gevonden. Maar ook de verhoudingen van de verschillende houtsoorten in dit graf komen goed overeen met deze van andere Romeinse crematiegraven uit zandig Vlaanderen. Deze worden eveneens meestal gekenmerkt door een zeer lage taxonomische diversiteit en een sterke dominantie van eik, in zeldzamere gevallen els. De sterke dominantie van eik in het graf kan waarschijnlijk ook hier verklaard worden door selectie omwille van functionele redenen eerder dan omwille van een rituele of symbolische motivatie. Om een volledige crematie uit te voeren is er immers gedurende verschillende uren een zeer hoge temperatuur vereist. Dit is enkel mogelijk met een grote hoeveelheid brandhout van goede kwaliteit. Vermoedelijk heeft men dan ook voornamelijk eik gebruikt voor de aanleg van de brandstapel vanwege zijn uitstekende eigenschappen als brandhout. Er zijn ook geen bijzondere of exotische soorten aangetroffen die zouden kunnen wijzen op hun

selectie omwille van potentieel symbolische of rituele redenen. De aanwezigheid van houtskool van els en wilg of populier geeft aan dat er natte milieus in de buurt aanwezig waren. (Deforce 2013)

Qua bijgaven is het grafveld uit Oostrozebeke zeker niet pover te noemen. In elk graf werd minstens één bijgave toegevoegd. De meeste van deze voorwerpen werden gedeponeerd in het graf. Enkel bij graf S904 lijken de voorwerpen zich in een aparte nis aan de N-zijde te situeren. Gesloten potten in handgemaakt aardewerk en dunwandige bolvormige drinkbekers in terra nigra lijken de standaard-bijgave gevormd te hebben. Het aardewerk uit de graven bevat vrijwel steeds een handgemaakte kookpot (verbrand en gefragmenteerd en / of compleet), iets wat een vrij systematisch gegeven blijkt te zijn in de grafvelden van het Noord-Menapische gebied (De Groote et al 1999/2000; De Clercq, Pype & Cordemans 2008; Deconynck 2008). Qua samenstelling en datering sluit dit grafveld goed aan bij dat van Oostwinkel-Leischoot (De Clercq 2005), en lijkt het de eerste "Romanisatie" van het inheemse grafgebruik te vertegenwoordigen.

Graf 45 is een zeer bijzonder graf waar voor de gecombineerde inhoud ons geen exacte parallellen bekend zijn in Noordelijk of Westelijk Vlaanderen. In het graf bevonden zich naast 3 vrij goed bewaarde exemplaren in aardewerk: een drinkbeker en bord in terra nigra en een handgemaakte kookpot, ook nog kledij-accessoires. Deze bevonden zich op het bord en behoorden wellicht tot de dode: het typische paar fibulae, een kam en zelfs een (paar) schoen(en). Kam en schoenen (zeker met bewaard leder) worden niet frequent in grafcontext weergevonden, mogelijk omdat ze degenereerden in de bodem wat hier om één of andere reden niet het geval was. Schoenen worden wel vermoed op menig andere begraafplaats, en dit door de vondsten van spijkerbeslag in Huise (De Groote at al. 1999/2000) en Jabbeke (Hillewaert & Hollevoet 2009: 58). Fibulae zijn daarentegen wel meer bekend, al blijken de vertinde identieke exemplaren vrij zeldzaam. Opmerkelijk was trouwens de recente vondst in Izegem (Wuyts & Teetaert 2011) van een mogelijk houten kistje met daarin de resten van vermoedelijk drie bronzen fibulae, eveneens gevonden in een graf uit de late eerste eeuw [1]. Dit graf (nr 031-08) kan misschien gelden als verwante vergelijking met graf 45 uit Oostrozebeke. Het valt op door de kwalitatief en kwantitatief rijkere inboedel en bevatte naast het kistje met fibulae (en kledingstukken?) nog een schaal in terra sigilata type Dr 36 uit Zuid-Gallië, een drinkbeker in terra nigra, een napje in terra nigra, een kruik, en een kom in nagedraaid aardewerk.

4. Interpretatie.

In het vooronderzoek werden de resten aangesneden van een kleine (familie)begraafplaats en mogelijk ook delen van een nederzetting uit de Romeinse periode. (Vroeg-)Romeinse bewoning is in het gebied niet onbekend. Amper 5 km ten ZW van de onderzoekslocatie werd in de '70-er jaren een nederzetting aangesneden op de Tomberg, te Beveren (Waregem) (Rogge & Van Doorselaer 1976), later aangevuld met andere vermoedelijke bewoningssites in de gemeente (Despriet 1984). Vroeg-romeinse aanwezigheid werd in de ruimere regio overigens reeds in Wielsbeke aangetoond (Hoorne & De Clercq 2007).

Gedurende een eeuw werden op de locatie 'Spookkasteel' doden bijgezet. De vroegste bijzetting kan al in de Augusteïsche tijd hebben plaatsgevonden, de laatste eventueel nog in het begin van de

[1] Deze vondst gebeurde tijdens een vooronderzoek en er werd geen conservatie op uitgevoerd. Het lot van deze bijzondere vondst is ons op heden onbekend.

tweede eeuw AD, al is het aannemelijk dat de begravingen in een kleinere tijdsvork plaats grepen. De graven zijn van het klassieke brandrestentype. Opvallend is het voorkomen van een graf met kwantitatief en kwalitatief rijkere dan gemiddelde grafinhoud. Dit weerspiegelt een zekere status van de overledene.

In de onmiddellijke regio rond Oostrozebeke zijn er gedurende de laatste 40 jaar geen Gallo-Romeinse grafvelden systematisch en op multi-disciplinaire wijze onderzocht (cfr de inventaris in Deconynck 2008) wat het onderzoek in Oostrozebeke zeker ook belangrijk maakt als referentie voor het Gallo-Romeins grafgebruik in de zuidelijk Leievallei.

Wel is duidelijk dat vroeger reeds Gallo-Romeinse graven werden opgegraven in de regio, al is de mate van uitwerking daarvan zeer variabel te noemen. Zo is er op basis van vondsten gedaan door de Pélichy, gereconstrueerd grafveldonderzoek uit Emelgem-Vijfwegen bekend (Thoen & Van Doorselaer 1980). Bij wegwerkzaamheden in Izegem zelf zouden in de jaren '80 van vorige eeuw ook graven aangesneden zijn (Vierin 1987), net als in Kuurne nalv gelijkaardige werken (Vierin 1987). Ook uit het nabij gelegen Hulste (gem;. Harelbeke) is in die periode een graf aangetroffen (Despriet 1984). In tegenstelling tot de andere grafvondsten in het gebied, betreft dit waarschijnlijk echter een bijzetting in urne[2]. Zuidelijker situeert zich de vicus van Harelbeke waar sinds de jaren '60 van vorige eeuw frequent graven gevonden werden (cfr oa. Matton & Ferfers 1993). Verder werden ondermeer Gallo-Romeinse brandrestengraven aangetroffen in Sint-Elooisvijve (Despriet 1984), in Wevelgem (Vierin 1987) en in Roeselare (Goderis 1994).

Recent werden als gevolg van de toepassing van de principes van de conventie van Valletta wel enkele graven aangesneden in archeologisch vooronderzoek door proefsleuven. Zo kwamen in de regio Oostrozebeke met name in Izegem-Hondekensmolenstraat (Wuyts & Teetaert 2011) en Oekene-Heilig Hartziekenhuis (Hoorne & Messiaen 2011) enkele brandrestengraven aan het licht. Net als in Oostrozebeke-Spookkasteel dateren ze eveneens uit de eerste eeuw van onze jaartelling. Verderop in Moorsele-Gullegem (Eggermont et al. 2007) en Zwevegem (De Logi et al. 2008) kwamen eveneens brandrestengraven aan het licht. Daarnaast werden nog op andere locaties in de buurt mogelijke graven aangesneden, al is hun exacte aard niet zeker en blijft een interpretatie voor de sporen uit deze locaties als houtskoolbranderskuilen, zeker niet uitgesloten.

5-Literatuur

Crombé P., De Clercq W., Meganck M. & Bourgeois I. 2005. *Een meerperiodensite bij de vallei van de Ede te Maldegem-Burkel (gem. Maldegem, prov. Oost-Vlaanderen). Menselijke aanwezigheid uit de steentijd, een nederzetting en grafheuvel uit de bronstijd en een nederzetting uit de Romeinse tijd.* In: In 't Ven I. & De Clercq W. (Eds.). Een lijn door het landschap. Archeologie en het vTn project 1997-1998. Archeologie in Vlaanderen, Monografie, 5.

De Clercq W. 2005. *Een Gallo-Romeins grafveld te Oostwinkel-Leischoot (gem. Maldegem, prov. Oost-Vlaanderen.* In: In 't Ven I. & De Clercq W. (Eds.). Een lijn door het landschap. Archeologie en het vTn project 1997-1998. Archeologie in Vlaanderen, Monografie, 5: 135-154.

[2] Recent onderzoek door Wim De Clercq wijst uit dat het een graf met datering in de late tweede of derde eeuw betreft. De urne betreft een pot in aardewerk uit het Rijn-Maasgebied en werd met een deksel in hetzelfde baksel, afgedekt. In de pot bevinden zich verbrande botresten. Deze zijn vooralsnog niet fysisch-antropologisch onderzocht.

De Clercq W., Pype P. & Cordemans K. 2008. *Gallo-Romeinse graven tussen Ede en cuesta. Archeologisch onderzoek van een Gallo-Romeins grafveld in Maldegem-Kleit (prov. O.-Vl.) bij de aanleg van het tweede retentiebekken voor de Ede (mei-juni 2007)*. Onuitgegeven Rapport, Universiteit Gent, Gent.

De Groote K., Bastiaens J., De Clercq W., Deforce K. & Vandenbruaene M. 1999/2000. *Het klein Gallo-Romeins grafveld van Huise 't Peerdeken (Zingem, prov. oost-Vlaanderen). Een multidisciplinaire analyse*. Archeologie in Vlaanderen VII: 31-62.

De Logi A., Messiaen L., Sturtewagen K. & Bruyninckx T. 2007. *Archeologische opgraving Kortrijk/Harelbeke Evolis (prov. West-Vlaanderen) 16 april - 16 november 2007.Ongepubliceerd rapport, Monument Vandekerkhove NV,* Ingelmunster.

De Mulder G., Van Strydonck M. & De Clercq W. 2013. *^{14}C Dating of "Brandgrubengräber" from the Bronze Age to the Roman Period in Western Flanders (Belgium).* Radiocarbon 55, 2-3, pp. 1-13.

Deconynck J. 2008. *Het Gallo-Romeins brandrestengraf in het zandige deel van de civitas Menapiorum: een vergelijkend onderzoek naar 13 grafvelden. Onuitgegeven masterverhandelin. Universiteit Gent*. Gent.

Deforce K. 2013. *Oostrozebeke Leegstraat –ORLS11. Anthracologisch onderzoek van twee Romeinse brandrestengraven.* Onuitgegeven rapport van de eenheid bioarcheologie, KBIN. Brussel (Bijlage 15.21 bij rapport van de opgraving te Oostrozebeke Leegstraat).

Deforce K. & Haneca K. 2011. Ashes to ashes. Fuelwood selection in Roman cremation rituals in northern Gaul. *Journal of Archaeological Sciences, 39* (5) DOI: 10.1016/j.jas.2011.12.024.

Deru X. 1996. *La céramique Belge dans le Nord de la Gaule. Caractérisation, Chronologie, Phénomènes Culturels et Economiques.* Publications d'Histoire de l'Art et d'Archéologie de l'Université Catholique de Louvain, Louvain-La-Neuve.

Despriet P. 1984. (Ed.). Bodemschatten uit Zuid-West-Vlaanderen. Resultaten van 25 jaar oudheidkundige opgravingen. Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen 10, Kortrijk: 31.

Eggermont N., Sturtewagen K., Vermeersch J. & Vanholme K. 2007. *Archeologisch onderzoek op het industrieterrein van Gullegem-Moorsele te Wevelgem.* In: Despriet P. (Ed.). Zuid-Westvlaamse opgravingen 2006. Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen, 64, pp. 30-32.

Gaspar N., 2007. *Die Keltischen und gallo-römischen Fibeln vom Titelberg*. Mussée National d'Archéologie de Luxembourg, Dossier d'Archéologie XI.

Goderis J. 1994. *Werkgroep archeologie Roeselare. Jaarverslag 1993. Roeselare bedrijventerrein Haven. Noodonderzoek van een Romeinse landelijke nederzetting*. Rollarius 23, 23-30.

Hillwaert B. & Hollevoet, Y. 2009 (red.). *Vondsten uit vuur. Romeins grafveld met nederzettingssporen aan de Hoge Dijken in Jabbeke*. Raakvlak, Uitgeverij Van De Wiele, Brugge.

Holwerda J.H. 1941. *De Belgische waar in Nijmegen.* 's-Gravenhage.

Hoorne J. & De Clercq W. 2007. *Vroeg-Romeinse nederzetting te Wielsbeke-Vaartstraat (West-Vlaanderen).* In: Corbiau M.-H., Bosman A.V.A.J., De Clercq W. & Hoevenberg J. (Eds.). Journée d'archéologie romaine - Romeinendag, 21-04-2007. Namur: 73-78.

Hoorne J. & Messiaen L., 2011. Oekene-Heilig Hartziekenhuis Roeselare-Menen. Rapportage Archeologisch vooronderzoek 16/05 – 06 / 06/2011. Gate-rapport 21, Bredene.

Matton A. & Ferfers F. 1993. *Harelbeke in de Romeinse tijd.* De Roede van Harelbeke 12, Harelbeke.

Riha E. 1979. *Die römischen Fibeln aus Augst und Kaiseraugst.* Forschungen in Augst, Band 3, Augst.

Rogge M. & Van Doorselaer A. 1976. *De Gallo-Romeinse nederzetting op de Tomberg in Beveren Leie*. De Leiegouw XVIII: 353-400.

Thoen H. & Van Doorselaer A. 1980. *Het Gallo-Romeinse grafveld van Emelgem (gemeente Izegem, West-Vlaanderen).* Westvlaamse Archaeologica Monografieën, 1, Kortrijk.

Viérin J. 1987. *Vijfentwintig jaar bodemprospektie*. Handelingen van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk 53, pp. 5-101.

Van Hove R. 1996. *Het Gallo-Romeins grafveld van de vicus Waasmunster-Pontrave. Stille getuige van de dodenzorg binnen een relatief welvarende handelsnederzetting ca.70-275 n.Chr.* In: Van Roeyen J.-P. (Ed.). Uit Vlaamse Bodem. 10 Archeologische Verhalen. St.-Niklaas: 67-78.

Wuyts F. & Teetaert D., 2011. Archeologisch Proefsleuvenonderzoek Izegem – Hondekensmolenstraat. Gate – Antea Group. Bredene-Antwerpen.

Oostrozebeke Leegstraat –ORLS11

Anthracologisch onderzoek van twee Romeinse brandrestengraven

In opdracht van:

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
B-8770 Ingelmunster

Uitgevoerd door:

Koen Deforce
Eenheid Bioarcheologie
Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN)
Vautierstraat 29
B-1000 Brussel

16 april 2013

@ Eenheid Bioarcheologie, KBIN

Oostrozebeke Leegstraat –ORLS11 - Anthracologisch onderzoek van twee Romeinse brandrestengraven

Koen Deforce

Inleiding

Dit rapport beschrijft de resultaten van het anthracologisch onderzoek van twee Romeinse brandrestengraven uit Oostrozebeke, site Leegstraat (ORLS11). Tijdens het archeologische vooronderzoek in 2010 zijn hier door Soresma nv vier Romeinse brandrestengraven opgegraven (Sp. 36, Sp44, Sp45 en Sp183). Tijdens het vervolgonderzoek in 2011, uitgevoerd door Monument Vandekerckhove nv, zijn nog twee bijkomende brandrestengraven aangetroffen (S818 en S904). Dit rapport beschrijft het onderzoek van de houtskool uit deze twee laatste graven dat in opdracht van Monument Vandekerckhove nv is uitgevoerd.

Brandrestengraven bevatten doorgaans een grote hoeveelheid houtskool dat afkomstig is van de brandstapel waarop de overledene gecremeerd is geworden maar kunnen potentieel ook de resten bevatten van verbrande houten voorwerpen die mee verbrand zijn geworden als deel van het crematieritueel. Onderzoek van de houtskool uit brandrestengraven kan dus, naast informatie over de vegetatie, potentieel ook extra informatie opleveren over de selectie van brandhout in functie van het uitgevoerde crematieritueel en eventuele andere elementen in verband met ritueel of symbolisch houtgebruik (e.g. Kreuz 2000; Figueiral *et al*., 2010; Deforce & Haneca 2012).

Materiaal en methode

Uit de zeefresidu's van de brandrestengraven is per graf een minimum van 100 houtskoolfragmenten bestudeerd, steeds afkomstig uit twee verschillende monsters per graf. Deze houtskoolfragmenten zijn met een willekeurige steekproef, onafhankelijk van hun individuele afmetingen, geselecteerd. Elk houtskoolfragment werd in transversale, radiale en tangentiële richting gebroken. De respectieve vlakken werden daarna onder een microscoop (Zeiss Axioscop) met opvallend licht bestudeerd, met een vergroting van 50 tot 500 x.

Voor de identificatie is gebruik gemaakt van de referentiecollecties en identificatie literatuur aanwezig aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) (Gale & Cutler 2000, Schweingruber 1978, Schweingruber *et al*. 2006).

Resultaten

De resultaten van het anthracologisch onderzoek van de graven S181 en S904 worden voorgesteld in tabel 1 en figuur 1. Eik (*Quercus* sp.) is de dominante houtsoort in beide graven met respectievelijk 92.5% en 89%. In graf S818 is er naast eik ook nog een kleine hoeveelheid houtskool aangetroffen van els (*Alnus* sp.) (3.8%) en beuk (*Fagus sylvatica*) (3.8%). In graf S904 was er naast eik eveneens ook nog houtskool van els (0.8%) en beuk aanwezig en ook van wilg of populier (Salix/Populus) (5.9%). Binnen elk graf vertonen de afzonderlijke monsters geen grote verschillen in samenstelling. Wel is houtskool van els in beide graven steeds maar in 1 van de 2 onderzochte monsters aangetroffen.

Tabel 1: Resultaten van het anthracologisch onderzoek van twee Romeinse brandrestengraven uit Oostrozebeke (ORLS11).

Site	**ORLS11**											
Spoor	**S818**						**S904**					
inv.nr.	**3098**		**3103**				**3138**		**3146**			
inv.nr. monster	**212**		**231**		**totaal**		**201**		**202**		**totaal**	
	n	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**
Alnus sp. (els)			4	7.1	4	3.8	1	2			1	0.8
Fagus sylvatica (beuk)	2	4	2	3.6	4	3.8	2	4	3	4.4	5	4.2
Quercus sp. (eik)	48	96	50	89.3	98	92.5	42	84	63	92.6	105	89
Salix/Populus (wilg/populier)							5	10	2	2.9	7	5.9
Totaal	50	100	56	100	106	100	50	100	68	100	118	100

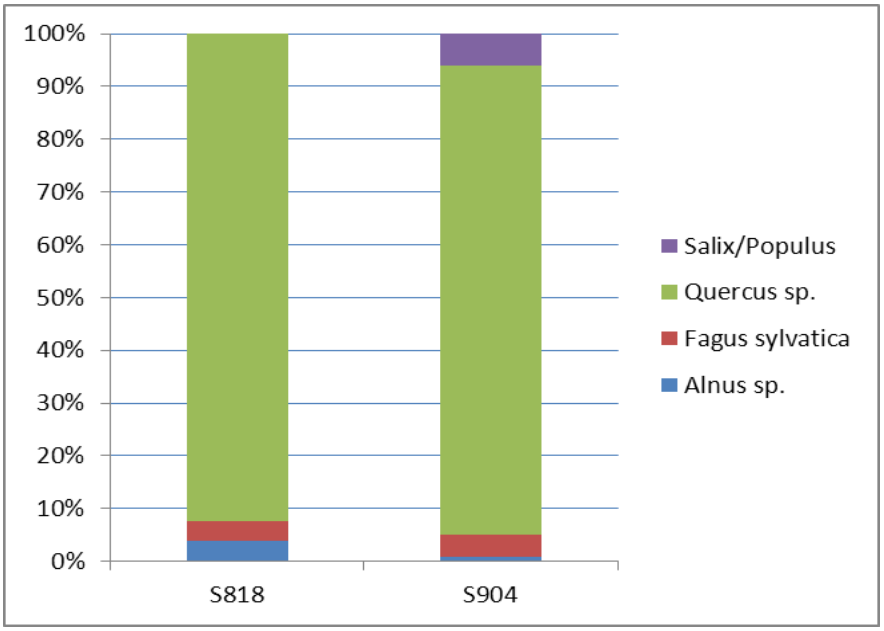

Figuur 1: Resultaten van het anthracologisch onderzoek van 2 romeinse brandrestengraven uit Oostrozebeke (ORLS11).

Discussie en conclusies

Alle aangetroffen taxa kunnen in de Romeinse periode in de buurt van het site hebben gegroeid (Lambinon *et al*. 1998; Maes *et al*. 2006). Deze taxa zijn ook reeds voordien in andere Romeinse crematiegraven gevonden. Maar ook de verhoudingen van de verschillende houtsoorten in de onderzochte Romeinse brandrestengraven van Oostrozebeke Leegstraat komen goed overeen met deze van andere Romeinse crematiegraven uit zandig Vlaanderen (Fig. 2, a). Deze worden eveneens meestal gekenmerkt door een zeer lage taxonomische diversiteit en een sterke dominantie van eik, in zeldzamere gevallen els (De Groote *et al*. 2003; Deforce 2009; Deforce & Haneca 2012). De sterke dominantie van eik in de graven van Oostrozebeke Leegstraat kan waarschijnlijk ook hier verklaard worden door selectie omwille van functionele redenen eerder dan omwille van een rituele of symbolische motivatie (Deforce & Haneca 2012). Om een volledige crematie uit te voeren is er immers gedurende verschillende uren een zeer hoge temperatuur vereist (Herrmann 1990). Dit is enkel mogelijk met een grote hoeveelheid brandhout van goede kwaliteit. Vermoedelijk heeft men dan ook voornamelijk eik gebruikt voor de aanleg van de brandstapel vanwege zijn uitstekende eigenschappen als brandhout.

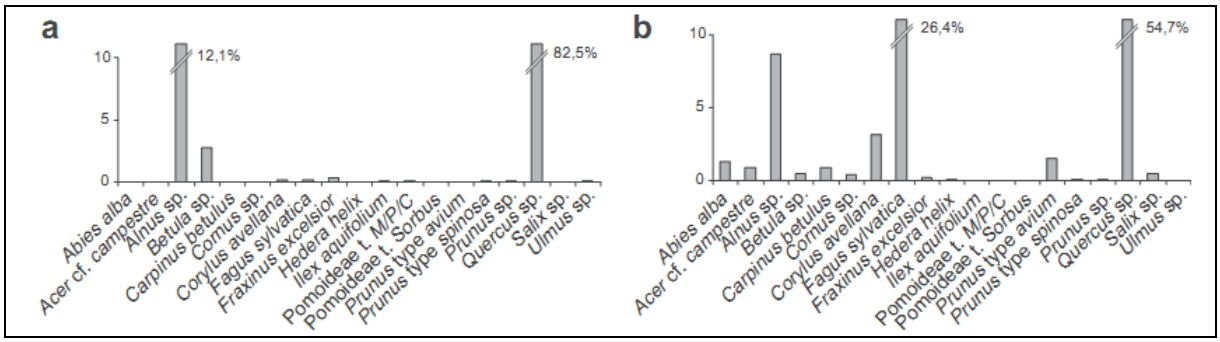

Figuur 2: Percentages van de meest frequente taxa uit Romeinse crematiegraven uit sites in Vlaanderen op (a) zandbodem (n= 8770) en op (b) leembodem (n= 3267) (Uit Deforce & Haneca 2012).

Er zijn ook geen bijzondere of exotische soorten aangetroffen die zouden kunnen wijzen op hun selectie omwille van potentieel symbolische of rituele redenen. De aanwezigheid van houtskool van els en wilg of populier geeft aan dat er natte milieus in de buurt aanwezig waren (Lambinon *et al*. 1998; Maes *et al*. 2006).

Voor eventuele radiokoolstofdateringen is het aan te raden uit beide graven houtskool van els of wilg/populier te selecteren gezien deze taxa een aanzienlijk kortere levensduur hebben dan eik en beuk en zo een potentiele fout door het 'oud-hout effect' kleiner is.

Bibliografie

Deforce K. 2009: De Houtskoolresten, In: Hillewaert B. & Hollevoet Y. (eds.), Vondsten uit vuur. Romeins grafveld met nederzettingssporen aan de Hoge Dijken in Jabbeke, Van De Wiele, Brugge, 38-41.

Deforce K. & Haneca K. 2012: Ashes to ashes. Fuelwood selection in Roman cremation rituals in northern Gaul, *Journal of Archaeological Science* 39, 1338-1348.

De Groote K., Bastiaens J., De Clercq W., Deforce K. & Vandenbruaene M. 2003: Gallo-Romeinse graven te Huise 't Peerdeken (Zingem, prov. Oost-Vlaanderen). Een multidisciplinaire analyse, *Archeologie in Vlaanderen* 7, 31-64.

Figueiral, I., Fabre, L., Bel, V., 2010. Considerations on the nature and origin of wood-fuel from Gallo-Roman cremations, in the Languedoc region (southern France). Quaternaire 21, 325-331.

Gale, R.& Cutler, D. 2000 Plants in Archaeology, Kew.

Herrmann B. 1990: Hinweise auf die zur Leichenverbrennung benutzen Holzarten. In: Andraschko F.M. & Teegen W.-R. (Eds.), Gedenkschrift für Jürgen Driehaus, Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 91-96.

Kreuz, A., 2000. functional and conceptual archaeobotanical data from Roman cremations, in: Pearce, J., Millett, M., Struck, M. (Eds.), 2000. Burial, Society and Context in the Roman World. Oxbow Books, Oxford, 45-51.

Lambinon J., De Langhe J.-E., Delvosalle L. & Duvigneaud J. 1998: *Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden (Pteridofyten en Spermatofyten)*, Nationale Plantentuin van België, Meise.

Maes, B. , J. Bastiaens, O. Brinkkemper, K. Deforce, C. Rövekamp, P. van den Bremt & A. Zwaenepoel 2006: *Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen*, Boom, Amsterdam.

Schweingruber, F.H. 1978 Mikroskopische Holzanatomie, Zürcher AG, Zug

Schweingruber, F.H., Börner, A. & Schulze, E.-D. 2006 Atlas of Woody Plant Stems. Evolution, Structure, and Environmental Modifications. Springer, Berlin/Heidelberg.

IRPA KIK
INSTITUT ROYAL DU PATRIMOINE ARTISTIQUE
KONINKLIJK INSTITUUT VOOR HET KUNSTPATRIMONIUM

POLITIQUE SCIENTIFIQUE FÉDÉRALE
FEDERAAL WETENSCHAPSBELEID

Monument Vandekerckhove
Oostrozebekestraat 54
8770 Ingelmunster

a Bert

1575/13
2013.11878

RADIOKOOLSTOF DATERINGSRAPPORT

Oostrozebeke Leegstraat

S808 INV N°22
RICH-20184 : 2062±31BP
68.2% probability
160BC (10.9%) 130BC
120BC (57.3%) 30BC
95.4% probability
180BC (95.4%) 10AD

S36 INV N°5002
RICH-20185 : 1920±30BP
68.2% probability
55AD (68.2%) 125AD
95.4% probability
AD (95.4%) 140AD

S44 INV N°5000
RICH-20186 : 1957±30BP
68.2% probability
5AD (68.2%) 75AD
95.4% probability
40BC (89.7%) 90AD
100AD (5.7%) 130AD

S183 INV N°5006
RICH-20187 : 1909±31BP
68.2% probability
65AD (68.2%) 130AD
95.4% probability
20AD (92.8%) 180AD
190AD (2.6%) 220AD

S45 INV N°5004
RICH-20188 : 1985±31BP
68.2% probability
40BC (5.5%) 25BC
20BC (8.2%) 10BC
5BC (54.5%) 55AD
95.4% probability
50BC (95.4%) 80AD

S904 INV N°3
RICH-20189 : 1919±30BP
68.2% probability
55AD (68.2%) 125AD
95.4% probability
AD (95.4%) 140AD

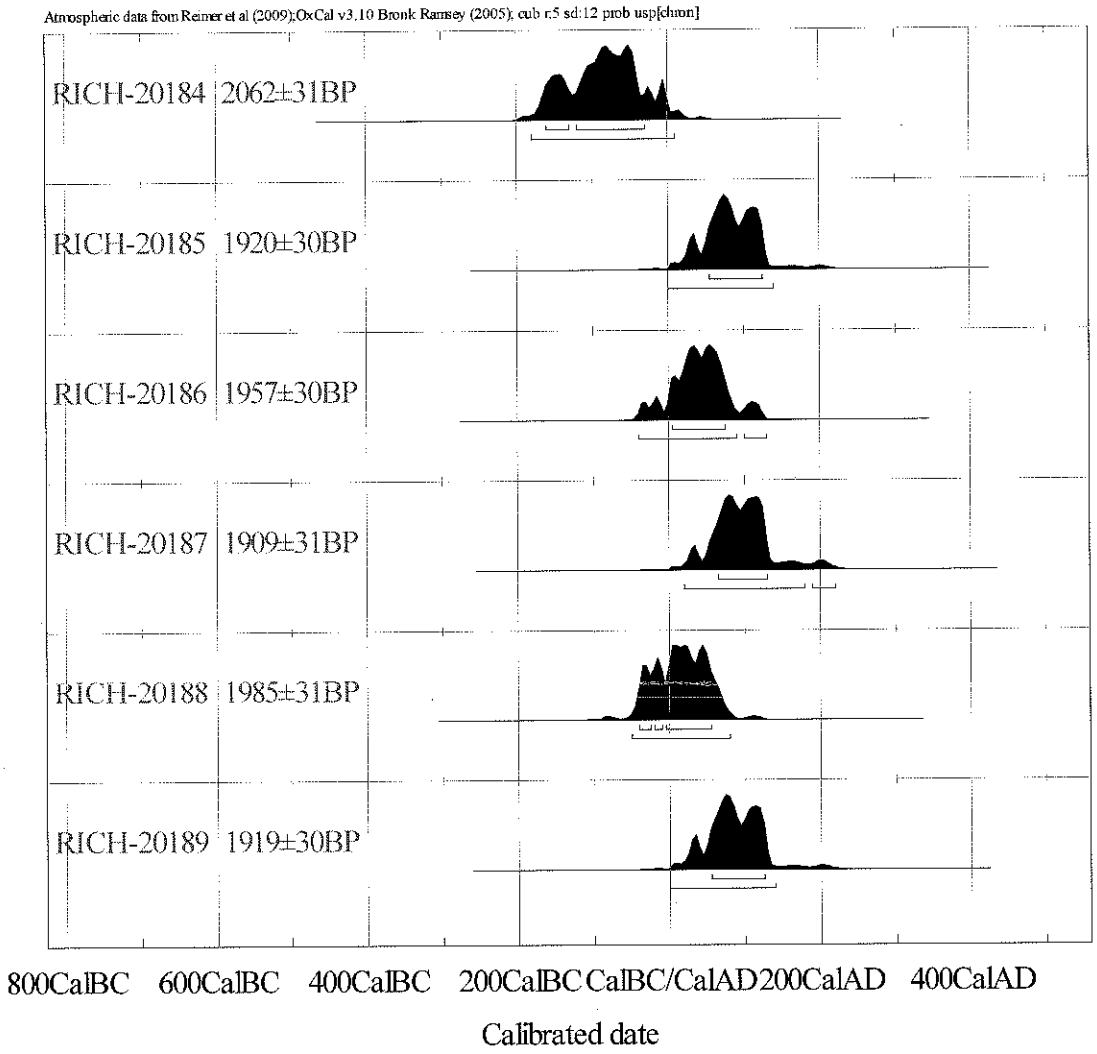

Met vriendelijke groeten,

Mark Van Strydonck
mark.vanstrydonck@kikirpa.be

Mathieu Boudin
Mathieu.boudin@kikirpa.be

KIK/IRPA
Jubelpark 1
1000 Brussel
België
Tel.: 02/7396702

Institut royal du Patrimoine artistique

Politique scientifique fédérale
Parc du Cinquantenaire 1
BE-1000 Bruxelles

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium

Federaal wetenschapsbeleid
Jubelpark 1
BE-1000 Brussel

Monument Vandekerckhove
Oostrozebekestraat 54
8770 Ingelmunster

13/6/13
2013.11878

RADIOKOOLSTOF DATERINGSRAPPORT

OOSTROZEBEKE

RICH-20207 (S904 inv.544) : 1969±30BP

68.2% probability
AD (68.2%) 70AD
95.4% probability
50BC (95.4%) 90AD

Het gecremeerde botis een vtij klein monster

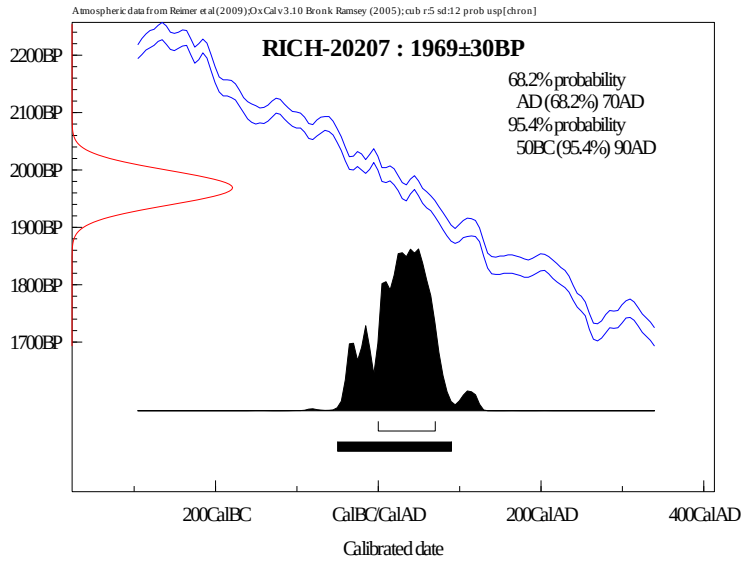

Met vriendelijke groeten,

Mark Van Strydonck
mark.vanstrydonck@kikirpa.be

Mathieu Boudin
Mathieu.boudin@kikirpa.be

KIK/IRPA
Jubelpark 1
1000 Brussel
België
Tel.: 02/7396702

Sporen uit de Romeinse tijd: analyse van de pollenstalen van Oostrozebeke, België

Een specialistisch onderzoek

N. van Asch en J.A.A. Bos

ADC ArcheoProjecten

Colofon

ADC Rapport 3403

Sporen uit de Romeinse tijd: analyse van de pollenstalen van Oostrozebeke, België
Een specialistisch onderzoek

Auteur: N. van Asch en J.A.A. Bos

In opdracht van: Monument Vandekerckhove nv.

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, september 2015
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.
ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033 299 8181
Fax 033 299 8180
Email info@archeologie.nl

Sporen uit de Romeinse tijd: analyse van de pollenstalen van Oostrozebeke, België

N. van Asch en J.A.A. Bos

1 Inleiding

Tijdens archeologisch onderzoek langs de Leegstraat in Oostrozebeke is een gracht (S527) aangetroffen. Op basis van enkele aardewerkvondsten is deze gracht in de Romeinse periode geplaatst. Deze gracht is bemonsterd voor archeobotanisch onderzoek met als doel een reconstructie te maken van de regionale en lokale vegetatie ten tijde van de opvulling van de gracht. Uit de gracht zijn daartoe een viertal pollenstalen genomen (afb. 1). Door de analyse van verschillende pollenstalen in een stratigrafisch en dus chronologisch verband kan een beeld verkregen worden van de vegetatieveranderingen door de tijd. In dit rapport worden de resultaten van de analyse van de vier pollenstalen beschreven.
Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Monument Vandekerckhove nv.

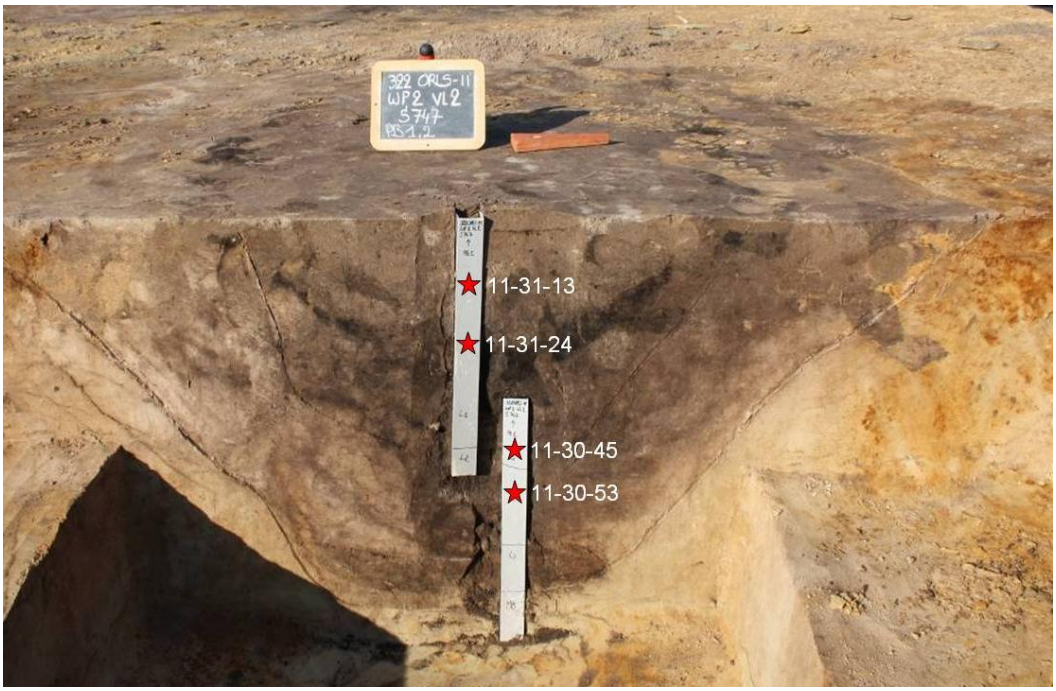

Afb. 1 De bemonsterde pollenbakken in de gracht (S527) met daarin met een ster aangegeven de geanalyseerde pollenstalen.

2 Methoden

Uit de verschillende pollenbakken (30 en 31) zijn bij ADC ArcheoProjecten 4 pollenstalen van 2-3 cm^3 genomen (afb. 1). Deze pollenstalen zijn volgens de standaardmethoden van Fægri & Iversen door het Laboratorium Sedimentanalyse op de Vrije Universiteit opgewerkt.[1] Aan elke pollenstaal is een marker toegevoegd. Deze marker is een exotische spore (*Lycopodium*) van welke verwacht wordt dat deze in het materiaal van nature niet voorkomt. Aangezien exact bekend is hoeveel sporen aan het monster toegevoegd worden, kan met behulp van deze marker een indicatie van de pollenconcentratie verkregen worden.

[1] Fægri & Iversen, 1989.

De conservering van het pollen in alle vier de stalen is redelijk. De concentratie van het pollen in de onderste twee stalen is goed (53 en 45 cm). Deze stalen zijn kwantitatief geanalyseerd. Bij de analyse van deze twee stalen is het aantal pollenkorrels en sporen van een bepaalde diepte per preparaat geteld. Hierbij is er doorgeteld totdat een pollensom van minstens 300 was bereikt, waarna het preparaat in zijn geheel is gescand op de aanwezigheid van nieuwe soorten. Vanwege de lage concentratie pollen in de bovenste twee stalen (24 en 13 cm) is besloten deze twee stalen slechts semikwantitatief te analyseren. Hierbij is gekeken welke soorten in de stalen voorkomen, maar zijn vanwege de lage concentratie van het pollen geen percentages uitgerekend, omdat er niet genoeg pollen aanwezig was voor een statistisch betrouwbare pollensom.

Voor de analyse van het pollen is een microscoop met een vergroting van 400-1000x gebruikt. De pollenanalyse is uitgevoerd door N. van Asch. Pollenkorrels en sporen (van varens, paardenstaarten en wolfsklauwen) zijn gedetermineerd met behulp van verschillende standaard determinatiewerken.[2] De naamgeving van de plantensoorten in de pollendiagrammen en tabellen is op deze determinatiewerken gebaseerd.
Naast pollen en sporen is er ook naar zgn. non-pollen palynomorfen (NPP) gekeken. Onder de non-pollen palynomorfen vallen alle herkenbare resten die in een pollenstaal kunnen voorkomen. Dit zijn onder andere resten van algen, sporen van varens en levermossen, schimmels (parasitaire fungi en mestschimmels) en andere botanische en dierlijke microfossielen. Deze microfossielen blijven net als stuifmeel bewaard en kunnen met behulp van de microscoop geïdentificeerd worden. Veel van deze NPP typen hebben in de loop der jaren een Type nummer gekregen.[3]

Op basis van de pollensom zijn de relatieve pollenpercentages van alle plantensoorten berekend voor de twee onderste pollenstalen (53 en 45 cm). Over het algemeen wordt er een pollensom van ruim 300 aangehouden waarin bomen en struiken (BP, boompollen) en droge kruiden (NBP, niet boompollen) zijn opgenomen (=regionale vegetatie, *sensu* Janssen), deze pollensom wordt op 100% gesteld.[4] Planten van natte milieus zoals moeras- en open watervegetatie, maar ook grassen (Poaceae) en zeggen (Cyperaceae) worden over het algemeen niet opgenomen in de pollensom omdat deze hoogstwaarschijnlijk tot de lokale, natte vegetatie behoord hebben en dus vaak oververtegenwoordigd zijn in de pollenstalen (=lokale vegetatie, *sensu* Janssen).[5] Van de resultaten van de analyse van de onderste twee pollenstalen is een pollendiagram gemaakt met behulp van het computerprogramma TILIA.[6]

In het pollendiagram zijn de pollentypen in verschillende ecologische groepen ingedeeld. Deze zijn met verschillende kleuren in het hoofddiagram (1^{e} deel diagram) aangegeven en omvatten de volgende groepen: bomen en struiken (donkergroen), droge kruiden (geel), heidevegetatie (paars) en granen (rood). In het hoofddiagram wordt dus het bedekkingspercentage weergegeven van de verschillende ecologische groepen die in de regio gegroeid hebben (=regionale vegetatie *sensu* Janssen).[7] In het 2^{e} deel van het diagram zijn de afzonderlijke pollencurven weergegeven. De zwarte blokken geven het relatieve percentage aan. Daarnaast is met een zwarte lijn een overdrijving van 5% weergegeven zodat ook taxa met een lager percentage in het pollendiagram beter zichtbaar zijn. De pollensom wordt weergegeven halverwege het diagram en scheidt de regionale (in de pollensom opgenomen) pollentypen van de lokale pollentypen. De soorten die bij het doorscannen van het preparaat zijn tegengekomen, nadat de pollensom gehaald was, zijn weergegeven met een +.

[2] Beug 2004; Moore *et al.* 1991; Punt 1976-2003.
[3] Pals et al., 1980; Van Geel 1978; Van Geel *et al.*, 1981; Van Geel *et al.,* 1989; Van Geel 2001; Van Geel *et al.,* 2003; Van Geel & Aptroot 2006.
[4] Janssen 1973; Janssen 1981; Janssen 1984.
[5] Janssen 1973; Janssen 1981; Janssen 1984.
[6] Grimm, 1992-2004.
[7] Janssen 1973; Janssen 1981; Janssen 1984.

3 Resultaten

3.1 Beschrijving pollenstalen

Hieronder worden de resultaten van de analyse van de vier pollenstalen beschreven. De resultaten van de semikwantitatieve analyse van de bovenste twee pollenstalen (24 en 13 cm) zijn in een tabel weergegeven (bijlage 1). De analyseresultaten van de onderste twee pollenstalen (53 en 45 cm) zijn weergegeven in een pollendiagram (bijlage 2).

Het percentage boompollen in de onderste twee stalen is hoog (67-77%). Hierbij is hazelaar (*Corylus avellana*) de belangrijkste soort, net als in de twee bovenste stalen die semikwantitatief geanalyseerd zijn (24 en 13 cm). Verder is in de stalen pollen gevonden van eik (*Quercus*), berk (*Betula pubescens*), beuk (*Fagus sylvatica*), linde (*Tilia*), iep (*Ulmus*), den (*Pinus sylvestris*) en haagbeuk (*Carpinus betulus*). Ook zijn sporen van eikvaren (*Polypodium vulgare*) aangetroffen. Het percentage pollen van struikhei (*Calluna vulgaris*) neemt af van 23 (53 cm) tot 9% (45 cm). Ook in de bovenste twee monsters (24 en 13 cm), die semikwantitatief geanalyseerd zijn, lijkt het aandeel van struikhei te zijn afgenomen (bijlage 1).

Sporadisch (< 1%) is pollen van granen (Cerealia) aangetroffen. Tevens is pollen aanwezig van akkeronkruiden als verschillende composieten (Asteraceae liguliflorae, Asteraceae tubuliflorae, *Anthemis*-type, *Aster*-type), ganzenvoetachtigen (Amaranthaceae) en kruisbloemigen (*Hornungia*-type). Verder is pollen gevonden van tredplanten en soorten die tot ruigtevegetatie behoren als smalle weegbree (*Plantago lanceolata*), varkensgras (*Polygonum aviculare*) en bijvoet (*Artemisia vulgaris*-type). Ook zijn sporen van adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*) aanwezig.

Naast els (*Alnus glutinosa*-type) en grassen (Poaceae) zijn in het pollenspectrum ook graslandsoorten aanwezig als klaver (*Trifolium repens*-type), walstro (*Galium*-type) en ratelaar (*Rhinanthus*-type) en oeverplanten als ganzerik (*Potentilla*-type), stekelvaren (*Dryopteris*-type), zeggen (Cyperaceae), wilg (*Salix*) en schermbloemigen (Apiaceae). Tevens zijn sporen van veenmos (*Sphagnum*) aanwezig, het percentage hiervan neemt toe van 4 (53 cm) tot 18% (45 cm). Ook in de bovenste twee semikwantitatief geanalyseerd stalen zijn veel sporen van veenmos aanwezig.
Sporadisch zijn sporen van het levermos donker hauwmos (*Phaeoceros punctata*) aangetroffen. Verder zijn resten van *Zygnema* aanwezig. Dit is een algensoort die in ondiep water voorkomt. Tot slot zijn in alle pollenstalen variabele hoeveelheden houtskool aangetroffen.

3.2 Vegetatiereconstructie

De aanwezigheid van pollen als beuk, haagbeuk, eik en relatief hoge waarden van hazelaar geeft aan dat de pollenassociatie in de vier pollenstalen vermoedelijk dateert in de Laat Romeinse tijd, of in de periode tussen de Laat Romeinse tijd en middeleeuwen, de periode der Volksverhuizingen. De pollenassociatie in de vier pollenstalen weerspiegelt namelijk een zeer open landschap met hier en daar wat bomen, heidevelden en verspreid enkele akkers. Bomen zoals eik, iep en linde kwamen voor in het gebied rond de gracht en in de nederzettingen langs paden en wegen. Langs de betreden paden en wegen kwamen ook tredbestendige planten en ruigten voor met varkensgras, smalle weegbree en bijvoet.
Verder zijn in het landschap opvallend veel hazelaarstruwelen aanwezig. De hoge percentages pollen van hazelaar duiden hierbij waarschijnlijk op een regeneratie van de bossen in het gebied na een periode van verhoogde menselijke activiteit gedurende de Romeinse tijd. Dit is mogelijk het gevolg van een minder intensieve akkerbouw en beweiding of het deels verlaten raken van de verarmde akkers tijdens of na het ineenvallen van het Romeinse rijk. Een afname van de akkerbouw en regeneratie van de bossen aan het eind van de Romeinse tijd is ook terug te zien in een aantal pollendiagrammen uit Nederland en omgeving.[8] Mogelijk leidde uitputting van de bodems tot een verminderde graanopbrengst, waardoor een deel van de akkers verlaten raakte. Hierdoor kon de bosvegetatie zich gedeeltelijk gaan herstellen met kenmerkende soorten voor secundair bos als hazelaar, maar ook eik en berk. Hierbij reageert hazelaar (afb. 2) vaak als eerste

[8] Van Geel et al. 1981; Teunissen, 1990; Meurers-Balke & Kalis, 2005.

pionier met uitbreiden bijvoorbeeld aan de randen van akkers, greppels en sloten en perceelgrenzen in langs nedederzettingen. Op de verlaten akkers konden zich door uitputting van de bodems tevens heidevelden ontwikkelen. Struikhei is een kenmerkende soort op stikstof- en fosforarme grond (zandbodems) en deze ontwikkelt zich vaak op verlaten akkers waarvan de bodems verarmd zijn als gevolg van de akkerbouw.[9]

In de omgeving blijven ook tijdens de Laat Romeinse tijd enkele akkers aanwezig. Op deze akkers werden vermoedelijk granen verbouwd, maar op basis van het pollen kan hier niet gezegd worden om welke graansoort het hier gaat. Op en langs de akkers groeiden akkeronkruiden zoals composieten, ganzenvoetachtigen en kruisbloemigen. Waarschijnlijk lagen deze akkers van tijd tot tijd braak, zoals de vondst van het levermos donker hauwmos aangeeft.[10] De toename in akkerkruiden naar boven toe in het diagram kan ook wijzen op het verlaten raken van de akkers in deze periode.

Afb. 2 Hazelaarstruiken (links), hier in gecultiveerde vorm, verbreidden zich gedurende de Laat Romeinse tijd vermoedelijk uit langs verlaten akkers, greppels en sloten en langs perceelgrenzen in de nederzettingen. Rechts zijn de noten van hazelaar weergeven.

Op de rijkere, drogere gronden kan vooral de hazelaar zich uitbreiden. Op de natte gronden, zoals in restgeulen en komgronden krijgen de elzenbroekbossen (afb. 3) de kans zich opnieuw uit te breiden. Dit geeft aan dat de bosregeneratie zowel op de drogere als de nattere gronden plaatsvindt. Naast hazelaarstruwelen, heidevelden en elzenbroekbossen waren er ook graslanden aanwezig in de omgeving van de onderzochte gracht. Grasvegetatie bevond zich waarschijnlijk in de lager gelegen, vochtigere delen van het landschap zoals in komgebieden en op de drogere delen in de nederzettingen, in weilanden en langs paden en wegen. In de (natte) graslanden in de buurt van de gracht kwamen naast grassen onder andere soorten voor als klaver en ratelaar. Deze graslanden hebben zich gedurende deze periode mogelijk goed kunnen ontwikkelen doordat kap en beweiding ervoor zorgden dat de oorspronkelijke elzenbroekbossen in het gebied opener werden en al deels verdwenen waren.

Elzen en wilgenstruiken kwamen waarschijnlijk ook voor langs de gracht zelf. Langs de gracht bevond zich tevens een oevervegetatie met soorten als ganzerik en zeggen. Deze soorten kwamen, samen met stekelvarens, vermoedelijk ook voor in de ondergroei van de elzenbroekbossen. Nabij de gracht kwamen ook tred- en ruigteplanten voor als varkensgras, smalle weegbree en bijvoet.

[9] Weeda *et al*. 1988, 38.
[10] Koelbloed en Kroeze, 1965.

Afb. 3 In de vochtige en natte delen van het landschap waren elzenbroekbossen aanwezig.

In het gebied blijven gedurende deze periode heidevelden aanwezig, maar hun areaal neemt enigszins af. De relatief hoge percentages van veenmos (afb. 4) suggereren een vernatting de heidevelden in het gebied waardoor zich plaatselijk natte plekken met veenmos kon gaan ontwikkelen. Het is mogelijk dat zich in de nattere delen van de heidevelden lokaal (hoog)veenkussens hebben gevormd waarin veenmossen konden groeien. De toename in de waarden van veenmos en els wijzen er beide op dat er vernatting in het gebied plaatsvond gedurende of aan het eind van de Romeinse tijd. Dit is een trend die ook in andere gebieden in Nederland en zijn omgeving zichtbaar is in de pollendiagrammen.[11]

Afb. 4 In de droge delen van de heidevelden (roze struiken) groeide struikhei, in de natte delen veenmos (lichtgele kussens).

[11] Van Geel *et a*l. 1981; Teunissen, 1990; Meurers-Balke & Kalis, 2005.

4 Conclusies

De analyse van de pollenstalen afkomstig uit de gracht heeft geleid tot een reconstructie van het regionale en lokale landschap in de omgeving van Oostrozebeke. De resultaten plaatsen de invulling van de gracht vermoedelijk in de Laat Romeinse tijd of de daaropvolgende periode van de Volksverhuizingen. In deze periode was het landschap in de omgeving van Oostrozebeke zeer open met veel hazelaarstruwelen, hier en daar wat eiken, heidevelden en enkele akkers. Op de akkers in de omgeving van de gracht werden granen verbouwd. Waarschijnlijk werd op deze akkers niet continu graan verbouwd, maar lagen ze een deel van de tijd braak alvorens weer omgeploegd te worden.
Zowel de vele hazelaarstruwelen als de aanwezige heidevelden duiden waarschijnlijk op een afname van de akkerbouw in de omgeving van Oostrozebeke aan het eind van de Romeinse tijd. Mogelijk werd een deel van de akkers verlaten tijdens of na het ineenvallen van het Romeinse rijk, mede door verminderde graanopbrengst als gevolg van uitputting van de bodems. Na het verlaten raken van de akkers kon hazelaar zich hier als eerste pionier uitbreiden langs de randen van de akkers, terwijl zich op de verarmde bodems van de verlaten akkers ook heidevelden konden ontwikkelen.
In de vochtige en natte delen van het landschap, zoals komgebieden en verlande restgeulen kwamen elzenbroekbossen en graslanden voor. Ook langs de gracht zelf groeide waarschijnlijk een oevervegetatie met elzen. In de natste delen van het landschap groeide ook veenmos. Mogelijk duidt de toename van veenmos en els in het pollenprofiel op een vernatting van het gebied gedurende de Laat Romeinse tijd. Een dergelijke vernatting is ook in andere gebieden in deze periode te zien.

Literatuur

Beug, H.J., 2004: *Leitfaden der Pollenbestimmung für Mitteleuropa und angrenzende Gebiete*. München.

Faegri, K. & J. Iversen, 1989: *Textbook of pollen analysis*. fourth edition. Chichester.

van Geel, B., 1978. *A palaeoecological study of Holocene peat bog sections in Germany and The Netherlands*. Review of Palaeobotany and Palynology 25: 1-120.

van Geel, B., 2001: *Non-Pollen palynomorphs*. In: J.P. Smol*, et al.* (red.), *Tracking Environmental Change Using Lake Sediments. Volume 3: Terrestrial, Algal, and Siliceous Indicators*. Dordrecht, 99-119.

van Geel, B. & A. Aptroot, 2006: *Fossil ascomycetes in Quaternary deposits*. Nova Hedwigia 82, 313-329.

van Geel, B., S.J.P. Bohncke & H. Dee, 1981: *A palaeoecological study of an upper Late Glacial and Holocene sequence from "De Borchert", The Netherlands*. Review of palaeobotany and palynology 31, 367-448.

van Geel, B., Coope, G.R. van der Hammen, T., 1989: *Palaeoecology and stratigraphy of the Lateglacial type section at Usselo (The Netherlands)*. Review of Palaeobotany and Palynology 60: 25-129.

van Geel, B., J. Buurman, O. Brinkkemper, J. Schelvis, A. Aptroot, G.B.A. van Reenen & T. Hakbijl, 2003: *Environmental reconstruction of a Roman Period settlement site in Uitgeest (The Netherlands)*. Journal of Archaeological Science 30, 873-883.

Grimm, E.C., 1992-2004: *TILIA, TILA.GRAPH, and TGView*. Springfield, USA.

Janssen, C.R., 1973: *Local and regional pollen deposition*. In: H.J.B. Birks & R.G. West (red.), Quaternary Plant Ecology. Oxford, 31-42.

Janssen, C.R., 1981: *On the reconstruction of past vegetation by pollen analysis: a review*. Proceedings Koninklijke Nederlandse Akademie Wetenschappen 84 (Serie C), 197-210.

Janssen, C.R., 1984: *Modern pollen assemblages and vegetation in the Myrtle Lake peatland, Minnesota*. Ecological Monographs 54.

Koelbloed K.K., Kroeze J.M., 1965. *Anthoceros* species as indicators of cultivation. Boor en Spade 14, p. 104-109.

Meurers-Balke, J. & A.J. Kalis, 2005: *Landnutzung in prähistorischer und historischer Ziet. Ein pollendiagram von Ernst Burrichter neu betrachtet*, in: Peine, H.-W./H. Terhalle (eds.), Stift

– Stadt – Landt. Vreden im Spiegel der Archäologie (Beiträge des Heimatsvereins Vreden zur Landes und Volkskunde 69), Vreden, 83-90.

Moore, P.D., J.A. Webb & M.E. Collinson, 1991: *Pollen Analysis*. Oxford.

Pals, J.P., 1997: *Introductie van cultuurgewassen in de Romeinse Tijd*. in: A.C. Zeven (red.), De introductie van onze cultuurplanten en hun begeleiders van het Neolithicum tot 1500 AD, 25-51. Wageningen.

Pals, J.P., B. van Geel & A. Delfos, 1980: *Paleoecological studies in the Klokkeweel bog near Hoogkarspel (prov. of Noord Holland).* Review of palaeobotany and palynology 30, 371–418.

Punt, W. et al., 1976-2003: *The Northwest European Pollen Flora*. vol I (1976); vol II (1980); vol III (1981); vol IV (1984); vol V (1988); vol VI (1991); vol VII (1995); vol VIII (2003). Amsterdam.

Teunissen, D., 1990: *Palynologisch onderzoek in het oostelijk rivierengebied: een overzicht*. Medelingen van de afdeling Biogeologie van de Katholieke Universtiteit van Nijmegen 16, 1-16.

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1988: *Nederlandse oecologische flora*. Deventer (Wilde planten en hun relaties, 3).

Bijlage 1 Resultaten van de semikwantitatieve pollenalyse van de bovenste twee stalen uit de gracht (S527) van Oostrozebeke, België

	24 cm	13 cm
Wetenschappelijke naam		
Betula pubescens-type		1
Carpinus betulus	x	
Corylus avellana	15	20
Fagus sylvatica		1
Pinus sylvestris	x	x
Polypodium vulgare-type	2	1
Quercus robur-groep	1	8
Tilia cordata/platyphyllos	1	x
Ulmus glabra-type	1	3
Bomen en struiken	20	34
Artemisia vulgaris-type	1	1
Aster-type		2
Asteraceae liguliflorae	7	12
Asteraceae tubuliflorae	1	
Amaranthaceae		2
Jasione montana-type		x
Plantago lanceolata		2
Pteridium aquilinum	1	2
Kruiden	10	21
Cerealia-type		2
Granen en cultuurgewassen	0	2
Calluna vulgaris	2	6
Heide	2	6
Pollensom	32	63
Phaeoceros punctata	x	
Sphagnum	23	20
Heide en veenplanten	23	20
Alnus glutinosa-type	35	98
Dryopteris-type	3	1
Potentilla-type	1	4
Natte bomen en oeverplanten	39	103
Poaceae	55	71
Trifolium repens-type	1	
Graslandplanten	56	71
Zygnema	1	5
houtskool	xxx	xx
Exoot	106	262

x = bij doorscannen van het preparaat aangetroffen. Voor het houtskool geldt: xx = talrijk aanwezig; xxx = zeer talrijk aanwezig.

Bijlage 2 Pollendiagram van de onderste twee stalen uit de gracht (S527) van Oostrozebeke, België

Oostrozebeke, Belgie

Pollendiagram van de gracht (S527)

Onderste twee monsters (53 en 45 cm)

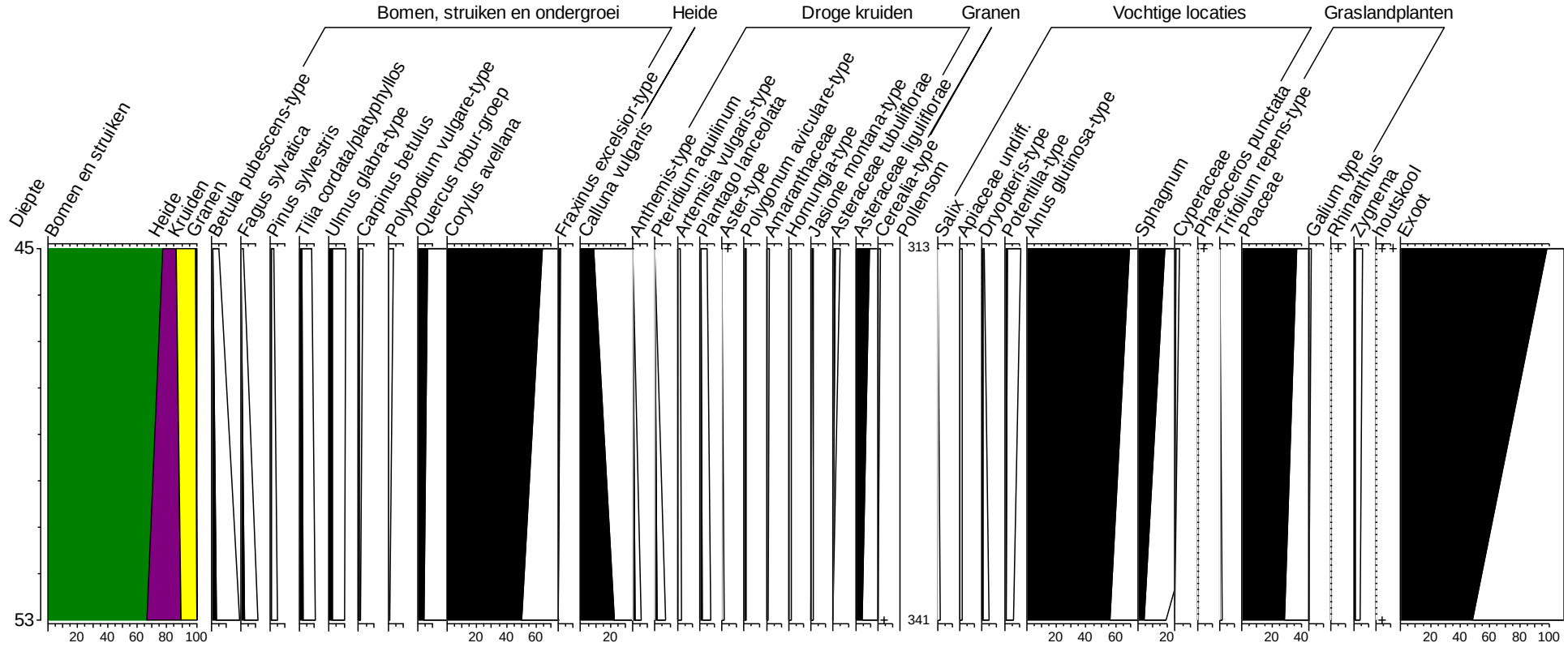

Analyse: N. van Asch (2013)

1 Waardering botanische macroresten, vruchten en zaden

C. Moolhuizen

1.1 Inleiding

Bij het onderzoek aan Leegstraat te Oostrozebeke zijn 6 bulkstalen genomen voor botanisch onderzoek. De stalen zijn afkomstig van brandrestengraven. Van deze bulkstalen zijn er vier bij het proefsleuvenonderzoek genomen uit de sporen 36, 44, 45 en 183: dit zijn respectievelijk invoernummers 5001, 5003, 5005 en 5007.
De overige twee stalen, invoernummers 206 en 649, komen uit spoor 818 en 904 die ten tijde van de opgraving zijn bemonsterd.
Met behulp van deze stalen zal gekeken worden of dit geschikt is voor verkrijgen van informatie omtrent begravingsgebruiken, voedselpatroon en de bestaanseconomie van de vroegere bewoners of de lokale vegetatie in de directe omgeving van de bemonsterde contexten.

1.2 Methoden

De bulkstalen voor botanische macroresten, vruchten en zaden zijn in twee volumes verdeeld. Een volume van 0,5 liter is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 0,25 mm, en 4,5 liter sediment is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 0,5 mm. Deze fracties zijn vervolgens bekeken onder een binoculair met een vergroting van maximaal 50x. Hierbij is globaal gekeken naar de aanwezige plantensoorten en de conserveringstoestand van de macroresten. Daarnaast is gekeken naar de aanwezigheid van houtskool, bot en andere archeologische vondsten. Vervolgens is op basis van dit beeld een advies gegeven in hoeverre deze bulkstalen geschikt zijn voor verdere analyse.
Voor determinatie van de vruchten en zaden is gebruik gemaakt van de “Digitale zadenatlas” en de “Zadenatlas der Nederlandsche Flora”.[1] De naamgeving van de plantensoorten die als macroresten gevonden worden, is op deze determinatiewerken gebaseerd. Voor de indeling in plantengroepen is onder andere gebruik gemaakt van de “Herziening van de indeling in ecologische soortengroepen voor Nederland en Vlaanderen”, de “Nederlandse Oecologische Flora” en de “Heukels flora”.[2]

Resultaten

Van alle bulkstalen zijn de belangrijkste bevindingen in tabel 1 en 2 weergegeven.
In alle zes stalen is in ruime mate houtskool aanwezig. De stalen bevatten slechts zeer sporadisch botanische macroresten. Deze worden hieronder beschreven.
In bulkstaal 5003 zijn enkele zaden aangetroffen van zwaluwtong (*Fallopia convolvulus*), eenjarige hardbloem (*Scleranthus annuus*), vogelmuur (*Stellaria media*) en vogelwikke (*Vicia cracca*).
Bulkstaal 5007 bevat enkele resten van vogelmuur en gewoon varkensgras (*Polygonum aviculare*).
Ten slotte is in bulkstaal 649 eveneens eenmaal de soort vogelmuur aangetroffen.
Met name de zaden van vogelmuur oogden zodanig goed geconserveerd, dat niet kan worden uitgesloten dat het hier recente inmenging betreft.

[1] Beijerinck 1947; Cappers, *et al.* 2006.
[2] Meijden 2005; Tamis, *et al.* 2004; Weeda, *et al.* 1985; Weeda, *et al.* 1987; Weeda, *et al.* 1988; Weeda, *et al.* 1991; Weeda, *et al.* 1994.

Conclusies en aanbeveling

De bulkstalen van Leegstraat, Oostrozebeke, bevatten geen van alle analyseerbaar botanisch materiaal. voor het merendeel bestaat de inhoud uit houtskool. Een verdere botanische analyse van deze stalen is hierdoor niet mogelijk.

Tabel 1 *resultaten waardering botanische macroresten en zaden.*
Legenda: botanisch materiaal = hoeveelheid zaden (O = <20; V = >20); vegetatie = aanwijzingen voor verschillende types vegetatie; analyse = geschiktheid voor verdere analyse (N = nee; J = ja); datering = geschiktheid voor ^{14}C-datering (O=onvoldoende; V = voldoende).

–	niet aangetroffen
+-	aanwezig
+	duidelijk aanwezig
++	aanwezig in overvloed

Staal:	**Botanisch materiaal**	**Vegetatie (cultuur)**			**Vegetatie (natuurlijk)**		
Nummer		Akker	Mesthoop	Ruderaal /betreden	Oever	datering	analyse
206	O	-	-	-	-	O	N
649	O	-	-	+-	-	O	N
5001	O	-	-	-	-	O	N
5003	O	-	-	+-	-	O	N
5005	O	-	-	-	-	O	N
5007	O	-	-	+-	-	O	N

Tabel 2 *overige resten aangetroffen in monsters*

-	niet aangetroffen
+-	aanwezig
+	duidelijk aanwezig
++	aanwezig in overvloed

Staal:	**Overige resten**
Nummer	Houtkool
206	++
649	++
5001	++
5003	++
5005	++
5007	++

1.3 Literatuur

Beijerinck, W., 1947: *Zadenatlas der Nederlandsche Flora*. Wageningen.

Cappers, R.T.J., R.M. Bekker & J.E.A. Jans, 2006: *Digitale zadenatlas van Nederland*. Eelde (Groningen Archaeological Studies, 4).

Meijden, R. van der, 2005: *Heukels' Flora van Nederland*. Groningen/Houten).

Tamis, W.L.M., R. van der Meijden, J. Runhaar, R.M. Bekker, W.A. Ozinga, B. Odé & I. Hoste, 2004: *Standaardlijst van de Nederlandse flora 2003*. (Gorteria, 30-4/5).

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1985: *Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties*. Deventer 1).

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1987: *Nederlandse oecologische flora*. Deventer (Wilde planten en hun relaties, 2).

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1988: *Nederlandse oecologische flora*. Deventer (Wilde planten en hun relaties, 3).

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1991: *Nederlandse oecologische flora*. Deventer (Wilde planten en hun relaties, 4).

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1994: *Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties*. Deventer, 5).

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 1: Profielen

Verg.nr. 2011/322

Monument Vandekerckhove

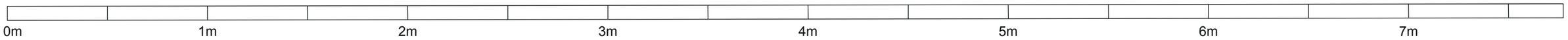

Profiel 2

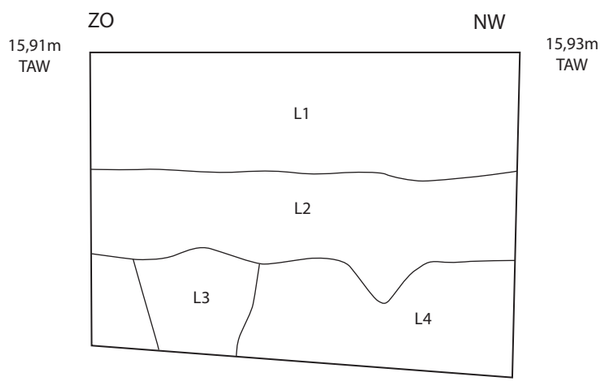

Profiel 4

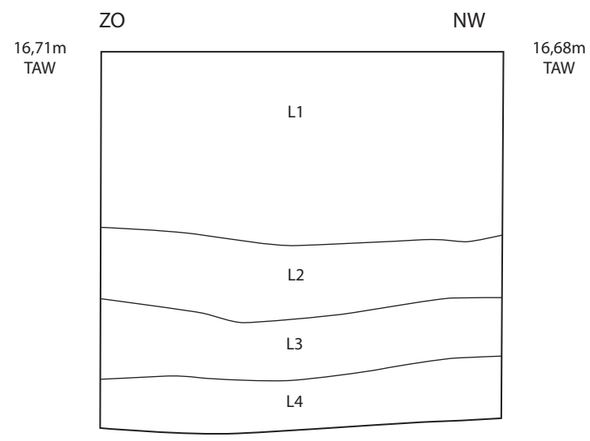

Profiel 8

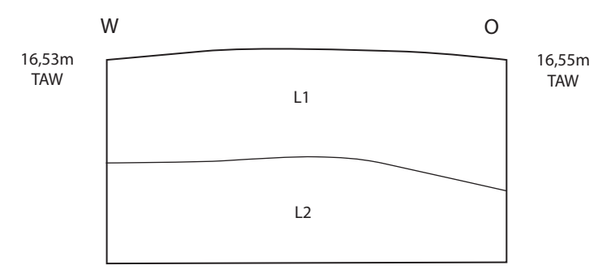

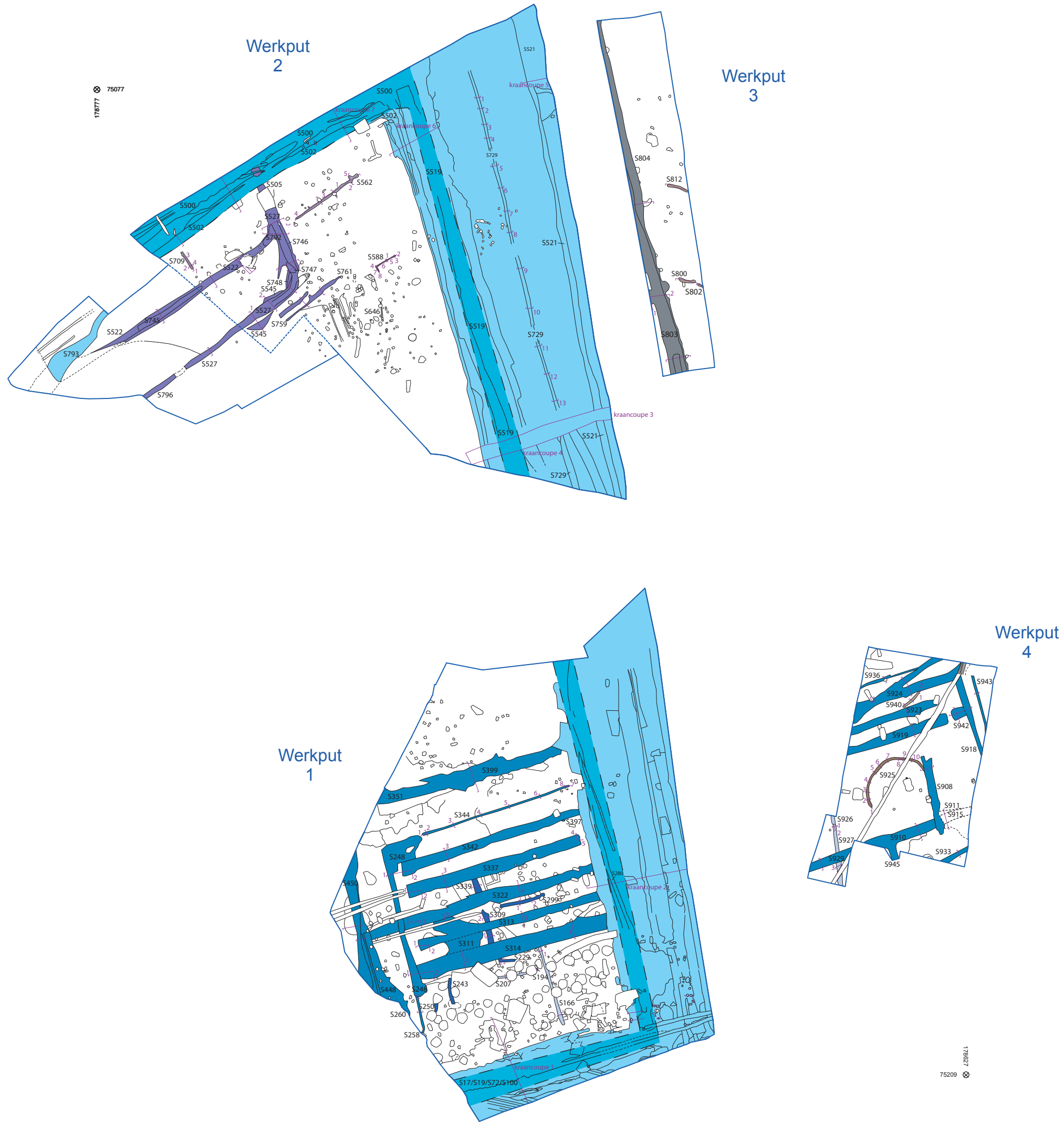

0m 25m 50m 75m 100m 125m 150m

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 2: Grachten en greppels

- Rand werkzone
- Beddenteelt
- Grachtenzone
- Kerngracht binnen grachtenzone
- GenG1
- GenG2
- GenG3
- GenG4
- GenG5
- GenG6
- GenG7
- Coupes

Verg.nr. 2011/322

Coördinaten in Lambert 72 ⊗

Monument Vandekerckhove

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 3: Kraancoupes

Verg.nr. 2011/322

Monument Vandekerckhove

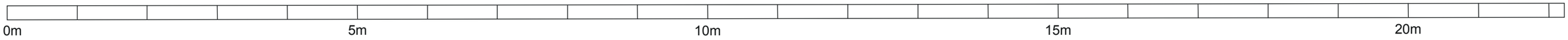

kraancoupe 1

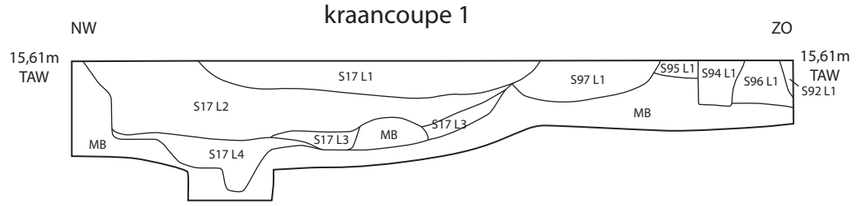

kraancoupe 2

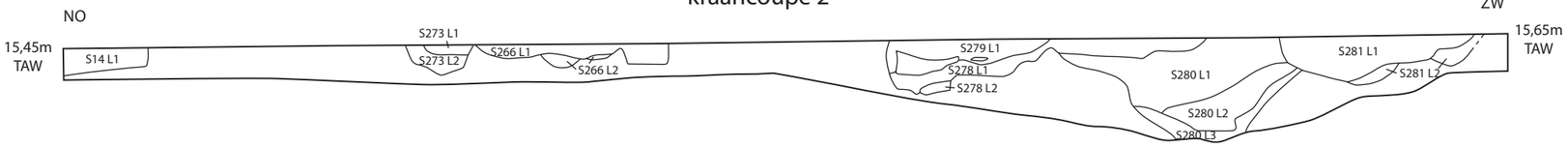

kraancoupe 4

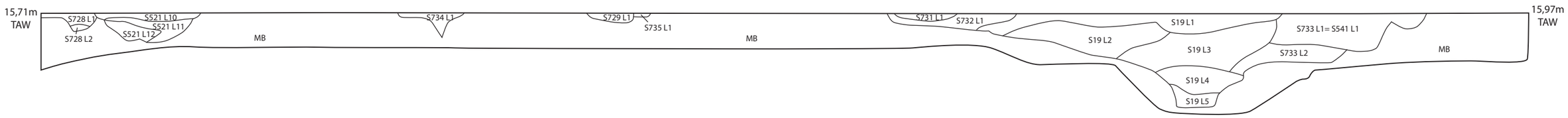

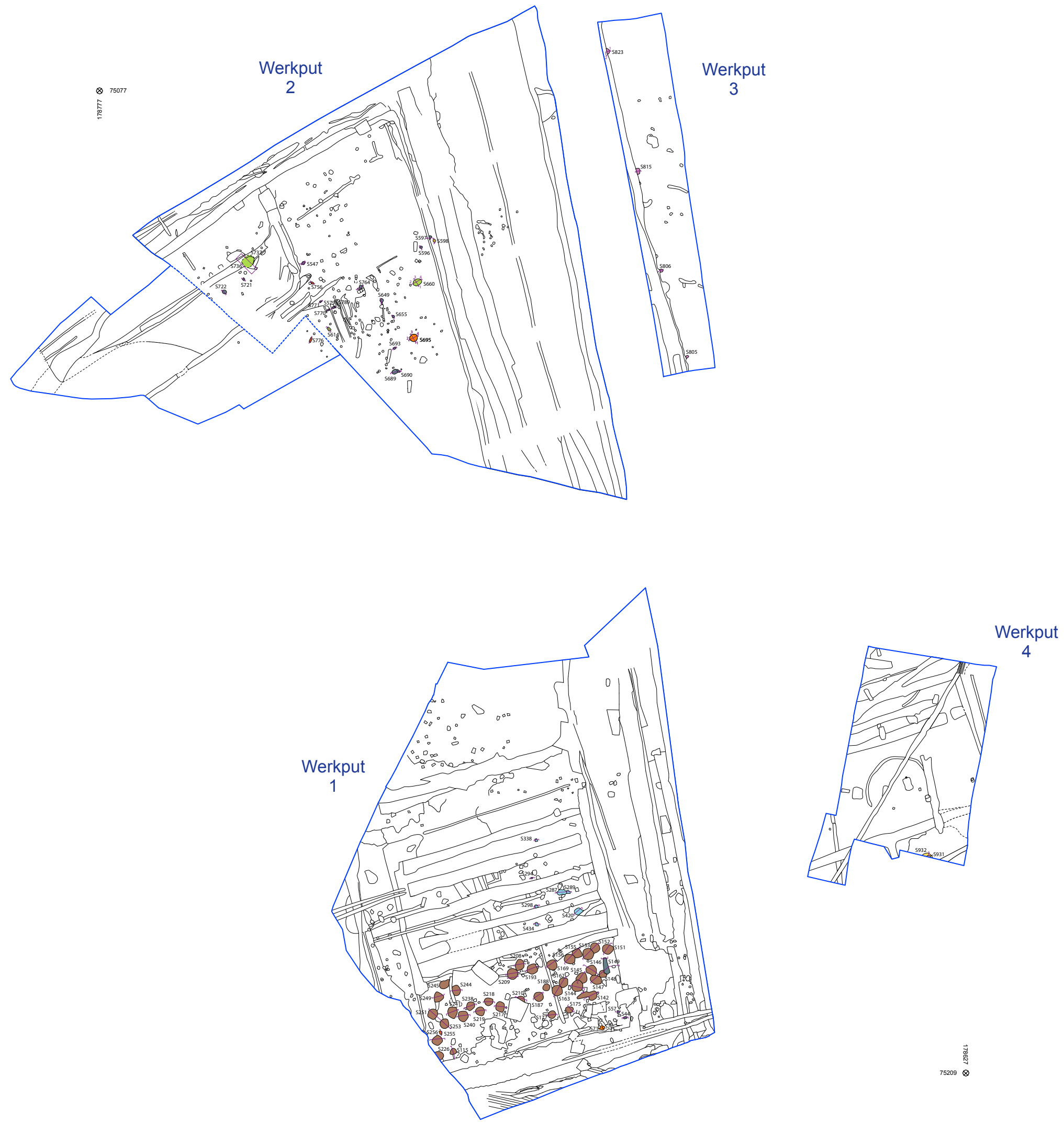

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 4: Kuilen

- Rand werkzone
- Kuilen A
- Kuilen B
- Kuilen C1
- Kuilen C2
- Kuilen C3
- Kuilen D
- Kuilen E
- Coupes

Verg.nr. 2011/322

Coördinaten in Lambert 72 ⊗

Monument Vandekerckhove

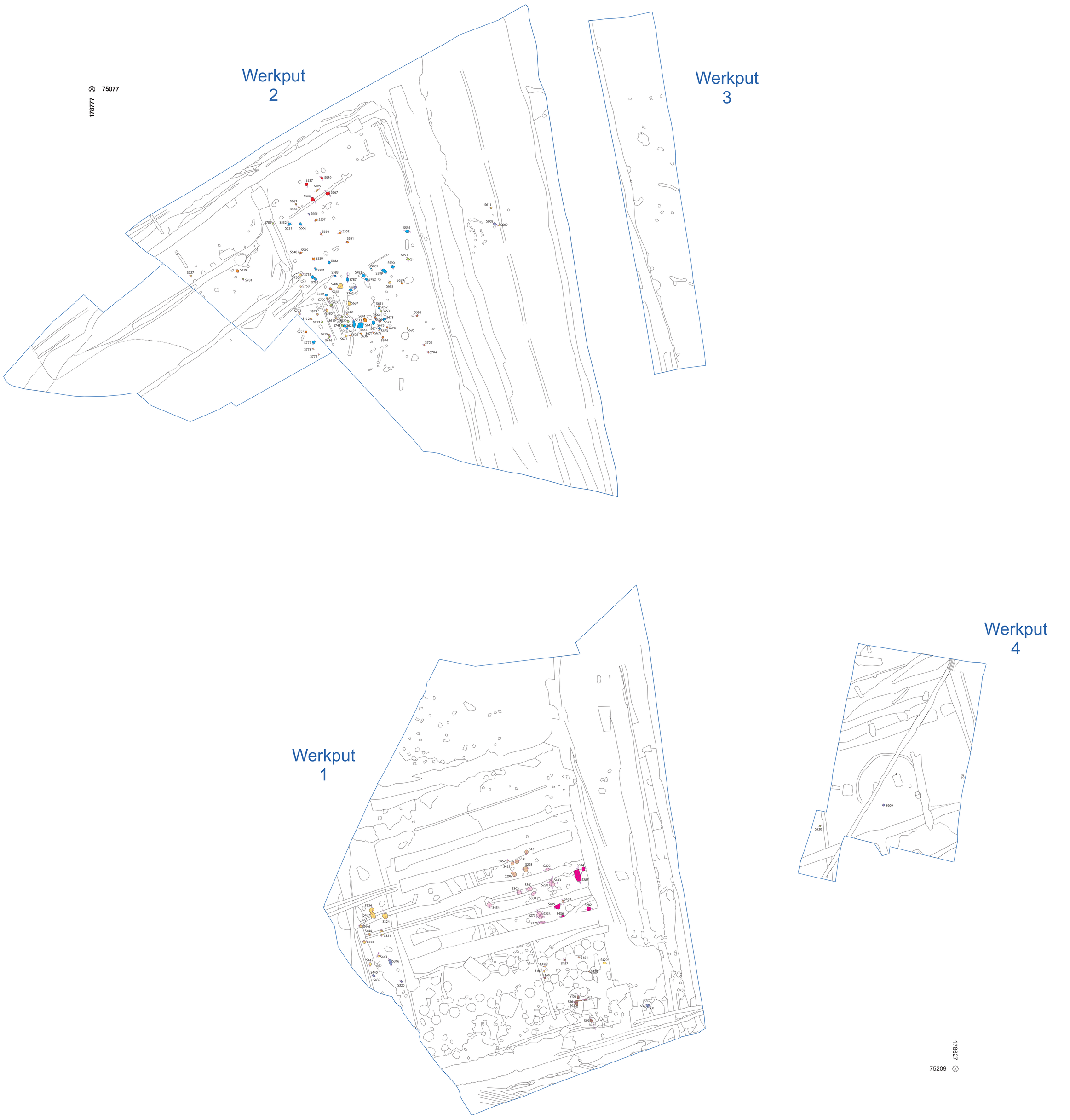

0m 25m 50m 75m 100m 125m 150m

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 5: Paalsporen

- Rand werkzone
- Paalsporen A
- Paalsporen B
- Paalsporen C
- Paalsporen D
- Paalsporen E
- Paalsporen F
- Paalsporen G1
- Paalsporen G2
- Paalsporen G3
- Mogelijke paalsporen
- Coupes

Verg.nr. 2011/322

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

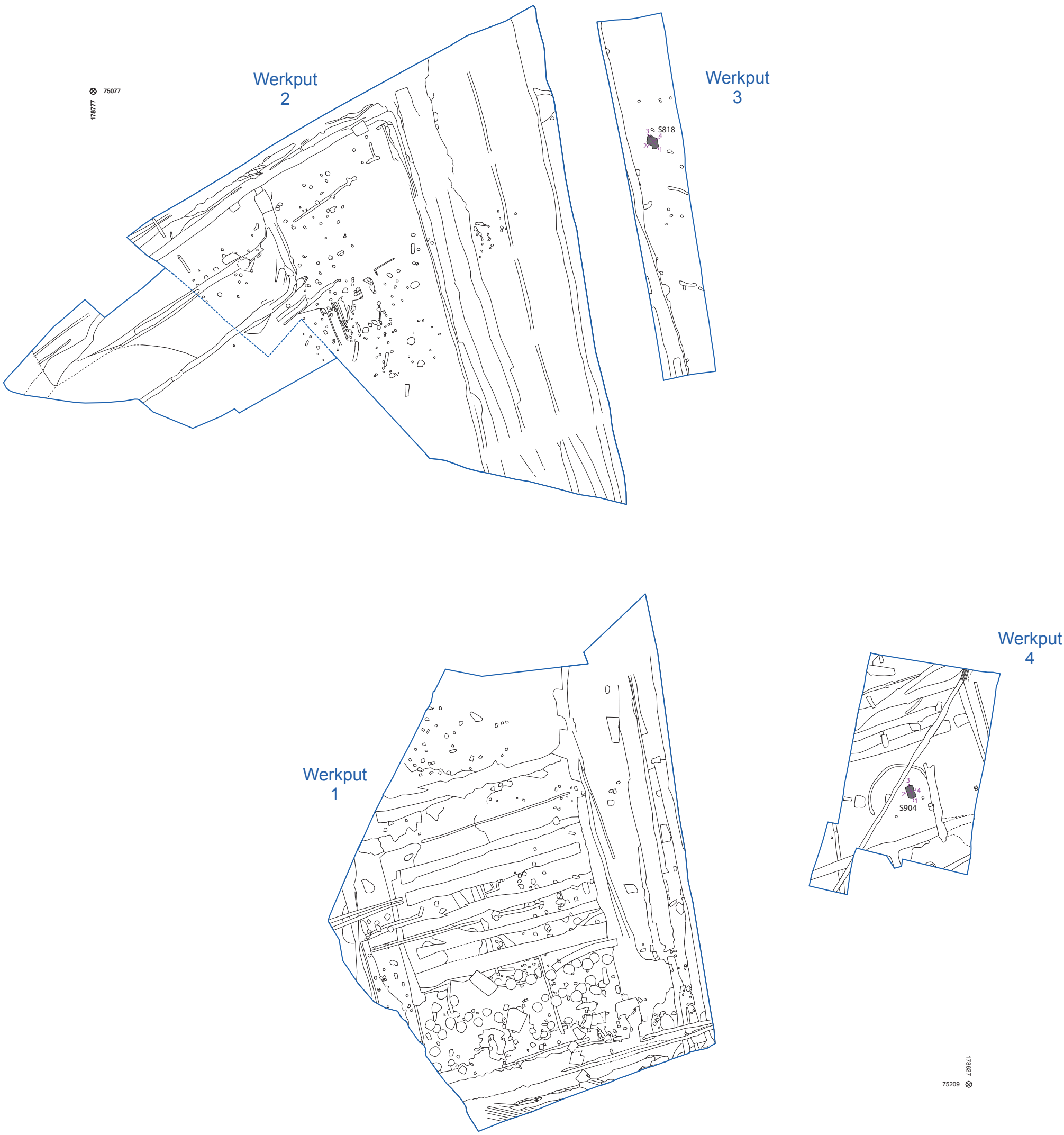

0m 25m 50m 75m 100m 125m 150m

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 6: Brandrestengraven

Rand werkzone

Brandrestengraven

Andere sporen

Coupes

Verg.nr. 2011/322

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 7: Brandrestengraven in profiel

Verg.nr. 2011/322

Monument Vandekerckhove

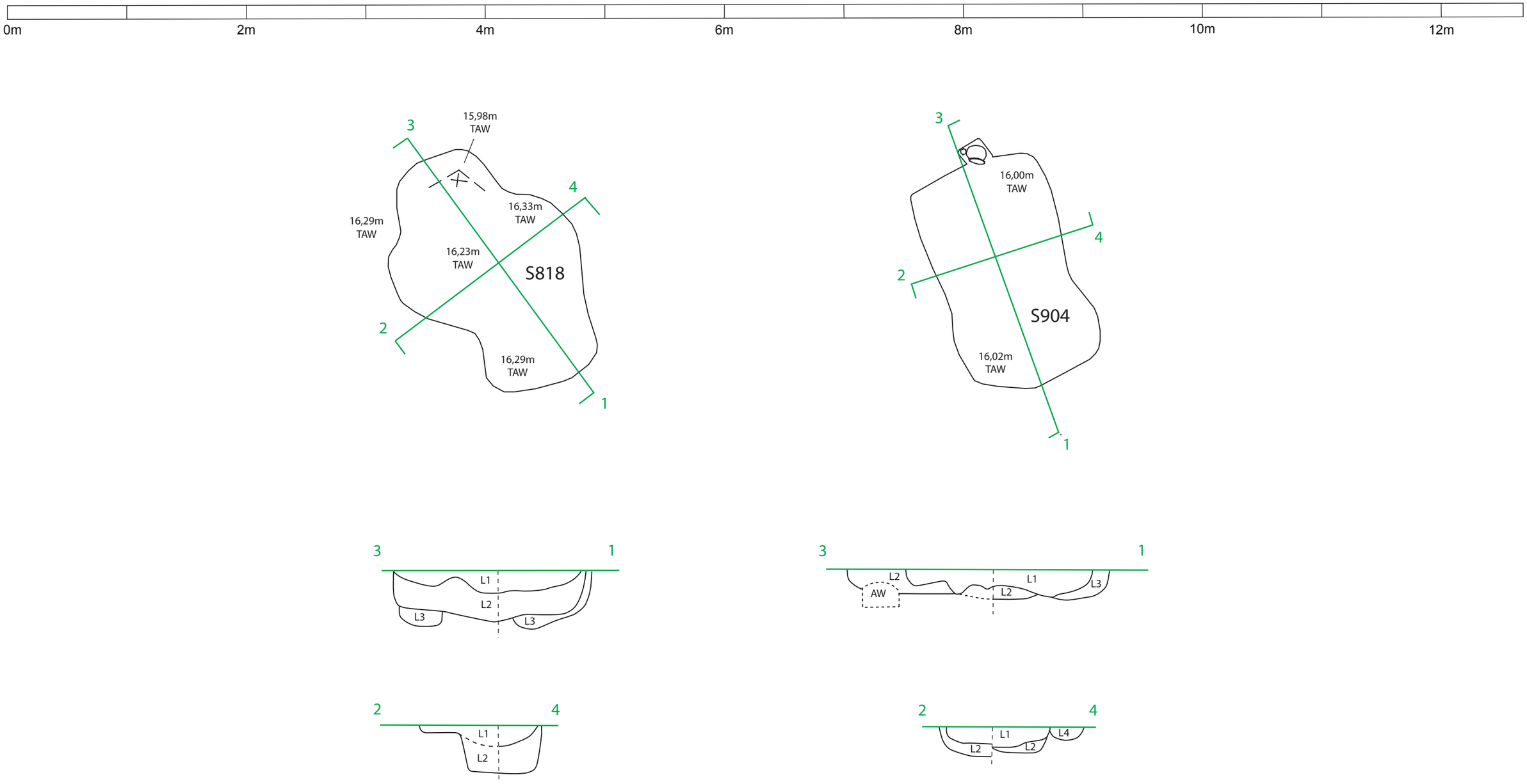

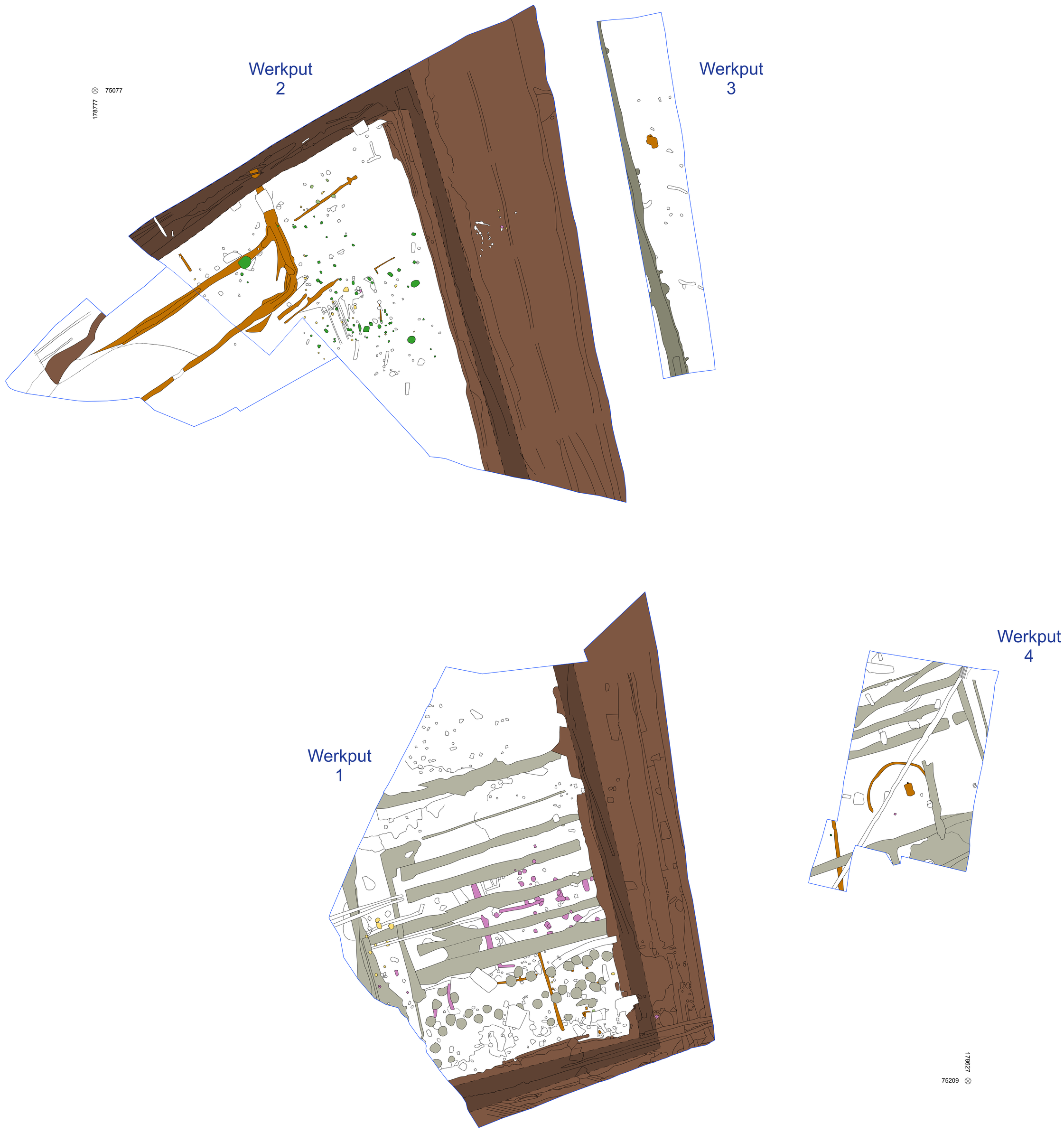

0m 25m 50m 75m 100m 125m 150m

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 8:
Chronologisch overzicht opgraving

- Rand werkzone
- Romeinse periode
- Vroege Middeleeuwen
- Vroege Middeleeuwen - subfase
- Volle Middeleeuwen
- Late Middeleeuwen
- Late Middeleeuwen - subfase
- Postmiddeleeuwen
- Postmiddeleeuwen - kerngracht
- Mogelijke paalsporen

N

Verg.nr. 2011/322

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

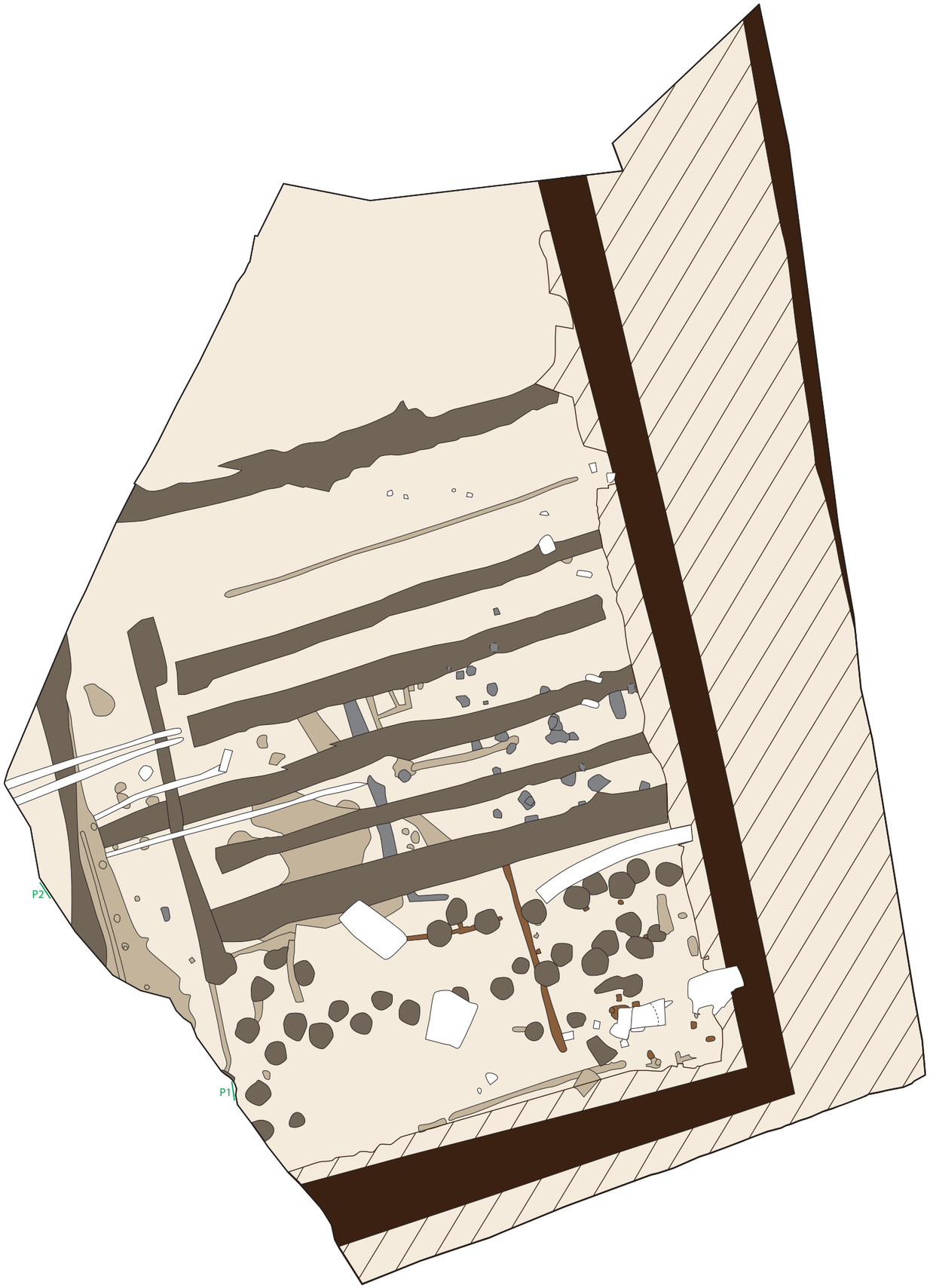

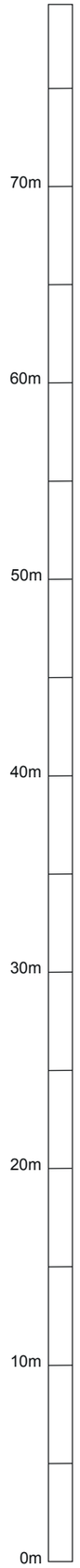

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 9:
Chronologisch overzicht werkput 1

- Romeinse periode
- Volle middeleeuwen
- Late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden - subfase 2
- Late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden - subfase 3
- Verstoring door gracht
- Niet gedateerd
- Recente antropogene verstoringen
- Moederbodem
- Profielen

N

Verg.nr. 2011/322

Monument
Vandekerckhove

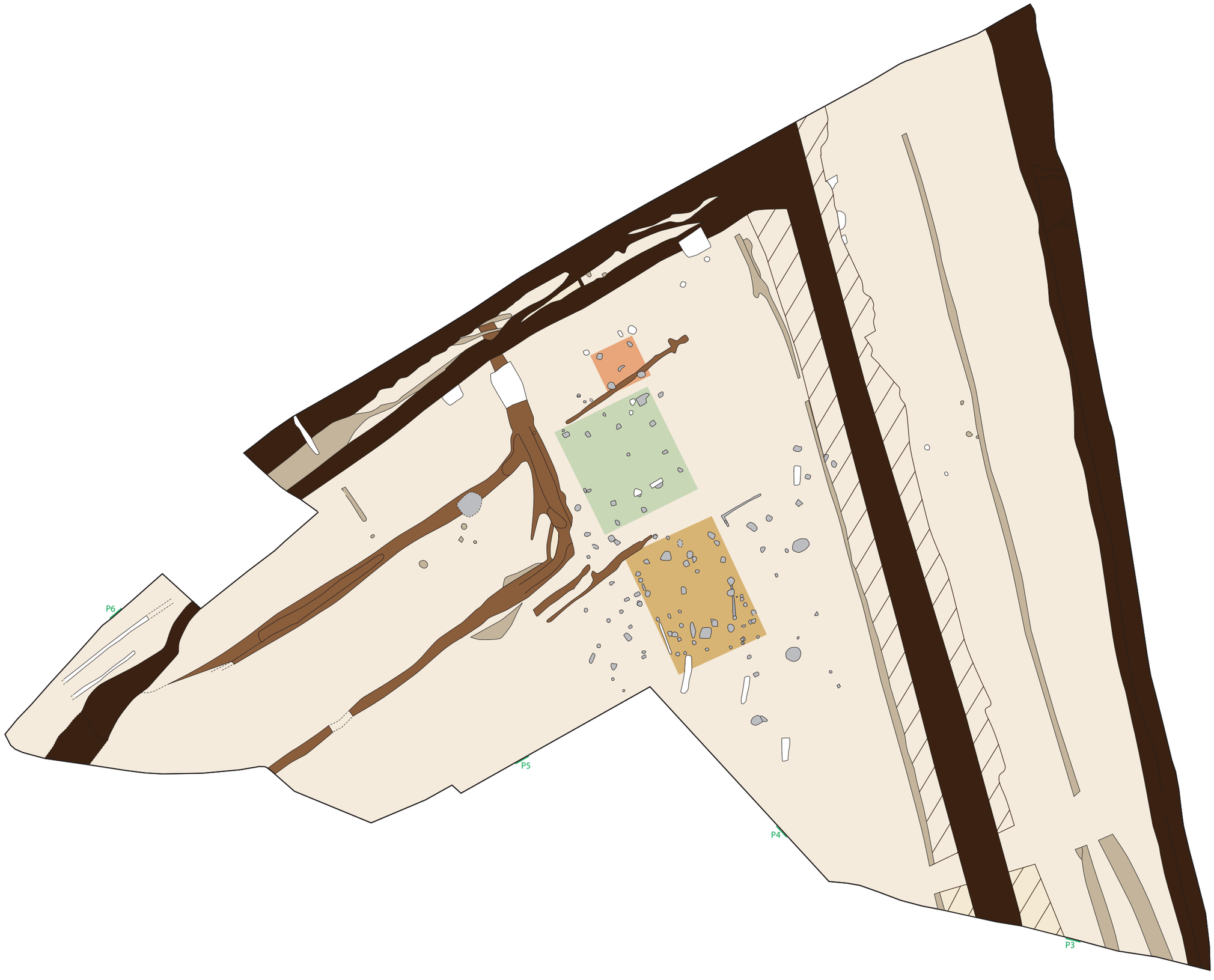

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 10:
Chronologisch overzicht werkput 2

- Romeinse periode
- Vroege middeleeuwen
- Vroege middeleeuwen - situering spieker
- Vroege middeleeuwen - situering cluster 1
- Vroege middeleeuwen - situering cluster 2
- Late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden - subfase 3
- Verstoring door gracht
- Niet gedateerd
- Recente antropogene verstoringen
- Moederbodem
- Profielen

N

Verg.nr. 2011/322

Monument Vandekerckhove

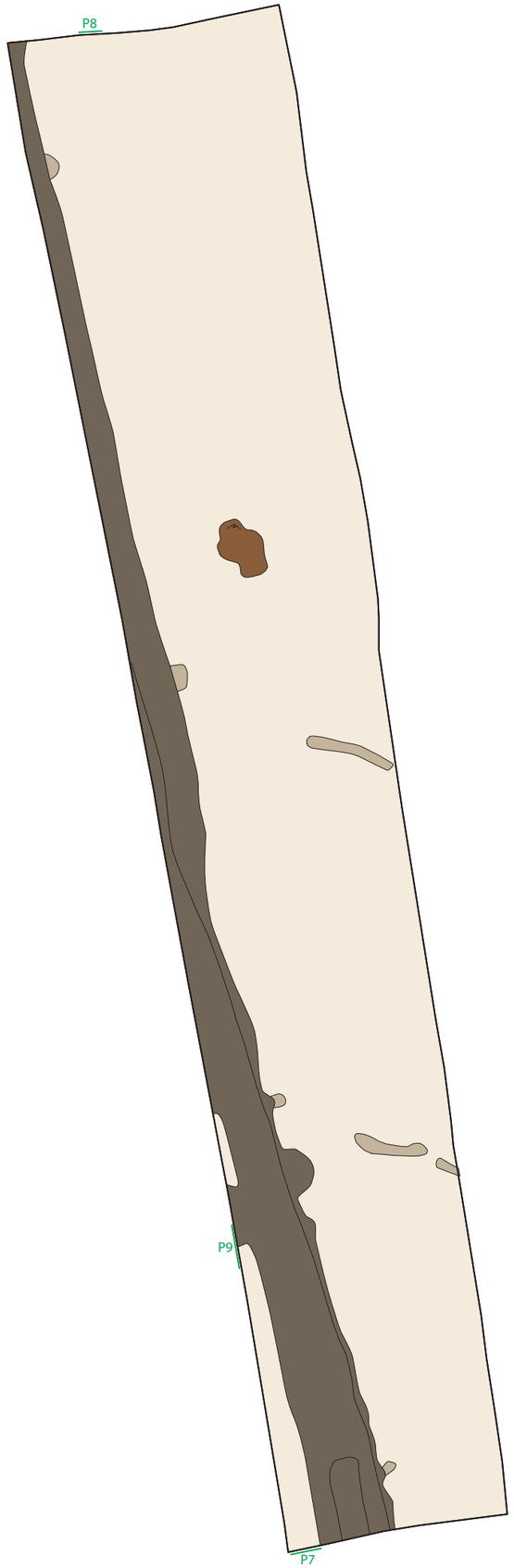

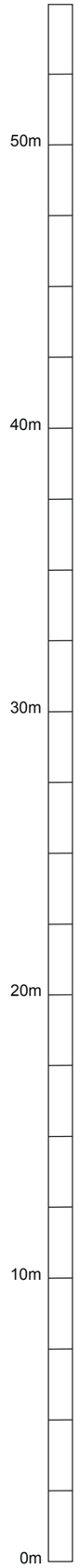

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 11:
Chronologisch overzicht
werkput 3

- Romeinse periode
- Late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden - subfase 2
- Niet gedateerd
- Moederbodem
- Profielen

Verg.nr. 2011/322

Monument
Vandekerckhove

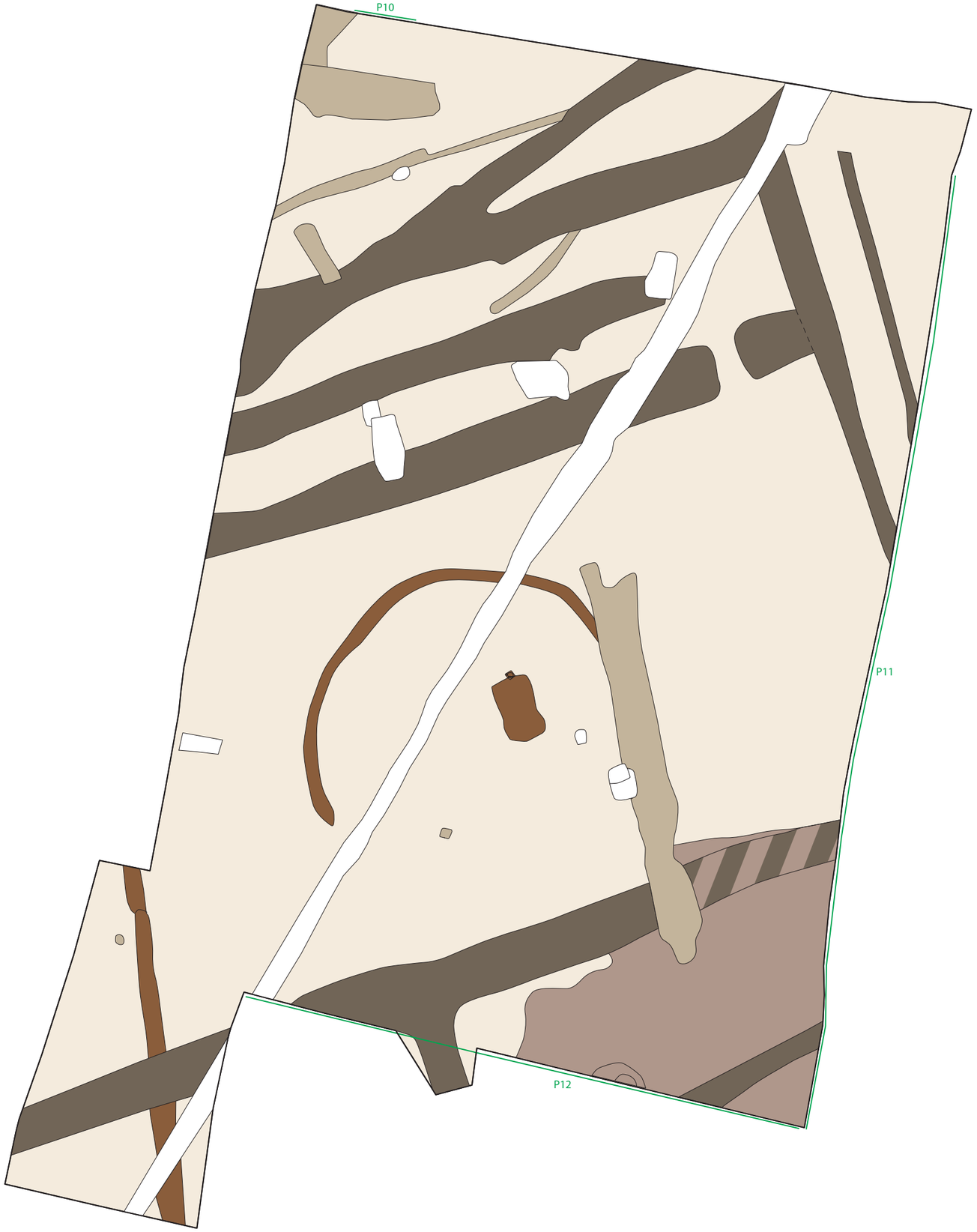

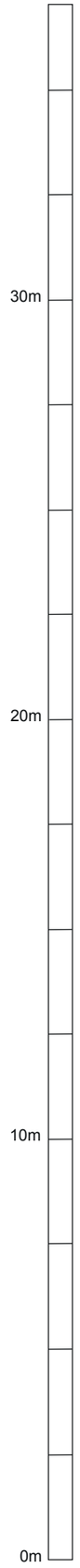

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 12:
Chronologisch overzicht
werkput 4

- Romeinse periode
- Late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden - subfase 1
- Late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden - subfase 2
- Niet gedateerd
- Recente antropogene verstoringen
- Moederbodem
- Profielen

N

Verg.nr. 2011/322

Monument
Vandekerckhove

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 13:
Overzicht van opgraving en vooronderzoek

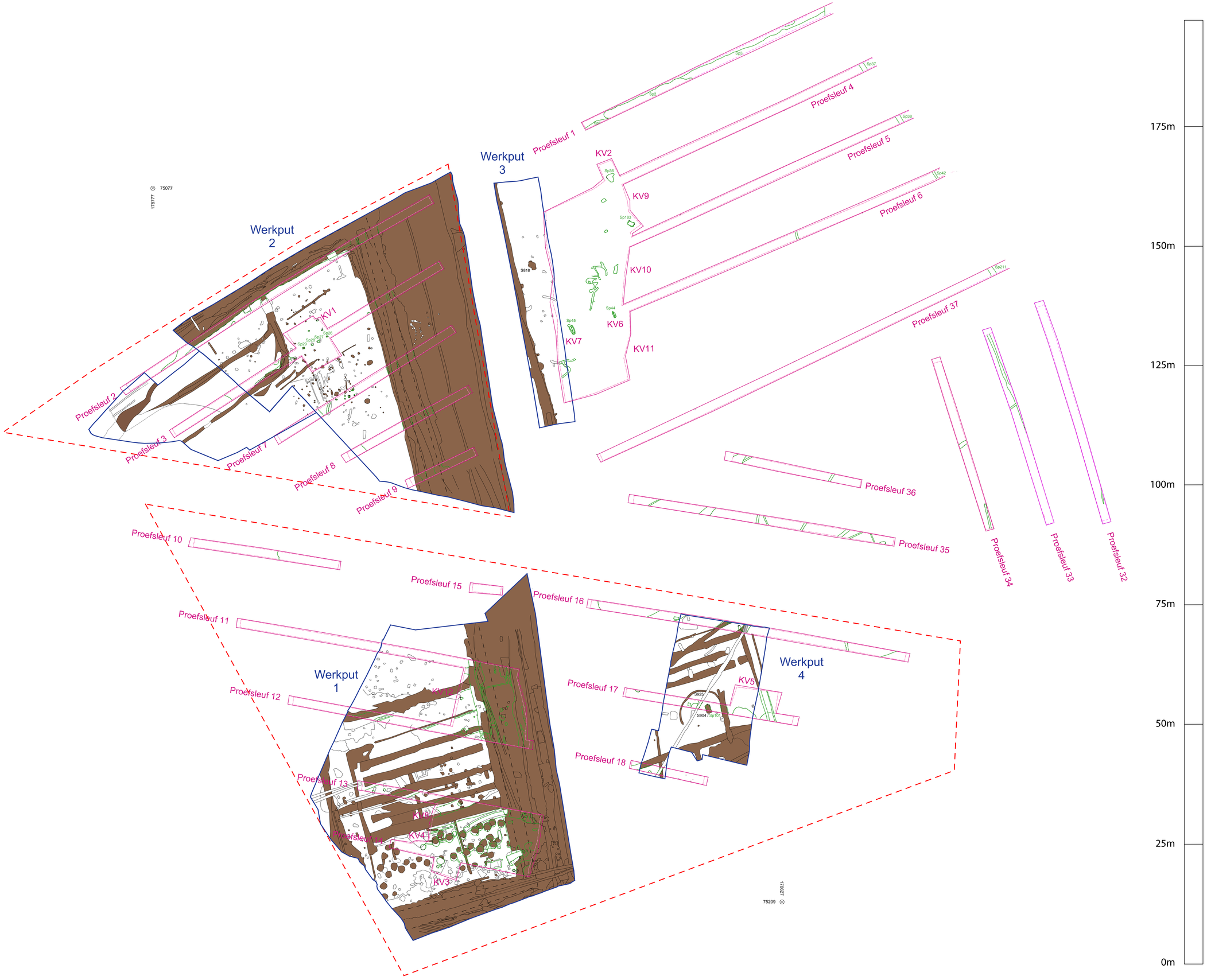

Rand proefsleuven en kijkvensters vooronderzoek

Vooraf afgebakende zone voor het vervolgonderzoek

Rand opgravingsvlakken

Sporen vooronderzoek

Sporen opgraving

Verg.nr. 2011/322

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

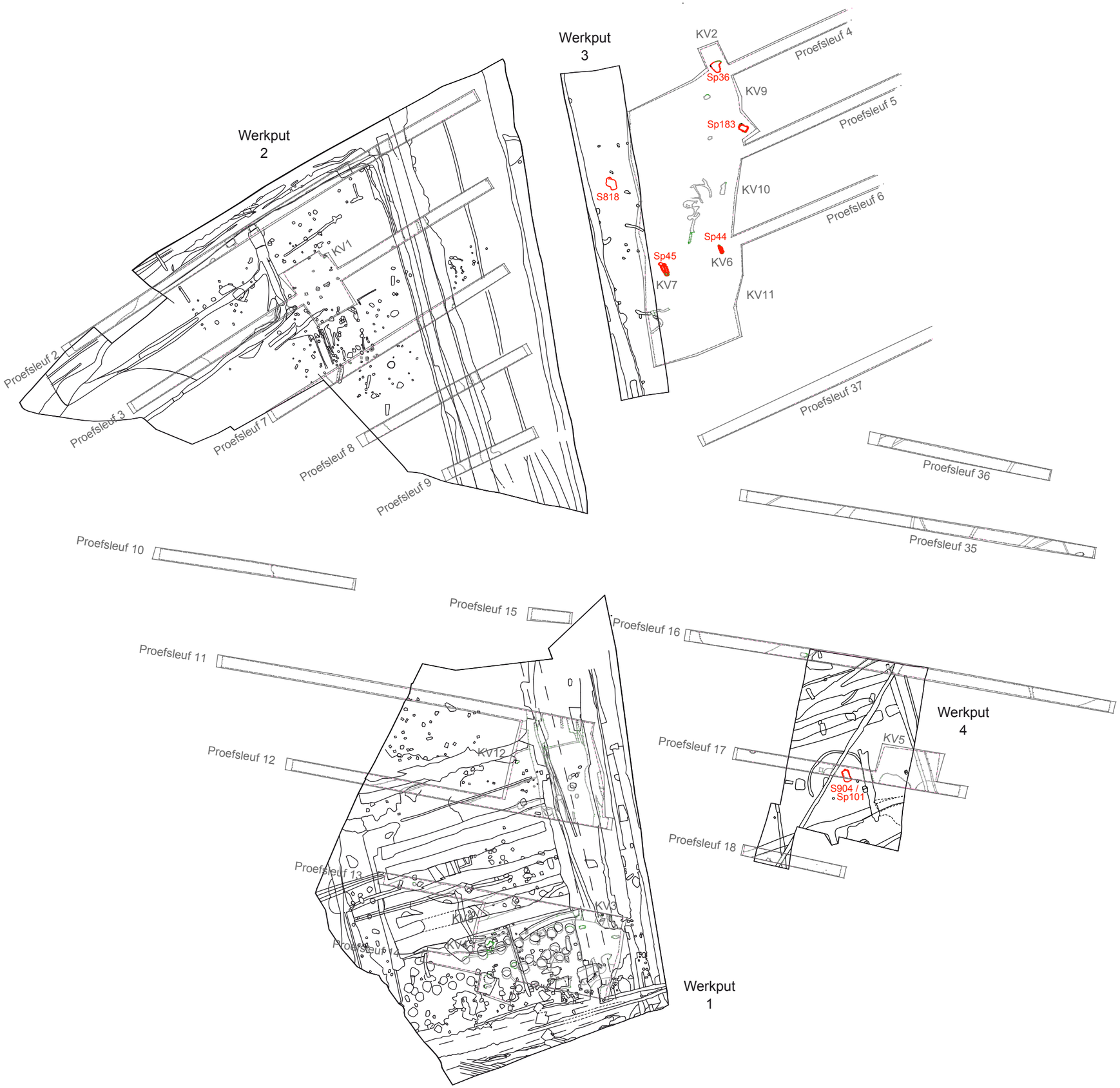

150m
125m
100m
75m
50m
25m
0m

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 14:
Overzicht brandrestengraven vooronderzoek en opgraving

Sporen vooronderzoek

Sporen opgraving

Brandrestengraven

Verg.nr. 2011/322

Monument
Vandekerckhove

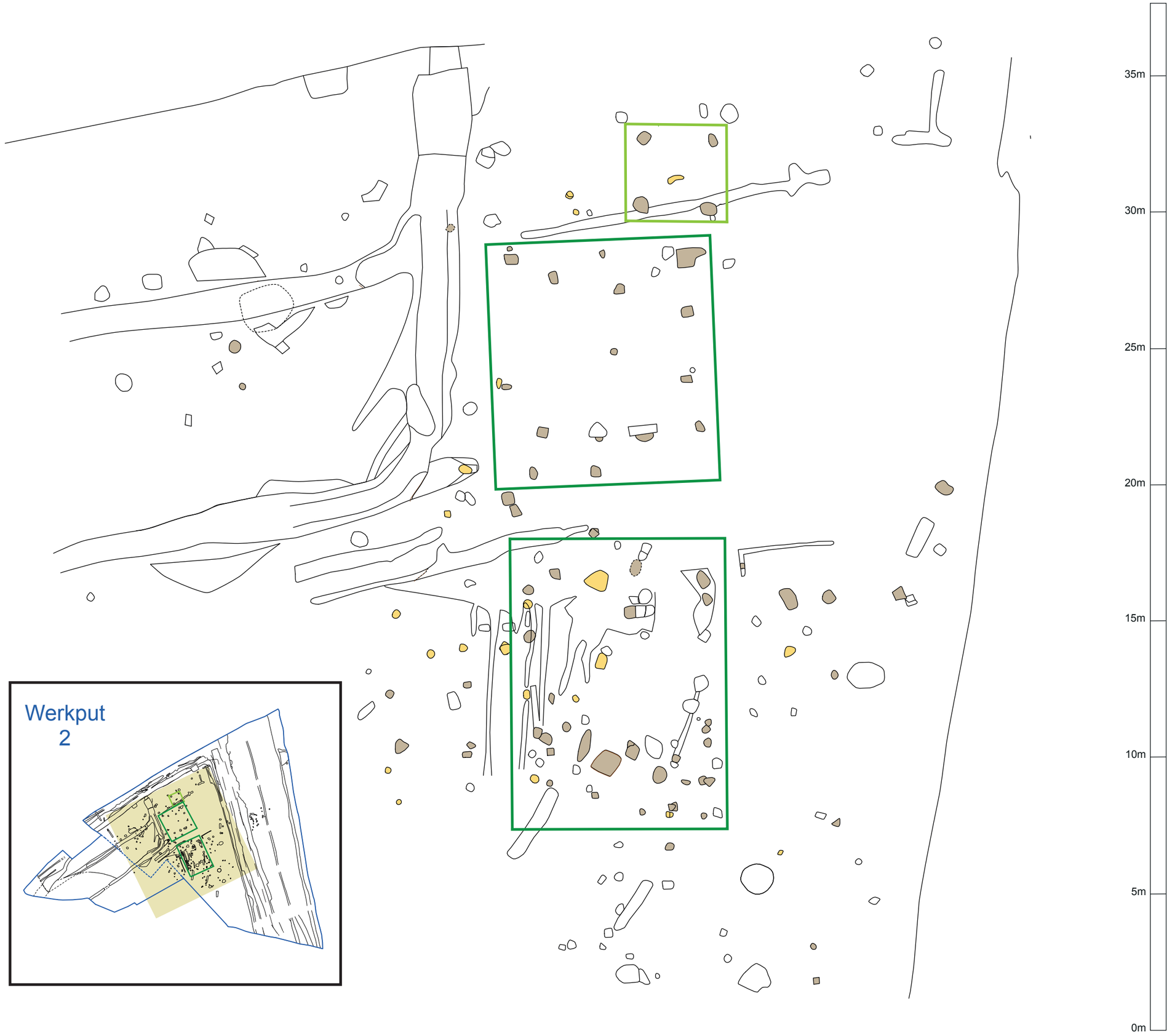

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 15:
Mogelijke locatie van de vroegmiddeleeuwse gebouwen

- Duidelijke paalsporen uit de Karolingische periode
- Mogelijke paalsporen
- Brandrestengraven
- Brandrestengraven

Verg.nr. 2011/322

Monument Vandekerckhove

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 16: Spieker

Verg.nr. 2011/322

Monument Vandekerckhove

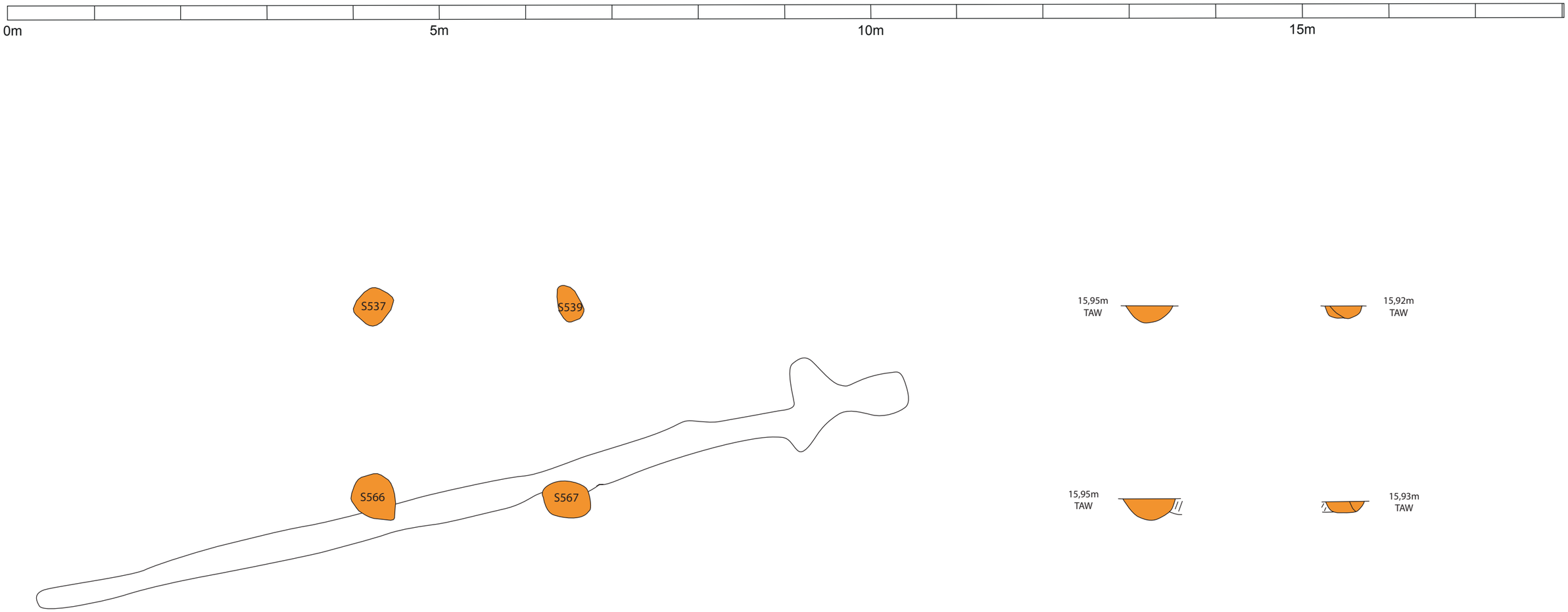

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 17: Volmiddeleeuws gebouw

Verg.nr. 2011/322

Monument Vandekerckhove

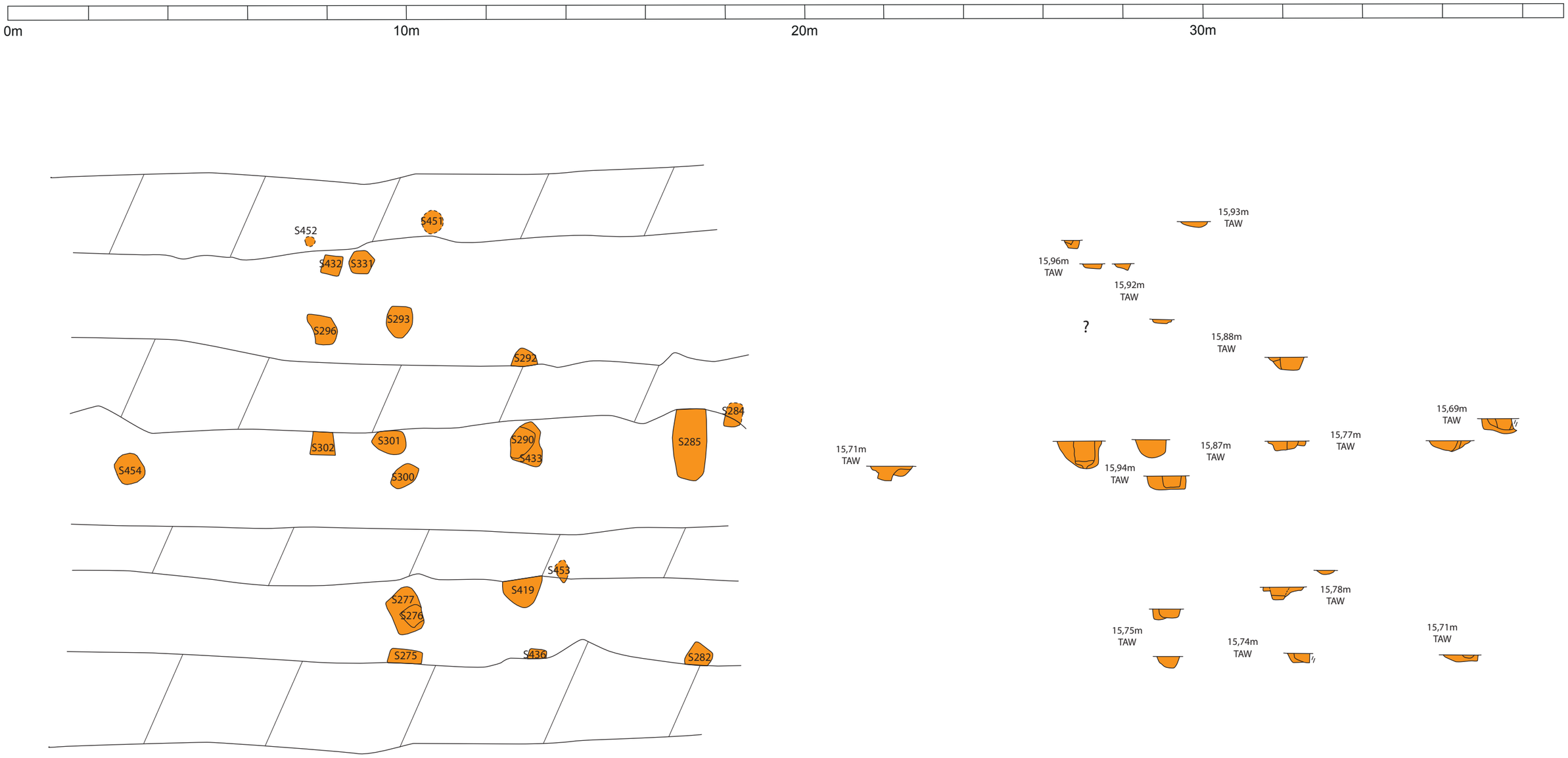

20m
15m
10m
5m
0m

Archeologisch onderzoek Oostrozebeke - Leegstraat 2011

Bijlage 18:
Hypothetische oriëntatie volmiddeleeuws gebouw

Paalsporen uit de volle middeleeuwen

Hypothese 1

Hypothese 2

Verg.nr. 2011/322

Monument
Vandekerckhove